

אסיפת גליונות

פרשת פקודי החודש תשפ"ה

החברות מיועדות לבתי כנסת
נא ונא לא להוציא מהבית כנסת
עד לאחר שבת

חדש!
גליון
היכל החת"ם
סופר

נא לא לעיין בשעת התפילה

תוכן העניינים

5	אבני אבד - מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל
9	יסודי העולם - מרחן צדיקני הדוד מייסדי החסידות אהר המלומד
13	כאמנתו יודה - המשפיע הנאון הנדיק רבי משה וואלפסאן זצ"ע ועכ"א
17	היכל ההת"ם סופר - במשנתו והודתו של מרנא ורנא ההת"ם סופר זצ"ע
21	מתשבת היום - מרחן הנאון הנדיק רבי משה היום שמואל זצ"ל אב"ד ציריך
23	לדומד - להפנת משנתו של הרב"ק רבי שלמה מקארלין זצ"ע
25	פאר מקדושים - פנינים נדירים מספרים עתיקי ונמן - הרב"ג רבי נחמה הערין שליט"א
26	אבן יהושע - הגה"ח רבי יוסף מרדכי ווייס זצ"ל
27	אמרי דוד - הנאון הנדיק רבי דוד מאיר ווייס זצוק"ל
28	פניני הבקן - המשפיע היום החסיד רבי יצחק דוב מנהלסון שליט"א
29	משושב נפש - הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטנער שליט"א
33	מעיינות הדפים - כ"ק אדמו"ר משעמשהוואר שליט"א
37	עמק הפרשה - הנאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
39	מקדחת היום - הנאון הגדול רבי היים אליעזר ווייס שליט"א נאב"ד ביהר
41	אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א
43	פניני הרמב"ן - הנאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א
45	המודא הארדייטא - הנאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
47	היכל הודאה - הנאון הגדול נאב"ד היכל הודאה שליט"א
49	לב החלכה - מפעל שונה הלכות
51	שיעורי הלכה - הרב"ג ר' מנחם מענדיל גינר שליט"א
53	משמחו לב - עניני הלכה
54	הרשני והודק - הגה"ח רבי היים ליברמן שליט"א
55	במשעולי החסידות - להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמודי בעשטה"ק
57	פניני הלכה ומנהג - הרב"ג רבי פרום אהרנסון שליט"א
59	דעת הכמה - מאוצרו הנפלא של הרב יוסף היים אלכס שליט"א
61	אוצר היענות התורה - מגד מושרים הרב"ג רבי אהרן קאקן שליט"א
63	הוי דוד במלאכת - הנאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
65	עתיקן - פארנייטישע עולם הנגינה
69	דעהו - סטומטיין

כוס תנחומים

נשגר מעומק הלב לידיד המערכת העומד לימיננו בלב ונפש חפצה ובמאור פנים
 הבה"ח החשוב המופלג בתורה וירא"ש ניסן ברוך גליק הי"ו
 על פטירת אמו הצדקנית ע"ה
 יהי רצון שלא ידע עוד שום צער ואך ששון ושמחה ישמע באוהלו תמיד וזכות הפצת מעיינות התורה
 והחסידות יעמוד לעילוי נשמתה ותהא נשמתה צרורה בצרור החיים
 מערכת אסיפת גליונות

החברות מיועדות לבתי כנסת
 נא ונא לא להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת
 למעוניינים ניתן לשלם חד פעמי או הו"ק דרך נדרים פון
 קופה חסידים הראשונים / 2905 או במספר ישיר 079-969-7799

מערכת אסיפת גליונות 0733-45-44-99
לפרסום בחוברת 0733-45-45-17

עימוד: מאורות - בית"נ 0548463972

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

אוצר פלאות התורה על הגדה של פסח

ההגדה שכלל ישראל מצפה אליו
יוצא מדפוס בע"ה בימים הקרובים
ויהיה ניתן להשיג בחנויות ספרים המובחרות

הפצה והזמנות: 'היכלי תורה'

02-992-4603 או פקס: 03-5435884

בארה"ב טל': 718-437-0054

היכל הוראה

בס"ד

מיסוד נאון ישראל שד ההוראה מרן רבינו ה"קנה בשם" זיע"א
בראשות בנו הגאון הגדול מודיע רבי משה בראנדסארפער שליט"א נאב"ד זיכל הוראה
רחוב זונגפלד 3 ירושלים - 02.5322775

ערכי פסחים תשפ"ה

שיעור מיוחד - הוראות למעשה לקראת חג הפסח

דיני ליל הסדר

- ❖ אכילת מצה
- ❖ ד' כוסות
- ❖ שיעורי כזיתים

בדיקת וביעור חמץ

- ❖ חדרי בתים ומחסנים
- ❖ ארונות ורהיטים
- ❖ בגדים וכיסים

הכשרת המטבח

- ❖ הכשרת השיש והכיור
- ❖ הכשרת המקרר
- ❖ הגעלת כלים

וכן הלכות מיוחדות השייכים להשגה בדיני ערב פסח שחל להיות בשבת

יתקיים בעז"ה

לשון הקודש

ביום שלישי ג' ניסן

אידיש

ביום שני ב' ניסן

בשעה 8:00 בערב בהיכל

ע"י הרב הגאון שמעון עוזר בראנדסארפער שליט"א

דומ"ץ היכל הוראה

בן מורנו הנאב"ד שליט"א

ויה"ר שנוכה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים אכ"ר

בברכת התורה

א פריילאכן כשרץ פסח

גב. כשעת השיעור יהיה פתוח
בהיכל חדרים הסמוכים לחדר
השיעורים עם הנברת קול

מראש חודש ניסן עד החג יהיה ההיכל פתוח לשאלות הלכתיות ומכירת

חמץ [מכירה י"ג וי"ד (השנה שחל ער"פ בשבת אז המכירה הוא י"ב וי"ג)] משעה 10:00 בבוקר

עד 10:00 בלילה רצוף, ובליל בדיקת חמץ עד השעה 1:00 בלילה

מסקוד ישראל והלכון רבנו ישראל בעל שם
ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי ששאב מבארם והשקה
את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב
רבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זע"א
רב ביהמ"ד דחסידי בעלזא בלאנדאן

אבני אפד

פרשת פקודי תשפ"ה

מכ"ש לפאר עצמו צוה. וזהו פזר נתן לאציונים, פז"ר ר"ת
פ'עמון ז'הצ ר'מון, פי' שמשמע קול קול צנחמנו לאציונים,
מ"מ דקתו עומדת לעד.

ספדה"ק תפארת שלמה

יהי רצון שתשרה שבינה במעשי ידיכם. לא על מלאכת
המשכן לזד כי גם על מעשי ידיהם אשר צנחמס תשרה
השכינה והצרכה. אחרי אשר כבר הרימותם את תרומת ה'
לדעת המשכן, ומעתה תחול הצרכה על הנשאר לכם, כי כן דרך
התרומה חטה אחת פוטר' כל הכרי, וצעל הצית מתצרך על
ידה, כמו שכתוב (מלאכי ג, י) צנחמו נח צואת וגו' (סע) והריקותי
לכם צרכה עד זלי די, וז"ש אחר הפרשת המעשרות (דברים כו, טו)
השקיפה ממעון קדשך וגו' וצרך את עמך, כי כשנותן חלק
הגבוה תשרה הצרכה על הנשאר מעתה. וזהו שמשרה שכינה
צמעשי ידיכם, רצה לומר, כל מעשי ידיכם צנית וצחוק צמשא
ומתן תכוונה הכל לשמים לצורך גבוה לצדקה ולהוצאות צניו
לתלמוד תורה וכדומה שיהיה זה מקום להשראת שכינה צמעשי
ידיכם ולצרך אתכם, וזהו (תהלים ס, י) ויהי נועם ה' עלינו ומעשה
ידינו כוננה עלינו שיהיה צכוונה הרצויה לש"ש ואז ומעשה ידינו
כוננהו תשרה השכינה עליה:

ספדה"ק חתם סופר

ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים וגו' (שמות לב, כה).
מזה מסתייע הרמז"ן לפרש שהיו הפעמונים צתוך
הרימונים ממש לא כפירש"י דהיו צין הרימונים, אמנם מקרא
שלאחריו מסייע לפירש"י דאמר פעמון ורימון פעמון ורימון.
ולולי דמסתפינא הייתי אומר אלו ואלו דצרי חלקים חיים, כי ה'
פעמון צלא רמון ואח"כ רמון ופעמון צתוכו ואח"כ פעמון צלא
רמון ואח"כ רמון ופעמון צתוכו, וכן ה' על שולי המעיל סצב
סצב.

והרמזו עפ"י דאחז"ל [ערכין ט"ז]. שמכפר על לשון הרע, ונ"ל
ללא דוקא המדבר רע על צצירו אלא גם המדבר טוב
על עצמו ומתפאר כך וכך עשיתי מעשים טובים היינו ממש כמו
לה"ר על צצרו, ומי לנו גדול מנחמיה נענש על אמרו זכרה לי
אלהי לטובה [סנהדרין ז"ג]: ומכ"ש מי שאינו מתכוון אלא רק
להתפאר, על כן הפעמונים מכפרים על לשון הרע ורמונים עם
פעמונים צתוכו מכפרים על מלאים מצות כרמון ומשמיעים קול
צחולות. ועד"ז אמרתי רמז צפסוק פזר נתן לאציונים דקתו
עומדת לעד [תהלים קי"צ], פי' כי צנחמנו דקתה יצוצח גם זה
האיש המתפאר עצמו, שאפי' לנכות הקצ"ה הותר [מעניית ט'].

כתבת האפר

שכתב בשו"ת הרשב"א (ה"א סימן תקפא) 'מפרסמין עושי מצוה', כי עצם הפרסום גורם
בסופו של דבר שעוד ועוד יהודים יתנו למצוה גדולה ורבה זו, ונמצא כי אף אם הפרסום
אינו מועיל לרגע נתנית הצדקה הרי הוא מועיל יותר ויותר לאחר זמן שעוד ועוד יהודים
יהנו ממצוה זו.

וידועים דברי קדשו של אור שבעת הימים מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שבשני
דברים לא זיק הפניות, והם: נתנית צדקה וטבילה במקוה, שאף אם יהיה לו בהם פניה,
מכל מקום עדיין הזכות עומד לו בזה שהחיה את העני שהחזיק את ידו, וכן בטבילתו
במקוה טהרה המציאות הוא שעלתה לו טבילה ונטהר. ושגור בפי העולם לבאר מה
שאמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"א) "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה
ועל גמילות חסדים", דבתורה ועבודה הוסיף לפניהם ה"א הידוע, לרמז שצריך שיהיו
התורה ותפלות בלב טהור ובמחשבה זכה ללא פניות ומחשבות זרות, משא"כ בגמילות
חסדים אמר "ועל גמילות חסדים" ללא ה"א הידוע, דלא משנה כל כך ענין זה, דאף
שהיה בלבו איזה פניה, במציאות מחיה הוא את הנצרך.

ובענין זה מסופר על הסבא קדישא הרה"ק האהבת ישראל מוויניצא זי"ע, כי
כשהגיע להתגורר בעיר גרוסרודריין בא לביתו של גביר אחד לבקשו שיתן איהו סך
לצדקה, אמנם אותו גביר סירב לתת להרה"ק 'האהבת ישראל', והוסיף ואמר, כי אל ידע
בעיני הרבי שאיני רוצה לתת לצדקה זו, כי הלא כבר אני נותן לצדקה זו כך וכך ולצדקה
אחרת כך וכך, ולכן איני יכול לתת אף לצדקה זו. אמר לו הרה"ק 'האהבת ישראל'
זי"ע, כי אדרבה, במה שתפרסם שאתה נותן לצדקה כך תפרסם יותר ויותר גדול מצות
הצדקה, ועל ידי זה יבואו עוד ועוד אחרים לנותן מכספם גם כן לצדקה, וככות זו שיתנו
אחרים תעמוד עבורך שבגללך נתנו אף הם, וזה גופא חלק ממצות צדקה.

ב. ידוע דרכו של הרה"ק 'התפארת שלמה' זי"ע להשיפע רוב שפע ועשירות לחסידיו,
וכמו שאמרו גדולי הדורות כי בתקופתו של הרה"ק 'התפארת שלמה' לא היה חסר

א. מעשה שהיה בעיר הקודש טבריה בה התגוררה אשה חשובה עד מאוד, ודרכה
היה להתענות מידי שבוע משבת עד שבת, ולא היה טועמת מאכל ומשקה ממוצאי
שבת עד שבת קודש הבאה [זולת בלילות], וכמוכן כי דבר גדול זה עשה רעש גדול
בעיר הקודש, עד אשר היה דרך תושבי העיר להושיב אשה גדולה זו על אבן מיוחדת
סמוך לבית המדרש, ובליל שבת קודש, כאשר סימנו את התפילה בבית הכנסת הגדול
היו תושבי העיר עוברים אצלה ומברכים אותה בברכת 'שבתא טבא' כאות הערכה על
עבודה גדולה זו להתענות מידי שבת.

כך היה המנהג שנים רבות, אמנם כאשר הגיע הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק
זי"ע להתגורר בעיר הקודש טבריה, ראה מנהג זה ומיד הבין כי כל ענין מה שמתענה
אותה אשה משבת לשבת אינו אלא כדי לפרסם עצמה בחשיבותה, ואין פיה ולבה
שיום כי אינה זאת לשם שמים בלבד, ולפיכך גזר הרה"ק מוויטעפסק זי"ע על משמשויו
לקחת האבן המיוחדת הזאת אשר עליה היתה האשה יושבת כל ליל שבת ובני העיר
היו עוברים אצלה ומברכים אותה. ואכן, המשמשים לקחו זאת האבן משם, ובליל שבת
כאשר באה האשה לשבת על האבן הליו לא מצאוה, ולכפיכך לא ישיבה על האבן רק
הלכה לביתה, ובני העיר כבר לא באו לביתה כדי לברכה בברכת 'שבתא טבא'. ובאותו
השבוע, נפחה האשה את נשמתה מחמת התענית אשר לא עמדה בו אחרי שנים רבות
שבה החזיקה כמעמד בתענית משבת לשבת.

הסביר הרה"ק מוויטעפסק זי"ע הענין, כי מכיון שאשה זו לא התענתה לשם שמים,
רק בעבור התפארות בעיני הבריות, הרי שבאותו הרגע אשר לא כיבדו אותה יותר, מיד
נפחה את נשמתה, כי הכוחות אשר נתנו לה להתענות לא היו מכוחות הקדושה לשם
שמים, אלא מכוחות הסטרא אחרא כדי להתפאר בהם במנהג זה.

אמנם עלינו לדעת, כי ענין הצניעות במצוות ומעשים טובים הוא נחוי וחשוב מאוד,
אמנם כאשר אנו נדים לענין מצות הצדקה, הרי אדרבה הפרסום מועיל יותר ויותר, וכמו

שלמה" ג"כ כזה הפירוש הנ"ל מהרה"ק ר' בעריש ביאלער עה"פ "אמרו לצדיק כי טוב" שצדיק הטוב זהו המשפיע לבריות, משא"כ זה שאינו משפיע נקרא "צדיק שאינו טוב" אשר הוא, "רע לבריות" ואינו צדיק ואינו רב, אף שאין הוא ח"ו עושה רע בפועל. ופי' בזה ג"כ אשר ער ועונן היו באמת נשמות נעלות במדרגה גבוהה, אמנם הטאתם (בראשית לח, ט) "לבלתי נתן דרע לאחיו", שלא השפיעו לאחיהם בני" השפעות בהרחבה. ובכן - סיים הרה"ק "התפארת שלמה" את דבריו להגה"ק ר' שמעון סופר - "קראקאווער רב, איהר ווייסט פארוואס איר זענט געווארן רב אין קראקא, אם תחשוב אשר לכך נקראת לכהן כרב בעיר זו כדי שתפסקו "טעפל לעפל" שאלות (עניני תעובות ואיסור והיתר), בלא!, על זה נמצאים די והותר ת"ח בעיר הזאת בכל פינה ופינה להורות בענינים הללו, אלא לכך נבחרת לכהן פה כרב להשפיע ולהמשיך פרנסה ובריות וכל טוב".

האנשים שעמדו שם אשר שמעו כדברים האלו מפורש יוצא מפי כהן גדול ה"ה הרה"ק "התפארת שלמה" היו מלאי התפעלות ע"ז כאשר הבינו כעת גדולת ערך רבם הרב מקראקא כפי אשר העריכו הכהן, אשר לא היה אומר כדברים הללו באם לא היה ראויים על מי שאמרום, אמנם לעומת זה נענה הגה"ק רבי שמעון סופר "נתוודע לי כעת חיוב חדש, ודבר זה לא היה מוזכר כלל בכתב הרבנות".

שמוע'ס הכנה לשבת החודש

כחופה חלילה, שהרי גם לפני מלך מלכי המלכים אנו מדברים בלשון נוכח כשאומרים לו אתה. כששמע רבי יצחק את תשובתי זה פנה לאבי ואמר לו, מובטחני בילד זה שיגדל לגדול בישראל. אמרתי לו שאיני מסתפק בברכה זו כיון ברכה קצרה מדאי, אלא רצוני שישים שתי ידי ער ראשי ויברכני בברכה ארוכה, וכן עשה ששם ידי על ראשי וברכני בהרבה ברכות. וסיים "אבני נזר" ואמר האמת היא שלא כל הברכות שברכני אז נתקיימו במלואם, אך בכל זאת מחויב אני בהכרת הטוב משום חלק הברכות שהתקיימו בי.

הרבי מאמשינוב שהיה בדרכו לחתונת אחד מנכדיו בשמעו עובדא זו אמר לה "אבני נזר" אם כבודו של זקני יקר בעיניך כל כך אם כן אבקש ממך שתעשה נעמי חסד ותבא עתה להשתתף עמנו בשמחת חתונתו של נכדי. אמר לו "אבני נזר" בחודש ניסן ותשרי איני אז מתוך ביתי משום שרגע אחד בחדשים אלו הוא כיום שלם בשאר ימות השנה.

ואכן בספרו שו"ת "אבני נזר" (חלק ב הלכו' פסח סיון שלו) כותב הוא לרב אחד על ימי חודש ניסן בזה הלשון, "כי ימים אלו יקרי הערך הם, ושעה ליום יחשב", והנה לרבי מאמשינוב אמר כי רגע אחד ליום יחשב, ואולי היה סובר שלאנשים צדיקים כהאמשינווער הרי שרגע אחד בימים אלו נחשב ליום, ולשאר אנשים פשוטים אמר ששעה של חודש ניסן נחשב ליום.

עוד כותב בספר "אביר הרועים" בשם הסוכטשובער רבי שאמר שבחודש ניסן מחמת גודל הקדושה והבהירות, כמעט שאינו צריך ליתן שינה לעיניו כלל. ואכן, בספרי קודש ובפרט ספרי תלמידי הבעש"ט הק' מלאים בגודל רוממותו של חודש ניסן, ובספר הק' "אגרא דכלה" איתא שהחודש הזה ראש חדשים היינו שחודש ניסן הוא חודש של ראשי חדשים דהיינו שיום א' ניסן הוא נגד חודש ניסן, ויום ב' הוא נגד חודש אייר, ג' נגד סיון וכן הלאה.

ושם מביא עוד שהרה"ק החוזה מלובלין ז"ע היה כותב בימים אלו מה שיהיה במשך כל השנה כולה ובוים א' ניסן כתב מה שיהיה בחודש ניסן, ובוים ב' כתב את שיהיה בחודש אייר עד יום י"ב ניסן שבה כתב את הדברים שיהיו בחודש אדר. וכן היה נוהג כל שנה ושנה עד לאותו שנה שבו נתסלק מן העולם שבו לא כתב אלא עד יום ה' ניסן שהוא נגד חודש אב משום שבאותו חודש נסתלק מן העולם.

לימוד הלכות פסח - הוא ההכנה הראויה לחג הנשגב הבעל"ט

מתאמרא משמיה קדישא של הרה"ק "התפארת שלמה" מראדומסק ז"ע שאמר שהרב שלומד היטב בהלכות הפסח לא יהיו שאלות מצויים

חסידיו כלום, והיה אז רוב שפע בעולם עד בלי די. ונספר בזה הענין [בפרט שיום לולא קדישא דיליה חל בשבוע זה ערב ראש חודש אדר ב'], כי דרכו של הרה"ק רבי שלמה מראדומסק ז"ע היה דרכו לנסוע תדיר לציון המצוינת של הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע בליזענסק. ועובדא הוה פעם בעת שבו מליזענסק לביתו שבראדומסק מליזענסק לביתו שבראדומסק נסע במסילת הברזל דרך העיר קראקא, וחסידיו המתינו בתחנת הרכבת לביתו, וכאשר עמד שם הבאה"ן, ביקשוהו החסידים שיכנס לעיר וישהה שם לביקור, אמנם הרה"ק סירב לבקשתם ורצה להמשיך בדרכו. שאלו ת"ח אחד "רבי, הרי קראקא הינו עיר ואם בישאל, בה קבורים רבותני הרמ"א ז"ע וה'מגלה עמוקות" והב"ח והתוס' יו"ט זכותם יגן עלינו, ומדוע א"כ תסרב לבוא לשם לביקור קצרה?", והרה"ק "התפארת שלמה" היה דרכו לבקר דברי צחות והיה לו ענין וכוונה בזה, נענה לעומתו ואמר "בודאי קראקא תהא לתפארת כאשר יקומו כל הצדיקים הגאונים הללו, אך כעת אשר הם כולם קבורים שם מה יש לי מזה".

העולם אשר עמדו שם צחקו בשמעת את דבריו, אך הוא הביטיח להם אשר בפעם הבא כאשר יעבור דרך עיר זו יבקר בתוך העיר, ואמנם שבו מליזענסק בביקורו לאחמ"כ, ביקר הרה"ק מראדומסק בתוכי עיר קראקא, ובא אליו רב העיר באותו עת הגה"ק ר' שמעון סופר ז"ע בנו של ה"חתם סופר" ז"ע, ובאותו עת אמר ה"תפארת

חשיבות חודש ניסן בדרכו של הגה"ק בעל ה"אבני נזר" ז"ע

בספה"ק אביר הרועים (סאכטשאב, ח"ב א' רסג רסד) על מרן הרה"ק ה"אבני נזר" אשר היה ממנה שרי מעלה בניסן, וכן התמיד בכל ימי ניסן בהלכות הפסח, וזה לשונו הק': פעם אחת שמעתי מפיו הקדוש זצ"ל, כשהי' שואל [ה"אבני נזר"] לעלם אחד מנכדיו אם יודע מה שלמד בהחדר בשבוע זה, וענהו הטליא שלא הלך כלל לחדר בכל השבוע, ופנה עצמו רבינו הקדוש [בעל "אבני נזר" ז"ע] לאביו [של הילד] ה"ה בנו הקדוש בעל "שם משמואל" זצ"ל ושאלו, מה זה שלא הלך ללמוד בהחדר, וענהו הרי החדרים סגורים מטעם גזירות המלכות, ושאלו ברגש מה הם רוצים בזה.

השיבו [ה"שם משמואל"] הם עצמם אינם יודעים מה שרוצים בזה, אבל השר שלהם למעלה הוא יודע מה שרוצה בזה, ושתק רבינו הק' מעט, ואח"כ אמר לו בלחישא בלשון הקפדה, הנה קודם שממנים אותם לשרים מבטיחים לנו שיהיו טוב לישראל ואח"ז עושים מה שרוצים, ויותר מזה לא יכולתי לכוון ולשמוע דבריו הק'. [שר' בספר עבודת ישראל להמגיד הקדוש מקאזניץ ז"ע במשנה א' בניסן ר"ה למלכים שכ' שיש צדיקים גדולים בעוה"ז שהם ממנים בחודש ניסן השרים למעלה למי שרוצים ורואים בו שיהי' יותר טוב עבור ישראל, ע"ש]...

וסיפר לי רב גדול אחד מחסידי גאליציע, ששמע פ"א הפלגה גדולה ממרן הגה"ק איש אלקים בעל "שם משמואל" זצ"ל על אביו רבינו הקדוש זצ"ל, כשאירע לו להיות אצלו זצ"ל קודם הפסח, וזרזו מאד להתמיד בימים אלו בלמוד הלכה של פסח, ואז נזדקק מפ"ק, ואמר בזה"ל: "הנה אבי ז"ל כשהגיעו ימי ניסן הקדושים הי' טרוד מאוד והי' מסבב והולך בעולמות עליונים [בלשונו טהור: און ער איז ארום געקראכען אין די עולמות עליונים], ובכל זאת לא עבר יום שלא הי' עוסק בעיון בהלכות הפסח, עד כאן לשונו הקדוש.

עוד כתב בספר "אביר הרועים" מובא שפעם אחת בימי חודש ניסן, נסע הרה"ק ר' מנחם מאמשינוב לחתונת אחד מנכדיו, ובדרך למקום השמחה עבר בעיר סוכטשוב ונכנס לבקר את ה"אבני נזר" ז"ע. ה"אבני נזר" שמח מאוד לקראת אורחו ואמר לו חייב אני לכבדכם ביותר משום חובת הכרת הטוב, משום שכששאבי בעל ה"אגרות אזור" היה רבי בעיר עלקיש נסע פעם לווארקי והצטרפתי אליו בנטיעתו, ונכנסנו לבקר את זקן הרה"ק ר' יצחק מווארקי ז"ע והוא קרבנו ביותר באופן מיוחד ושוחח עמי על אף הייתי ילד רך בשנים עדיין, ואמרתיו לו "דבי בענטש מיך".

אמר לי ר' יצחק ווארקער איך אתה מעיז לדבר אלי בלשון נוכח, שהיה לי לומר "דער רבי זאל מיך בענטשן" (שהרי יבך אותי). עניתני לו שאין הדבר

צבי הירש מליסקא ז"ע. הרה"ק ר' מרדכי'לע, שהיה מפורסם כ"ר רה"ק, נענה ליהודי ואמר לו "כשתגיע להליסקער רב תמסור לו דיוק שיש לדקדק בשו"ע ריש הלכות פסח שכותב המחבר (א"ח סימן תנט ס"א) 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום, וברמ"א מגיה 'ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך הפסח', וצ"ב איזה קשר ושייכות יש לדברי רמ"א על מש"כ המחבר, וי"ל דהשו"ע פתח שדורשין בהלכות הפסח שיש להם הלכות רבות, ויש לראות לאכול כזית שלימה מהמצה ושיהא שיעור מרווח, וכן לשתות יין מהודר לארבע כוסות וכדומה במצוות הפסח, וע"ז מעיר הרמ"א שע"י הדרשות עדיין לא נוכל להמציא כל הדברים הללו הנחוצים להעניים ואיבונים, וצריך לראות למעשה להמציא להעניים מעות חטים וקמחא דפסחא, ע"כ.

כשהגיע יהודי הלז אל הרה"ק מליסקא, מסר לו דברי הרה"ק מנאדבורנא, והנה תיכף לאחר זה הגיע אל ביתו של הליסקער רב אלמנה רצוצה, ושפכה מר לבה לפניו שאין לה מצות על פסח, וכבר עומדים סמוך ונראה, וכל אופי המצות כבר גמרו למכור סחורתם.

הרה"ק ר' הערשעלע ליסקער זכר את דברי קדשו של הרה"ק ר' מרדכי'לע והבין מיד את המוטל עליו, ותיכף אסף את כל בני ביתו ומקורביו, וטרח להשיג קמח והתחילו לאפות מצות כדי לספק לאשה האלמנה ובני ביתה על כל החג מצות ברווח.

ומענין זה מסופר על גדול אחד שאמר בדרשתו ב"שבת הגדול" שמצא רמב"ם מוקשה כי לכאורה סותר את דבריו במק"א, הנהגה בהל' חמץ ומצה פסק הרמב"ם שיש לאכול מצה בליל פסח, וכן לשתות ד' כוסות ולישב בהסיבה כדרך המלכים, ועוד, ומצד שני מצאנו שהרמב"ם פוסק שאסור לגנוב, וקשה היאך יתיישבו שני הפסקים הללו שלא יסתרו האחד למשנהו, כי מאין ישיג העני כסף לקיים כל המצות החג כאשר אסור לגנוב, ובע"כ צ"ל שחיוב מוטל על כל אחד לתרום לקמחא דפסחא באופן שלא ישארו לעניים שום קושי להשיג כל צרכי החג.

חודש ניסן מסוגל לרוחניות וגשמיות

בספה"ק "אהבת ישראל" מוזיניץ ז"ע כתב, כי הנה צירוף שם הוי"ה של חודש ניסן הוא "ישמחו השמים ותגל הארץ", וע"כ חודש זה מסוגל הן לעניני גשמיות הנדמים לארץ והן לעניני רוחניות צורכי הנפש הנדמים לשמים, ולכן בחודש זה בפסח אוכלים מצה שהוא מאכל דאסוואת, כדאייתא בזוהר הק' דהיינו מאכל שהוא לרפואה ובעיקר הוא לרפואת הנפש. ומצד שני בפסח נידונים על התבואה, ומובא בספרים הק', בשם הרה"ק ר' ברוך'ל מעז'בוז'ער ז"ע, דאחד מהטעמים לאכילת מצה בפסח הוא כי מצה אינו מזין כל כך כמו לחם, ובפסח האנשים רעבים יותר מבשאר ימות השנה, והוא כי הקב"ה מתאוה לתפלתם של צדיקים, לכן רצה להזכיר להם שבפסח נידונים על התבואה, שיתפללו על הפרנסה של כל השנה.

ומענין לענין באותו ענין היה סבא קדישא הרה"ק ה"אהבת ישראל" ז"ע נוהג לומר, שפסח בגמטריא קמח משום שבו נידונים על התבואה, והיה מביא בשם האלשי"ך הק' לפרש דברי המשנה באבות אם אין קמח אין תורה, ואם אין תורה אין קמח, כי הוא יוכוח בין כנסת ישראל להקב"ה, כנסת ישראל אומרת, 'רבוש'ע אם לא נתן לנו קמח איך נוכל ללמוד תורה', והשי"ת משיבה שאם יהיה תורה יהיה קמח, וכעין הויכוח אשר ישראל אומרים הפסוק השיבנו ה' אליך ונשובה, והשי"ת משיב הפסוק שובה אלי ואשובה אליכם.

והיה מסיים הרה"ק ה"אהבת ישראל" ז"ע ואומר, שבסדר הימים טובים יש ראייה לטענת כנסת ישראל שמקודם חל יו"ט פסח שבו נידונים על התבואה ואח"כ יו"ט שבועות שהוא קבלת התורה.

אצלו בעניני הפסח, כי זה שאינו לומד ההלכות כראוי, יש לההלכה טענה שאין לומדים אותה, ולכן ממציאם אצלו שיבואו אליו בשאלות, ובעל כרחו יצטרך לעיין היטב לדעת המעשה אשר יעשו, מה שאין כן כשלומד היטב את ההלכות אין לההלכה טענות, ואין צריכים לעוררו בשאלות.

ובספה"ק ישמח ישראל להרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר ז"ע (לפרשת החודש) כתב, כי הנה אמרו חז"ל "שואלין ודורשין בהלכות הפסח שלושים יום קודם הפסח" (פסחים ו'). וזה לשונו הק': להבין מה זה שואלין ודורשין בכפילא, וכמובא קושיא זו בפוסקים וע"ש, עפ"י מאמר רבינו הקדוש מווארקי זצלה"ה ז"ע פי' הפיוט 'החודש אשר ישועות אבר מקיפות', מלשון (אבות פ"ג מט"ז) החנוני מקיף, שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שואל ומלוה בחודש הזה הישועות על סמך הזכות שיזכו אח"כ, ומראשית כזאת הודיע אז במצרים (שמות ג, יב) בהוציא את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, וכדרשת חז"ל באיזה זכות בזכות קבלת התורה שיקבלו אח"כ, ודבר זכות הזה מתעורר בכל שנה בחודש ניסן, שהקב"ה פועל ישועות על סמך הזכות שנה"י אח"כ זכאים עכלה"ק.

ואיך ומה נזכה להלוואה הזאת, כאשר אנחנו נותנים לב לחשוב בנשמותינו נקודה הפנימיות עד כמה הושפל כבודה רח"ל, וכאשר מביעים אנחנו כי אין לנו מצד מעשינו כלל, ואיככה נוכל לפתוח פה ולשון בליל התקדש חג הבעל"ט, ואנחנו דורשים בכל לב לספר ביציאת מצרים ולהרגיש ג"כ אור קדושת החג הקדוש הזה ראש כל המועדים, אז הקב"ה שואל לנו בדרך שאלה הישועה לזכות לעזר אלקי לתשובה שלימה, וכמובא בספר חסד לאברהם (מאזולאי) דשלושים יום קודם הפסח מעבירין מכל רשעי ישראל עד שבאים לליל התקדש חג בלב טהור ובלי חטאים, וזה הוא ההקפה והשאלה, וזה הוא אומרם ז"ל שואלין, היינו השאלה אצל השי"ת, אבל בתנאי כאשר אנחנו דורשים ומבקשים ההכנה היא באמת ובלב תמים.

ונוכל לומר בזה, דהבקשה שלנו לאבינו האב הרחמן שישאלנו וילינו הוא, ע"ד הפסוק (תהלים קיט) ערוב עבדך לטוב כו' עיין פירש"י שם שהוא מלשון ערבות, ה' אתה ערב בעדינו, ואיך נוכל לבקש שיהי' הקב"ה ערב עבורינו, הוא עפ"י פירוש הספורנו על פסוק זה, שיערב ויחבר אותי לטובים ולצדיקי הדור, אז, אל יעשקוני זדים, היינו שתפלתנו הוא שיעזרו בכה הקרבן פסח שנאכל על החבורה שנה"י בטלים ומבוטלים בעינינו, ונערב ונחבר את עצמינו בחבורתינו.

והוסיף הרה"ק הישמח ישראל ז"ע, כי הנה עתה בעוה"ר כאשר נחבר את עצמינו בכלל ישראל הטובים, הדורשים בכל לב ונפש לזכות מהרה לבנין המקדש לראות בהדרה ותפארתה, ולעשות שמה קרבות חובותינו כמצוה עלינו, וכעת לאכול הזכית מצה בקדושה ובטהרה ובאהבה ויראה ושמחה כדת מה לעשות, וכאשר אנחנו מחוברים יחד עם כלל ישראל בטוחים אנחנו כי נזכה לתשובה שלימה ולשלם הקפותינו בחזרתנו מחטאינו, ובכח הזה נוכל לבקש מהשי"ת שיהי' הערב בעדינו, כי הננו בטוחים בכח קדושת כלל ישראל כהבטחתנו ואתם בני יעקב לא כליתם, אמן כן יהי"ר שזוכה להכלל בכלל ישראל ולהרגיש אור קדושת החג הקדוש הבעל"ט מתוך ישוב הדעת וישועת ישראל.

והיה רבינו ה"אמרי חיים" ז"ע מוויז'ניץ היה מבאר מאמרם ז"ל "שואלין ודורשין בהלכות הפסח", היינו שמבקשים ודורשים לדעת איך לגשת וללכת לקבל פני היום טוב הקדוש פסח [בהלכות הפסח - ווי אזוי מגייט צו צו די יום טוב פסח].

מנהג חלוקת חמין לעניים - אצל הרה"ק רבי מרדכי'לע מנאדבורנא ז"ע

הנה על ההלכה הנפסקת בשו"ע בריש הלכות פסח "שואלין ודורשין וכו'", יסופר שיהודי אחד נפרד פעם מהרה"ק ר' מרדכי'לע מנאדבורנא ז"ע טרם נסיעתו, וסיפר להרה"ק שבדעתו להיות אצל הרה"ק ר'

הרה"ק רבי שלמה ה'תפארת שלמה' מראדאמסק ז"ע י"ד כ"ט אדר תרכ"ו

א) אצל התפארת שלמה ז"ע הסתופפו צדיקים רבים, ואף מנהיגי עדות בישראל היו נוסעים אליו, ביניהם הרה"ק רבי יששכר דוב מוואלבראז ז"ע, הרה"ק רבי עמנואל מפשעדיבארו ז"ע, הרה"ק רבי יוסף ברוך דער גוטער י"ד מנישטאש ז"ע, הרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא ז"ע, ועוד רבים וטובים.

פעם שאלו גדולי התלמידים את הרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא ז"ע, שכבר נהניו קהל גדול בישראל, מה טעם ממשיך הוא עוד ליסע אל התפארת שלמה ז"ע. ענה להם הרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא ז"ע. כי סיבת נסיעתי לראדאמסק, הוא בכדי ללמוד מהתפארת שלמה ז"ע את עבודת השמוחה, שהוא יחיד בעבודת השם יתברך מתוך שמוחה וטוב לבב.

ב) דרכו של התפארת שלמה ז"ע הייתה לברך את חסידיו על ידי שהיה נראה כאילו הוא מקבל אותם קללות נמרצות, ובמקרים מיוחדים היה אף מכה אנשים עם מקל אשר בידו, ובזה היה מוריד את הדינים הקשים מעל האדם, וכל מי שהיה מתקלל על ידו, היה יודע כי נושע בזה בפקודת ישועה ורחמים.

פעם אחת אמר התפארת שלמה ז"ע למשמשו בערב שבת, כי יכין עבורו את המקל שיהיה מוכן לו להשתמש בו ביום השבת.

ואכן באמצע עריכת השולחן בליל שבת קודש, התחיל התפארת שלמה ז"ע לדבר בתרעומת כלפי חסידיו, כשהוא צועק אליהם, מדוע זה באים הם אלי, מאחר ואין בידו כלל להושיעם ולהועיל להם ולא כלום, ועוד זאת הרי הם מפריעים אותו מעבודת הבורא יתברך, בלימוד התורה ובעבודת התפילה, ועוד זאת דיבר להם כהנה וכהנה, עד שתוך כדי שהוא מתרגז על קהל חסידיו, נטל בידו את המקל, והתחיל להכות את האנשים עם המקל שבידו.

תכף קמו כל החסידים והתחילו להימלט מן המקום, כשהתפארת שלמה ז"ע קם לרדוף אחריהם, והנה דרכו בקודש של התפארת שלמה ז"ע הייתה, שלא היה הולך ברגליו כדרך הילוך בני אדם, אלא היה גורר את רגליו על גבי הארץ, כשהוא אינו מגביה אותם מן הארץ, ולא היה זה משום כאב או חולי ברגליו, אלא בכדי לסגף את עצמו משום צער גלות השכינה. כמוכן, אשר מאחר והיה הילוכו באופן זה, הצליחו כל החסידים לברוח מן המקום, בלא שיכול היה התפארת שלמה ז"ע להשיגם.

אמנם חסיד אחד, החליט בדעתו, כי תחת לברוח עם כל החסידים, מוטב יהיה שיטמין את עצמו מאחורי הדלת שבחדר הסמוך, ושם יתעכב עד שיחזור כל הקהל לעריכת השולחן. אלא שהתפארת שלמה ז"ע פנה תכף לעבר החדר בו המתין, וכאשר מצאו עומד ומתחבא תחת הדלת, התחיל להכותו עם המקל אשר בידו ארבעים מכות, ואחר כך נח מורגזו ושב לעריכת השולחן הטהור.

החסיד שקיבל את כל ההכאות, לא ידע את נפשו מרוב צער, וחזר לביתו כשהוא בוכה בכיות נוראות, בדמותו לעצמו כי אין זה אלא שראה בו רבו התפארת שלמה ז"ע כי אין חוסא כמוהו בכל בני העיר, ולכן ראה לנכון להכותו, כי לא ביקש להכות שום אדם אחר, ובזה לא היה יכול ליתן מרגוע לנפשו מרוב צער.

אביו של החסיד, שהיה גם כן מחסידיו של התפארת שלמה ז"ע, נכנס אל התפארת שלמה ז"ע, ואמר לו כי בנו אינו מוצא מקום לעצמו מרוב צער, וכי הוא שרוי בצער גדול על כך שקיבל מהתפארת שלמה ז"ע ארבעים מלקות, והוא מחזיק את עצמו לחוסא היותר גדול עלי אדמות.

אמר לו התפארת שלמה ז"ע, שימסור לבנו, כי אין לו להצטער כלל על ההכאות האלו, כי כנגד ארבעים מכות אלו, יזכה לארבעים אלף רובל כסף. ואכן לאחר כמה ימים, התבשר החסיד, שקנה כרטיס הגרלה, כי מספרו עלה ברוגל, וזכה בפרס אדיר של ארבעים אלף רובלים.

ג) התפארת שלמה ז"ע בקי היה בשבילי דרקייעא, כשהוא יודע בכל

אשר נעשה בשמי מעלה. ומסופר, כי היה לו גבאי פשוט, א ראפשיצער גבאי, כדרך הצדיקים שהיו לוקחים לעצמם משמשים שלא יבינו את תהלוכות אורחותיהם, איש בער לא ידע בהם, ופעם אחת התבטא ואמר לו התפארת שלמה ז"ע, בא ואראה לך את ההיכלות בשמים, והתחיל להראות לו באצבע, כי כאן בשמים הוא היכל המלאכים, ובמקום פלוני בשמים הוא היכל הצדיקים, וכך היה מורה באצבע ומראה לו את כל היכלי מעלה. שאל אותו הגבאי, מאין יודע הרבי כל זאת. השיב התפארת שלמה ז"ע ואמר בפשיטות, אין ווייס, אין ווייס.

ד) פעם אחת היה קושי גדול להשיג אתרוגים על חג הסוכות, ונדברו בני הקהילה בראדאמסק לקבץ סכום גדול בין כל נכבדי הקהילה, ובזה יוכלו להשיג אתרוג עביר כל בני הקהילה. אמנם אז נענה אחד מן הנוכחים ואמר, כי הנה בראדאמסק ישנה יתומה אחת אשר הגיעה לפרקה, ואין מי שיעמוד לימינה להשיאה, והרי עתה אם יכולים לקבץ סכום כסף גדול כל כך עבור השגת האתרוג, אם כן מוטב ליתן סכום זה עבור נישואי הכלה היתומה.

אמר התפארת שלמה ז"ע, בא וראו הפלא ופלא, הרי עד שהעלו הצעה זו לא נזכר האיש לבקש עבור נישואי יתומה זו, ועתה כאשר התקבץ סכום הכסף עבור השגת האתרוג, מתעורר השטן שאינו רוצה שיקיימו את המצוה בדמים מרובים כל כך, ומבקש לומר שיש מצוות רבות עוד הקודמים לזה.

ה) פעם הגיעו אנשי העיר וסיפרו לתפארת שלמה ז"ע על שוחט העיר, כי הבחינו בו שהוא משכיב את עצמו לישון בשבת אחר הצהריים. אמר להם התפארת שלמה ז"ע, כי טובה גדולה עשו עמו בכך שאמרו לו כן, כי מאז ומקדם היה חושש לאכול משחיטתו של השוחט במוצאי שבת, כי סבור היה בדעתו, כי מאחר ועובד הוא את השם יתברך בכל יום השבת, לבטח עיף הוא עד מאד, ואם יביאו לו לשוחט במוצאי מנוחה, יש לחוש ששחיטתו אינה ראויה. אמנם מאחר וסיפרו לו עתה כי השוחט נשכב לישון בשבת אחר הצהריים, אם כן יכולים לסמוך על שחיטתו במוצאי שבת, ומעתה יוכל להיות לו בשר עבוד סעודת מלוח מלכה.

ו) כאשר סיפרו לפני הרה"ק רבי מנחם מענדיל השרף מקאצק ז"ע על ששלושה צדיקים התחילו להנהיג את העדה, ובניהם אמרו לו על הרה"ק התפארת שלמה ז"ע שכלה אז להנהיג את עדתו. אמר להם הרה"ק רבי מנחם מענדיל השרף מקאצק ז"ע, מה עלה על ליבכם לדמות אלו השניים אל הרבי מראדאמסק, הרי ליבו בוער הוא כאש לפני השם יתברך.

ז) כשבוע לפני הסתלקותו של התפארת שלמה ז"ע הסתלק הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע לבית עולמו ביום כ"ג אדר תרכ"ו. כאשר שמע על כך התפארת שלמה ז"ע, אף שעדיין צעיר היה לימים ולא הגיע עדיין לשנת השישים לחייו, ואף זאת שהיה בריא אולם, ולא נראו בו כלל סימני חולי או זקנה, תכף התחיל להכין את עצמו לילך בדרך כל הארץ, כשהוא מתבטא ואומר, כי מקובל בידו, כי כאשר יסתלק צדיק הדור מן העולם הזה, יכבדו אותו להתפלל קבלת שבת לפני התיבה, כיודע שהיה התפארת שלמה ז"ע בעל תפילה נפלא.

ואכן החידושי הרי"ם ז"ע הסתלק לבית עולמו בשבת קודש כ"ג אדר תרכ"ו, ולאחר מכן בערב שבת קודש כ"ט אדר תרכ"ו, הסתלק התפארת שלמה ז"ע לבית עולמו בפתע פתאום, לקדם את פני הרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע בקבלת שבת.

מכאן יש לנו ללמוד, שאף שהרה"ק החידושי הרי"ם ז"ע התגדל בחיידר של קאצק, שהיה סגנון שונה לגמרי מרבותיו של התפארת שלמה ז"ע, מכל מקום צדיק הדור היו מרגישים זה בזה.

ח) התפארת שלמה ז"ע היה רגיל לשנון לומר, כי שגור בפי העולם, כי מי שמת ונפטר במיטתו זכיה גדול היא לו. והיה אומר על זה, וכי מה זכיה גדולה יש בדבר, וכי המיטה נקראת מקום קדוש כל כך שזכיה היא להיפטר עליו. לא זו היא הזכיה, אלא זכיה היא, אם זוכים להסתלק על הגמרא. ואכן התפארת שלמה ז"ע לא הסתלק על מיטתו, כי אם בעת ישיבתו על כסא קדשו.

ז"ע ועכי"א

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק מסאטמאר זיע"א

עובדין קדישין - עניני פסח (ב)

ובכל חודש ניסן אם היו מפריעים את הסאטמאר רב מעבודתו הקדושה, היה אומר דבר זה בשם הקראלער רב באומרו שבחודש ניסן צריך הוא להכין את עצמו לעריכת הסדר שהרי צריכים להגיע בו לידי רוח הקודש.

סיפר הרה"ג ר' יעקב שמירא שליט"א רב ק"ק אור אביגדור בעיסוואטער:

כשלמדתי אצל הגאון רבי יצחק הוטנער זצ"ל, הוא שאל אותי האם הייתי פעם בליל הסדר אצל הסאטמארער רב. אמרתי לו שלא זכיתי לזה אף פעם כי ההורים שלי לא רצו שייפקד מקומי משולחן הסדר שלהם.

הרב הוטנער זצ"ל השתומם על זה עד מאד, והוא שאל אותי בתמיהה רבתי: "ביזט פארנארט? האם געהאט די געלעגנהייט צו זיין ביים סאטמארער רב אויף א סדר, און דו ביזט נישט געווען?..." (וכי התפתית לגמרי? היתת לך ההזדמנות להיות בליל הסדר אצל הרב מסאטמאר ולא היית? איך זה יתכן!?)

סיפר הגה"צ אב"ד נאנאש זצ"ל:

שהי מיטב אצל עריכת הסדר אצל רבינו בליל התקדש חג הפסח בשנת תש"א לפיק, וכשהגיע לפיוט מעשה רבבי אליעזר וכו', הקשה מרן הקב"ה, "מה שייכות מעשה באמצע הגדה של פסח?"; רק תי מרן הק' דידוע מצדיקים שבאם רוצים לפעול ישועה מספרים עובדא מצדיקים וזה פועל ישועה, וכמו כן בליל התקדש החג, שאנו מחכים על הישועה הגדולה אשר כל בית ישראל מצפה לזה, ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו, ע"כ מספרים עובדא מצדיקים כדי לפעול הישועה שלימה.

ישראל, ולפעול בעבורם ישועה קרובה במהרה. ובעת שאמר הדברים האלה נתחווור פני רבינו כסיד, והיה ניכר על פניו שנגעו דבריו אל לבו הטהור, וחלגו עניני דמעות.

סיפר הרה"ח ר' ליפא יאקאבאוויטש ז"ל:
כי בעיר קראלי הי' קעסארנע (מחנה של חיילים)

סיפר הרה"ח ר' יעקל שווארץ ז"ל:

כי בימי הרת עולם בליל יו"ט פסח שנת תש"ג בעיר סאטמאר, כשהכריזו בביהמ"ד שלא יהין אחד לבוא אל הסדר של רבינו מפני הסכנה וסגרו את השער של הביהמ"ד על מנעול ובורח, עכ"ז לא היה יכול להשלים עם המציאות שלא יהיה נוכח בהסדר והתנגעו לראות בעבודתו של רבינו ועמד בחצר הרה"ח ר' שלמה טרעביש ע"ה שכינו של רבינו בן ביתו של רבינו ובין ר' שלמה הפסיק חצירו של גוי בחומות גבוהות, ומשם שמע מרחוק איך שרבינו צועק בקולי קולות סיוס ברכת 'אגל ישראל' ושוב לא היה יכול לעצור בנפשו וקפץ ודילג מעל גבי החומות החצר של ר' שלמה וגם של חצר הגוי, עד שהגיע לחצר בית מדרשו של רבינו לשמוע בקולו קול חוצב להבות אש, ומשם נכנס בתוכו ביחד עם אחיו הרה"ח ר' לייבוש ז"ל.

סיפר הרה"ח ר' חיים מרדכי שטיינבערג ז"ל:

שזכה להיות מן המסובין בליל הסדר שנת תש"ז אצל רבינו בירושלים, ושם היה נמצא גם יהודי אחד מעיר סיגוט שכבר הדרדרו להיות ל"ע ודר בעיר החופש "יופה", אבל לבו היה בוער להיות אצל הסדר של רבינו, ושהגיע רבינו אצל התיבות "ובמורא גדול זו גילוי שכניה" נתלהב רבינו באומרו אלו הדברים, ופתח ורעהה אחזה את כל הנוכחים.

כעבור כמה שנים ור' חיים מרדכי כבר דר באמעריקא מצא את אותה היהודי מסיגוט בהדיימאנט בער"ע במאנהעטן, ואתמהונו הדיבור הראשון שאותו יהודי שאל לו היה כזה: "מר, שטיינבערג, איך געדינקט נאך דעם "זו גילוי שכניה", ואז נוכח לדעת שהסדר של רבינו נכנס בעצמותיו שהדליק מחדש את הבערה של היהדות ונעשה אח"כ יהודי חרדי.

סיפר הרה"ח ר' עקיבא צבי גאנץ הי"ד:

פעם בליל התקדש חג הסדר בשנות ה-50, בהיות רבינו בק"ק סאטמאר, לפני שהתחיל רבינו לומר את הזמר אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב, עמד החסיד המפורסם ר' יוסיל לאפאשער ז"ל (מוקני תלמידי הייטב לב ז"ל) על הספסל, ועורר את רבינו בדברים נמרצים לפעול ישועות בעבור כלל ישראל הנמצאים בצרה גדולה, וצעק לרבינו ואמר לו: אנכי יודע ועד הייתי נוכח באותו מעמד כאשר אביך הקדוש הקדושת יו"ט הבטיחך לפני כניסתו לחופה, שתהיה פועל ישועות לבני ישראל, ועתה הגיע הזמן שודבר תלייך כך לעורר רחמים למעלה בעבור שארית

דברי אלוקים חיים

ותבל כל עבודת משכן אוהל מועד וגו' ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו.

וצריך ביאור כפל הלשון. ונראה לפרש על פי דבר המכילתא פרשת בא (הובא ברש"י ז"ל שם) וילכו ויעשו וגו' (שמות יב כח), וכי כבר עשו והלא מראש חודש נאמר להם, אלא מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו, עד כאן, מבואר מזה גדול מעלת המקבל על עצמו לעשות המצוה ומכיון עצמו לקראתה, שכל כך גדלה מעלתה שמיד שקבל על עצמו לעשותה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, וגם מעשה המצוה בחינתה גדולה יותר אם קמה לה הכנה וקבלה לעשותה, כמבואר בספ"ק דכל דבר מצוה צריך המנה. אמנם אליה יוקף בו כי אם מחשב האדם מראש לעשות המצוה, מתגבר השטן יותר למנוע מעשייתה, כמבואר בגמרא סנהדרין (כ"ז ע"ב) אמר עולא מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה וכו', ופירשו רש"י ותוספות מחשבה שאדם חושב כך וכך אעשה, מועלת להשכיח דעבר וכו', כגון האומר עד יום פלוני אסיים כך וכך מסכתות אין מחשבתו עולה בידו, רבה אם עסקים לשמה האדם על עצמו מראש לעשות המצוה ומכיון עצמו לקראתה יכול לצאת גם הפסד שיתיצב השטן לקראתו להשבית מחשבתו הטובה, ולמנוע מקיום המצוה בפועל. אמנם חשש זה לא שייך בעושים לשמה, כדאיתא בגמרא שם אמר רבה אם עסקים לשמה אינה מועלת, שנאמר (משלי יט כא) רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולם, עד כאן דברי הגמרא...

ועל דרך זה יתפרש גם כפל לשון הכתוב בפרשת פקודי דכתיב בגמר מלאכת המשכן ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו. כי תחלת דברי הכתוב ויעשו בני ישראל, נאמר על מחשבתם הטובה בעת שקבלו על עצמם לעשות המצוה, והעלה עליהם הכתוב כאילו כבר עשו כדברי המכילתא הנ"ל, והדר קאמר קרא בן עשו שזכו להקים לעשות בפועל, ולא היוזקה להם מחשבתם הקודמת למעשה. ומפרש קרא הטעם שזכו לקיימה בפועל, כי נתכוונו לקיים המצוה ככל אשר צוה ה' את משה לשם שמים, ובעושים לשמה אין המחשבה מזקת. (דברי יואל ויקר ל')

היו שם המון יהודים שנתגייסו לשרת בצבא, והי' רבינו ז"ל דואג את דאגתם להספיק להם כל צרכם, ובעיקר כשהגיע ימי הפסח הי' רבינו ז"ל מטכס עצה לשלוח להם צרכי החג. ופעם אחת בערב פסח נכנס רבינו ז"ל לבית המדרש בשעה שהבחורים עמדו ובדקו את הירק לאכילת מרור מחשש תולעים, ונגש לאחד הבחורים וצוה לו שתיכבד ומיד ילך להרביני הנגיד ר' משה יוסף שפיגעל ע"ה - שהי' לו קשרים בתלונות הגבוהים - שיסדר את צרכי החג במצות ויין לכל החיילים היהודים הנמצאים בקאסערנא, ואל יחסר להם המזג, ורבינו הקפיד על אשר התעצלו בדבר עד עכשיו ולא יסידו עדיין את צרכי החג להחיילים היהודים, ואמר את הדברים בנימא של קפידיא, ואח"כ פייס רבינו את הבחור שהקפיד עליו ואמר לו שבתורת פיוס יקבל רשות להיות אצלו על "הסדר" בליל התקדש החג.

סיפר הגה"צ ר' אליעזר דוד פריעדמאן זצ"ל:

הרה"ק מסאטמאר ז"ע היה רגיל כמעט בכל ליל סדר לומר בשם הרה"ק ר' יהושע מקראלי שמי שאין לו רוח הקודש בליל הסדר אינו בגדר אנושי,

וכאשר גמר אומר זאת מרן זצ"ל, התחיל עוד הפעם הפיוט מתחלה עובדי ע"ז וכו', ובעת שאמר תיבת "ועכשיו", אחז בידו הק' את הקיטל אצל לבו, וצעק בקול רעש גדול והתלהבות "ועכשיו"...

מרן הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זי"ע"א

המשך עובדות קודש מהילולת הרבי רבי אלימלך זי"ע בצל קדשו

שבת דכולא שתא

זקיני זי"ע היה נוהג לעשות מידי שנה סעודת הילולא ביו"ד של הרה"ק ר"א זי"ע, והיה הולך עם בגדי שבת, שטריימעל וקאפטען, והיה מלביש את הקאפטען של ר' דוידל לעלובער התלמיד של הרה"א, שהיה אצלו בירושה. וגם ציווה זקיני זי"ע להביא הפמוט של שבת, זה היה מצב של שבת. והיה רגיל לספר בטיש את הסיפור הזה, שהר"א ואחיו רבי זושא, פעם דיברו

בהם הנרות, ממש א גאנצע מצב פון שבת, והנה אפש"ל בביאור האי עצינא מה שזק"ק זי"ע עשה כל ההילולא של הרה"א זי"ע בצורה ובאופן של שבת, כי ידוע הענין של 'עולם שנה נפש', כל דבר יש הבחינה הזו, עולם איז דע וועלט, המקום, שנה הוא הזמן, ונפש הוא האדם. ושבת קודש, ג"כ יש הבחינה של שבת בג' דברים הללו - בי'עולם' - שגם האדמה וכל הבריאה שובתה בשבת,

הנהייה על התעלותם בשבת והתרוממותם, וחקרו בעצמם אם זה באמת מגיע מצד הקדושה או שבא רק מפני המצב שהולכים למקוה ולובשים בגדי שבת ואוכלים מאכלי שבת וכו', ורצו לבדוק זאת, והחליטו לעשות באמצע השבוע כבשבת ללכת למקוה ושבגדי שבת ולשיר לכה דודי וכו', ועשו כן, ובאמת הרגישו בקדושת השבת, ונשבר ליבם שא"כ הכל הוא רק דמיון, והחליטו שהולכים לרובם המגיד ממעוררטיש ושואלים אותו, ואמר להם אם הלכתם גם בבגדי שבת - בזה סגי כבר להרגיש בקדושת שבת. ולכן היו הצדיקים, וזקיני זי"ע ביניהם, נוהגים שכל מה שנשאר משבת היו שומרים את זה. זקיני היה שומר חלה בארון, וכשהיה נכנס יהודי שצריך ישועה הצדיקים היו נותנים לו, וזה המשיך ישועה, שבת יש לה כח המשך, אפש להמשיך קדושת שבת באמצע השבוע, וזה היה זק"ק זי"ע אומר כאילו על עצמו, טעם שהלך עם בגדי שבת, שתיך שממשיך לעצמו קדושת שבת.

הנה פ"ע"א יצא זק"ק זי"ע מחדרו למעריב ביו"ד של הרה"א, ואמר לחתן שעמד שם 'ביסט נישט דער איינציגער וואס גייט מיט א שטריימל', והיה נראה בבירור כוונתו, כי הוא מרגיש בזה היום ממש כבעל שמחה, בחינת חתן, וצדיקים פירשו בביאור השם שנתנו לייאצרייט של צדיקים 'יומא דהילולא' - שהילולא הוא חתונה, וכמו שלחתן נותנים מתנות, כן בעוה"ב לצדיק ביומא דהילולא דיליה נותנים לו מתנות, ומה המתנות של הצדיק, להשפיע ולהוריק ברכה על ראשי בני ישראל, וא"כ שזק"ק זי"ע היה ביום זה בחינה של חתן, וודאי בשמים ממעל ישפיע וימשיך עלינו מתנות רבות ברוחניות ובגשמיות, רפואות וישועות, בני חיי ומזוני ריחיי לנו ולכל ישראל אמן

ובי"ע זק"ק זי"ע אמר להם יחי רצון שתשרה שכונה במעשה ידיכם: כ"ק אאמ"ר זצלה"ה דיבר בקדושה על דברי רש"י הקדוש שתשרה שכונה במעשה ידיכם' דברי ואשיבה רגלי אל עדותיך' ואמרו חז"ל (ויקרא רבה לה ט) אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלוני אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, והי"ד 'ואשיבה רגלי אל עדותיך' ופירש, שכאשר מקבל עליו אדם לעשות מצווה או ללמוד תורה, עומד כנגדו היצר הרע בכל עזו ולמונעו מלעשות את המצווה הזאת, והעצה לזה הוא שיאמר ליצר הרע שמכון לעשות את המצווה לצורך איזה תועלת ותכלית לעצמו ולא לשם מצווה, ולאחר מכן בשעה שכבר מתחיל בעשיית המצווה ישנה לשם שמיים, דלאחר שכבר התחיל במצווה אז לא יוכל יצה"ר למונעו ממעשיו הטובים. וזהו שאמר כתוב 'חישבת דרכי, היינו שתחילה חישבתי במעשי כי לצורכי עצמי אני משכים לילך לבית או לשדה פלונית מבחינת דרכי' ולבסוף רגליי מוליכות אותי לבית המדרש, היינו שאני עושה המצווה לשם שמיים, ועל פי זה פירש ברכת משה: 'שתשרה שכונה במעשה ידיכם' היינו שבעניינים הנראים כמעשה ידיכם שאתם עושים אותם לצורך עצמכם שיהיה בהם השכינה שיוכי שהיה בזה ריבוי כבוד שמיים עכ"ק. [בנו כ"ק אדמו"ר הלהבת דוד מביאלא זצוק"ל עמ' תרלז]

דברי אלוקים חיים

ובי"ע זק"ק זי"ע אמר להם יחי רצון שתשרה שכונה במעשה ידיכם: כ"ק אאמ"ר זצלה"ה דיבר בקדושה על דברי רש"י הקדוש שתשרה שכונה במעשה ידיכם' דברי ואשיבה רגלי אל עדותיך' ואמרו חז"ל (ויקרא רבה לה ט) אמר דוד רבש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלוני אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, והי"ד 'ואשיבה רגלי אל עדותיך' ופירש, שכאשר מקבל עליו אדם לעשות מצווה או ללמוד תורה, עומד כנגדו היצר הרע בכל עזו ולמונעו מלעשות את המצווה הזאת, והעצה לזה הוא שיאמר ליצר הרע שמכון לעשות את המצווה לצורך איזה תועלת ותכלית לעצמו ולא לשם מצווה, ולאחר מכן בשעה שכבר מתחיל בעשיית המצווה ישנה לשם שמיים, דלאחר שכבר התחיל במצווה אז לא יוכל יצה"ר למונעו ממעשיו הטובים. וזהו שאמר כתוב 'חישבת דרכי, היינו שתחילה חישבתי במעשי כי לצורכי עצמי אני משכים לילך לבית או לשדה פלונית מבחינת דרכי' ולבסוף רגליי מוליכות אותי לבית המדרש, היינו שאני עושה המצווה לשם שמיים, ועל פי זה פירש ברכת משה: 'שתשרה שכונה במעשה ידיכם' היינו שבעניינים הנראים כמעשה ידיכם שאתם עושים אותם לצורך עצמכם שיהיה בהם השכינה שיוכי שהיה בזה ריבוי כבוד שמיים עכ"ק. [בנו כ"ק אדמו"ר הלהבת דוד מביאלא זצוק"ל עמ' תרלז]

וב"ק אאמ"ר זצלה"ה דיבר בקדושה לפרש הלשון 'יחי רצון שתשרה שכונה במעשה ידיכם', ואמר שאפילו בדברים שהם בבחינת שירי, דהיינו דברי הרשות שמתר לעשותם, בהם גם כן צריך להתבונן אם הוא צריך לעשות זאת, וגם כשהוא צריך לעשותה יתבונן לראות שתהיה לזה שייכות עם השכינה עד כאן דבריו הקדושים. [בנו כ"ק אדמו"ר הלהבת דוד מביאלא זצוק"ל עמ' תרלז]

פרשת החודש

משכו וקחו לכם צאן: 'משכו ידיכם מעבודה' וזהו קחו לכם צאן של מצווה' [מביאלא] לרמוז על פי אמרי התפארת שלמה זי"ע (לשבועות), ונראה לרמוז בזה דרך הישר לכל האיש הרוצה לגשת אל התורה ועבודה לבל יהיה נתפס ברוש יצר, להביא מורך בליבו ממידת העצבות ומרה שחורה ח"ו, לאמור מי אתה כי תעמוד לפני מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ואתה מלא עוון ופסע, רק האדם צריך להתחנך מאד להשליך כל חטאתיו ופשעיו עתה מנגד עיניו בשעת העבודה רק יעשה בשמחה ובטוב לבב. זעת לכל חפץ' (קהלת ג א) - לקחת מועד בשעה אחרת בהרהור תשובה בלב נשבר ונדכה, אך בשעת העבודה לא העז לזה. וזה שכתוב: 'סור מרע ועשה טוב', פירושו: סור עתה מהרע בעת אשר אתה עושה טוב, 'ואין מעביריך על המצוות' (פסחים סד:). פירושו: אין מזכיריך העבירות בשעת עשיית המצוות למען תוכל לעשות המצווה משמחה. וזה משכו ידיכם מעבודה וזה - וקחו לכם צאן של מצווה לרמוז בשעת עשיית המצווה לא יחשוב בגפמים. (חלקת יהושע)

יו"ד התפארת שלמה זי"ע

שמעתי ממורי זקני הקה"ט זי"ע: שהספר הקדוש 'תפארת שלמה' הוא כמו שולחן ערוך לחסידות, והספר הקדוש פרי צדיק מרבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע, הוא כמו טור בית יוסף.

זקני קדוש זי"ע, היה נוהג הרבה פעמים בליל שב"ק, לומר ווארט זה, מסה"ק תפארת שלמה (בפרשת פקודי): 'שומר עמו ישראל לעד', פירושו: שהקדוש ברוך הוא שומר עמו ישראל לבל יהיו נכשלים ח"ו בעבירה כדי שיהיו כשרים לעדות על אהדות הבורא: וכדאיתא בתוספת הגיגה (ג: ד"ה ומי כעמך ישראל), אמרינן במדרש "שלושה המלכים שהיו על ישראל הם מוחל להם עוונותיהם וזה "שומר עמו ישראל" בעבור שהיה על הקדוש ברוך הוא להעיד על הקדוש ברוך הוא שהוא אחד. הקדוש ברוך הוא בשבת על ישראל שהם יחידים באמות. וכדי שיהיו ישראל עדים נאמנים להעיד על הקדוש ברוך הוא לכן מוחל להם עוונותיהם וזה "שומר עמו ישראל" בעבור מה שומר את עמו ישראל בגלל 'לעד' ו-מלשון עדים' שהקדוש ברוך הוא צריך לעדותו ולכן מוחל לעוונותיהם. [כתבי נכדו כ"ק אדמו"ר מביאלא-לונדון שליט"א]

[לקט-עובדות וסיפרי קודש מנכדו כ"ק אדמו"ר מביאלא-פשיסחא שליט"א בשוה"ט כא אדר בבמד"ר באשדוד במשך השנים]

מרן הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זיע"א

בס"ד טובות זכרונות שנשמעו מפי הרה"ה ר' זאב וואלף הר זהב שליט"א

במהלך שיחתם, הזכיר אותו אדמו"ר מימרא מחז"ל, וציין כי היא מופיעה במסכת פסחים. רבינו תיקן אותו מיד, כי המימרא מופיעה במסכת ברכות. בענווה רבה הוסיף רבינו: "במסכת ברכות אני בקי, שכן אני שונה אותה מדי שנה לעילוי נשמת זקני..."

[ז] את הסיפור הבא שמעתי לפני רבות בשנים מפי חסידים, אך טרחתי לשומעו מפיו של בעל המעשה עצמו, הוא הרה"ח ר' אליהו שטיינברגר ז"ל, שהיה משמשו בקודש של הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א, בעל "שומר אמונים". וכך הוא מעשה:

פעם אחת הלך ר' אליהו עם הרה"ק ר' אהרלה לכותל המערבי. בדרכם חזרה התקשה ר' אהרלה בהליכה, וביקש מר' אליהו שכאשר יראו חצר של יהודי, יכנסו לנח בה מעט. ואכן, בהמשך הדרך הבחין ר' אליהו בחצר שבה התגוררו יהודים. בחצר זו גרה מרת גיטל זיע"א, אלמנתו של הרה"צ ר' פנחס אורי בידרמן זצ"ל, בנו של הרה"ק ר' דוד צבי שלמה מלעלוב זצ"ל.

ר' אליהו נכנס לחצר וביקש מבעלת הבית כסא כדי לנח מעט מן הדרך הארוכה. האלמנה הצביעה על חדר שהיה בחצר ואמרה: "שם אפשר להיכנס". ר' אהרלה

נכנס לחדר ושהה בו זמן מה. לאחר שיצא ר' אהרלה מהחדר, ביקש לדעת מי גר בחצר זו, אך ר' אליהו לא ידע להשיב. כך המשיכו בדרכם עד לביתו במאה שעים.

במשך כל הדרך לא חדל ר' אהרלה מלהתעניין בזהות הגר בחדר, ואף הסביר את פשר התעניינותו: "חשתי שהחדר אפוף בקדושה עיליאתית". כששמע ר' אליהו את הדברים, החליט לשוב לחצר ולברר את העניין. בהגיעו לשם שאל את האלמנה למה שימש החדר, והיא בעבר התגורר בו צדיק כלשהו. היא לא ידעה להשיב.

סיפור ר' אליהו לבעלת הבית כי האורח הנכבד שהיה שם הוא הרה"ק ר' אהרלה ראטה, ובצאתו מהחדר אמר כי חש קדושה מיוחדת בו. כששמעה זאת ניסתה לחשב ימים מקדם, עד שנזכרה כי בחדר זה הסתגר בעבר בן גיטה, הוא רבינו זיע"א.

וכך היה המעשה: כידוע, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, הסתגר רבינו שבועות רבים בקברי צדיקים במירון ובטבריה, שם ערך עבודה טמירה וניהל מלחמה עזה כדי להעביר את רוע הגזירה. חדר זה שבעיר העתיקה, אף הוא שימש באותה תקופה את רבינו להסתגרות במשך ארבעים יום רצופים!

ר' אליהו חזר להרה"ק ר' אהרלה וסיפר לו את דבריו מהאלמנה. ר' אהרלה השיב: "אהה! עתה לבין אני את פשר הקדושה שחשתי בחדר".

שקולים, מכוונים ומודדים לאור ההלכה. את כל זאת עשה בענווה ובחן, מבלי שהדבר יבלוט לעין. רק חדי עין יכלו להבחין בכך. אבי, הגה"ח ר' נח ז"ל, שכיהן כר"מ בשיבתנו, נהג לומר לבחורים טרם צאתם לשולחן הטהור של רבינו: "בעת הטיש, עקבו אחר הליכותיו והנהגותיו הטהורות של רבינו, ולמדו פרק בהלכה..."

[ה] בענין זה שמעתי סיפור מחסיד אמשנוב שהיה עד ראייה למתרחש: כידוע, הרה"ק ר' מאיר'ל מאמשנוב זיע"א היה בידידות עמוקה עם רבינו. פעם אחת הלך רבינו לבקר בהיכלו, ואבי ז"ל נלווה אליו. הצדיקים ישבו ושוחחו

דברי אלוקים חיים

ויבא את המשכן אל משה. ופירש"י שלא היה יכול שום אדם להקים את המשכן מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לוקפן. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו, עסוק אתה בידך, נראה מקמינו והוא נזקק וקם מאליו, וזהו שנאמר (מ יז) הוקם המשכן, הוקם מאליו, עכ"ל.

מכאן היה מוכיח אדמו"ר זיע"א שהתבטלותו וענותנותו של האדם שיועד הוא שהוא עצמו אינו פועל מאומה היא המקרבתו להשי"ת, שלכן זכה בהקמת המשכן רק משה ולא אחר.

והביא ראי' מדכתיב (ויקרא טו טז) השוכן אתם בתוך טומאתם ואמרו בגמ' (יומא נוז.) אפילו בזמן שהן טמאין שכניה שרויה ביניהן, ואילו באדם שיש בו גסות הרוח אמרו ז"ל (סוטה ה.) אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שגסות הרוח גרועה מכל הטומאות ומונעת אותו מלהתקרב לשכינה הק' מה שאין שאר הטומאות מונעים אותו.

והיה מזוהר אדמו"ר זיע"א מאוד על עניין זה שיכירו וידעו שהאדם איננו יכול לעשות מאומה רק מאת ה' נעשים כל הפעולות.

(מרשימות תלמידו כ"ק אדמו"ר מפינסק קארלין שליט"א).

בענייני דיומא. בעיצומה של שיחתם הקדושה ביקש ר' מאיר'ל לכבד את רבינו, והגיש לפניו מגש פירות. ר' מאיר'ל ביקש מרבינו לברך תחילה. רבינו נטל פרי אחד, והביט בענווה לעבר אבי, כמי שמבקש את הסכמתו כי נכון וראוי להקדים ולברך על פרי זה שבתר. אבי ז"ל הנהג בראשו לאות הסמכה. בירך רבינו על הפרי וטעם ממנו מעט. ר' מאיר'ל, שהיה מדקדק בהלכה, שאל מיד את רבינו מדוע בחר לברך דווקא על פרי זה, שכן לכאורה היה עליו להקדים ולברך על פרי אחר. רבינו שתק ולא השיב דבר. כשראה אבי ז"ל שרבינו אינו משיב, השיב הוא כי כך כתוב בפוסקים. ר' מאיר'ל חלק על דבריו והביא ראיה לדבריו, ואבי המשך להביא ראיות משלו. כך התנצחו שניהם בהלכה זמן ממושך.

לאורך כל אותה עת ישב רבינו בשתיקה מוחלטת, כאילו אין לו כל ידיעה בנושא הנדון. לאחר שסיימו ללבן את הסוגיה ההלכתית, ביקש רבינו מאחד מבאי ביתו של הרה"ק מאמשנוב להביא לפניו את סידורו של בעל התניא. כאשר הביאו לפניו, פתח אותו והראה לר' מאיר'ל כי בעל התניא פוסק בסידורו שם, שיש להקדים ולברך על הפרי כפי שנהג. ר' מאיר'ל חייך וסימן בידיו כאומר שנשכח ממנו הדבר.

[ו] פעם אחת הגיע אחד מגדולי האדמו"רים לביקר ממנו על רבינו. שני הצדיקים ישבו יחדיו ושוחחו עשה ארוכה באהבה ובידידות.

קשה מאד עד כי בלתי ניתן לדבר מרום מעלתו הנשגבה והנאצלה של רבנו הגדול זיע"א. כדלים וכרשים אנו לעומתו, ולא נחשבים אפילו כנגסים לפני ענק. אין ביכלתנו להשיג אפילו שמץ מעבודתו הגדולה, שגב קדושתו וזוך טהרתו. גבוה מעל גבוה היה. בכל רגע ורגע היה לבו בוער כשלהבת אש קודש להשי"ת, ותדיר היה עסוק בעבודת הבורא. בלא אכילה ובלא שתייה. רק לעתות ערב היה טועם טעימה מועטת, ואף מזונו זה הדל היה מתובל מאד במלח ופלפל, עד שכמעט לא היה ראוי למאכל. עיניו היו פקוחות וצופות בכל נסתר,

ודבר לא היה שייך להסתיר ממנו. אותות ומופתים לרוב נגלו לעין רואים, עד כי חדלו לספור. ריבוי המופתים היה כדבר שבשגרה, עד שמקורביו חדלו זה מכבר להתרגש ממשעמם. אלפים מכל קצווי תבל נושעתו מברכות פיו, של אותו מלאך אלוקים אשר ממרומים זיכו אותו להסתופף באור צילו הקדוש.

[א] מרום מעמדו, היה מדרוך ומכוין את הבחורים צעירי הצאן. בכל עת שנכנסו אליו, וכמעט בכל טיש, היה שואל: 'כבר למדת היום דף גמרא?' והוסיף באש להבה: 'אין א בלאט גמרא איז מען גארנישט'. 'נאר דיא הייליגע

גמרא מיט יראת שמיים'. לעיתים אף היה אומר שאינו יכול לשאת את מראה פניו של מי שאינו לומד דף גמרא.

הבחורים שידעו ממנהג קבוע זה של רבינו, היו נערכים לכך מראש, ונמנעו מגשת אליו בטרם למדו דף גמרא, בידועם כי יישאלו על כך. וגם בדבר זה התגלתה ראייתו החדרת של רבינו. שכן דווקא אלו שלא למדו אותו יום, הם אלו שנשאלו מפיו הטהור: 'כבר למדת היום דף גמרא?'

[ב] פעם אחת שאלתיו הדרכה באיזה ספר חסידות ראוי לי ללמוד. השיב לי רבינו: תלמד גמרא מיט יראת שמים, אחרי שתלמד גמרא מיט יראת שמים, כבר תבין לבד באיזה חסידישער ספר ללמוד.

[ג] זכרתי מקרה שאירע פעם אחת בעת השולחן הטהור, כאשר חילק רבינו שיריים מן הפירות. רבינו קרא לי לגשת אליו, מילא את חופן ידיו בצימוקים והושיט לי. היה זה מחזה נדיר, שכן דרכו של רבינו היתה שלא לחלק שיריים לבחורים, אלא לאברכים ולזקנים בלבד.

חשתי התרוממות רוח וע שזכיתי לקבל שיריים מידי של הרבי, ושבתי למקומי. או אז, קרא לי רבינו לשוב אליו, ושאלני: "האם ספרת כמה צימוקים קיבלת?" בעודי תמה על פשר השאלה, ציווה עלי הרבי: "ספור, ספור!" והוסיף: "על כל ראזניקע [צימוק] שקיבלת - תלמד דף גמרא."

[ד] כל מעשיו והנהגותיו של רבינו היו

באמינותו יהיה

דברי תורה ממורינו המשיגה זיע"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון ע"א

פרשת פקודי - החודש תשפ"ה

אמונת השבת

השלמת הגאולה - בשבת זו

בשבת זו גומרים ספר שמות, והרמב"ן בהקדמה לפירושו על ספר שמות מבאר ענינה, וז"ל: והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו, וכשיצאו ממצרים, אע"פ שיצאו מבית עבדים, עדיין יחשבו גולים, כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר, וכשכאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכיתו ביניהם, אז שבו על מעלות אבותם שהיה סוד א-לוה עלי אהליהם, והם הם המרכבה, וזו נחשבו גאולים, ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד, ע"כ, ובסיום ספר שמות כתב הרמב"ן וז"ל: והנה נשלם ספר הגאולה, אשר ה' אלקי ישראל בא בו לבני ישראל עם קרובו, והשיעו מיד שונאו וגאלו מיד אויבו וגו', ע"כ.

הנה, מזה הדגשה שבשבת זו יש מתיקות יתירה, יש לנו כבר המשכן וכליו, ויכולים לזכות בשבת זו להיות גאולים, ועיקר הגאולה הוא הגאולה מ"צרה" ומהמדות רעות, וכשנזכר לטהרת המדות נהיה גאולים. (שבת אחים ויקהל פקודי תשי"ט)

שבת של הרבה עטרות

שבת שלפני ר"ח ניסן יש לה הרבה עטרות, מכוונת בחז"ל (רש"י ויקרא ט. א.) שבוים ר"ח ניסן שהוקם בו המשכן נטל עשר עטרות, ע"כ שבת זו שכולל את השבוע הבעל"ט, מצטרפת לה כמה עטרות נוספות - שבת החודש ושבת מברכים ושבת חזק. (שבת אחים, ויק"פ החודש תש"ע)

החודש חוזר ומברך אותנו

בשבת מברכים, שמברכים בני"א את החודש, אמרינן שתחדש עלינו את החודש "הזה", ופירשי' כמ"פ זה - הוא מלשון מורה באצבע, ונמצא שחודש ניסן נכנסת בשבת זו לביה"כ. והנה איתא בגמ' באחד שמברך את חבריו וחבירו אינו חוזר ומברך ה"ה כגזלן, ע"כ בנודא שהחודש חוזר ומברך כלל ישראל בשבת זו, וצריכין אנו להודות להש"ת שנתן לנו שבת הזה, צריך להודות על כל השבתים, אלא בפרט על שבת זו - שבת החודש שבת מברכים ושבת חזק. (שבת אחים ויק"פ החודש תש"ע)

כל מצוות החודש נכללות בה

שבת זו משפיעה על ר"ח ניסן הבעל"ט, וידוע שר"ח כולל בתוכו את כל החודש, נמצא שבשבת זו נכלל כל המצוות של חודש ניסן, בדיקת וביעור חמץ אכילת מצה והלל וכו', אי"כ צריכים לראות שבת זו תהיה "הצלתה"דיגע שבת" כדי שכל המצוות האלו יהיו על צד היות טוב.

והעצה לזה הוא כמ"ש בזמירות, "עזור לשבותים בשביעי וכו'". ויש לדקדק דהא בנוהג שבעולם כשרואים אחד שעושה עבודה קשה כגון נסירת עצים וכדומה אומרים בוא ונעזור לו בעבודתו, אבל כשרואים אחד שוכב על מטונו במנוחה אין אומרים בוא ונעזור לו לנוח, אי"כ מה הפי' עזור לשבותים בשביעי, וכי צריכים עזר לשבותיה. אלא שנראה מזה שצריכים הרבה עזר מן השמים כדי שנזכה שהשבת יהיה כדבעי, וצריכים לבקש רחמים על זה. (שבת אחים פ' החודש תש"ט)

חודש ניסן

חודש ניסן ופסח - זמן אהבה וחביבות

הנה מתחילים עכשיו ניסן ימי נסן וכבר ממשמשים ובאים ימי הפסח. ובחודש זה ההנהגה היא של אהבה וחסד, שהרי דרכי ההנהגה משתנים לפי סדרי הזמנים, ובניסן ההנהגה היא כולה חסד. וע"ד דא"י בזה"ק (פ' פסח) שאמר רשב"י "אנן בחביבותא תליא מילתא", והיינו, כי דרכי הצדיקים שונים זה מזה בסדר הנהגתם, ואמר רשב"י על עצמו שהנהגותו היא כולה מתוך אהבה וחביבות. וה"נ הנהגת חודש זה כולה באהבה וחביבות, ומתעוררת האהבה שבין הקב"ה וכוונתו, ונשפע על בני ישראל שפע של אהבה, והצירוף של החודש הוא ביושר, ויוצא מפסוק ישמחו השמים ותגל הארץ - המורה על הנהגת חסד ורחמים. וישראל מתעוררים בנגועי אהבה ומצפים לליל התקדש חג, שהוא המקודש ביותר מכל לילות השנה. ונפשו הומה בהשתוקקות מתי יבוא הלילה המאיר הזה שבו מקיימים מצות מצה ומרור ד' כוסות וקריאת ההגדה ואמירת הלל. ואז נשפעים טללי אורה ושפע דעת ומוחין והשגות בעבודת הש"ת.

ואז יורדת חרות לעולם, וכ"א משתחרר משעבודו אשר הוא משעבוד לתאוות או דאגות המטריות אותו מעבודת הש"ת. ויוצא אז משעבוד לגאולה ומאפלה לאור גדול. כי בכל שנה הקב"ה מוציא את בני"א לחרות ממצרים. וכמו שפי"ב בס' ארץ צבי ע"ד המגיד "מצוה עלינו לספר בצ"מ וכל המרבה לספר ביצ"מ הרי זה משוכח", ולכאורה אין הלשון מדוקדק "לספר ביצ"מ", דהול"ל "לספר על יצ"מ". ופי' דהנה עמדו המפרשים לחקור מהי המצוה המיוחדת של סיפור יצ"מ בליל פסח, והוא בכל יום יש מ"ע של זכירת יצ"מ. וא' התיורצים הוא, שכל יום סגי בזכירה בעלמא, אבל בליל פסח בא החיוב להרחיב הסיפור ולהאריך בו ולא זכירה בעלמא. וסיבת הדבר שבליילה הזה החיוב לספר בהרחבה יתירה, משום שבליילה הזה חוזר ונשנה בכל שנה מחדש הענין של יצ"מ, שהקב"ה מוציא אותנו לחרות מכל הענינים שאנו משועבדים תחתיהם. וז"ש המגיד "מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים" - פי' בזמן של יציאת מצרים הוא ליל פסח שאז אנו יוצאים ממצרים, אז חל עלינו החיוב לספר בהרחבה יתירה ולא סגי בזכירה בעלמא כמו בכל יום. עכ"ד. (אמונת עתנין פ' החודש)

ניסן ופסח - נגד תפילת "אהבה רבה"

ובהכנס חודש ניסן שאז מתחיל להאיר השם ביושר. דע"ז ממחלת הנהגה של חסד ואהבה, בתקופה זו נודעת לישראל החיבה יתירה שיש להקב"ה עליהם, והאהבה רבה שאוהבים - "חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו", שאף אם האדם יתאר לעצמו דלפי שכל ועוצם גדולת החמלה של הקב"ה עלינו, עכ"ז עדיין החמלה יתירה ומרובה על בדי לשער. "אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלנו" - שגם "רחם" פירושו "אהבה", וכמו שכ' התרגום עה"פ "ואחזת מרעהו": וסיעת מרחמיה. והמועדים הם מכוונים נגד חלקי התפלה, ותשרי הוא נגד תפלת שמו"ע, וחג הפסח הוא נגד התפלה של "אהבה רבה". (אמונת עתנין פ' החודש)

בחודש ניסן - השכינה מצויה אצל פסוקי דזמרה

א"י במדש פנחס מהרה"ק ר"פ מקאריץ צ"ל, דבמקום שהש"ת שורה יש לאדם להיות שם ואז יכול לפעול מה שצריך, ולכן בני"א כבשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל הש"ת מה שצריכים כיון שהש"ת שורה ג"כ בבחי' זו, עכ"ל. ומעתה בימי ניסן שאז הוא עוז וחדוה במקומו וצירוף החדש הוא בפסוק ישמחו השמים ותגל הארץ, אזי הרוצה להמצא אצל הש"ת ידרוש את ה' בהמצאו בפסוקי דזמרה. שהם שבתים והודאות להש"ת בשמחה, ואז הוא עת רצון לפעול כל שם נמצא הש"ת בימים אלה. (ויקרא תשי"ט)

תפלה - בפסח וניסן

איתא בליקוטי מהר"ן שפסח צועקים בתפלה, כמ"ש בתרגום עה"פ במגילת איכה קול נתנו בבית ה' כיום מועד, כקל עמא דמצלין בחגא דפסחא, הרי שבפסח צועקים בתפלה ע"כ. והוא מכוון לדברי הארז"ל בפסח נוט' פה סח. שאז הוא זמן שהדיבור יוצא מהגלות. ובפרט באמירת הלל בקול רם בפסח בחצות הלילה.

ואמנם צריך הכנה לזה גם בימים שלפני פסח, להתחזק בתפלה בימים אלה של ניסן חודש של חסדים. וכמובא בס' בית אהרן שיש לשורר בימים אלה שירות ותשבחות. וכן ראיתי שנהגו חסידי סטולין לשורר לפני התפילה הזמר יעידון יגידון וגו' (סעודת שלישית פ"ר צ' תשנ"ח)

הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע - ב' ניסן תשכ"ח

שמעתי מהרב החסיד רבי לייבוש וואסלאווסקי, כי כאשר היה ילד, אחותו שברה את הרגל, ובאותו ימים היה קשה מאד רפואת שבר הרגל, שלא היה עדיין דרך רפואה על זה, אלא היו לוקחים את הרגל וקושרים אותה לתקרה, וכה החזיקו את הרגל כשהיא תלויה וקשורה לתקרה זמן ארוך מאד, ופעמים שהיה נמשך כמה חודשים. כמובן שהיה לאמו מזה צער גדול, וסיפר רבי לייבוש, כי אמו הלכה להרה"ק מסקווירא זי"ע והוא שהיה ילד הלך עמה, ואמרה אמו לפני הרה"ק מסקווירא זי"ע כי בתה שברה את הרגל, והרופא אומר שצריך לרפא ולהגיבה הרגל לכמה חודשים, ואינה יכולה להביט ולשאת את הצער של הילדה. אמר לה הרה"ק מסקווירא זי"ע, כי יש רופא יותר גדול מרופא זה, ואמר גם, כי יהיה די תליות את הרגל לשני שבועות, וסיפר רבי לייבוש, כי כשחזרו לבית החולים הלך גם כן עם אמו, ובדרכם אל החדר מצאו את הרופא הראשי, ובקשה האם מהרופא שילך לבדוק את הילדה, ואמר הרופא לאמו, כי לדעתו יהיה מספיק להחזיק כן הרגל לשני שבועות.

הרה"ק מסקווירא זי"ע לא ידע כלל לענייני העולם הזה, ולא היה לו כל שייכות לענייני העולם הזה. פעם נפגש עם הרה"ק האמרי חיים מויזניץ זי"ע ודיברו ענייני זכרונות משנות המלחמה, וסיפר הרה"ק מסקווירא זי"ע, כי פעם אחת בשנות המלחמה הסיעו אותם עם הרכבת, והיה זה בימים חמים מאד, ששרר בהם מזג אוויר חם, ועוד זאת גדול היה מאד הדוחק שדחקו אותם על תוך הקרונות עוד ועוד אנשים, כך שהיה מאד חם ורותר, ונפלו חללים הרבה אנשים שהיו שם על הרכבת, עד שמתוך מהא אנשים שהיו בקרון אחד נותרו שמונה אנשים בחיים, כי כמעט כולם מתו מהחום בדרך, שהרי לא נתנו להם לשתות בשעת הנסיעה, והרה"ק מסקווירא זי"ע היה אחד מהם. כשהגיעו למקום בו היה מעט מים, נתנו להם רשות לשתות, וסיפר הרה"ק מסקווירא זי"ע ששתה אז שני כוסות מים, ואמר להרה"ק האמרי חיים מויזניץ זי"ע, כי הכוס הראשונה ששתה היה ממש פיקוח נפש, שלא יגועו מצמא, אמנם על הכוס השניה ששתה אז, יש לו עד היום הרהורי חרטה, כי מה צורך היה לו לשתות את הכוס השנייה והמיותרת.

ואכן אף פעם לא שתה כוס מים מיותרת, ואף פעם אחת כאשר היה בטבריא, אשר שם כידוע מאד חם בימות הקיץ, ובדרך כלל שם צריכים לשתות הרבה מים לגודל החום, ועם כל זה הוא לא שתה יותר מהשיעור שהיה רגיל לשתות במקום אחר. על אף שהיה חם מאד.

אודות גודל החום שהיה בטבריא, מסופר שפעם בא יהודי מארץ ישראל שהתגורר בטבריא אל הגה"ק החתם סופר זי"ע, והגה"ק החתם סופר זי"ע שאל אותו על עיר מגוריו טבריא, ואמר היהודי, כי טבריא מאד חם בה, ואמר בדברים אלו בלשון שהיה משמע מזה כי אינו יכול להתגורר שם. מאותו היום, הגה"ק החתם סופר זי"ע לא דיבר עמו במשך שנה שלימה, וזאת כי דיבר בגנות העיר טבריא.

הרה"ק רבי שלום בער הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע - ב' ניסן תר"פ

עוד סיפר, כי גם כן היאר צייט של הליובאוויטש, הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע אמר פעם, כי בהנהגה שלו היה לו שני רבי'ס, הרה"ק רבי שמחה יששכר בער מציעשינוב זי"ע, והרה"ק הרשב"ב זי"ע. עוד התבטא עליו הרה"ק רבי יואל בער מסאטמאר זי"ע, כי הרה"ק הרשב"ב זי"ע היה לפיד אש, והיה אומר, כי הרי לא זכה להכיר את הרה"ק הרשב"ב זי"ע שהתגורר ברוסיה, והיה מצטער על זה. גם התבטא עליו פעם אחת, כי הוא היה גדול מהרבי'ס שלנו.

סיפר הרב החסיד רבי יוסף דוב קסטל ז"ל היה חסיד סלונים שהתגורר באמריקא, ברוסיה היה המנהיג של תנועת המזרחי הרב יצחק יעקב ריינס, אשר כל גדולי ישראל לא אחזו ממנו. כאשר הגיע רבי יוסף דוב קסטל לגיל הבחורות, לא ידע לאיפה להיכנס ללמוד בישיבה, ובאותה עת היה גם כן להרב ריינס ישיבה, והלך לשאול את רבו הרה"ק הדברי שמואל מסלונים זי"ע לאיפה לילך ללמוד, אם בישיבתו של הרב ריינס או לישיבה אחרת. אמר לו הרה"ק הדברי שמואל זי"ע, שילך ללמוד בישיבתו של הרה"ק הרשב"ב זי"ע, ובשום פנים לא ילך ללמוד בישיבתו של הרב ריינס. וסיים הרה"ק הדברי שמואל זי"ע את דבריו, כי אפילו אם בישיבתו של הרב ריינס ילמדו רק תורה, ואילו בישיבתו של הרה"ק הרשב"ב זי"ע ילמדו רק רוסית, עדיין מורה הוא לו שילך ללמוד בישיבתו של הרה"ק הרשב"ב זי"ע.

ראש חודש ניסן ראש השנה למלכים - עת תפילה על התגלות ה' למלך על כל הארץ

העבודת ישראל (לשבעות, ב"ה ואתם התיז) מביא, כי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע בכל שנה בראש חודש ניסן, שהוא ראש השנה למלכים, היה מחלק את המלוכה לכל המלכים, וכל מי שלא מצא חן בעיניו היה מעבירו ומעמידו מלך אחר במקומו.

ולכאורה, הרי המשנה אומרת ראש השנה למלכים הוא רק מלכי ישראל, ואיך פעל בזה הבעל שם טוב הקדוש זי"ע על מלכי אומות העולם, ומזכירים לומר, כי הפשט הוא, שהבעל שם טוב הקדוש זי"ע היה בחינת מלך ישראל, לכן קיבל את הכת של חודש ניסן שהוא ראש השנה למלכים, למלך ישראל, ולכן השתמש עם כוחות אלו המלך מלכים בכל המדינות.

ואנו צריכים באמת להתפלל בראש חודש ניסן, שיהיה ה' למלך על כל הארץ, הממליך מלכים ולו המלוכה.

*

הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע - ד' ניסן תרנ"ה

פעם אמרו להרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע שאמר עליו אביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, כי יש לו את נשמת רבי יוחנן בן זכאי, ענה ואמר הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע, כי וודאי כן הוא, שהרי שמי הוא יוחנן ואבי הוא זכאי.

*

השפעת כל טוב לישראל - שיבקשו על הגאולה מתוך רצונם בגאולה

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע היה נוהג לילך לטייל עם אביו הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהוביטש זי"ע בכל ראש חודש, פעם אחת הלכו לבקר אצל הרה"ק האוהב ישראל זי"ע ושתי לחיים, ואמרו ברכות אחדות על כלל ישראל. שאל הרה"ק האוהב ישראל זי"ע את הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, מה הוא מברך, השיב הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע ואמר, שהוא מברך שיהיה לישראל כל טוב בני חיי ומזוני. אמר הרה"ק האוהב ישראל זי"ע לאביו הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהוביטש זי"ע למה מברך הוא כן ליהודים. השיב ואמר, כי אינם מכלל טוב ליהודים, אזי יתפללו היהודים רק על הגאולה, כי היום היהודים אינם מתפללים על הגאולה משום רצונם בגאולה, רק יהודי יש לו פרה שחלתה ואינה נותנת חלב, על כן הוא מתפלל שהמשיח יבוא, בכדי שהפרה תתרפא או שצריך איזה דבר אחר, הוא מתפלל על זה, אך אם היהודים יהיה להם מכל טוב, אז יבקשו רק על משיח.

(שבת אחים פרשת ויקהל פקודי שבת החודש תשס"ז)

ראש השנה למלכים - להנהגה שמעל לדרך הטבע

השפת אמת (פרשת החודש תל"ז) כותב, כי יש שני ראשי השנה, ניסן ותשרי, תשרי הוא ראש השנה להנהגה על פי דרך הטבע, ורואים באמת אז הוא ראש השנה לשנים, שהוא עניין גם כן לכל העולם, מה שאין כן בניסן הוא ראש השנה למלכים, רק לבני ישראל שבני מלכים הם, והיהודים אינם תחת הטבע, ולכן נותנים להם ראש השנה אחר.

*

ראש השנה למלכים - התאחדות בני ישראל להתפלל על מלוכת השם יתברך

ידוע מה שהבעל שם טוב הקדוש זי"ע בראש חודש ניסן היה מסדר את המלכים במדינותיהם, אכן אנו אין לנו הכח לזה, אין לנו את צדיקים שיש להם כח לעשות כדבר הזה, אמנם יהודים יחד בוודאי יש להם כח, ועל כן צריכים להתאחד להתפלל והיה ה' למלך על כל הארץ, עתה בראש השנה למלכים, יהיה ה' למלך על כל הארץ.

*

שבת החודש - שבת אחרית וראשית

שבת החודש הוא שבת אחרונה של השנה, בשבת האחרונה מתקנים את כל השבתות, וגם כן שבת החודש משפיע לכל חודש ניסן, שהוא כולל את כל השנה החדשה, נמצא הוא שבת אחרונה וראשונה, בחינת 'אחרית וראשית'.

*

י"ח תפילות שמונה עשרה בימות החול נגד י"ח 'כאשר צוה ה' בבניין המשכן - יום השבת עצמותו כבניין המשכן

הבעל הטורים (שמות מ, כא) כותב, כי בפרשת פקודי הוזכר י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה או כל אשר צוה ה', וי"ח פעמים אלו הם מכוונים כנגד י"ח ברכות של שמונה עשרה.

הנה, יום השבת עניינו כמו המשכן, שעל כן ביום השבת לא היה בנוים את המשכן, כי שבת הוא בניין המשכן בעצמו, ולכן בימות החול מתפללים י"ח ברכות כנגד י"ח הפעמים אשר צוה ה' את משה, שבימות החול צריכים י"ח פעמים אלו ברכות שמונה עשרה, על עבודת בניין המשכן שהוא על ידי תפילת שמונה עשרה, אמנם ביום השבת אין צריכים לזה.

(שבת אחים פרשת ויקהל פקודי שבת בחודש תשס"ט)

נזר זי"ע הפליא לדבר על רוממות דברי המהר"ל ואמר כי סברותיו הם 'שכל נבדל', ומעט מאוד מחכמי הדורות קבלו תואר נשגב כזה.

סברות המהר"ל: שכל נבדל שאין בו שום נגיעה חיצונית

בדרך כלל עומדות סברות האדם תחת ההשפעה של נגיעות שונות ומאורעות חיים שהשאירו עליו את רישומם, לפיכך אפשר לקחת ענין אחד שכלפי חוץ אין בו שום שינוי צורה אך כל אדם רואה אותו באופן אחר, שכן כל אדם מכריע במחשבתו את מראה עיניו על פי המצבים והמאורעות שעברו עליו. כמו כן, כאשר אני לומד בחברותא וידידי אומר ביאור בדברי הרמב"ן אני מפרץ את דבריו על אתר, לא תמיד משום שאני סבור באמת שאין ממש בדבריו אלא משום שיש לי נגיעה להפריכם, 'ראובן סבור כי יש בידי יכולת לבאר את דברי הרמב"ן, אני חייב להוכיח לו כי הוא עדיין לא הגיע למדרגה זו'...

מי יאמר זיכיתי לבי ומי יאמר כי מחשבתו ושכלו נקיים מכל רבב ואין בהם שום נגיעה. אין שום ספק שהדבר אף תלוי בנקיות הלב וככל שהאדם ירא יותר מאלוקיו כך הוא זוכה גם לחשוב מחשבות זכות ונקיות, אך עבודה קשה היא שבמקדש שלא תהיה על המחשבה שום השפעה חיצונית ולו הקלה ביותר. ברם, המהר"ל זכה להגיע למדרגה זו, וכפי שגילה לנו האבני נזר שהמהר"ל זכה לחשוב מחשבות בש'כל נבדל', בשכל נקי ומוזק שזכה להיבדל ולהתרומם מעל לכל השפעה. הדבר היחיד שזירז את המהר"ל להתבונן במחשבת התורה לא היה אלא גודל יראתו ועו חפצו להשיג את חמת התורה ונותנה יתברך, לא היה לו שום נגיעה אחרת, ולפיכך מיוסדות סברות המהר"ל ודברי תורתו אך ורק על מושכלות זכות ונקיות.

תורת המהר"ל: חכמה עמוקה הבנויה על סברות שכליות ולא על פלפול וחיידוד

תורת המהר"ל תורה עמוקה היא עד מאוד, אך לא בפלפולים ובבניינים של חשבונות מגיעים אליה כי אם בשכל דק וישר. בדרורו של המהר"ל התחילה להתפשט דרך הפלפול שבה היו הלומדים מחשבים חשבונות ארוכים ובונים בניינים שלמים בעת לימוד סוגיות הש"ס, כמבואר בספריו הרבים התנגד המהר"ל בכל תוקף לדרך לימוד זו וטען כי לא מצינו דוגמת בזמן הראשונים, שיטתו היתה שיש ללמוד את דברי הגמרא בעומק הפשט ולא בדרך חיידוד ופלפול. בשיטה זו אחז המהר"ל גם כאשר בא לעיין ביסודות היהדות וטעמי המצוות, מאמריו הרבים אינם בנויים על דרך החיידוד אלא על סברות מחודשות שכל כמה שחוזרים עליהם ומבינים אותם רואים כמה פשוטה היא אמיתותם.

המהר"ל גילה את שכל האמת שבאגדות הש"ס בדרך עמוקה מאוד, ואף על פי כן שייך להבין את רוב סברותיו על פי פשט. כאשר מתחילים להיכנס לתורה זו עדיין אין הסברות מתיישבות על הלב, הן מיוסדות על 'שכל נבדל' ואילו הילך מחשבונות רגיל לחשוב באופן אחר, גם לא שייך לקרב את הדברים אל השכל על ידי הוכחות ופירויות שכן המהר"ל לא ייסד את דבריו על דרך הפלפול והחיידוד אלא סברות של עמקות אשר ככל שהאדם מרגיל את עצמו להרהר בהם הרי הוא רואה את ישרותם ורוב פשטותם, או אז זוכה הוא לחוש כמה מתוקים הם מדבש ונופת צופים. כאשר האדם מתעמק בספרי המהר"ל הרי הוא מעלה מתיקות בפיו, ואין זו מתיקות הבאה מנפלאות החיידוד אלא מתיקות שהאדם מרגיש כאשר הוא רואה את אמיתות וישרות הסברות.

גם אם בתקופה הראשונה שבו נלמד בספר גבורות ה' להמהר"ל ייראו דבריו כחסרי הבנה צריכים אנו להתאזר במידת הסבלנות עדי נזכה לראות במתיקות הדברים. תקוותי היא שלא יעבור זמן רב וכבר נזכה לחוש אותה בעזר ה', שכן המתיקות אשר סופה לבוא נפלאה היא עד מאוד, הלומדים שהיו מעיינים בקביעות בתורה זו היו מנתרים מקומם בכל פעם שהיו לומדים סברא של המהר"ל.

ספרי המהר"ל: מועט המחזיק את המרובה

בהקדמתו לספרו מדבר תלמידו הגדול של המהר"ל, הנתוספות יו"ט, על מעלת רבו המובהק שהנחיל את התורה בלב כל ישראל. והאף אמנם שתורת המהר"ל הנתונה בידינו קטנה היא בכמותה לעומת מה שהיה בלבבו להשאיר אחריו ברכה, אך איכותם של הספרים השאירו רושם בל יימחה על תורתן של ישראל. על חלק ההלכה שבתלמוד חיבר המהר"ל את ספרו 'גור אריה על הש"ס' אך בידינו לא נשאר אלא חלק החיבור שעל מסכתות שבת עירובין

המשך בעמ' ד'

חלק התורה שנתגלה ע"י המהר"ל: הפשט שבתורה הסוד על פי שכל אמת

בויקרא רבה (פר' טו ט"ב) אומר המדרש 'יש זוכה למקרא ויש למשנה ויש לתלמוד ויש להגדה, ויש זוכה לכל'. אולם גם אצל גדולי הדורות שזכו לעצמם בכל חלקי התורה יוכלים אנו לראות שכל אחד מהם קיבל חלק מיוחד בתורה שאותו היה צריך לגלות ולהרביץ בו תורה לאחרים, אנו מוצאים את חכמי הש"ס שסדרו את חלק ההלכות שבגמרא, את 'רבותינו בעלי אגדה' שמבית מדרשם יצאו האגדות הפוזרות בין המסכתות וכן חכמי הדורות שדרשו את כל אוצרות המדרש, לכל צדיק וצדיק ולכל גדול וגדול היה ענין מיוחד בתורה אותו היה צריך לגלות, וגם נשמט רבינו המהר"ל זי"ע ירדה לעולם כדי לגלות גילוי מיוחד באור התורה.

יסוד הרמח"ל: באגדות הש"ס שאינן מתיישבות על פי פשט נרמזו סודות התורה

כי הנה, הרמח"ל בספרו דרך ה' ('מאמר על ההגות' שבסוף הספר) מבאר באריכות כי תפקידם של חז"ל היה ללמד אותנו חכמת אלוקים ולא חכמות אחרות, התנאים והאמוראים גילו לנו דברים המביאים את האדם להתדבק בחי החיים, אם על ידי קיום מצוותיו ויתרם אם על ידי הלימוד וההבנה במצוות אלו ואם בעניינים המביאים ירידה סתורה בלב האדם, ולפיכך מאמר חז"ל העוסק בענין המביא לידי אחד מהעניינים האמורים יכול אמנם להתפרש כפשט, אך כל מאמר שאינו עוסק בדברים אלו, כגון אם הוא עוסק בדרכי הרפואה או בסיפורי דברים שאינם מתיישבים על הלב, עלינו לדעת שלא שייך להבין על פי שכל, ומי שמתברך בלבבו לומר כי ביכולתו לבאר את הדברים על פי פשט עלול ללמוד את התורה שלא לאורה הנכון ח"ו.

הרמח"ל מבאר כי עיקר כוונת חז"ל באגדות אלו היתה להטמין בהם את תורת הסוד, למען תעמוד ימים רבים ולא תשתכח מישראל, אך מצד שני לא רצו לגלות אותה בריש גלי שכן תורה זו לא נמסרה אלא לצנועין, ולפיכך כתבו אותה חז"ל במשלים ומליצות כדי שרק אותם יחידים שברו יבינו את משמעותם ואילו המון העם לא יוכלו להבינם אל נכון. אגדות חז"ל כמוהם כשפת קא"ד שרק מי שצריך מבין אותה, האגדות נכתבו לצורך אותם אנשי מעלה היודעים להסיר מהם את הלבוש ולגלות את הפנימיות המסתתרת מתחתיו, ולפיכך כותב שם הרמח"ל שלא תמיד אפשר להשתמש עם התפואות שנמנו באגדות הש"ס, שכן חז"ל לא הקפידו תמיד להשתמש עם משלי אמת ולפעמים מועילים רפואות אלו ולפעמים לא.

המפתח ולפניו בידי המהר"ל: לגלות את פשטות הסודות

ברם, על אף שעיקר כוונת חז"ל היתה לתורת הסוד הגנוזה באגדות הש"ס עדיין כתבו אותם חז"ל בלשון הסובל גם לימודים על פי פשט, האגדות אמנם אינן מתפרשות כפשטון ממש אך לימודים שונים נרמזו גם בחלק הפשט שבהם ולא רק בדרך של צירופי אותיות ורמזים. את הלימודים הנזכרים אפשר לקרוא בשם 'הפשט שבסוד' ואלפי שנים היו אף הם תנומים ונעלמים מעיני העולם. עד אשר לפני כארבע מאות שנה ירדה נשמט המהר"ל לעולם ואותו קבעו מן השמים לגלות לימודים אלו בדרך של חכמה עמוקה ונפלאה, אם אנתנו ננסה ללמוד את אגדות הש"ס כפשטון של חז"ל מגלי פנים בתורה שלא כהלכה, אך המהר"ל זכה לגלות את הפשט של אגדות חז"ל על דרך האמת.

מאז הופיע אורו הבהיר נתקבל המהר"ל בכל תפוצות ישראל כמי שנמסרו בידי המפתחות לכל דברי האגדה. בתורת המהר"ל ישנם שורשים יסודיים לתורת הבעש"ט הק' זי"ע ולפיכך התחילו בדרורו של הבעש"ט להדפיס את ספרי המהר"ל בארצות איראפע, גם שיטת המוסר של הגה"ק ר' ישראל לסאנטער זצוק"ל מבוססת רבות על מחשבת המהר"ל ובדרורו התחילו לעסוק רבות במחשבות אלו במדינות אשר היו תחת השפעת שיטתו. וכך גם היו ספרי המהר"ל מקובלים כספרי יסוד אצל גדולי חכמי אשכנז.

גדולי וצדיקי הדורות אף שבו והעריצו מאוד את תורתו של המהר"ל וסיפורו ברוב גדלותו. הרה"ק מקאצק זי"ע היה מורה לאנשי שלומו לעסוק בתורה זו באמרו כי העיון בספרי המהר"ל יסייע בידי להבין סברא עמוקה בסוגיות הגמרא, הרה"ק מקארלין זי"ע מזרז בספרו בית אהרן להתדבק בספרי המהר"ל וכעין זה גם כתב הרה"ק הבני יששכר זי"ע, הגה"ק בעל אבני

וצדיק באמונתו

הרה"ק רבי שלמה ה'תפארת שלמה' מראדמאסק זי"ע

כ"ט אדר תרכ"ו

(א) פעם אחת נסע הרה"ק התפארת שלמה זי"ע על שבת קודש להרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, אחר עריכת השולחן של הרה"ק הדברי חיים זי"ע, הלך הרה"ק הדברי חיים זי"ע לאכסנייתו של הרה"ק התפארת שלמה זי"ע מבלי שהודיע לו תחילה על כך. וכך דפק הרה"ק הדברי חיים זי"ע על דלת חדרו. שאל הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, מי נמצא מעבר לדלת. השיב הרה"ק הדברי חיים זי"ע ואמר, אני. חזר ושאל הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, מי הוא זה אני. השיב הרה"ק הדברי חיים זי"ע ואמר, כי הוא המרא דאתרא.

תכף פתח הרה"ק התפארת שלמה זי"ע את דלת החדר, והושיבו אצל שולחנו, אמנם מאחר שלא ידע מתחילה על הביקור, לא היה לו ממונה במה לכבדו, על כן אמר הרה"ק התפארת שלמה זי"ע שיכבד אותו עם ניגון, והתחיל הרה"ק התפארת שלמה זי"ע לשורר ניגון על 'מזמור שיר ליום השבת', וכשסיים לשורר, אמר הרה"ק הדברי חיים זי"ע, אוי אוי, זה היה ניגון.

(ב) המנהג אצל הרה"ק התפארת שלמה זי"ע בימים הנוראים היה, שהיו ניגשים לפני העמוד בעלי תפילות קבועים. שנה אחת הורה הרה"ק התפארת שלמה זי"ע שבמקום הבעל תפילה הקבוע למוסף, יגיש יודקל, שהיה עם הארץ גדול, שלא היה לו כל שייכות לנוסחאות התפילה, או לעולם הנגינה.

ואכן ניגש יודקל לתפילת המוספין בראש השנה, ותחת להתפלל בנוסח הרגיל של תפילת המוסף של ראש השנה, התפלל בנוסח של ימות החול, וכמובן שהתערער על ידי זה שחוק בבית המדרש. אמר על זה הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, כי בשמים נגזרו גזירות קשות על בני ישראל בשנה זו, ועל ידי כח השחוק ששחקו הקהל בבית המדרש, ביטלו את כל הגזירות הקשות.

(שבת אחים פרשת ויקרא תשע"ח)

(ג) הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, היה לו עניין מיוחד להמשיך ישועות על ידי שהיה מקלל את האנשים, וכך קיבל מרבו הרה"ק האור לשמים זי"ע, שהיה פעמים מכה או מקלל, וכך היה משיב פירות וישועות.

פעם אחת הגיע יהודי אל הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, ותכף לקח הרה"ק התפארת שלמה זי"ע את המגבת שלו, והכה בה את היהודי הכאה גדולה. היהודי שלא היה מרוגל בזה, ולא ידע על הנגהו של הרה"ק התפארת שלמה זי"ע בזה, היה מלא צער על כך. לאחר שיצא מן החדר מתוך צערו כי רב, אמר הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, למה הוא בצער, והרי 'ארבעים יכנו' כתוב (דברים כה, א), לאחר מכן אכן הרוויח היהודי בלוטו, וזכה בפרס של ארבעים אלף רובל.

הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע אמר על דרך זו של המשכת ישועות על ידי הכאות ועל ידי קללות, כי דרך זו יסודה כבר באברהם אבינו, כמו שנאמר (בראשית יב, א) 'ומקללך אאור', היינו שאם אתה תקלל, אאיר אותם באור גדול.

(ד) אחר הסתלקותו של הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, בשנה אחת ביום ההילולא של הרה"ק הר"א מליזענסק זי"ע, התאספו שם הרבה צדיקים, ביניהם היה הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, וכן בני הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, אשר אף הביאו לפני הרה"ק הדברי חיים זי"ע את הספר 'תפארת שלמה' שהדפיסו תכף אחר פטירתו של הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, והראוהו לפניו.

הרה"ק הדברי חיים זי"ע, על אף שכיבד ביותר את הרה"ק התפארת שלמה זי"ע, עם כל זה, כאשר הביט בספר התפעל ביותר ואמר, הוא כל כך הסתיר את עצמו ממנו, ולא ידעתי עד כמה גדול הוא. אז הלך לטבול במקוה, וכשיצא מן הטבילה אמר, עתה נעשה סעודה לכבוד הרה"ק התפארת שלמה זי"ע.

(שבת אחים פרשת ויקרא תשפ"ב)

שיעורים במהר"ל

המשך מעמ' ג'

ופסחים, גם מחיבורו המסודר על האגדות 'באר הגולה' נמצאים עתה בידינו רק על מספר מסכתות, כמו כן על מחשבת ישראל היה בדעתו של המהר"ל להדפיס ששה ספרים הבנויים על סדר הפסוק בדברי הימים א' (כט, יא): 'לך ה' הגדולה (ספר על שבת) והגבורה (ספר 'גבורות השם' על חג הפסח) והתפארת (ספר 'תפארת ישראל' על חג השבועות וקודשת התורה) והנצח (ספר 'נצח ישראל' על תשעה באב וחורבן הבית) וההוד (ספר על חג הסוכות) כי כל בשמים ובארץ' (ספר על ראש השנה ויום הכפורים), וכפי שכתב המהר"ל עצמו (גבורות ה', סוף ההקדמה השלישית), אולם לא זכינו לאורם אלא של שלושה מהם, ספרי הגבורה התפארת והנצח [בנוסף לזה כתב המהר"ל שני ספרי מוסר, 'נתיבות עולם' על עניינים כלליים במוסר ודרך חיים' על פרקי אבות, והרוצה להיכנס להיכלו של המהר"ל מן הראוי לו להתחיל בספרים אלו, שכן הם כתובים בדרך פשוטה ומובנת יותר ועל ידיהם אפשר לראות בחוש את מתיקותה של תורת המהר"ל כולה].

כאמור, על אף מעט כמותם של ספרי המהר"ל הרי הם רבים באיכותם, מתלבנים בהם עניינים יסודיים ושושניים הנותנים בהירות נפלאה על כל ענייני עבודה ה', וכענין שאר ספריו כך הוא גם הספר הראשון שהדפיס המהר"ל בחייו, 'ספר גבורות השם' על חג הפסח, שבין פרקיו מבאר המהר"ל בטוב טעם את כל מציאותה של חג הפסח, סוד עניינה והמכוון במצוותיה.

ספר גבורות השם להמהר"ל: ההכנה הגדרשת לחג הפסח

לא לחינם נקבע הספר כספר יסוד אשר פותח את שערי הלב לחג המצות הנעלה והנשגב, וכפי שהתבטא פעם הרה"ק **מסאטמאר זי"ע** באוני אחד מחסידיו 'איני יודע איך יכול האדם לגשת לחג הפסח לפני שהוא לומד את הספר גבורות השם'. כמו כן מסופר כי בארצות אייראפע שררה עניות גדולה בין היהודים, ולפי חג הפסח, כאשר היה יהודי אחד שואל את רעהו 'נו, היכן אווזת עמך עם הפסח', היה השני משיב 'מצות יש לי ב"ה אולם יין לארבע כוסות עדיין לא השגתי ממי להלוות...' אולם הרה"ק **הבית אהרן מקארלין זי"ע** היה מפליא את אחד מחסידיו שכאשר היה נשאל שאלה זו היה משיב 'בשולחן ערוך אני כבר אווזת בקנ"ב ובגבורות השם עומד אני בפרק מ"ד... זה הוא הפסח שלו. עם מה 'עושים' פסח, עם הלכות החג ועם גבורות השם...

מן הראוי היה שכל אחד ילמד את הספר לפני הפסח מהחל ועד כלה, אך מאחר שכל אחד עסוק בשיעוריו הקבועים של כל השנה, עליו גם לסיים כל שבוע חומש עם רש"י ואם שכל לו בקדקדו מוסיף הוא ללמוד את כל דברי הרמב"ן והרבינו בחיי על הפרשה, ואף גם לקראת הפסח מוטל על כל אחד ללמוד את הלכות החג, אם זה בשו"ע ומשנה ברורה ואם זה בשו"ע הרב - כל אחד לפי טבעו ועניינו, ואין הזמן מספיק ללמוד את כל אריכות דבריו של המהר"ל בספר הגבורה [וכפי שנחקק בזכרוני איך שפעם אחת עליתי למעונו של הנה"ק ר' **יהונתן שטייף זצ"ל** ושמעתיני אומר במתיקות מטבע לשונו שהיה כשל יוצאי דייטשלאנד 'רבונו של עולם, דאָ האַפּסט דאָן עָן זאָ גראַפּעס טאָרען], לפיכך ראיתי לנכון ללמוד לעצמי את הספר ולמסור ברבים את תמצית דבריו. לא אוכל למסור את כל דבריו אך את היסודות החוצצים לקראת הפסח אמסור אי"ה בשיעורים הבאים, וכך נזכה אי"ה להיכנס מוכנים ומזומנים לחג הגדול ולבוא.

(שיעור הקדמה לסדרת השיעורים בספר גבורות ה' להמהר"ל)

ינתן לשמוע שיעורי מ"ה זצ"ל בפרשה השבוע ומדעים ומגנים במערכת השיעורים שני
בית מדרש אמונת ישראל באר"ב: 718-559-6665 בארץ ישראל: 079-704-0046

לקבלת הגליון בקביעות: 917-602-0226/0548476309

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת: אמירת קריש מ"ב סי' נו ס"א, חזרת הש"ן מ"ב סי' קכר קכ"ז-ח, ברית כריתם ק"ה טע' כג, מו, קריאת התורה סי' קמו סעי' ב, וכן בעת שנעמק מתפלה או ברכת מ"ב סי' קנא סעי' א

הרוצה לנדב הנצחה לגליון לרגל שמהה או 'אי"צ וכו'
יפנה לה"ר יוסף שמהה הנציג לנדב: 347-486-1872

היכל

גליון שבועי בעשייתו ותורתו של ערנא ורבנא החתם סופר זיע"א

החתם סופר

גליון א' • פרשת פקודי • כ"ו אדר תשפ"ה

דבר המערכת

אור חדש על ציון תאיר

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה הקרוב בפני קהל עם קל חי מנחה חדשה, נקנן חדש מלא ישן, אוצר בלום מבית מדרשו ומאור תורתו של רבן של כל בני הגולה מאור הדורות מרן החתם סופר זכותו יגן עלינו ועכ"א.

אחד יחיד ומיוחד הוא רבנו החתם סופר אשר שמו היה נערץ בקדושה בכל פינות ומחנות ועל כל איש ואיש באשר הוא. מגאונאי הדורות העומדים על העדה מכל כנפות תבל, ועד לקשי יום המתפרנסים מעמל יומם כולם חלים למשמע שמו ולזכרון דמותו של החתם סופר.

מוציאים אנו את היחס לפסקיו באימה ובסילודין מצד גאוני האומה אדירי התורה מכל ארצות הגולה, ליטא כאונגרי"ן איטליה כגליציה ועוד. **רואים אנו** את החיל ורעדה לקדושתו מצד מאורי החסידות רועי ישראל וקדושו מדורו ומדורות הבאים אחריו עד דורנו אנו. **מביטים אנו** בהאבה העצומה אשר קושרים נפשות ישראל לדברי תורתו ומאמריו של רבנו, אשר גם אנשים אשר בשם פשוטים יקראו הדוקים בדברי תורתו בערגה וכיסופין - **ומבינים אנו שנשם האומה הישראלית כולה אדוקה ודבוקה בנשמת החתם סופר זי"ע בקשר אימץ ופנימי מאד.**

בהתבטאות דבריה אמר פעם הגה"ק מצאנז-קלויזנבורג זי"ע **"כשנתן הקב"ה את התורה לעם ישראל, נתן יחד עימה את החתם סופר"...** וכל המוסרף גורע.

בזמנינו אנו זמן עיקבאת דמשיחא אשר החושך יכסה ארץ והאמת נעדרת, הזמן גרמא להפיץ את דברי רבנו המסוגלים ליושר אור התורה וליראת שמים טהורה. וכבר העיד הג"ר אלחנן היילפרין גאב"ד ראדומישראל זלה"ה בשם שם התורה הגאון ממשעביץ שאמר בשם הרה"ק משינאווא זיע"א כי **"לשון החתם סופר בתשובותיו מסוגלות ליראת שמים"**. כך גם בשם מרן הגרי"ז מבריסק זלה"ה מעידים כן שהתבטא **"פון יעדע תשובה גיסט זיך יראת שמים"**.

ואילו בשם האבני נזר הביא הגה"ק ר' ישכר דוב ראטנבורג זצ"ל (בהקדמה לספר ריבה תורה עמ' יג) ששאלו פעם את תלמידו הגה"צ ר' וואלוויש בארנשטיין מטשענסטחוב זצ"ל אם אמת הדבר שאמר האבנ"ז שלימוד תשובה בחת"ס הוא סגולה ליראת שמים. ענהו הגה"צ הנ"ל **"אמת, אבער אביסל אנדערש - א סגולה קעגן דעות כוזבות..."**

ומה לנו גדול ממה שכתב הגה"ק מסאטמאר זיע"ו (בצינא קדישא ח"א עמ' קעח) ששלח פעם אדם את בנו לשיבת פרעשבורג וביקש מרבנו החת"ס שישגיח על בנו בעינא פקחא. השיבו החת"ס, הנך יודע שאני מטופל בענינים רבים ולא אוכל להשגיח בפרטיות על כל תלמידי ותלמידי, אך אתה לכה ואיעצך, אדרבא, **אמור לבנך שהוא יתבונן עלי, וזה יועיל לו להצליח בלימודו!..** אמור מעתה כשאנו נפיץ את אור דמותו של החתם סופר והיא זכרו עומד נוכח עיני עם-קל-חי ודאי שזה יצית בהם את אור הקדושה והתורה ולבת התורה וקדושה תעלה מאליה.

יהי ה' אלוקינו עמנו, וחפץ ה' בדידנו יצליח, ונזכה להאיר את הארץ באור תורתו הבטיר של מרן זי"ע, ולהביא את מאור קדושתו לכל חרדי ישראל - ומלאה הארץ דעה את ה' עדי נזכה בקרוב לבניסן נגאלו בניסן עתידין להגאל בשתא דידן אמן.

בברכת לראת אלה פארויס

פנינים מתורת רבינו

ערוכים בשפה ברורה לשולחן השבת

וכן היה גם כאן במלאכת המשכן, כשראה משה שנגמרה המלאכה, הבין שודאי לולא הקב"ה עוזרם לא היו יכולים לעשות מלאכה גדולה וקשה כזו, ונמצא שהם כמעט לא עשו כלום, לכן אמר להם משה "יהי רצון שתשרה שכונה במעשי ידיכם", כלומר שיחשוב לכם הקב"ה בחסדו הגדול כאילו אתם עשיתם המשכן, ויהיה עשיית המשכן מכפרת על מעשה העגל.

תורה שבעל פה צריך לזקקה ולהגות בה עד שיוציא דין לאמיתו

כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש, ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר

המקרא הזה אינו כסדרו לכאורה, כי היה לו לומר ויהי זהב התנופה העשוי למלאכה, אלא ראה שהכתוב בא לפרש שבחן של ישראל, שהם ידעו והבינו כי המנורה צריך להיות זהב טהור, היינו זהב מזוקק, שהוא אחד מאלף מזהב שאינו מזוקק (מבמאר בירושלמי שמאלף ככר זהב, נעשה ככר אחד זהב טהור), ולכן בא הכתוב ללמדנו שבני ישראל הביאו זהב רב כל כך, עד שאחר זיקוקם נשאר תשע ועשרים ככר של זהב טהור.

ואפשר לומר דהרי מנורה הוא רמז לתורה שבעל פה, והיינו שבתורה שבע"פ צריך האדם לזקקה ולהגות בה עד שיוציא הדין לאמיתו.

בני ישראל שמחו לעשות רצון השם להפסיק המלאכה כמו כשזכו לעשות המלאכה

ותכל כל עבודת משכן אהל מועד

נהה בהקמת המשכן כתיב (מ, לו) 'ויכל משה את המלאכה', וכאן בגמרא בנין המשכן כתיב 'עבודת משכן', וצריך להבין למה כאן נרמז ענין 'עבודת' וקושי מה שלא נאמר בתחילת המלאכה.

ועוד יש לדקדק מה דמסיים 'ככל אשר צויה ה' את משה כן עשו', ותבינת 'כן עשו' צריך ביאור.

ונראה כי כל זמן שלא הוקם המשכן היה עבודה בכורים, והיינו בבמות ציבור, ובבמות יחיד היו כל ישראל כשרים, ורק משהוקם המשכן נאסרו הבמות, ונפסלו כל ישראל מעבודה זולת הכהנים.

נמצא שביום גמר הקמת המשכן כלה עבודה מישראל, והיה להם להצטער על זה, מכל מקום שיבח הכתוב, שכיון שידעו שכך רצון השם, עשו כן בשמחה, כי כמו שהיה שמחה של משה רבינו כשימשי'ז מילואים, כך שמחו הם על הפרישה מהעבודה, כמו שמספר אהרן ומשה על הקריבה אל ה' לעבוד עבודתו.

תלמוד תורה חשוב יותר מעבודת הקרבנות

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן פירשי: המשכן משכן - שני פעמים.

נראה שרמז כאן הכתוב לשני משכנות, האחד משכן אהל מועד, והשני הוא בית מדרש ללימוד תורה שבונה בסמוך לו מותר הנבנות.

ודקדק הכתוב לומר "משכן העדות" כלומר משכן הבית מדרש ללימוד, אותו בנה משה רבינו עצמו, ובו תלמידיו יושבים והגוים בתורה על פיו, משא"כ המשכן "עבדת הלוים", הוא המשכן למקדש, אותו לא בנה משה עצמו, רק "ביד איתמר בן אהרן הכהן", והטעם לזה, לפי שמעלת לימוד התורה בפרט בלימוד רבים, חשוב יותר מעבודת המקדש.

המנהגת' ה' מנכסיו וזכה לחלק בתורה

ואת האלף ושבע המאות עשה ויום לעמודים.

כידוע שרשן של ישראל הם ששים רבוא נשמות, נגד ס' רבוא אותיות התורה, כי לכל אחד מישראל יש חלק בתורה.

אמנם יש נשמות שהם מקליפת נוגה הסמוכה לקדושה, ולהם אין חלק בתורה, וגם לא אות מאותיות התורה, ומכל מקום יש להם תקנה להנות תלמידי חכמים מנכסיהם, כי המנהגת' מנכסיו כאילו מדבק בשכינה, שעל ידו עוסק הת"ח בתורה ונעשה צדיק יסוד עולם.

זהו נרמז באותם אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים, שהם היו יתירים על ששים ריבוא, ולא ידע להם משה תקנה, עד שעשה מהם ויום לעמודים שיתלו בהם עמודי עולם, כדי ללמד מצאן לדורות שאותם הנשמות הנותרים, תקנתם להיות ויום להחזיק עומדי העולם אלו התלמידי חכמים.

הקב"ה ברחמיו מושב לאדם כאילו הוא עצמו עשה המצוה

ויברך אותם משה

פירשי"י שבירכם שתשרה שכונה במעשי ידיכם.

ענין ברכה זו נראה ע"פ מה שאמרנו חז"ל (סוטה ב) שלעתיד לבוא הקב"ה מביא יצר הרע ושוחטו, הללו והללו בוכין, צדיקין בוכין ואומרין האיך יכולנו לכבוש את ההר הזה, ופירש הר"ף, שהצדיק חושב שלא יהיה לו שום שכר על התגברותו, כי לולי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, רק הקב"ה בחסדו נותן להם שכר כאילו הם כבשוהו.

תולדותינו

פרקי חיינו של רבינו זיע"א

בצל רבו הנשר הגדול מוה"ר נתן אדלר זיע"א (פרק א')

אדלער כ"ץ ז"ל על העלם, כי ראהו שהוא כלי המחזיק ברכה, ברכת ה', ויתאו מאוד להניקו משדי תורתו, ויאספהו אל ביתו, חדר הוראתו, הושיבו בחיקו, לא זז ידו מתוך ידו, נתן עליו מהודו, ויביאהו אל חדריו, גלה לו תעלומי החכמה, וסוד ה' לא הסתיר מנגד עיניו, כי ידע את קדושתו ותומתו לבו כי רבה היא.

תולדות רבו שכתב בנו בעל מכתב סופר

ואבא היום - היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ

שמענו כמה פעמים וכו' שמעו זק"ו מרן ההתעוררות תשובה זצ"ל, שכאשר נסע החת"ס עם הגה"ק רבי נתן אדלר זצ"ל לכהן בעיר באסקאוויטץ בחורף תקמ"ג והיה לו "קפיצת הדרך" אמר החת"ס שעיניו לא משה מתוך רבו אף רגע כמימרה, וראה שרבו לא להשתמש בשמות הקדושים, אלא שהיה לו קפיצת הדרך כי "רצון יראיו יעשה".

מנהגי רבותינו - הגה"ק רבי נתן אדלר, עמו ס"ז בהערה

מורא רבך

...שהעיד (הח"ס) על עצמו שסובל כל ימיו ממחלת המעיים, מחמת הפחד הנורא שהיה לו בעת אשר ישב אצל רבו הגאון רבי נתן אדלר זיע"א וכל בני מעיו נהפכו בה"ק ממאנו קלויזנבורג, ספר תפארת בנימין עמ' תלה בקרבו מרוב פחד.

וראה ואינו נראה

פעם אחת באו פקיד הממשלה על ידי מסירה לבית הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל לחפש אחר ספר תורה שהוא שהיו בו טבעות של כסף על עץ חיים של הס"ת, כי יבא דבר המלך אז ליתן כל כלי הכסף לצורך המדינה. בחפזו לקח הספר תורה ונתנו על יד תלמידו משה סופר והעמידו באמצע החדר, ופקיד הממשלה חפשו בחפש מחופש בכל זווית ובכל פינה, ולא הרגישו ולא פגעו ולא נגעו בנושא הספר, כי עשאו רבו לרואה ואינו נראה.

וכאשר סיפר פעם זקני זצ"ל הדבר, אמר שאין להפליא על רבו בגוף הענין אבל מסוכן הדבר לעשותה.

הגרנ"א מסר לרבנו ז"ל בהפרדו מעמו את סודות שיר השירים

סיפר לי מרן הגאון בעל הדעת סופר ז"ל מפרשבורג, שמעו מפי אביו הגה"ק השבט סופר ז"ע שמעו מהגה"ק רבי שמעון סופר מקראקא ז"ע המכתב סופר, שהם מתאדים והולכים (ראה שו"ע סי' ש"א סמ"ו וברעק"א מרבו הכהן הגדול רבי נתן אדלר ז"ע לימדו שיר השירים בב' אופנים ומאז לא אמר שיר השירים אלא בהכנה דרבה ובכוונה עצומה והיה צריך לזה זמן רב.

הגר"צ בערנפעלד זצ"ל, הקדמה לספר ח"ס על שיר השירים

הנשר הגדול החסיד שבכונה הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל עמד בראש בית מדרשו בפרנקפורט שבגרמניה ושם נקבצו אליו תלמידים רבים, וביניהם רבנו החתם סופר כבודו עלם צעיר כאשר הביאו אביו לבית מדרשו של שם ללמוד תורה. הגר"נ אדלר שנודע בהנהגותיו המיוחדים בהרבה ענינים אשר לא היו מקובלים ללב ההמון הבער, סבל מרדיפות גדולות כפ"פ כאשר חטוהו בחסידות או להבדיל בשבתאות. עד שבשנת תקמ"ב, נאלץ הגר"נ אדלר לעזוב את עירו מהתגברות הרדיפות. הגר"נ א' עזב את עירו ונענה להצעה לשמש כרב העיר בוסקוביץ שבמורביה (היום בצ'כיה). החתם סופר הצעיר גלה עם רבו מפרנקפורט למורביה. אך גם שם לא הצליחו הרב ותלמידיו להניח את ידו ראשי הקהילה ובשנת תקמ"ז שב הגר"נ לעיר מולדתו פרנקפורט. החתם סופר לדעת אותו עד העיר פירודא הסמוכה לגירנברג שבמדינת בווריה, שם הכתיב הגר"נ א' להחת"ס בשעת פרידתם, את חשבונו של לילה ויום של כל השנה, כפי שציין זאת החתם סופר במפורש בסוף המסמך. בפקודת רבו לא חזר החתם סופר עמו לפרנקפורט אלא המשיך את דרכו למדינת מורביה והשניים לא התראו עוד עד יום מותו של הגר"נ.

רבנו ז"ל בגיל 10 שנים דורש בפני חכמי פרנקפורט ומתווכח עם זקנו מהרש"ך

בימים ההם שמו לחוק בבי מדרשת של רבינו הגדול קדוש ה', הגאון מוה"ר נתן אדלער כ"ץ זצ"ל, אשר בכל שנת קודש ידרוש חד ממופלגי תלמידיו עניינא דעסיק ביה, איש כפי אשר חננו ה'. והיה אבינו זצ"ל אז כבן עשר שנים, וקנא באחיו גקאת סופרים המרובה חכמה, וימצא כן ידו להכניס גם הוא לתוך חברת תלמידיו הגאון מהר"נ אדלער זצ"ל, והגאון ז"ל שמח לקראת מנוקשו, כי אהבו מאוד. והיה בשבת קודש ויבואו חכמי פראנקפורט דמין, ובראשם הגאון ה"ה מוה"נ אדלער זצ"ל, ואחריו עדרו תלמידיו מופלגי בחוריו, והנה דרש את אשר מצא כתוב בספר מהרש"ך זצ"ל, ויערוך נאמחמת את דברי זקנו, ויפלפל ברוחב ביתו לסתור דבריו. ויגער בו אביו, ויהס את קולו, קול הדורש, ולא נתנו לגמור את דבריו אשר הכין לו. אך להגאון מוה"ר אדלער ז"ל היו נראין דברי תורת משה מדברי אביו, ולא יכול להתאפק, כי אהבת האמת בערה בו, והוכיח את אביו הנער לאמר, כי לא כן יעשה להכלים את בנו, שיפה כחו וכנים דבריו, ישנה מאוד אחריתו. ויהי בשמוע משה את דברי רבו הגאון ז"ל, ויצר לו בלבו, פן יהיה לו לחטא ח"ו אשר על ידו תנבייש אביו לעיני העדה, ויחוק לבו בה', ויתן תודה לאביו לאמר: "הלא כנים דברי אבי אשר דבר אתי קשות, אם גם נראין הדברים אשר אמרת, עם כל שקטני עוד מלחשיג על דברי אדוני אבי זקני, ולא יאות לנער כמוני, והנה אך משה הוא אתי, ואתו הסליחה". ויתמחו מאוד חכמיו, שומעי דברי העלם הזה, משתאים על חכמתו ורוחב לבו, גם במעלליו יתנכר נער כי ה' עמו ויעל. ותרב אהבת רבו הגאון מוה"ר

פניני הלכה

הלכות שבת ציצית רבינו זשולחן השבת

בישול דבר שהולך לאיבוד וכמה פרטים למעשה בענין זה

לדעת החת"ס יש בכך איסור מדרבנן. ולפ"ו יוצא לנו כמה פרטי דינים, כדלהלן:

פרטי דינים למעשה ע"פ האמור

א. אסור לייבש כלים, מול מקור חום שהיד סולדת בו, שבכך המים מתבשלים.

ב. אסור לייבש מגבת על תנור חימום [רדיאטור], שבכך המים שבמגבת באים לידי חום שהי"ס, אף שהם מתאדים והולכים (ראה שו"ע סי' ש"א סמ"ו וברעק"א בגליון השו"ע שם, ובביאור הגר"א שם).

ג. אסור לחמם חלה קפואה ע"ג קדירה ורתחתה, אם יש על החלה גלידי קרח, שמי הקרח מתבשלים בכך (ראה שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' ל"א, ושש"כ פט"ו הערה ל"ב. ועוד).

ד. מים שידיו רטובות, אין לו לנגבם במגבת המכסה את הקדירות שעל הפלטה, משום שבכך הוא מרטיב את המגבת והמים שבו יתבשלו מחום הפלטה (ראה מאור השבת סי' ג' סעי' ט"ז).

ה. וכל שכן שאין להכניס מים ל"מכשיר אדים ממים", שהמים מתבשלים בו במטרה להנות מהאדים היוצאים מבישול המים (ובזה י"ל שאף לדעת החת"ס יש איסור תורה, ראה ספר דרכי הלכה והוספת לסיומן ש"ח משכב"ז). זולת במקום סכנה שהתירו בו איסורי תורה.

רבנו הישמח משה: שרש נשמת רבינו הוא שרש נשמת הרמב"ן

בהקדמה לספר ישמח משה על נ"ך אי' "שמעתי מאדמו"ח בעל ייטב לב זצ"ל שכמה פעמים זקנו הישמח משה דבר בקדשו מהחתם סופר זצללה"ה כשהיה עוד בחיים חיותו, כי החתם סופר זצ"ל שנה אמת קודם שנפטר הוא ז"ל, והבין מתוך שיחותיו ודעותיו ז"ל ששרש נשמת החתם סופר הוא משרש הוא נשמת הרמב"ן ז"ל וכו', ואמר אדמו"ח ז"ל שלפלא בעיניו שילאחר כמה שנים יצאו לאור ספרי החתם סופר וראה אשר על הרוב רגיל על לשונו דברי הרמב"ן ז"ל, וכמעט ברוב תשובותיו דיבר בקדשו מהרמב"ן ז"ל עכ"ל.

ועדות נאמנה זו של רבנו הישמח משה שופך אור על התבטאות של רבנו עצמו כמו שאמר הגאון מהר"י דושינסקי זצ"ל (מבוא בהקדמת סוב ירושלים על פירוש הרמב"ן לתורה) בשם רבו הגאון רבי זעקיל פאלק זצ"ל ששמעו מרבו החתם סופר זצ"ל "שמטעם זה היה חותם שמו משה הק' סופר, ולא חתה הק' משה, כדי שלא יחזיק במילת קטן קודם השם משה, שזה היה גם שמו של הרמב"ן..."

כדברים האלו כתב בספרו גם הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן ז"ל (ספר שני הסופר פרק ז דף ר"ב): "ידוע ששרש נשמת רבינו החתם סופר נשמת הרמב"ן ז"ל, ועיין מה שכתב בספר לב העיברי על צוואת החתם סופר קודם ד"ה בנותי וכלותי וכו', ועוד שם בסוף הצוואה ע"ש".

מה שבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת פקודי - שנה י"ב גליין תל"ז (כ"ה)

באוצר חיים

בענין סדר לבישת הבגדים בזמנינו

תשובה מכת"י

בס"ד, כ"ב תמוז תשמ"ז, ציריך יצ"ו
להבחור היקר וכו'.

אחדשה"ט, שמחתי לקבל מכתבך עם ד"ת,
וברכתי שתזכה לברכה והצלחה בכל הענינים.

וע"ד שאלתך בהא דבשו"ע (סימן ב' ס"א) כתב
המחבר לא ילבש חלוקו מיושב, אלא יקח חלוקו
ויכניס בו ראשו וזרועותיו בעודנו שוכב, ונמצא
כשיקום שהוא מכוסה. ולכא' בזמנינו שהחלוק
הוא קצר, א"כ היה צריך לשנות סדר הלבישה
וללבוש המכנסים תחילה.

לכאורה דברך מסתברים, דצריך ללבוש
המכנסים תחילה, כשהחלוק קצר. ובאמת סדר
לבישה בגדי כהונה הוא המכנסים תחילה והמצנפת
בסוף, כמבואר ברמב"ם (ריש פרק י' מהלכות כלי המקדש)
כיצד סדר לבישת הבגדים, לובש המכנסים תחלה
וכו'. [ואף דיש לדחות דבגדי כהונה שאני דגזה"כ
הוא, עיין יומא (דף כ"ג ע"ב) שנאמר ומכנסי בד ילבש
על בשרו וכו' ע"ש. מ"מ הרי חזינן סדר הלבישה
דכהנים שהוא באופן הזה דמכנסים תחילה].

אולם בשבת (דף ס"א ע"א) מבואר דהרוצה לסוך
כל גופו, סך ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל
אבריו. [ומסתבר שהלב שני לו, עיין להלן]. ועיין
בדרכי משה (סימן ב') שכתב דה"ה ברחיצה. הביאו
במשנה ברורה (שם סק"ז).

והנה בכף החיים (שם אות ט') הביא בשם הרב בן
איש חי, וז"ל: וכן כשולבש מלבושיו, ילבש על ראשו
תחילה, אך סגי בכובע קטן הדק שלובש בראשו
תחת הכובע הגדול, או המצנפת, ובני אדם שאין
להם כובע תחתון, כי אם כובע אחד האדום שקורין
פייס, ילבש תחילה קודם החלוק, עכ"ל. ואולי זה
הטעם שרבים לובשים קודם הראש, ואח"כ החלוק,
דהיינו הלב, וכנ"ל. ולפ"ז גם בזמנינו יכסה מיד
ראשו, ואח"כ ילבש חלוקו, ורק אח"כ המכנסים,
וכסדר השו"ע.

והנני בזה דושה"ט בלונ"ח והצלחה בתורה
וירא"ש

משה חיים שמרלר

מבאר החיים

בנדבת המשכן העלו את הכסף הרגיל לשקל הקודש

ולכן הוצרך ה' לצוות ליתן
מחצית השקל בשקל הקדש,
וראה ברמב"ן עה"פ מחצית השקל
בשקל הקדש מש"כ על מעלת
השם שקל הקדש [ושהוא דוגמת
השם לשון הקדש, עיי"ש]. והוצרך
ה' להראות למשה מטבע של אש.
ובאוחה"ק כתב עוד על פסוק זה,
וז"ל רז"ל אמרו לקח כמין מטבע
של אש מתחת כסא הכבוד והראהו
למשה ע"ש, לרמז על קדושתו של
המחצית השקל וכנ"ל.

מעתה נראה לבאר את הפסוק
הנ"ל בפרשת פקודי באופן זה,
שהוא בא לבאר את מעלת בני
ישראל ואת כח אש הקדושה
שבערה בהם בעת הקמת המשכן,
שאף שנתנו בקע לגלגלת שהוא
כסף רגיל מהקנינים המדומים, בכל
זאת העלו אותו למעלת מחצית
השקל בשקל הקדש בדומה
למעלת המטבע של אש מתחת
כסא הכבוד שהראה הקב"ה
למשה, ודו"ק.

ועל הפסוק שכתוב גבי אליעזר
(בראשית כ"ד כ"ב) ויקח האיש נזם זהב
בקע משקלו. כתב רש"י וז"ל רמז
לשקלי ישראל בקע לגלגלת עכ"ל.
נראה לומר שרמזו לה שמעלת
האמהות של ישראל היא להעלות
גם את תכשיטי האשה שמשקלם
בקע, למעלת מחצית השקל בשקל
הקדש, כנ"ל. (תשס"ה)

וכסף פקודי העדה וגו' בקע
לגלגלת מחצית השקל בשקל
הקדש (שמות ל"ח כ"ו). וכתב רש"י
וז"ל, בקע הוא שם משקל של
מחצית השקל. ונראה לפ"ז
דשם משקל זה כבר היה ידוע
בימי אברהם שהרי כבר בפרשת
חיי שרה (בראשית כ"ד כ"ב) כתוב
שאליעזר עבד אברהם נתן לרבקה
נזם זהב בקע משקלו. וצריך ביאור
לפ"ז למה לא נזכר משקל זה בציווי
של מחצית השקל לעיל (ל"י י"ג)
זה יתנו וגו' מחצית השקל בשקל
הקודש ולא הזכיר בקע לגלגלת.

ועוד יותר פלא דרש"י כתב,
וז"ל הראה לו כמין מטבע של אש
ומשקלה מחצית השקל ואמר לו
כזה יתנו עכ"ל. ולמה לא הראה לו
את משקל הבקע שהיה ידוע לכל
אדם.

והנה עה"פ (שמות ל"ח כ"א) אלה
פקודי המשכן וגו'. כתב באור
החיים וז"ל, אומרו אלה לפסול כל
מונינים שבעולם כי כל מה שימנה
אדם מקנינים המדומים אין מניינו
מנין וכו' אבל מנין זה עומד לעולם,
והטעם להיות מנין המשכן המופלא
אשר שכן שם א-לקי עולם ה' עכ"ל.
ולפ"ז מובן שלא שייך לצוות ליתן
משקל הבקע לשם נשיאת ראש
בני ישראל ושיעשו מהם האדנים
שמשכן ה' עומד עליהם, שהרי
הבקע הוא בכלל הקנינים המדומים
שאינן מנינים מנין.

קדוקים בקצירת הימים

מרובים, אבל ע"י זליפה מועטת לא חיישין. מ"מ היה חושש להחמיר בכה"ג דהם כפופים. ואגב, סיפר עד נוכח בשעת הקצירה, שבעת שהלך כבוד רבינו זצ"ל עם כמה מדקדקים לקצור החיטים לפסח בשווייץ, היו נוטלים מן החיטים לטעום כדי לעמוד על טיבם ואיכותם, וכאשר היו מצייעין לרבינו שיטעום גם הוא, תמיד ה' משתמט מזה, וכנראה שחשש לספק ברכה אחרונה (עיין שו"ע סימן ר"ח ס"ד). (רשימות כתי תלמידים, הליכות חיים פרק ג' אות ו').

כבוד רבינו זצ"ל כשהיה אפשר היה יוצא לעמוד על קצירת החיטים בציריך, להיות עומד על גבם שיהיו לשמה. והיה מורה למנהיג ה'קאמביין' שאת החיטים הכפופים לא יקצור. כנראה שכבוד רבינו זצ"ל חשש שחיטים כפופים הם בכלל דגן יבש, ואיתא בשו"ע (סימן תס"ז ס"ה) דגן שבמחובר שנתייבש לגמרי ואינו צריך ליניקה כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חימוץ אם ירדו עליו גשמים. ואף שכתב במשנ"ב (שם סק"ח) דהיינו דוקא בירדו גשמים

ענינא דיומא

תכלית כל התורה כולה נרמז בהחודש הזה לכם

ישראל למטה הם נעשים שותפים במעשה בראשית שממשיכים את הקדושה העליונה גם למטה, אבל בהחודש הזה לכם הוא להיפך ישיראל מעוררים הקדושה מלמטה וממשיכים הקדושה למעלה שגם בבחינת הלבנה לעילא היא מתחדשת ומתקדשת וזהו תכלית התורה כידוע, ושפיר היה צריך להתחיל את התורה מפרשה זו של החודש הזה לכם, ודו"ק.

ובפיט למוסף של פרשת החודש של ר' אלעזר הקליר כתב ד' פעמים לשון "בארת זה מזה לחוזה", ויש מפרשים שהכוונה לתורה שנאמר בה מזה ומזה הם כתובים. ויש אומרים שהכוונה לתיבת החדש "הזה" לכם. ולהני"ל יש לומר שהכוונה באמת לתיבת החודש הזה, אלא שבת"ב "הזה" רמוזה כל התורה כולה ותכליתה, ושממנה היה צריך להתחיל כל התורה, וכנ"ל.

ויש סמך שהכוונה באמת לזה של החודש הזה, שבפיט של שחרית [גם של ר"א הקליר] כתב וז"ל אבי כל חוזה חל בו במחזה כנאמר לו הזה תבנית החודש הזה וכו' [כאן מבואר כדברי הרמב"ם שהראה למשה במראה הנבואה]. ובהמשך הפיוט סמוך אחריו אדון מקדם תכנו וכו' מזכיר כמה ענינים שמבוארים בפיוט של מוסף, ונראה שהפיוט הזה של שחרית הוא הקדמה לפיוט של מוסף, וא"כ משמע שגם זה שבפיט של מוסף הכוונה לזה שבפיט של שחרית. (תשנ"ה)

ואולי יש לומר דכיון שמקדש של מעלה מכוון נגד מקדש של מטה, ומבואר בספ"ק שכל הענינים של העוה"ז ומכ"ש הענינים שבקדושה שורשם הוא למעלה בעולמות העליונים [וראה בספ"ק קדושת לוי (פרשת תרומה) שכתב עה"פ ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו וכו', דהנה באמת תבנית המשכן וכל כליו אשר הוכרח הכל להיות מצויר על נכון בגובה ובקומה ובמשקל ובמדה וזה היה לבוש וצויר לרוחניות הקדושה וכפי הנבואה שראה משה בהר סיני וכו'] וא"כ גם הלבנה וחדושה בודאי שורשה למעלה ברוחניות הקדושה וכפי הנבואה שראה משה.

מעתה יש לבאר דכשהקב"ה הראה למשה את דמות הלבנה במראות הנבואה הראה לו את שורש דמות הלבנה בשעת חדושה, וכיון שלמטה הוא אז עת חשכה גם למעלה היה צריך להיות אז בחינת עת חשכה, וכבר מבואר במדרש שגם למעלה בהר סיני למד משה תורה שבע"פ בעת שהיה בחינת לילה, [ראה בילקוט פרשת כי תשא ת"ן], ודו"ק.

ובתחילת פ' בראשית הביא רש"י את המדרש אמר ר' יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם וכו', ולהני"ל יש לומר עוד דבמעשה בראשית ברא ה' את השמים ואת הארץ דהיינו תחילה בחינת שמים והעולמות העליונים, וקדושת השבת קביעא מלעילא ורק בויכולו שאומרים

איתא בגמ' (מנחות כ"ט ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל שלשה דברים היו קשין לו למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבעו ואילו הן מנורה וראש חודש ושרצים וכו' ראש חודש דכתיב החודש הזה לכם ראש חדשים וכו' ע"כ. וז"ל הרמב"ם בריש הל' קידוש החודש חדשי השנה הם חדשי הלבנה שנאמר עולת חודש בחדשו ונאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, אמרו חכמים הראה לו הקב"ה למשה במראה הנבואה דמות לבנה ואמר לו כזה ראה וקדש עכ"ל.

מבואר בדברי הרמב"ם שלא על הלבנה שנראית לנו כמש בשעת המולד הראה לו הקב"ה למשה ואמר לו כזה ראה וקדש אלא במראה הנבואה הראה לו את דמות הלבנה איך שהיא נראית בשעת מולדה, ובגור אריה כתב עוד להוכיח זה וז"ל כמו שהראה לו מנורה של אש דלא הראה לו המנורה של משכן וכן אין ספק שלא הראה לו שרץ אלא רק שהראה לו במראה הנבואה עכ"ל.

אולם במכילתא כתב וז"ל רשב"י אומר הלא כל הדברים שנדבר עם משה לא נדבר אלא ביום החדש הזה הראה בלילה, וכיצד היה מדבר עמו ביום והראהו החדש בלילה ר' אלעזר אומר נדבר עמו ביום עם חשכה והראהו החדש בחשכה עכ"ל, מוכח מזה לכאורה שאת הלבנה ממש הראה לו הקב"ה למשה.

סמוך לציון קודש הקדשים
רבי שלמה מקארלין ז"ע

| גליון 225 |

פרשת פקודי תשפ"ה

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ע
סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

שבוע של חיים

מתורתו של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת פקודי

ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה (לט, לב). הבאת המשכן והקמתו ע"י משה דוקא, רומז בענין עבודת ה', כי מתחילה צריך לעשות עצמו בחינת משכן ע"י סור מרע ועשה טוב, ואחר כך צריך להביא את המשכן אל משה, היינו ביא את עצמו לצדיק ותלמיד חכם הדור אשר הוא בחינת משה כידוע, שיאיר בו. כי בלא צדיק הדור אפילו יעשה כל מה שיעשה בעבודת ה', אי אפשר להיות בסדר ובתיקון הראוי ובבהירות הראוי. (דברי שלום - קיודיטוב)

באחד לחודש הראשון תקים את משכן אהל מועד (מ, ב). חשיבות חודש זה הוא מחמת הקמת המשכן, והמשכן נעשה מנדבות כלל ישראל מנקודת הלב וחיות, והעיקר להקים את עצמו להיות משכן ה', ועשו לי מקדש ושכנתי ב'בתוכם', היינו כשאדם רואה שכל פעולותיו הגשמיים המה מיוחדים לה'... היינו ששהאכילה אינו כרעבתן, הרי הוא לה', וכן בכל דבר.

(בית אהרן ע"ד)

וישם את המנורה באהל מועד נוכח השולחן (מ, כד). מפי אמור"ר הרה"ח ר' משה יהודה אריה גאטליב ז"ל הי"ד, שמעתי בשם הרה"צ הר"ר יהודה הירש (השני) מסטרעטין זצ"ל, שהקשה מה טעם הקדימה התורה את השולחן לפני המנורה, הן בציווי והן בעשיה והן בסידורן, בפרשת תרומה ובפרשת ויקהל ובפרשת פקודי ע"י"ש. ולכאורה נראה מזה שהשולחן הוא העיקר והמנורה טפלה לו.

אלא שהשולחן מורה על עבודת האכילה, כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור, ועבודת ה' שעל ידי אכילה ושתייה היא למעלה מעבודה על ידי תורה ותפילה, ואמר בזה"ל: אודאי קען מען אויפטוהן אסאך מיט תורה ותפלה, נאר דאס וואס מען קען אויפטוהן מיט אכילה ושתייה, קען מיט תורה ותפילה נישט אויפטוהן (-בוודאי שאפשר לפעול רבות על ידי תורה ותפילה, אך מה שאפשר לפעול על ידי אכילה ושתייה אי אפשר לפעול על ידי תורה ותפלה). ועל כן העיקר הוא השולחן, והמנורה הוא רק נוכח השולחן.

(דל מחנה יהודה - סטרעטין)

קדושת הקדוש

אמרים מובחרים, יקרים ומאירים, מתוך הספר 'קדושת הקדוש' הנמצא בשלבי עריכה

התעניות נחשבות לעוון

ומעוונותיהם יתענו (תהלים קז, יז). בשם זקני הקדוש ר"ש מקארלין הי"ד נ"ע: גם התענית שמענינים לפעמים, נחשב גם כן מעוונותיו, כי טובל ושרץ בידו, ואדרבה בזה מטעה ומשטה את עצמו.

(שם אהרן, להרה"ק רבי שלום מקיודיטוב (נ"ג רלבינו). עמי יד-טו)

פיטורי קדוש

רבי אורי מסטרעליסק ז"ע אל רבינו, מתחילה היה מנהגו להתענות לפעמים משבת אל שבת. פעם אחת ביום הרביעי לתעניתו קרא לו הרב, ונתן לו כוס יין שרף, ושטה אותה, ואחר כך המשיך בתעניתו. אך רבינו הזהיר אותו שלא יתענה שוב.

זהירות מגבחות הלב

החסיד רבי סנדר מדוברוביץ ז"ל היה מספר מעשה רב, על תלמיד רבינו הרה"ק רבי אשר מסטאלין ז"ע, וכן מובא הסיפור בכתבי הרה"צ ר' גנשה הכהן רחנפולד ז"ל:

הרה"ק מסטאלין הלך רגלי לרבו הקדוש מקרלין ז"ל, בדרכו עבר לפני באר מים ואחזו צמאון נורא, כי היה שרוי בתענית כל השבוע וזה היה ביום שישי. ובכל זאת התיישב בדעתו, שאם יתנה יפסיד התענית של כל השבוע, והתגבר בעצמו ולא שטה. וכשעבר הלאה, התיישב שוב איך שעלה בידו להתגבר על הצמאון הגדול ועמד בנסיון, ובתוך כך חשב בדעתו שהגבחות בלבו מנסיון זה לא כדאי בשבילו, וחזר לבאר ושתה קצת מים, שלא תזוז דעתו עליו שעמד בנסיון נראה. וכשבא לרבו מקרלין, תיכף כשראה אותו אמר לו: אן עצה פון אוינג'מאן [-תחבולה של אברך?], כי ישר בעיניו מה ששתה מהבאר, והיה שבע רצון מזה ששתה.

ובדרך אגב, יש לציין כי הרה"ח ר' ישראל בנימין גלייברמן ז"ל היה מוסר אימרה זו בשם תלמיד רבינו הרה"ק רבי אשר מסטאלין ז"ע, וכך מובא בכתביו: צוה [הרה"ק רבי אשר מסטאלין] לאניש שלא ירבו בסיגופים, ואמר פירוש הכתוב 'ומעוונותיהם יתענו' שגם התעניות נחשבות לעוון.

הגבלת התעניות

בדורות הראשונים, נהגו להתענות ולהסתגף כדרך לעבודת ה', הן כדי לכפר על חטאים והן כדי להיטהר ולהתעלות במעלות רוחניות מתוך התרוקנות והתנתקות מהבלי העולם הזה. אולם, גדולי החסידות התנגדו לדרך זו, באומרים שהדורות נחלשו ואין בכוחם לעמוד בתעניות. במקום זאת הם הציעו דרכי תשובה אחרות.

התענית עצמה עלולה להוות חטא, הנובע מעצת היצר הרע. כי בשל כך שתש כוחו של המתענה והמסתגף, אזי תפילתו ולימודו באים לו בקושי ורפיון. יתירה מכך, לעיתים אדם מתענה מתוך גאווה, כדי להראות לאחרים את צדקותו וקדושתו. גם אם כוונתו מתחילה טהורה, לאחר המאמץ הרב של התענית הוא עלול לבוא לידי לגאווה.

אם כן, במקום שהתענית תועיל, התענית עלולה להזיק, הן בכך שהוא מוביל לגאווה והן בכך שהוא מחליש את האדם ופוגעת ביכולתו לעבוד את ה' כראוי.

בזה פירש רבינו את הכתוב 'ומעוונותיהם יתענו': גם התענית עצמה, עלולה להוות עוון, שכן היא עלולה להטעות את האדם ולגרמו לו לחשוב שהוא מתעלה בעבודתו, בעוד שבפועל היא פוגעת ביכולתו לעבוד את ה' כראוי, ואף עלולה להוביל לגאווה.

בהקשר לכך מסופר (כתבי ר"י שו"ב, מערכת רבינו אות 8) שרבינו אמר פעם אחת צריך להתענות, ובערותו צם תענית הרבה, ועושה עד היום תשובה על זה.

עוד מסופר (שם), מערכת רבי אורי מסטרעליסק, אות 8) כשבא הרה"ק

על הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפניו בחיים חיותו. (רבי אשר מסטאלין)

קחו שותפות בבניית בית הרבי,
ושלחו קוויטל על הציון הקדוש.

התקשרו עכשיו 04-30-10-900

פאר מקדושים

פגונים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת פקודי תשפ"ה

ראשון הוא לכם להדשי השנה. (פרשת החודש)

שמעתי בשם הגר"א זצוק"ל, ליכא מידי דלא רמזי באורייתא, כי הנה בעלמא אסור להתענות בראש חודש (עיין ש"ע או"ח סימן תיח), ולהיפך בכל חודש ניסן אסור להתענות (שם סימן תכט).

ועל זה נאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, כלומר החודש הזה שהוא חודש ניסן, יש לו דין של ראש חודש שאסור להתענות בו. אבל ראשון הוא לכם לחודש השנה, ליום הראשון בחודש זה יש דין של ימי חודש רגיל, ומותר להתענות בו.

(המאור הגדול בשם משכנות ישראל)

אלה פקודי המשכן משכן העדות. (לח כא)

בילקוט ראובני הביא בשם המגלה עמוקות (אופן עג), שמשא רצה ליתן חשבון ונשכח ממנו האלף ושבע מאות שעשה וויס לעמודים, עד שבא אליו נשמת רבי עקיבא וזכר ע"ש. ובכך 'אלה פקודי המשכן משכן העדות' בגימטריא (עם התיבות) 'שבא אליו נשמת רבי עקיבא'.

(בחלת עזריאל (הוראדנא תקע"ז) לרבי פנחס אב"ד ווענגראבא)

כל הזהב העשוי למלאכה. (לח כד)

פירש הרב הגדול מהר"י וידאל צרפתי ז"ל כל הזהב העשוי והנברא בעולם, לא היה אלא בעבור מלאכת המשכן, וכמו שאמר רז"ל (ב"ר סו ב) לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל ביהמ"ק וכו', וכן עצי שטים עומדים, שעמדו בעולם לזה התכלית.*

(חומת אנך להחיד"א)

*יש לציין מה שהביא בספר ליקוטי חבר בן חיים חלק ד' לרבי חזקיהו פיביל פלוש ז"ל מתלמידי מרן החתם סופר ז"ל בפסוק כל כסף הכלים (במדבר ז פה) וז"ל, סיפר מרן זצוק"ל כי בימי הקיסר קארולוס השני הוצרך המלכות לזהב לטבוע בו מטבעות זהב, וצוה על הממונה על גזרי הקיסר שיבחר זהב מבית גנזיו אשר אין לו זכרון כספר הזכרונות מאין בא, ונתן לבית המטבע שני קערות זהב, ולקח שר המטבע את מהנה, ורצה לטבוע ממנו מטבעות דוקאטין, והיה הזהב (שהיו רגילין להשתמש בו בשביל תמן פסחא. וכיון דאכילת הפסח היה על מקום המקדש, הוי אמינא לאסור היה יכול להורידו על מדרגת הדוקאטין, והגיד זאת לקיסר, וחפשו בספר הזכרונות ונמצא כי הקערות היו מבית מקדשינו בעוה"ר, ואחת מהנה הוחזרה למקומה.

וככה תאכלו אותו, מתנייכם חגורים ונעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם. (יב יא)

וצ"ב לאיזה צורך הזהירם דוקא על שלושה דברים הללו. וביאר הגאון רבי מאיר מנאר"א זצ"ל עפ"י מה דאיתא (ברכות כב:) לא יכנס אדם בהר הבית במקלו ובמגעלו ובאפונדתו והוא אזור. וידוע דבשעת אכילת פסח מצרים ישראל במקום המקדש, כדא"י בתרגום יונתן עה"פ ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט ד) וטענינת יתכון וכו' לאתר בי מקדשא למיעבד תמן פסחא. וכיון דאכילת הפסח היה על מקום המקדש, הוי אמינא לאסור היה גם מלבושים אלו, קמ"ל דמותרין בשביל חפזון.

(טללי אורות. לובלין תרצ"ז)

כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישאל מיום הראשון עד יום השביעי. (יב טו)

שמעתי בשם גדול אחד ושמו מהר"י מאיר זצ"ל ליישב היות הפוך הכתוב, דהו"ל כי כל אוכל חמץ מיום הראשון עד יום ה' ונכרתה. ואמר שבזה נרמזו דברי זצ"ל בשבת (ק"ה) כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו, וכ"ש למי שנתייב כרת בשביל חמץ שהשבת יכולה היא שתרחה. וע"כ כתיב ונכרתה מיום הראשון עד יום שביעי, שהכרת אינו רק עד יום השביעי של שבוע, אבל בשמירת שבת כבר יכופר עוננו. [וכע"ז כתב הט"ז באו"ח סי' רמב].

ויד"י הרב המאה"ג הצדיק מוה' יעקב סנידערס מאמשטרדם וכעת רב לעדת קודש בעיר ראבא אשר באונגארן הוסיף, לדכן כתבה התורה כן בכרת ראשונה שהזכירה, כדי לגלות על כל הכריתות שיתכפרו בשבת, [והגם שזכר כבר כרת במילה, מ"מ השבת לא ניתנה אז עדיין].

(יסוד אהל מועד (פרסבורג תרל"ז) לרבי אברהם ביק)

פנינת הדף היומי

מהיכא בעית למישרא המוציא וכו', א"ל מהיכא דקרים בישולא. (סנהדרין קב)

פ"י מהיכא שהקדים לאפות. (רש"י)

אמרו רבותינו ז"ל כל המקיים מצות חלה כאלו ביטל ע"ז, ופירש הרב קרבן שבת (דירפורט גנ"א) להדרשן רבי בצלאל מסלוצק ז"ל, כי הנה ציוה הוא ית' על חלה ראשית עריסותכם וגו', וכן תרומה ובכורים, להורות כי הוא ית' ראשון, לאפוקי הטעמים שהעולם קדמון, ולכן המקיים מצות חלה להורות כי הוא ית' ראשון, מבטל ע"ז. ושם הביא משם הרב תורת חיים (קראקא שצ"ד) בפרק חלק, דזה הטעם דמברכין המוציא מהיכא דקרים בישולא. ובהו יובן ששאל לו רב אשי למה עבדתם ע"ז.

(דבש לפי להחיד"א, מע"ח אות ח)

רבי יצחק עראמה ז"ל בעל עקידת יצחק

נולד בספרד בסביבות שנת ק"פ לאביו רבי משה עראמה ז"ל, באראגון שבמזרח ספרד, אחותו הייתה אמו של החסיד יעב"ץ, (וי"א שהחסיד יעב"ץ היה גיטס).

נוד יחד עם אחיו רבי יעקב לשיבת הגאון רבי יצחק קנפנטון ז"ל בעל 'דרכי הגמרא' לעיר סמורה בספרד, ובהמשך פתח בה ישיבה. ישיבתו שהתקיימה במקביל לשיבתו של רבי יצחק קנפנטון ותלמידו הרב שמואל ואלנסי, היתה בסגנון לימוד מיוחד, שבידל אותה מהישיבה הגדולה בעיר, ובקשר קרוב שהיה בין הרב לתלמידים ובינם לבין עצמם.

בתקופת מגוריו בעיר ברגה החל בכתיבת מהדורה ראשונה של חיבורו "עקידת יצחק", שהן הדרשות שהתבקש לדרוש בשבתות. מאז התחילה גם הקשר שלו עם הגאון רבי יצחק אברבנאל ז"ל שהתגורר אז בטולדו, והם שלחו זה לזה דברי תורה, ורבי יצחק אברבנאל גם תמך בו למחייתו.

בקרב השכבה המשכילה של יהודי אראגון היה נהוג באותה עת, לשמוע בשבתות דרשות של מלומדים נוצריים, שביארו פרשיות התורה לפי עקרונות פילוסופיים. רבי יצחק טרח לבטל את הנוהג הזה, וכמשקל נגד עסק בעצמו באמירת דרשות מסוג זה, שהתבססו על חיבורו עקידת יצחק. בערך בשנת ר"מ עבר לעיר קלטיוד ובה ישב וכתב עד לגירושו ספרד. בתקופת המגורים בקלטיוד נישא לידו, בתו נעמה נישאה לתלמידו רבי שלמה, עמו למד לפני כן בין היתר את ספר משלי, אך החתן נפטר בחודש הראשון לנישואין, ולזכרו חיבר רבי יצחק את הפירוש "יד אבשלום" על משלי. גם הן הצעיר רבי מאיר, והצעיר רבי יצחק.

בתקופה זו לבתו של ר' שלמה אטורטוש מעשירי סרגוסה ועבר לגור בסרגוסה. כשגורשו היהודים מספרד בשנת רנ"ב, יצא עם בנו רבי מאיר לאיטליה, שהייתה היעד המרכזי של מגורשי אראגון, וכרבים אחרים הגיעו לנאפולי, אך מחלות שונות שהחמירו בנודדי הגירוש גרמו למגפה בקרב המגורשים, ובלחץ תושבי העיר נאלצו המגורשים לשבת בביתם מחוץ לעיר, ובתקופה זו נפטר לבית עולמו (בשנת רנ"ד). תאריך הפטירה המדויק ומקום הקבורה אינם ידועים.

אבן יהושע

פנינים מאוצרותיו של מורנו הגה"ח ר' יוסף מרדכי ווייס זצ"ל בעמח"ס 'אבן יהושע'

עניני הפרשה

כתיבת השם על ידי ארבעה אנשים בבת אחת. בציץ ובשאר כתיבות

אכן במלאכת המשכן שאני, דאיתא באוה"ח הק' פרשת ויקהל עה"פ (לו, ח) ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה וגו', כי מדרך העולם שכל מלאכה שיעשו אנשים רבים תואר מלאכת זה מזה, ולא תדמה למלאכה שיעשה כולה אומן אחד, וכאן השמיענו הכתוב כי מלאכת המשכן היתה שלמה גם בבחי' זו, כי הנותן חכמה בהמה השהו אותם בהתבוננות חכמה שוה והיה דומה מעשה כולם כאילו עשאו אדם אחד עכ"ל.

והשתא אתי שפיר דבעלמא באמת אין לכתוב השם ע"י ארבעה אנשים דהוי ליה מנומר אבל במלאכת המשכן שהיתה פעולת כל אחד דומה לחבירו שפיר היה הידור לכתוב דוקא ע"י ארבעה אנשים כדי שיכתב השם בבת אחת ולכן נאמר כאן ויכתבו לשון רבים.

שיהא השם נכתב כאחת ולכן נאמר ויכתבו עליו לשון רבים ודפח"ח.

ויש להוסיף דלכאורה קשה דאם אכן יש מעלה בכתיבה באופן זה למה לא נזכר הידור זה בכתיבת סת"ם דאף שאין אנו יכולים לעשות כבן קמצר לכתוב כל השם כאחת ע"י אדם אחר מ"מ ראוי לכתוב על ידי ארבעה אנשים בבת אחת, ומדוע דווקא במשכן הדרו לעשות כן ונראה הטעם לזה עפ"י הש"ך בי"ד סימן ר"פ סק"ט לענין ספר תורה שבלה וצריך להחליף ממנה יריעה שטוב שהסופר הראשון שכתב את כל הספר יכתוב גם את היריעה החדשה כדי שלא יראה כמנומר שכל יריעה כתובה בכתב אחר, ואין זה הדר, ואם מיריעה ליריעה אמרו כן כל שכן בתיבה אחת שאין זה מכבוד השם לכתבו ע"י ארבעה אנשים.

ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חותם קודש לה' (לט, ל). שמעתי בשם האדמו"ר בעל האמרי אמת זי"ע לבאר הטעם שנאמר כאן ויכתבו לשון רבים ע"פ מה שמצינו במסכת יומא (לח:). בבן קמצר שהיה נוטל ארבעה קולמוסין בין אצבעותיו והיה כותב את השם בן ד' אותיות בבת אחת, ולא רצה ללמד אומנות זו לאחרים לכן היו מזכירים אותו לגנאי עיי"ש. ומבואר מבזה שיש הידור באותיות השם שיהיו נכתבים בבת אחת, ובמפרשים שם נאמרו כמה דרכים בביאור המעלה שיש בזה (עיין תוספות ישנים שם ד"ה לא מצא, ובתוספות יו"ט שם פ"ג מ"א, ובמנחת חינוך מצוה תלז), ולפ"ז י"ל דה"נ בכתיבת השם בציץ כתבוהו ארבעה אנשים בבת אחת כדי

אם היה משיחה בשמן המשחה בבני אהרן

ולכן הזכיר הכתוב לשון משיחה גם בבני אהרן שכולם נמשחו ביום הקמת המשכן. עכ"ד.

והשתא דאתינן להכי אתי שפיר מאוד לישנא דקרא הכא, דכיון שציוה הקב"ה את משה בשבעת ימי המילואים שלא למשוח את בני אהרן במשיחה אלא בהזאה בעלמא, וכאן ביום הקמת המשכן היו צריכים משיחה ממש כמו שהיה לאהרן הכהן כל שבעת הימים, לכן שפיר קאמר קרא שעתה ביום זה ומשחת אותם גם כן ולא בהזאה בעלמא כבימי המילואים אלא כאשר משחת את אביהם דייקא כלומר במשיחה גמורה.

ונראה דהרמב"ן בפרשת צו הנ"ל שמיאן בפירושו זה וכתב דמשיחה האמורה כאן הוא ההזאה היינו משום שפירש בפרשתנו (מ, ב, יז, כז) שהפסוקים האמורים בפרשה זו חוזרים לפרש כל מה שעשה משה מתחלת ימי המילואים, ועל כן לא היה יכול לפרש דהפסוק קאי רק על ר"ח ניסן, נדחק לפרש דמה שאמר ומשחת אותם הכונה על ההזאה משמן המשחה, ויקשה לפ"ז לשון הפסוק ומשחת אותם כאשר משחת את אביהם, אבל לדעת רש"י (בפי' כט ובפס' לא) שכל הפרשה אמורה רק בראש חודש ניסן שפיר י"ל דבאותו יום נמשחו כולם במשיחה ממש וכדברי המלבי"ם ושפיר קאי אמר קרא ומשחת אותם כאשר משחת את אביהם וכמבואר.

האב "ולקחת את שמן המשחה ויצקת על ראשו" ולא ציוה למשוח הבנים כלל לא ביציקה ולא במשיחה וכו', לכן אני אומר שלא עשה בהן אלא אחת מהן, והן ההזאות ע"כ.

והנה המלבי"ם בפירושו עה"ת (פרשת צו את קעג) האריך מאוד בענין זה שלשונות הפסוקים נראים כסותרים זה את זה, דבפסוקי פרשת המילואים הן בפרשת תצוה (שמות כט, ז) והן בפרשת צו (ויקרא ח, יב) לא הוזכר משיחה בשמן המשחה, רק באהרן ובבניו הוזכר רק הזאה (שמות כט, כא. ויקרא ח, ל) וכדברי המדרש, אך לעומת זה מצינו פעמים רבות בתורה שכל בני אהרן נמשחו ג"כ בשמן המשחה, וכמ"ש בפסוק שלפנינו ומשחת אותם, וכן בפרשת במדבר (ג, ג) אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים, וכן בפרשת כי תשא (ל, ל) ואת אהרן ואת בניו תמשח, ודוחק לומר שהכונה בכל זה הוא רק להזאה בעלמא וכדברי הרמב"ן.

וכתב לתרין כל הפסוקים די"ל שהיה חילוק בזה בין שבעת ימי המילואים ליום הקמת המשכן, דבשבעת ימי המילואים נמשח רק אהרן הכהן ובניו נתקדשו רק ע"י הזאה, ולכן בפרשת תצוה ובפרשת צו שהם פרשיות המילואים נזכרה רק משיחת אהרן ולא משיחת בניו, אבל ביום הקמת המשכן נמשחו גם הבנים ולכן נאמר כאן בפסוק שלפנינו ומשחת אותם לפי שפסוק זה קאי על יום הקמת המשכן בראש חודש ניסן

ומשחת אותם כאשר משחת את אביהם וכהנו לי והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם לדורותם (מ, טו) לכאורה יש לדקדק בלשון הפסוק למה הוצרך לומר כאשר משחת את אביהם דמהיכי תיתי למשוך אותם במשיחה אחרת ומאי אתא לאשמעינן.

ונראה לפרש עפ"י מה שאמרו במדרש פרשת נשא (במדבר יב, טו) שהיה חילוק גדול בין משיחת אהרן למשיחת בניו דמשיחת אהרן היתה במשיחה ממש בין ריסי ענינו משא"כ משיחת בניו היתה רק ע"י הזאה שהזה על כולם יחד עם אהרן משמן המשחה.

[וז"ל המדרש אהרן ובניו נתקדשו בשמן ובדם שנאמר (ויקרא ח, ל) ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן על בגדיו ועל בניו וגו', מעלה נטל אהרן יותר מבניו, לפי שהיה כהן גדול, שיצק על ראשו משמן המשחה מה שלא עשה לבניו, משיחת אהרן כיצד כל שבעת ימי המילואים היה משה מפשט את אהרן את בגדיו ומרחיצו וסכו בין עניו עכ"כ].

וכן כתב הרמב"ן בפרשת צו (ויקרא ח, יא) וז"ל ויתכן שלא היתה בבנים זולתי ההזאות שהזה משמן המשחה על בניו ועל בגדיהם, וכן תראה בפרשת וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם (שמות כט, א-ז) שצוה למשוך

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הר"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת פקודי

פניני הכהן

פרי צדיק א'

ליבא וכו' ויכולים לזכות להאור מראש חודש וחג הבא והוא סימן טוב שבניסן נגאלין:

[1] במשנה (ריש ראש השנה) באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים ובגמרא (ד' א) רגל שבו ראש השנה לרגלים. וקשה דהוה ליה לומר בניסן ראש השנה לרגלים. אך כבר אמרנו דמהאי טעמא נקרא ראש חודש ולא תחילת חודש שהוא ראש של כל החודש והיינו שכל קדושת החודש כלול בראש חודש ובתר רישא גופא אזיל (עירובין מ"א א) וצריך להרגיש הקדושה מהרגל שבו בא' בו שהוא ראש החודש. וכן ראש השנה פירושו ראש של כל השנה וזהו ראש השנה לרגלים שכל קדושת המועדות כלולות ברגל דפסח וזה שנאמר (שמות י"ב, ב) החודש הזה לכם ראש חודשים שנכלל בו קדושת כל המועדות שבכל החודשים. וזה שפתי בפסיקתא (פרשה ט"ו) בפסוק (תהלים ק"ד, י"ט) עשה ירח למועדים והיינו שכל המועדים באים על ידי קידוש הירח ונכללים בקדושת החודש שעל ידי שנתן ה' יתברך כה לישראל להכניס קדושה לחודש אף שלא נמצא בתורה בו קדושה רק ראש בית דין אומר מקודש וכו' על ידי זה יכולים לעשות מקרא קודש ויכולו לקבוע כל המועדות. וזה שהקדים לפרשת הפסח מצות קידוש החודש.

וזה שאמרו (מנחות כ"ט. ו) שמות רבה ט"ו, כ"ח) שהיה קשה למשה עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא באצבעו החודש הזה. ויש להבין למה לא למד דיני קידוש החודש מהקב"ה והלא כל חכמי ישראל קידשו על פי הראיה והכללים ולמה הוצרך ה' יתברך שמו להראותו באצבע. אך נתקשה משה רבינו ע"ה האיך יוכלו ישראל להכניס קדושה לחודש ובתורה לא נמצא בו קדושה. וכן האיך יעשו ישראל מקרא קודש. עד שהאיר לו ה' יתברך זה. ויש לומר דמטעם זה נקרא פרשה זו פרשת החודש ולא פרשת הפסח על שם הענין כמו שאירי. אך כל עיקר עסק הפרשה הוא האיך יוכלו ישראל להכניס קדושה לחודש וממילא יוכלו להכניס קדושה למועדים. וזהו באחד בניסן ראש השנה לרגלים ראש לכל הרגלים ובתר רישא גופא אזיל.

****

זהו הקדמה לפסח שיוכלו לעשות מקרא קודש. ומראש חודש צריך להשיג ולהרגיש קדושת המועד שיבוא בחודש זה והוא ראש השנה לרגלים שממנו מסתעף כל קדושת הרגלים. וכשחל ראש חודש בחול צריך לקרות בשבת שקודם ראש חודש פרשת החודש שבשבת שלפניו צריך להרגיש קדושת ראש חודש שיהיה בימי המעשה שאחריו כמו שאמרו כמה פעמים דשבת כולל כל קדושות שיבוא בימי המעשה שאחריו כמו שאמרו ברכתו מכל הימים וכו' וכלול בשבת זה קדושת ראש חודש שכולל רגל שבו שהוא שורש כל המועדים. וכשחל ראש חודש בשבת קוראין הפרשה בשבת ואז הקדושה כפולה דקדושת שבת מקבלת קדושת ראש חודש וראש חודש משבת וכמו שאמרו כמה פעמים שאמרו (זבחים צ"א א) לענין תדיר ומקודש דחשב ראש חודש מקודש טפי מצד שהוא מקודש מישראל וענין תדיר הוא מה שישראל עושין תדיר ומקודש דישראל מקדשי (ונתבאר חנוכה ריש מאמר כ"ח) ואמרו בגמרא (שם) אטו ראש חודש למוספין ידיה אהני למוספי שבת לא אהני עיין שם והיינו ששניהן מקבלין הקדושה זה מזה. וממילא יהיה קדושת המועד שיבוא אחריו גדולה יותר מכל שנה כיון שמרגישין הקדושה על ידי קריאת הפרשה בשבת וראש חודש דשבת מועיל לראש חודש וראש חודש לשבת:

ברביעית החודש הזה לכם (מגילה כ"ט ב) ונקרא פרשת החודש ולא נקרא פרשת הפסח כמו שנקרא פרשת שקלים ולא נקרא פרשת כי תשא וכן פרשת פרה שלא נקרא פרשת חוקת התורה רק על שם הענין שקלים פרה וכן הוה ליה לקרות פרשה זו פרשת הפסח.

****

ובפסיקתא רבתי (פרשה ט"ו) גם כן נדרש ויקחו להם איש זה הקדוש ברוך הוא דכתיב ביה (שמות ט"ו, ג) ה' איש מלחמה והיינו שבמצות הפסח לוקחים לה' יתברך וכמו שאמרנו דלא יתכן מצות הפסח לישראל רק אחר שנתקשרו בקדושת ה' יתברך ויכולו לאכול אכילה בקדושה. ואמר מקודם מצות החודש הזה לכם למשה ואהרן שנתן להם כח להכניס קדושה לחודש ואחר כך ניתן מצות הפסח לכל ישראל שכל ישראל יש להם קדושה בגוף ויכולים לאכול אכילה בקדושה וזה דתנן (ראש השנה כ"ד א) ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש. דכיון שאמר ראש בית דין מקודש שוב היה כח לכל ישראל להכניס קדושה לחודש. ואמר אחר כך באותו פרשה וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש.

דכיון שישראל יש להם קדושה ויכולו להכניס קדושה לזמן. ואחר כך נאמר להם מצוה זו לדורות ואחר כך נאמר להם מצות תפילין שהוא כתר על הראש. ואף שעיקר התגלות עתיקא זכו בקריעת ים סוף. כיון שכבר נמכת כבורות נקראו בני בכורי ישראל שקשורים בראשית המחשבה בראשית שבביל ישראל שנקראו ראשית נאמר להם פרשת תפילין. ובשבת שהן גופן אות לאו זמן תפילין שאז כל ישראל קשורים בשורש והם כהולכים כל היום בתפילין (ונתבאר פקודי מאמר ט'):

פרי צדיק אות ב'

ואמר חדשו מעשיכם אף דעיקר חדתותא דסיהרא האור תורה ולא המעשה. אבל עיקר אור תורה גם כן המעשה כמו שאמרו (מגילה כ"ז א) שהלימוד מביא לידי מעשה. רק כבר אמרנו כמה פעמים דכתיב (דברים ל', י"ד) בפירך ובלבבך לעשותו ולא כתוב במעשיך דגמור המעשה מה' יתברך (ונתבאר פקודי מאמר ד' עיין שם באריכות) וזה שאמרו חדשו מעשיכם היינו על ידי קידוש האור בדברי תורה ומוזה יבוא למעשה מעשה יהיה על ידי ה' יתברך כמו שנאמר לעשותו. וכן סופר מהיהודי הקדוש זללה"ה שאמר שבשבת זה יש בו התחדשות בשפע בדברי תורה. החודש הזה לכם ראש חודשים שכל חודש יש לו קדושה מיוחדת ויום ראשון נקרא ראש חודש שהוא ראש של כל החודש דבתר רישא גופא אזיל (עירובין מ"א א) והוא כולל כל קדושת החודש. וניסן כולל כל קדושת שנים עשר החודשים ונקרא ראש חודש שלו ראש חודשים. ראשון הוא לכם וגו' שהוא גם כן ראשון שמורה שקשורים בשורש בראשית המחשבה שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. והוה בקדושה בזה לעומת זה נגד קליפת בבל ועשו שתי הגלויות כנ"ל. ושבת הוא כולל כל קדושת ימי המעשה שאחריו ועל כן בשבת שחל בשבוע שאחר כך ראש חודש ניסן קורין פרשת החודש וכשחל ראש חודש ניסן בשבת הוא עצמו ראש חודש שאז יוכלו להשיג שפע התחדשות בדברי תורה:

פרי צדיק ד'

זהו ענין פרשת החודש שירגישו קדושה זו. וקורין אותה בשבת דאיתא (תקוני זוהר תיקון מ"ח) לדרתם זכאה מאן דעבידי לון בשבת דירא בתרי בתי

מושיב ובש

מעייני חיזוק וזמנונה מאוצרו של מרן הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

לעול ויחי נפלא
קול "אודיע אמונתך"
באר"ק - 08-30-20-666
באר"ב - 605-477-7011
בלאנדאן - 44-3003730634

קריבה
אל נפשי
פנימיות הפרשה
במשנת מור' שליט"א

שאלות המוגשות
לפני מור' שליט"א
נפשי
בשאלתי

סליחה, אין לי זמן

דבר הנעשה מעצמו, עד שגם תבן ברחוב אין מתגעגע בלא השגחת הבורא, וכן איתא מהאר"י הק' בשער רוח הקודש, שאפילו הכאה במקל אין נעשה ללא השגחה פרטית...

וכאשר היו ישראל תחת יד פרעה לא היה את האמונה האמת. כי פרע"ה אותיות הער"ף. היפך דעת הקדושה. ואיתא מהבעש"ט שכאשר היה "יומת מלך מצרים" - שהיה לפרעה נפילה. אז היה יכול להיות "ויאנחו בני ישראל". שהתחילו בני ישראל לצעוק אל ה' לפי שנתגבר בהם כח האמונה, ואז היה "ומשה היה רועה". שכאשר פרעה מקבל נפילה מתגדל כוחו של משה, משה הוא כנגד דעת, "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוהים אין עוד מלבדו".

ומאחר שענין גלות מצרים היה בהעדר האמונה מבני ישראל. לכן לא היה להם זמן, כי מה שהיה להם הבלי העולם הזה, אין בהם מאומה. לפי שאינו שרק כאשר יצאו בני ישראל מתחת יד פרעה ושוב אינם עבדים. עבדי הם ולא עבדים לעבדים. ומשנעשו עבדים להש"ת יש להם חיים נצחיים, ועל ידי זה נכנס הזמן לרשותם של בני ישראל, ורק עכשיו התחיל זמנם. ומשום כן החודש הזה לכם ראש חדשים. רק עכשיו כאשר אתם יוצאים מתחת יד מצרים ומתחילים לדעת מהש"ת. רק עכשיו מתחיל זמנם. ומשום

כן תקנו חכמים לקרא פרשת החודש קודם יצאת מצרים, כדי שנוכח הענין של החודש הזה לכם" (אור"א פורים, מאמר ג).

ידוע משלם של בעלי המוסר על אותו בית-החיים שעל מצבותיו הפועיו מספר שנותיהם של השוכנים בו, על אחד כתוב שהי שנתים ועל השני חמש, וכן הלאה והלאה, כשאינו אף מציבה שהשוכן בה עבר את שנת העשרים.

לשאלת העוברים ושובים מסבירים התושבים, שבעירים מחשיבים כחיים רק את השעות שבהם האדם חי, חיים של בן חורין, כאלו שהם שלך ולא המשועבדים לפרעה ויצר...

ובעקבות כל זאת מופנית השאלה לשוחקים על משבתו של ר' גרונום השוכן לו בצד השמאלי של לבבנו; וכי היום הנוכחי שווה פחות מאותו יום אחרון שנרכש ביעז?

בדמעות שלישי עבר ר' גרונום בין המתפללים, לא כסף ולא זהב הוא מבקש. אלא מאי?

חלום חלם - ולא כאחד משאר החלומות אשר שוא ידברו, אלא - חלום ברור כבהקיץ שנשנה ושולט, ואשר בו נאמר לו בבירור כי תם זמנו ל"ע, פשוטו כמשמעו, ועתה עובר הוא מבית כנסת למשנהו מתחנן בפני המתפללים להרבות זכויות בעדו, כי כה נגלה לו בחלומו שכל פרק משניות יזכהו בדקת חיים נוספת.

אמנם קשה היה לו לעבור ולשכנע עוד ועוד יהודים באמיתת חלומו, אך ישראל רחמנים נתבעים ונותנים, האחד תרם פרק, השני שתיים וכן הלאה עד שבסופו של יום נרשמו לזכותו לא פחות מ-1440 פרקים = עשרים וארבע שעות נוספות של "חיים".

שש ושמוח חזר האיש לביתו עם הבשורה הטובה אותה השמיע באוני נוות ביתו שהבינה לרוחו והזמינה על אתר מגש פיצה עם ששיית בקבוקי בירה וחמש ק"ג פיצוחים אותם הניחה לצד שבעת עיתוני היום אותם לא הספיק האיש לקרא בבוקרו של יום, עקב היותו טרוד בהשגת שעות נוספות של חיים...

***

"איתא, שהעבד אין לו זמן, והכוונה בזה, שאין לו זמן משלו, שהרי הוא שייך לאדון וכל אשר לו הוא תחת יד אדונו, וכמו כן היו בני ישראל תחת יד מצרים.

ואיתא מהבעש"ט הקדוש, שכאשר היו בני ישראל תחת יד פרעה, בנוסף לכל מה שסבלו מתחת יד פרעה בגשמיות, עיקר הגלות היה מה שהיו תחת הדעת של פרעה, שהיה לבני ישראל האפיקורסות של פרעה, שלא האמין פרעה בהשגחה פרטית, ומשום כן בני ישראל אפילו שהאמינו בהש"ת, אך לא היה להם הכח להאמין שהש"ת נמצא בזה העולם, ושהש"ת מנהיג את העולם ושהכל בא מהבורא עולם, ופגם זה עושה פירוד בין קב"ה ושכינתיה, ומשום כן בכל המכות אמר משה "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ", שכאשר בא משה רבינו התחיל להתגלות לבני ישראל שהש"ת מלך העולם, והוא מנהיג את כל הבריאה, ואין

שאלה • האם אי אפשר לעבוד את ה' בלי קשיים ונסיונות?

תשובה: זה תלוי כמה כבר תיקנו בגלגולים הקודמים, אמנם חשבונות אלו אינם שייכים לנו, אנחנו לא פילוסופים. עלינו מוטל, לעשות מה שציוו אותנו ולהשמר מן הנאסר עלינו, עלינו לשמוח עם החלק הטוב שיש לנו ולהודות לה. "מוקמט נישט אראפ אויף דער וועלט אויף דאטשע" (לא יורדים כאן בעולם לבית הבראה). אדם לעמל יולד. רק צריך לבקש מה' שיתנהג עמנו בחסד וברחמים, שיתן לנו חיים, שנהיה בריאים. ולהזהר לא לפול, לשמור שלא נשבר, כשנשברים צריך על זה לבד תיקון, יש להחזיק מעמד ולהודות על החלק הטוב.

שאלה • איך אפשר להתחדש בהנחת תפילין, ב"ה כבר זוכים להניח תפילין הרבה שנים, זה נהיה כמצות אנשים מלומדה?

תשובה: על זה כתוב שכשאדם קם בבוקר יחשוב "אני רוצה למלאות יום אחד בתורה ותפילה, ובלי דברים בטלים ולשון הרע, להתפלל ג' תפילות בכת, וללמוד שיעורי התורה כראוי. בזה יזכה להיות מאושר לעולמי עד ביום אחד בלבד, בלי שום בלבול מאתמול וממחר, רק היום הזה, אין לי שום דבר בעולם רק את העכשיו, למלאות את היום כראוי, בזה זכה לעשות פעולה נצחית לעולמי עד ולנצח נצחים. הקב"ה נותן סכר על כל ברכה, על כל תיבה בתורה, על כל מצוה, על כל היסח הדעת ממחשבות רעות, כל נקודה שעושים לכבוד הש"ת, כביכול זכה ל'קנות את הש"ת'. אשרינו מה טוב חלקנו.

ישעשעו נפשי

פניני הפרשה

'אשר פקד על פי משה'

רביז"ל אמר שכל תפלה ותפלה שכל אחד מתפלל, הוא בחינת אבר מהשכינה, שהם איברי המשכן שאין שום אחד מישראל יכול לאעלה שיפא בשיפא כל חד לדוכתיה, אלא משה בלחוד, עכ"ל, שעל ידי כל תפילה שהאדם מתפלל נעשים תיקונים באברי המשכן. כמו שאנו רואים ש"החכיך את חלקי המשכן, כמו גם לעשות תיקונים נפלאים, היה בכוחם של ישראל ושל בוני המשכן, שעם ישראל הביאו את הזהב ואת הכסף לבניית המשכן, ואילו בוני המשכן היו מתקנים מהם את חלקי המשכן, כמו שאמרו חז"ל **יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ** (ברכות נ"ח ע"ג). אבל להקים את המשכן בפועל, לא היה ביכולתם. כי רק משה רבינו בלחוד היה יכול להקימו. כי היה כלול מכל ישראל, וכל ימיו מסר נפשו עבור התגלות השכינה בעולם הזה, ולכן מסוגל רק הוא להקים ולבנות את הקומה.

וכפי שאנו רואים בחוש שבכל בנין גשמי ישנם שתי עבודות, תחילה יש לסתת את אבני הבנין המונחים בנפרד, לפות ולפאר כל חלק וחלק מהלקי הבנין, כל עץ וכל ציר ויתד וכל פרטי הבניה, להכניס ולסדרם שיהיו ראויים להכנס בבנין ולעמוד על עמדם וסדרם, כל אחד על מקומו המיועד. ולאחר מכן להציבם על כנם בפועל, להעמידם ולחברם זה על זה, כדי להכנס לדור בו לאחר שיעמוד הבנין על תלו. כמו"כ בהקמת המשכן, החלק הראשון נעשה ע"י כל ישראל וחכמי הלב בוני המשכן, ואילו הצבת והקמת המשכן על מכונו לא היה מסוגל כי אם משה רבינו לבדו.

(מתוך שיעור על תי"ב ב' בליקוי"מ - חורף תשע"ג)

'ככל אשר צוה ה' את משה'

גולדתי בעיר העתיקה, הרב באותה תקופה היה רבי פינחס אפשטיין, הוא היה המורה הוראה, וכולם אמרו שהסיבה שזכה לגדול בתורה באופן מיוחד, בגלל שהיה תקופת מלחמה, אף אחד לא למד, והיחיד שלמד היה רבי פינחס, הוא עזב הכל ועמל בתורה, לאחר שנגמרה המלחמה נשארו אחרים עמי הארץ והוא היה תלמיד חכם.

בעת מלחמה יש להיזהר מאוד מבטלה, מה שמוכרח לדעת, יודעים ממילא, מי שחפץ יכול לשבת וללמוד ולצמוח לגדול מאד בתורה.

צריך שיהיה לנו שכל, שלא יעברו ימינו ושנותינו בהבל וריק, רק נמלא שנות חיינו בעוד דף גמרא ועוד דף גמרא, עוד סימן שולחן ערוך כהנה וכהנה, וכך יהיה לנו מה לקחת אינתנו למעלה, מעבר לזה לא לוקחים שום דבר למעלה.

כלל גדול הוא שהרי בעולם-הזה כל אדם אוהב שיהיה לו טוב, שיהיה לו אוכל ושניהם והצלחה בכל מעשיו, על אחת כמה וכמה שם למעלה שכל אחד ירצה שיהיה לו מוכן תורה ותפילה, ג' תפילות ביום בכונה, שיעוריו תורה כראוי, עי"ז כשעולה למעלה יש לו מה לעשות, ממשכים להתפלל ממשכים ללמוד תורה, אדרבה שם נתגלים סתרי תורה, רוזין דרוזין דאורייתא, כל התורה נתעלית באופן גבוה מאד. וכך יש לו חיים טובים בעוה"ז ובעוה"ב.

(כ"ז תמוז (ה' מטו"מ) תשפ"ד)

וחיתה נפשי

דברי אלקים חיים שהשמיע מו"ד שליט"א בתקופה האחרונה

הסוד שהיה נעלם מאחשורוש

מתוך דיבורי קודש שנאמרו בעת משתה היין דהאי שתא

אין עצבות בעולם כלל, רק שמחה גדולה ביותר. זה מרומז בסעודה הפשוטה שלנו עם האטריות והלחם, זה הדבר הגבוה ביותר בעולם. איי טאטע טאטענ.

יש היום הזדמנות, הזדמנות לכסף להש"ת, להתנענע להש"ת, הקב"ה גדול מאד מאד, אף אחד אין לו רשות להתגעגע להקב"ה רק אנתנו בלבד, כי אנתנו בני מלך המלכים הקב"ה, יותר גבוהים מכל הברואים שבעולם, אנו יותר גבוהים מכל המלאכים והשרפים שבכל העולמות, אנו בני המלך.

רבינו הקדוש אמר **'את זה תקבלו ממני, שהעולם הזה לא ירמה אתכם...'** אחשוורש לא ידע מהרבי הקדוש, הוא היה מרמה את עצמו, כל עיקר מלכותו לא היתה רק י"ד שנה בלבד והוא התגאה כמי שהוא מלך על כל הבריאה, סך הכל י"ד שנה, ואח"כ הכניסוהו בקבר, וזאת משום שלא ידע מרבינו הקדוש, זהו עיקר הצרה שלו. אבל ב"ה אנו כן יודעים מהרבי הקדוש, אנו נזכה לחיות לנצח.

הכח של מרדכי להשפיע אמונה

מרדכי - מרי דכיא, מרדכי הצדיק הוא נקי, דכיא לשון נקיות וזיכוק, **קדושה**, **קדושה**, נקי וזך, נקיות במחשבה, נקיות בדיבור, נקיות במעשה, קדוש קדוש קדוש, נקי מפגם הברית, נקי במחשבה, בדבור ובמעשה, זך ונקי לגמרי, נקי וזך. זך ונקי. רק הוא יכול להאיר את האמונה הקדושה.

לחיים - נצחיים

לחיים... לחיים... לחיים... לחיים... לחיים בקדושה, לחיים בשמירת הברית, כשיש לאדם קדושה הוא חיי לעולם, אינו מת. כי המות הוא פגם הברית. אנו חיים, אנו בשמחה, אנו חיים לנצח.

מתי זוכים להארת 'אנכי ה' אלקיך'

אנכי ה' אלקיך! עוד הפעם אנכי ה' אלקיך! עוד הפעם אנכי ה' אלקיך! אבל במה זה תלוי, באשר הוצאתיך מארץ מצרים, לצאת מפגם הברית, לצאת מטומאת הברית, אזי הוא אנכי ה' אלקיך, אז הוא ה' אלקיך, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, היינו מטומאת מצרים, הוציא אותך מטומאת מצרים אזי הוא אנכי ה' אלקיך, אזי הוא ה' אלקיך.

הסעודה הפשוטה והגבוהה ביותר

מורי ורבותי, עתה הוא זמן קדוש מאד, זמן גבוה מאד, מאד מאד זמן גבוה מאד, זמן גבוה מאד, מאד מאד, אסור לנו לשכוח איפה אנו נמצאים עכשיו, האריז"ל אומר שסעודת פורים היא סוד סעודת הגאולה אחרונה, בשעה שיתגלה כי ה' אחד ושמו אחד,

אף על פי כן 'חסדך ה' יסעדני'

אלו התיבות **'אם אמרתי מטה רגלי, חסדך ה' יסעדני'**, אמר אותם דוד מלך ישראל שלנו, היו לו כ"כ הרבה צרות וכ"כ הרבה רדיפות, והוא תמיד התחזק, ולא נשבר. זה שאמר דוד **'אם אמרתי מטה רגלי, אע"פ שאני מאד מאד מתחזק, אם אני כבר אומר מטה רגלי, כשאני אומר מטה רגלי, זה סימן שהכל נגמר, נגמר דוד המלך, ואע"פ 'חסדך ה' יסעדני, הקב"ה כן סועד ומחזק אותי. זהו דוד מלך ישראל. מה שעבר עליו, הוא היה משיח צדקינו, הוא עבר כ"כ הרבה צרות ורדיפות שאין לשער... כ"כ הרבה מרירות עבר עליו כל ימיו, והוא דוד מלך ישראל, אינו מרמה את עצמו, אם אני אומר 'מטה רגלי, זה באמת מטה רגלי, נגמר העולם צריך להתייאש, ואע"פ כ' חסדך ה' יסעדני'.**

***

כל אחד ואחד שנמצא כאן הוא צדיק יסוד עולם, קדש הקדשים, בן המלך, ויש לו תורה. לכן צריך לברך אתכם בכל הברכות, שתהיו בריאים ועשירים ומלאים שמחה תמיד. ותזכו לעסוק בתורה ותהיו תלמידי חכמים גדולים. כל מי שנמצא כאן יהיה בקי בהלכות בכל השי"ס כולו בלי שום ספק כלל. ולא רק שי"ס אלא גם כל ד' חלקי שו"ע עם ש"ך ט"ז וכל המפרשים מסביב. ותזכו להיות מורי הוראות בישראל, אתם ובניכם ובני בניכם.

צדיקים יקרים, צדיקים יקרים אתם בני המלך, בני המלך. בני המלך. אנתנו בני המלך, אנתנו בני המלך, אין יותר גדול מאיתנו.

'אמונה בקדושת הזמן!'

וכדבר הזה מצינו גם בשמחת בית השואבה, כי ניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הוא 'הלכה למושה מסיני' (סוכה לד'), ובתורה רק רמזו ענין ניסוך המים (תענית ב), והאפיקורסים והמינים הכחישו מצוה זו (סוכה מה), ודייקא לכן היו מרקדין ושמחים כל לילה ולילה לכבוד המצוה של ניסוך המים, "להוציא מלבן של צדוקים!" - כי רק על ידי קבלת התורה מסיני מתקרבים להשי"ת! אין דרך אחרת! ולולי כך אזי נדחים חלילה, ה' ירחם!

והנה ימים באים, אנו מתקרבים לימים קדושים ונעלים כאלו של חג הפסח, בו מתעוררים תיקונים קדושים ונוראים, ואנו צריכים להמשיכם על ידי אמונה חזקה וברורה בקדושת היום, צריכים 'לקנותם' קנין נצחי בנפשנו על ידי התפילות; על ידי תפילות המועדים המיוחדים; על ידי אמירת ההגדה; ועל ידי כל מצוות ההגדה.

להאמין בקדושת הזמן!

ובמשנה רואים דבר פלא, ששינוי פרקי אבות (פרק ג' משנה יא) "המבזה את המועדות אין לו חלק לעולם הבא", ומהו גדר 'המבזה את המועדות?' מבאר הברסנורא - מדברי חז"ל - שהוא מי שאינו אוכל סעודת יום טוב, או שאוכל סעודה אך אינו מכבדו בסעודה ראויה לכבוד היום, הוא אוכל בחול המועד ארוחה כמו שאר ימות החול, הוא אינו עורך שולחן וסעודה חגיגית לכבוד החג, הוא נקרא בתואר 'מבזה את המועדות ואין לו חלק לעולם הבא'!

האדם מקושר עם השי"ת על ידי קדושת הזמן של חול המועד, על ידי הסעודות של חול המועד, על ידי שהוא מנצל את הזמן כראוי בתורה ותפילה.

על ידי שהאדם עושה מלאכה בחול המועד או על ידי שאינו אוכל יום-טובדיגע סעודה (סעודה חגיגית) בחול המועד - הוא מזלזל במועד! א מוראדיגע ואך! ועד כדי כך - הרי מדובר בסעודה של חול המועד גרידא ולא של יום טוב!

מען דארף גלייבן אין דער קדושת הזמן! צריכים להאמין בקדושת הזמן! ועצם האמונה שמאמינים בקדושת הזמן, שמתנהגים כראוי בתורה ותפילה, בהנהגות ישרות ובשמחת יום טוב, על ידי זה גופא ממשיכים הארה אשר על ידה אנו מקושרים לבורא ב"ה בעצמו כביכול, וזה נעשה רק על ידי תרי"ג מצוות ולא על ידי שום דבר אחר! על ידי המצוות דאורייתא ודרבנן שקיבלנו מסיני!

אמנם כלל ישראל היו בגלות. הדעת שלהם היה בגלות, כי זהו אכן הענין של פרעה שהוא אותיות 'העורף', כי 'עורף' הוא נגד ה'דעת', נגד הדעת האמיתית, דעת דקדושה. ולכן רואים איך משה רבינו היה אומר בכמה וכמה מכות (שמות ח, ט) 'למען תדע כי אין פה אלקיני'. ומובא שהמופתים במצרים לא הראו רק את המופת עצמו, אלא המופת הכרוז והראה לעין כל שהכל הוא מהשי"ת! והיינו: מה שהמופת הוא מהשי"ת עדיין לא די בזה, בזה עדיין לא נגמר התכלית מהמכה, אלא המופת עצמו 'סיפר' שהכל הוא 'למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ' (שם יח) - שהארציות וכל הכלול עמה הכל הוא מהשי"ת! - אט דאס איז די אידישע אמונה!

אנו מתקרבים
לימים קדושים
ונעלים כאלו של
חג הפסח...אנו
צריכים להמשיכם
על ידי אמונה
חזקה וברורה
בקדושת היום

העסק הגדול סביב קצירת העומר

שגינו (מנחות סה). שביים ט"ז ניסן כאשר היו הולכים לקצור את העומר ולהקריבו, היו קוצרים אותו בעסק גדול, ולכבוד המועד היו באים ומתאספים המון עם רב מכל העיירות, וכאשר הכהן עמד לקצור שאל: "מגל זה" - האם לקצור עם מגל זה? וענו ואמרו: "הן". אחר כך היה שואל שוב "מגל זה" וענו לו: "הן". וכך שילש בפעם שלישית. ואחר כך שאל: "אקצור" - האם אקצור עכשיו? וענו לו: "הן". כך שלש פעמים. וכאשר חל יום ט"ז ניסן בשבת היה מוסף ושואל "בשבת זו?" וענו לו: "הן". ורק אחר כך היה קוצר את העומר בעסק גדול.

כך היו מכריזין שלש פעמים על כל דבר שהיה עושה. וכל כך למה? "כדי להוציא מלבן של צדוקים". כי חז"ל קיבלו בתורה שבעל פה שמה שכתוב בתורה (ויקרא כג, יא) 'וַיִּקְרָא אֶת קַצִּירָהּ וַיְבָאָהָם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קַצִּירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן וְהִגִּיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמִּקְרַת הַשֶּׁבֶת יִגִּישְׁתֶּם הַכֹּהֵן הַכּוֹהֵן הוּא מִמַּחֲרַת יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וּאִפְּלוּ אִם חָל בַּשַּׁבָּת, וְהַצְדוּקִים הֵיוּ מְכַתְּשִׁים דֶּרֶשׁ זֶה, וְכֵי הִלְוִיָּא מִלְבָּן וּמוֹעֵם הַכּוֹהֵן עֲשׂוּ עֵסֶק גְּדוֹל מִקְצִירַת הָעוֹמֶר.

גלות מצרים בפרטיות לכל אחד

מובא בשם הבעל שם טוב הק' זי"ע (ראה תולדות, פ"ר שמיני) שכמו שכלל ישראל היו בגלות מצרים בפשטות, כמו כן היה כל אחד בתוך גלות פרטי. ורביה"ק אומר (ליקו"מ ד' אות ט, ועוד) "כל הגלויות נקראים בשם מצרים", מצרים הוא מלשון מִצְרִים. כי כלל ישראל היו נמצאים או במיצר גדול בגשמיות.

בתורה הקדושה נקראת גלות מצרים בשם "כור הברזל" (דברים ד, ט). הבה נתבונן מהו "כור הברזל"; קדירה של ברזל שמוככים שם את הזהב, וכדי לזכור כראוי צריכים לזכור את הקדירה ולהדקו היטב באופן חזק ביותר, וצריכים לחממו ולהרתחו בחום גבוה וחזק מאד, ורק כך הוא יכול לזכך את הזהב ולהפרידו מהסיגים המעורב בו. כי הזהב בתחילתו מעורב עם עפר ובזבץ וצריכים להרתחו עד שהזהב עומד בפני עצמו.

השי"ת אומר לבני ישראל: "לא הוצאתי אתכם ביציאה גרידא ממצרים, אלא כמו אדם שהיה סגור בתוך 'כור הברזל' מבלתי יכולת לצאת, אין לו דרך להינצל ולצאת משם, משם הוצאתי אתכם!" - כך מתארת התורה את 'גלות מצרים'.

הדעת דקדושה היה בגלות

אומר הבעל שם טוב הק' זי"ע, שכמו שהיה גלות גשמי במציאות, כן על זה הדרך היתה הדעת דקדושה בגלות, גלות ברוחניות, כי מצרים היתה נחשבת לפנים עם חכמות, חכמת מצרים, היו שם הרבה חכמות חיצוניות, כי היו נתונים תחת 'דעת פרעה'; ואפילו מי שהיה מאמין בהשי"ת בכל זאת לא היה יכול להפנים במוחו שכל מה שנעשה בעולם - כל זיו - הכל הוא מהשי"ת לבד, 'דעת אמיתי' זה לא היו יכולים לקלוט במח מתוקף שחשבת גלות מצרים.

וזהו היפך דעת תורה, כי כל התורה הוא 'אמונה', ופירוש אמונה הוא שהכל הוא בהשגחה פרטית מיוחדת מהשי"ת על כל פרט ופרט ממש! ומובא אכן מהבעל שם טוב הק' זי"ע, שאפילו על דבר שיש עליו בחירה - גם על זה ישנו השגחה פרטית, כי השי"ת הוא כל יכול ויכול לעשות תרתי דסתרי, מצד אחד שיהיה בחירה לאדם, ומצד שני לא נעשה שום דבר בעולם בלי השגחתו הפרטית של השי"ת. והאדם אינו חושב אפילו מחשבה אחת בלי כח מלמעלה! הכל הוא מהשי"ת!

משיב דבר

מכתבים ממור
בעניני הזמן

'איברי המשכן'

ב"ה יום ה' י"א אדר תשכ"ו פעיה"ק ירושלים ת"ו בב"א.

והענין הזה של רצון והשתוקקות, היא עצה נפלאה אף שנמצאין בעת ירידה, ואפילו אם נמצאים במצב כזה שאין מתגלה שום רצון והשתוקקות, אבל בעומק עומק הלב נמצאת תמיד נקודה נעלמת המתאוה ורוצה לשוב לשרשה, שעל הנקודה הזו נאמר "אמרה לאלקי בעודי" (תהלים קד, לג), ו"אברה נגנתי בְּלִלְהָ" (שם עז, ו). ובוה"ק (ח"א דף ק' ע"א) מבואר דבאתר דאתרבק בר נש בהאי עלמא - הכי איתרבק בעלמא דאתי [במקום שמתרבק האדם בזה העולם - כן מתרבק בעולם הבא]. ויהי רצון שחבלי עולם הזה לא ירחיקו אותנו מנעימות נפלאות נצחיות יהדותנו.

על דבר הבחור היקר... הי"ו, הנה לפני כמה שבועות יצא קול שעזב את השידוך, וחשבתי על זה שמהשידוך הזה כבר לא יהי' לו שום צער כל ימי חייו. אולם אח"כ שאלתי אותו ואמר לי שלא עזב את השידוך, רק שהיתה לו עמה התמרמרות, ובדיוק אז כתבת שאתה מרגיש שהוא שרוי בצער, וזה סימן שאתה חבר קשור אתו. וכפי הנראה כעת קשר השידוך הולך ומשפטר בטוב, וה' ינחה בדרך הטוב למען ייטב לו כל הימים. ודע כי הבחור הנ"ל הוא ידיד נאמן לך מאד, כי תמיד כשאני מדבר עמו מתפילה, הוא אומר לי שאתפלל עבורך, ואני לא מספר לו את הדבר שיש בינינו, היינו לומר עבורך קאפיטל תהילים בכל יום, ובי"ה שאני ממשיך בזה כפי מה שאני יכול, תודה לא-ל.

ומקרב לבי אסיים בברכת פורים שמח וחג הפסח כשר ושמת, ופרנסה בשפע ונחת וכל טוב לעד.

חברך יעקב מאיר

בכלל, איך יכולים לפול מפגעי העולם הזה החולף ועובר בשעה שידועים מהאלקים אלקי ישראל ומותרתו הק' הנצחית, ומעצותיו הק' של רבינו, שכל זה הוא חי לעד וקיים לנצח. ואע"פ שאני רחוק מאד מהשי"ת - מתנהג עמי השי"ת בחסדים גדולים, אלפי אלפים יותר ממה שמגיע לי, וחסדי ה' לא תמנו ולא כלו, אבל תודה לא-ל שאני יודע מעצת רבינו הק' שחיוק ואימץ אותנו ליחל תמיד לה', כמ"ש בשיחות הר"ן (סימן ק"ג) בזה"ל: "ענה ואמר, חזקו ואמזו כל המיחלים לה', כל המיחלים' דייקא, אפי' אם אינכם זוכים לשום קדושה ועבודה ח"ו, רק מיחלים לבד, אעפ"כ חזקו ואמזו ואל תיפלו משום דבר שבעולם איך שהי"ו עכ"ל.

ובליקוטי מוהר"ן (ע"י תורה יג אות ג) גילה ענינים נפלאים בענין הרצון וההשתוקקות להשי"ת ולדברים שבקדושה, וכמה תיקונים והשלמות הנפש עושים ע"ז. וע"י עצה זו מוכרחים סוף כל סוף להתקרב אל השי"ת באמת. ובסיפורי מעשיות (בסיפור הראשון של אבדת בת מלך) נאמר להשני למלכות [שהלך לחפש את בת המלך האובדת]: "און ווען דו וועסט האבן צייט זאלסטו און וועלין און האפן מיך ארויס צו נעמען" [בומנך הפנוי רק תתגעגע ותרצה ותקוה להוציאני]. וזה מכוון לכל אחד ואחד מישראל, שצריך להוציא ולהציל את נשמתו המרומת על ה'בת מלך' המונחת בגלות בין הסטרא אחרא רח"ל. וע"ז כל אחד ואחד הוא בחי' 'שני למלכות' - לתקן את חלקי הקדושה השייכים לשרשו, שזה בחי' אברי המשכן המובא בליקו"מ (סימן ב).

נפשות חסידיות

סיפורים ולקחיהם
מאת מור"ר שליט"א

לצער אותך ולמור את חיך, ואילו בשני תוכל לחיות בהרחבה ובשלווה - היה ללא ספק מציע לך שתלך למקום ששם ייגרם לך צער וסיוורים, כי הם יהיו לך לתיקון גדול. לטהר ולזכך אותך, למען תיקונך הנצח; עד כדי כך שלא תוכל להשיב למצערים אותך כגמולם הטוב, כפי ערך הטובות שעושים לך באמצעות העינויים הללו.

לו לעצתי תשמע - סימתי דברי לפני אותו מנהל - אם יש לך כוחות הגוף והנפש - אל נא תעזוב את המקום שם מושפעים עליך טובות וחסדים נצחיים כאלו, אשר לעולם לא תוכל להכיר להם טובה כפי התועלת היוצא לך מהם בזה ובבא.

יהודי מחו"ל, מנהל ת"ת חשוב השיח לפניי, שאחד המלמדים נטפל אליו, ויורד לחיו, וממריד את כל הצוות נגדו. עד שמרוב צער וסבל יש בדעתו לעזוב את תפקידו, למרות שחניכיו זקוקים לו.

מדי דברו סיפר לי שבשהותו בארץ-ישראל הלך לבקש רחמים בקברי צדיקים, ואף מנה את שמות הצדיקים שהשתטח על קברם. כאשר הזכיר את שמו של אחד הצדיקים, אמרתי לו: דע לך, כי כפי שידעתי במהותו של אותו צדיק, מעובדות וסיפורי חיו, אומר לך נאמנה, כי אילו היית בא אליו בחיים חיותו ושואל בעצתו 'היות שמציעים לך תפקיד של מנהל בשני מקומות, שבאחד עלולים

טובות וחסדים נצחיים וגדולים

ניצוץ אחד!

ניצוץ קודש ממאמרי ומכתבי מורינו שליט"א

עיקר שמחת הגאולה בימי דניסן הוא שהקב"ה מגלה אורו גם בעומק הקליפות

מעיינות ההייתם

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש ותלמידיו זי"ע ועכ"א
שנאמרו כנעימה מפיה פה מפיק ברגליות
כ"ק אדמו"ר מטעמנו שזואר שליט"א

שיעור חוצע
רע"ז

וידא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' / כן עשו ויברך אתם משה (שמות לט, מג)

בא להיראות, באותו אופן יכול היה לזכות לראות בעיניו בעבודת בית המקדש.

בזה אמרתי לבאר את דברי הגמרא (נזיר כג): "אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב (הושע יד, ט) 'כי ישירים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם', משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן, אחד אכלו לשום מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה וצדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשום

אכילה גסה ופושעים יכשלו בם", ולכאורה יש לדייק בדברי הגמרא מהו שאמר 'משל לבני אדם שצלו את פסחיהן', הרי עיקר ההבדל היה באופן האכילה כדברי הגמרא 'אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה', ואם כן היה להם לומר 'משל לבני אדם שאכלו את פסחיהן', מה עניין הצלייה בזה.

רק הביאור הוא, כי לעולם החילוק אינו בעצם האכילה, אלא החילוק הוא באופן הצלייה, שהוא ההכנה אל האכילה, כי זה שאכלו לשם מצוה, התברר כי כבר בעת הצלייה, הייתה הכנתו אל קיום המצוה באופן נעלה, שניגש לקיים את המצוה ברוב שמחה והתלהבות, בדרך בהתלהבות ברכת הזבח מתוך שמחה רבה, ולכן אחר כך אכלו לשם מצוה,

ואילו זה שאכלו לשם אכילה גסה, התברר כי כבר בעת הצלייה לא הכין את עצמו כראוי, ולא היה בדעתו המחשבות הראויות לקיום מצות אכילת הפסח, ועל כן אחר כך בשעת האכילה, הייתה אכילתו שלא לשם מצוה.

זהו שאמרו 'זה שאכלו לשם מצוה' או אז התברר כי 'צדיקים ילכו בם' היינו בשעת הצלייה, שהכין את עצמו כראוי לקראת המצוה, ועל ידי זה אכלו לשם מצוה, ואילו 'זה שאכלו לשום אכילה גסה', או אז התברר

א. סיפר הרה"ק העבודת העבודה מטאשה זי"ע (עבודת עבודה שיחות קודש ח"א עמ' קכח), כי היה תקופה שהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע התגורר באוסטראה, סמוך ונראה לביתו של הרה"ק רבי ייב"א מאוסטראה זי"ע באותו הרחוב ובאותו הצד ברחוב, והנה כמה ימים קודם פורים סגר הרה"ק רבי ייב"א מאוסטראה זי"ע את עצמו בחדרו והתבודד בינו לבין קונו, ולא הגיח לשום אדם להיכנס אליו אל חדרו.

בהגיע יום הפורים, כאשר הגיע הרה"ק רבי ייב"א מאוסטראה זי"ע אל בית מדרשו, והיו שם אנשים מעט, לפי שרבים מן החסידים הלכו אל הרה"ק רבי

מעלת ההכנה להשפיע על מהות קיום המצוה

אפשר לומר בדברי הכתוב, כי הנה ידוע גודל מעלת ההכנה אל המצוה, שכל מהות המצוה משתנית על ידי ההכנה אל המצוה, וכמו שכתב הבית אהרן (לפורים, ב"ה ויעש) לפרש את הכתוב (אסתר א, כא) 'ויעש המלך כדבר ממוכן', 'ויעש המלך' המלך הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהשם יתברך משפיע ומאיר לאדם הארת המצוה, 'כדבר ממוכן' לפי מידת ההכנה שהאדם מכין את עצמו אליה, כי לפי ההכנה כך היא השפעת החיות בקיום המצוה.*

עוד כתב הבית אהרן (לחנוכה, ב"ה אחר הדלקת), כי מה שמורגל בפי האנשים כי ההכנה למצוה גדולה היא יותר מן המצוה, היא לפי המבואר בזוהר הקדוש (תיקוני זוהר כה): כי קיום המצוות בלא אהבה ויראה אין המצוות עולות למעלה, שהאהבה והיראה הם הכנפיים להעלות את המצוה לפני הבורא ברוך הוא, ועל כן ההכנה אל המצוה גדולה היא מן המצוה.

הספרים הקדושים (חסד לאברהם לעשרת ימי תשובה ב"ה א"י בשבוע; ור' ארחות אהרן פורים עמ' ר"י - ר"יא) כתבו, על מאמרם ז"ל (חגיגה ב.) **כדרך שבא לראות כך בא לראות**, כי הנה האדם בעולות אל בית המקדש בשלושת הרגלים, היה

הדבר תלוי במידת הכנתו לזה, כי אם היה מכין את עצמו כראוי, או אז בעולותו לבית הבחירה היה רואה את עבודת הכהנים בקדושה וטהרה, ואיך שעושים את מצות העבודה מתוך התלהבות יתירה, מה שאין כן אם עלו לבית המקדש בלא הכנה הראויה לזה, רק למצות אנשים מלומדה' (ישעיה כט, א), או אז היו רואים איך ששוחטים בהמות, צולים בשר, ואוכלים בשר, בלא כל השראת הקדושה, כי ההכנה אל הדבר, היא המשפיעה את הרגשת האדם בעת קיום המצוה, ולזה 'כדרך שבא לראות', באופן ההכנה שהגיע האדם לראות בבית המקדש, 'כך

השפעת הניסים כחודש ניסן מכת השבת שלפניו

שבת זו, שבת החדוש, שבת גדולה היא, שבת בה הולכים לומר (תפילת המוספין לשבת החדוש) 'הינם ימים המבורכים, ועוד זאת מזכירים בו (תפילת המוספין לשבת החדוש) 'החודש אשר ישועות בו מקיפות'.

הספרים הקדושים האריכו, כי כל הדברים המתרחשים במהלך השבוע, יסודם ביום השבת שלפניו כן, כעניין ברכת החדוש, שמברכים את החדוש בשבת שלפניה, וכמו שכתב בליקוטי מהרי"ח (סדר הנהגת ראש חודש) בשם הרה"ק הייטב לב זי"ע (ייטב פנים לפרשת החדוש אות ט"ז), כי עניין ברכת החדוש הוא, לפי שכל הדברים הנעשים במהלך השבוע, שורשם ותחילתם ביום השבת שלפניהם.

והביא בזה את דברי הבאר מים חיים (פורשת נצבים ב"ה אתם נצבים) על הכתוב (דברים כט, ט) 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם', אשר פרשת נצבים נקראת תמיד לפני ראש השנה, וביאר בזה על פי דברי הטור (ארי"ח סי' ת"ל): "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול והטעם לפי שנעשה בו נס גדול", וביאר הלשון 'לפי שנעשה בו נס גדול', אשר כפשוטו הכוונה לנס שלא סקלו המצריים את ישראל באבנים על שלקחו את הכבש ביום השבת, אמנם ביאר בזה הכוונה, לפי שהנס שנעשה בשבוע שלאחר מכן, שיצאו בני ישראל ממצרים, כבר אירע בו, כי יסוד הניסים הוא ביום השבת. ולכן בשבת שלפני ראש השנה קוראים בתורה 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם', שעל ידי זה הוא שורש שמידת בני ישראל ביום הדין לפני מלך כל הארץ.

ועל כן כדברי הצדיקים זי"ע (מהרי"ד פרשת החדוש ב"ה מנשר בשם הרה"ק האוהב ישראל מאנפא זי"ע, ייטב פנים לפרשת החדוש אות ב') 'החודש אשר ישועות בו עול און משלמים את חובת ההקפה הקודמת, ולקהי ישועות אף שאינם ראויים לזה, כי כבר מתחיל התנוצצות הארת הניסים כבר משבת שלפני חודש ניסן.

יש להוסיף בזה את שרגיל אני לומר, כי לכאורה אין ייתכן הדבר להיות מקיפים בכל שנה ושנה ישועות בחודש ניסן, והרי אין יכולים להקיף כל עוד אין משלמים את חובת ההקפה הקודמת, ואיך זה שכל שנה יכולים אנו לומר כי אנו מקיפים ולוקחים ישועות.

רק יש לומר בזה, כי אנו מקיפים עד לראש השנה, כאשר בו מתחננים בני ישראל ואומרים 'אבני מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובתינו, הרי אנו מבקשים כי ימחול השם יתברך על חוב הקפתנו שהקפנו בימי חודש ניסן, והרי הקדוש ברוך הוא אין ידו ליקח מאתנו מאומה, כי מה יכולים אנו לשלם להשם יתברך ויתעלה על הקפה זו, ועל ידי זה הוא מוחק את כל שטרי חובתינו, ושבו יכולים אנו בשנה שלאחר מכן להקיף ישועות ורפואות לנו ולכל בית ישראל.

השיעור חודש"י מתקיים מדי ליל שישי בשעה 10:30 המלווה מלכה מתקיים מדי מוצש"ק בשעה 9:00

בבידום"ד רח' סוקולוב 7 בני ברק

לשמייעת שיעורים בקול הלשון ישיר 073-3718539 ובקו השיעורים 072-3181833

כי **יְפוּשְׁעֵימִי וְיִשְׁלֹוּ בָּם**, היינו שבשעת הצליחה כבר לא הכיין את עצמו לקיום המצוה, ומשום כך לא אכלו לשם מצוה.

הרה"ק על הכתוב (שמות ג, יד) **'אֵהִי-הָ אֲשֶׁר אֹהֵי-ה'**, מביא את דברי המדרש (הובא מנורת המאור הראשון פרק א' צדקה) שהשם יתברך אומר לבני ישראל, כי הוא עושה את עצמו והנהגתו כלפי השם יתברך, באופן הנהגה שבני ישראל מתנהגים את עצמם, במידה זו בה הוא עובד את השם יתברך, בה מודדין לו.

בזה אמרתי לבאר מה שאמר הרה"ק **האמרי אמת ז"ע** (ארחות אהרן פורים עמ' ר"א), כי תענית אסתר הוא ההכנה ליום הפורים לקבלת התורה בעל פה, כעניין שלושת ימי ההגבלה שהם ההכנה לקבלת התורה שבעל פה. ולכאורה יש להתבונן, מה טעם לשבועות היו צריכים הכנה של שלושת ימי ההגבלה, ואילו ליום הפורים די בהכנה של יום אחד.

ואמרת בזה, על פי מה שכתב הרה"ק **הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ע** (נועם אלימלך פרשת תצוה ב"ה תמיד) על הכתוב (שיר השירים ג, ד) **'ודגלו עלי אהבה'**, ודרשו חכמינו ז"ל (במדבר רבה ג, א) אל תקרי ודגלו אלא ודילוגו, וביאר בזה, כי על ידי שהאדם מקיים את המצוות מתוך אהבה, הרי על ידי זה הוא מדגל על כל המדריגות, ומשלים את עצמו בתכלית, כי זה חכמת האהבה, לדגל על כל המדריגות מחיל אל חיל, וזהו ודילוגו עלי אהבה, היינו שעל ידי מידת האהבה מדגלים על כל המדריגות.

על כן מאחר וקבלת התורה ביום הפורים הוא על ידי גילוי האהבה של בני ישראל, על ידי זה זוכים גם כן לגילוי מצד השם יתברך, שיכולים בני ישראל להכין את עצמם לקבלת התורה ביום אחד, כי בזמן קצר יכולים להשיג יותר על ידי ההכנה במידת האהבה.

כך מצאנו שכתב הרה"ק **הבני יששכר ז"ע** (סור מרע ועשה טוב, הוספות המהר"א אות נ"ז): **"האדם יראה לעינים שכן הוא, כאשר יעסוק האדם בתורה בחשק נמרץ, יהיה לו חכמה בקודש ויוכל ללמוד בשעה אחת מה שלא יוכל בעתים וזאת החכמה ללמוד ביום שלם או יותר, יתברך בחשק הלב ויתברך בו התורה"**, ואף שהבנת הדברים הוא גם כן מצד דרך הטבע, שאם האדם מתלהב ולומד מתוך חיות וחשק, הרי עולה בידו ללמוד יותר בזמן קצר, יש בזה גם כן השפעה עילאית, שעל ידי שהאדם מכין את עצמו ברגשי אהבה ושמחה, על ידי זה הוא זוכה להשיג יותר, ולכן הוא משיג ללמוד יותר.

עוד זאת עיקר התועלת בדבר הוא, להיות מחשבתו מצורפת לקיום מעשה המצוה, כי העיקר הוא לקיים את המצוה מתוך מחשבה הראויה, וכדברי **האור החיים הקדוש** (ויקרא כו, ג הל"א): **"עוד יתבאר הפסוק על כללות המצוות, על זה הדרך, לצד שיחשוב אדם כי עיקר המצוות ותועלתן אינו אלא למי שיועיל עקרו וטעמו, אבל עשיית מצוה בלא ידיעת טעם הרי הוא עושה מעשה שאין בו ממש, כגוף בלא נשמה, ותמצא שכן כתבו בשם הרב הארי"ז ז"ל (ליקוטי תורה פרשת עקב ב"ה לל המצוה) כי מעשה בלא כוונת הדבר הוא ככלי ריק, שהעיקר הוא המחשבה, ולזה בא מאמר ה' כאן **אם בחקתי תלכו**, פירושו אם האדם יעשה המצוה ככוונה זו, לצד אשר חקת ה' ברוך הוא, תועיל להם כוונה זו כאלו קיימו המצוות כמו שחקת ה' עשות, והוא אומר **ואת מצוותי תשמרו**, בכינוי אל המצוה שהוא בכל כוונותיהם וסודותיהם. ולצד שיאמר אדם אם כן כיון שהקדוש ברוך הוא יקבל דבר זה לצד הרצון שבאדם הגם שנתכונן, אם גם כן לא יעשה דבר ויתרצה בדעתו עשות, ויועיל הרצון גם בהעדר המעשה, תלמוד לומר **ועשיתם אותם**, תנאי הוא הדבר שייעשה מה שיש בידו, וה' יגמור בעדו"**.

עוד יש להוסיף בזה, מה שכתב **הקדושת ציון** (לפורים) לפרש את דברי הכתוב (אסתר ה, י): **'ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעשי'**, על פי מה שהביא מאביו הרה"ק **רבי שלמה הראשון מבאבוב ז"ע**, כי **מלכות** בגימטריא פועמים ר"מ, וביאר בזה, כי הרמז בשני הפעמים ר"מ מורה על שני חלקי קיומי המצוות, במעשה ובמחשבה, והנה הסטרא אחרא מרבה לפעול בכוחות עצומים לקיים המצוות כמצוות אנשים מלומדה' (ישעיה כט, א), שלא עם כוונה המצורפת למעשה, כי בלא המחשבה המצורפת לקיומי המעשה אין כל כך תועלת בקיום המצוות, שהרי זה ככלי ריק, ולכן מניח היצר הרע לקיים את המצוות ובלבד שלא יצרפו לזה את המחשבה הראויה, ועל זה מורה עניין

פנחס מקאריץ ז"ע לחזות בעבודתו ביום הפורים, ולא נותרו בבית מדרשו אלא אנשים מועטים, לפי שלא הניחם הרה"ק רבי י"ב מאוסטרא ז"ע להיכנס לבית מדרשו עד כה. אחר סיום קריאת המגילה התיישב הרה"ק רבי י"ב מאוסטרא ז"ע לפרוץ את שולחנו עם האנשים אשר היו בבית מדרשו, ותוך כדי עריכת השולחן הגיע איש אחד לבית המדרש שכשינירו בידו, וביקש רשות מהרה"ק רבי י"ב מאוסטרא ז"ע לנגן עם הכינור שבידו. כשהוא מוסיף ואומר, כי אם לא יניחו לו לאכול ממאכלי הסעודה, אין הוא זקוק לכך, הואיל והביא עמו מאכלים משלו, אך זאת מבקש הוא שניחור לו לשורר עם הכינור שבידו, כי אם חפצו לשורר עם הכינור שבידו לפניו. ואכן הניח לו הרה"ק רבי י"ב מאוסטרא ז"ע לשורר עם הכינור, והתחיל לנגן עם הכינור. באותו שעה פנה הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע לקהל החסידים שהגיעו אליו, ואמר להם, כי ילכו כולם אל שולחנו של הרה"ק רבי י"ב מאוסטרא ז"ע, כי עתה משורר אצלו מרדכי הצדיק עם כינור שבידו, על כן יבואו אליו. וכך הלכו כל הקהל אל הרה"ק רבי י"ב מאוסטרא ז"ע, ועל ידי זה התקבץ אצלו קהל גדול.

אמר בזה הרה"ק **העבודת העבודה מטאהש ז"ע**, כי אפשר לומר בדרך אפשר, מדוע זכה בזאת השנה שיבוא אליו מרדכי הצדיק לנגן עם כינורו בעצם יום הפורים, זה הוא כי סגר את עצמו כמה ימים לפני פורים להכין את עצמו, ועל ידי הכנתו זו זכה שמרדכי הצדיק יבוא אליו בעצם יום הפורים עם כינורו בידו.

ואפשר להוסיף, כי ייתכן שאף כל אחד מאתנו יכול לזכות לזה, ואף שלא נוכל לראותו בעינינו לסיבת העדר השגתו, מכל מקום מי שמכין את עצמו כראוי ליום הפורים, זכה יזכה למדריגה זו שיבוא אליו מרדכי הצדיק לשמחו בעצם יום הפורים.

נותנים הם לשתות ולהשתכר, רבים חללים מפילים הם בשכרותם כי טוב, אמנם אף עצם השתייה והריקוד, בהם דומים בני ישראל לאומות העולם כלפי חוץ, צריך להיות הבדל והפרש בין בני ישראל לאומות העולם.

על כן צריכים לפני יום הפורים להתבונן בספרים הקדושים במהות השמחה של יום הפורים, שהוא בשייכות למתן תורה מאהבה שקבלו בני ישראל עליהם מאהבת הנס (שבת פח), ועל זה הוא עיקר השמחה, ואם ניגשים ליום הפורים מתוך מחשבה טהורה זו, אזי יודעים עניין השמחה למה היא, ואופן השמחה שונה היא ומופרש הוא בין ישראל לעמים.

יש להשלים בזה עוד מה שכתב **הבינה לעתים** (דרוש י"ז; דרוש מ"ו) על דברי הגמרא (שבת ל:) בסתירת הפסוקים מה שנאמר (קהלת ח, טו) 'ושבחתני אני את השמחה', ולעומת זה נאמר (קהלת ב, ב) 'ולשמחה מה זו עושה', והרי כתובים אלו סותרים זה את זה, אם יש מעלה ושבח בשמחה או שאין בה ממש, ותיצור, כאן בשמחה של מצוה בזה 'ושבחתני אני את השמחה', כאן בשמחה שאינה של מצוה אשר בזה 'ולשמחה מה זו עושה'. ולכאורה הדברים זדים ומזוירים, מה רמז יש בדברי הכתוב שדברי הכתוב 'ושבחתני אני השמחה' מורים על שמחה של מצוה, ואילו דברי הכתוב 'ולשמחה מה זו עושה' מורים על שמחה שאינה של מצוה, ואין זה אלא דברי נביאות.

וכתב לבאר בזה, כי בשמחה של מצוה, עיקר השמחה הוא לאחר מעשה, אחר שהאדם נזכר בהעלותו אל לבו איך היה שמח בשמחה של מצוה, הרי הוא מתמלא שמחה וששון על כך, לעומת זאת בשמחה של גשמיות, הרי אף שבשעת מעשה ישנו לאדם שמחה גדולה, מכל מקום בהביטו לאחר זמן על שמחתו, לא יבין מה ראה אל נכון לשמוח בשמחה זו, ולא יעלה בלבו כל מחשבת שמחה על ידי זה.

על כן הבינו חכמינו ז"ל, כי מה שאמר שלמה המלך 'ושבחתני אני את השמחה', היינו בלשון עבר, שמשבח האדם את השמחה שמחה בה לפני כן, הרי בהכרח שמדובר בשמחה של מצוה, כי רק בשמחה של מצוה יתכן הדבר להיות, שישבח האדם את השמחה שהיה שמח בה לפני כן, מה שאין כן מה שאמר שלמה המלך 'ולשמחה מה זו עושה', הרי שהדברים עולים בקנה אחד לשמחה שאינה של מצוה, כי שמחה שאינה של מצוה הרי לאחר זמן האדם מביט אחריה ואינו מבין על מה ולמה היה שמח.

והנה בעניין שמחת הפורים, אם האדם מכין את עצמו כראוי, יודע ומכיר הוא מה יכולים לפעול בזה היום, בהשימו אל לבו כי עיקר שמחת פורים היא על שקבלו את התורה מאהבה, ממילא השמחה הוא באופן אחר, הן בשעת מעשה שהשמחה היא שמחה של רוחניות, שמחה של מצוה, ואחר כך נותר השמחה חקוק בעצמותיו לאורך זמן.

מה שאין כן אם השמחה היא בלא כל משמעות, הרי שאין כל ערך לשמחה זו, וכפי ששגור בפי העם על כל המשתטה באמצע השנה, אומרים לו כי הוא עושה פורים שפיל, כי האנשים מורגלים בכך שהאנשים המשתטים בשטות של כלום הוא ביום הפורים, אמנם צריכים לידע כי יש משמעות עמוקה לשמחת הפורים, וגדול הוא היום ביותר.

יש תיקוני זוהר (נז) אמרו, כי פורים הוא ככיפורים, היינו שיום הכיפורים נתלה ביום הפורים, שיום הפורים גדול הוא ממנו. וכן כתב **הבית אהרן** (לפורים בד"ה אאמ"ר) בשם אביו **הרה"ק רבי אשר הראשון מסטאלין זי"ע**, כי לפי האהרה ביום הפורים, כך הוא ההנהגה בליל שימורים, ולפי האהרה בליל שימורים, כן הוא ההנהגה ביום הכיפורים, שכל יום הפורים הוא הכנה לקראת ימי חג הפסח, שאף יום הפורים הוא שלושים ימים קודם החג, וכתבו הראשונים (תוספות בכורות נט: בד"ה בפרוס) להתחיל לימוד הלכות פסח ביום הפורים, ועל כן המשיל ביין במהות היום, עד כמה גדולה היא מעלת היום, ואין לנו השגה בכוחות הנעלים הגנוזים ביום הפורים.

יש להסמיק בזה עוד את שכתבו (נאות דשא - נייטרא, פרשת תרומה בד"ה ויקחו לי הטה) על דברי חכמינו ז"ל (מגילה טז): שדרשו את הכתוב (אסתר ה, טז) 'ליהודים היתה אורה' ושמחה וששון ויקר', אורה זו תורה ושמחה זה יום טוב, היינו שעל ידי 'אורה זו תורה', שמכין האדם את עצמו בהכנה הראויה אל קיום מצוות ימי הפורים, על ידי זה 'ושמחה זה יום טוב', מבינים את משמעות השמחה ביום טוב, כדברינו הנזכרים שלא תהיה שמחתו של שאין בה ממש, אשר לשמחה מה זו עושה.

מלכו"ת שהוא קיום המצוות בצירוף חלק המחשבה לחלק המעשה, שהם ב' פעמים רמ"ח.

זה כתב לבאר את דברי הכתוב **ויאמר המלך לאסתר במשנת היין**, המלך אחשורוש מורה על כוחות הטמאה והסטרא אחרא, והוא אומר **מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך** מה רוצים בני ישראל לקיים את המצוות, אך זאת **עוד חצי המלכות**, היינו פעם אחת רמ"ח, ולא ב' פעמים רמ"ח כפי שהוא מספר מלכו"ת, אמנם עדיין היה מקום לברר איזה חלק מקיומי המצוות מניח היצר הרע לקיים, על זה הוסיף ואמר **ותעש**, היינו את חלק העשיה, שזה מוכן הוא היצר הרע שיקיימו בני ישראל את המצוות, אך לא את חלק המחשבה, כי מצוה בלא המחשבה, הרי היא ככלי ריק, כגוף בלא נשמה.

העולה מכל זה, כי התגברות מיוחדת צריך האדם להתגבר על היצר הרע, לקיים את המצוות מתוך הכנה ומתוך הכוונה הברורה, אשר או אז המצוה נעשית בשלימות, וכנזכר אז נוח לו לאדם שנברא מאשר אם לא נברא.

כל זה יש לרמז בדברי הכתוב **וירא משה את כל המלאכה**, שראה משה רבינו את מלאכת בני ישראל אשר עשו, והנה לא היה זה רק עשייה בפועל בלא מחשבה מצורפת, אלא **והנה עשו אתה כאשר צוה ה'**, היינו כדברי **האור החיים הקדוש** הנזכר, שאף מחשבה על כך שצויה השם יתברך לקיים מצוה זו, היא מחשבה המועילה על קיום המצוה בשלימות נפלא, ממילא **כך עשו**, היינו שעשו בזה עשייה נוספת, שנבוסף לעשייה במעשה עוד זאת עשו בני ישראל את מלאכת המשכן במחשבה, שהוא עניין שני העשיות הנזכר לעיל, וממילא **ויברך אתם משה**, בירך אותם משה רבינו בהשפעה על ידי קיום המצוות בתכלית השלימות.

שמחה של מצוה לעומת שמחה של הוללות

בעמדנו אחר ימי הפורים ראוי להביא בזה את דברי **החתם סופר בדרשותיו** (פרשת זכור תקנ"ד בד"ה הנח): **"והנה עתה בעוונותינו הרבים, עברה כל שמחה כי יאמר נא ישראל מי האיש הירא את ה' ושמח בבורו לכבוד שמו הגדול, כי אם להוללות וסכלות, ונעשה מה' העיקר טפל בעוונותינו הרבים וחוטאים ומחטיאים משוכים ביין את בשרם, ולא ידעו ולא יבינו אופן ועל מה הוקבעה, בוודאי קוראים את המגילה ברבים, אבל ההמון לא יבינו הדברים כי אם כקורא סיפור מעשה בעלמא, ולא נתנו ליבם כי אם להתלוצץ ולשמוח, קול נותנים בבית ה' יאמר מועד, על כן זאת לפניי חכמי ישראל לאסוף העם לחצר בית ה' יום או יומים קודם, לספר להם גדול ניסי ה' ונפלאותיו, ועל מה הם שמחים, ולהודיעם כי גדול ה' ומהולל מאד, ועלינו לבטוח עליו, כי עבדים אנחנו ובעבודתינו לא עזבנו אלוקינו"**.

וכתב בזה **הסידור של שבת** (חלק א' שורה ה' ענף א') על הכתוב (ויקרא כ, 10) **ואבדל אתכם מן העמים להיות לי**, וכתב בזה, כי עניין ההבדלה אינו שייך בדבר המובדל ומופרש מצד עצמו, אלא בדבר אשר כלפי חוץ נראה דומה האחד למשנהו, ובכל אופן מבדילים ביניהם, ועל כן ההבדל בין ישראל לאומות העולם, לכאורה בעניינים של קיום המצוות או לימוד התורה ועבודת התפילה, בזה ההבדל ניכר ועומד בין בני ישראל לאומות העולם, ואין שייך לומר על זה ההבדלה הנזכרת, על כן עיקר כוונת הכתוב להבדל שבין ישראל לעמים באופן האכילה, אשר כל הנבראים אוכלים הם, בין בני ישראל ובין אומות העולם, ובהו עצמו של הבדל והפרש בין בני ישראל לאומות העולם, תחילה באופן גשתי של האדם לאכול, שהיהודי בגשתי לאכול הוא תורה שלימה, הלכות נטילת ידיים, ואחר כך הלכות ברכות, דיני קדימה בברכות המרובים ומסועפים עד אין שיעור, ועצם האכילה שהאדם אוכל בעדינות כראוי לבן ישראל, כשכוונתו היא למען יהיה לו כח ואין לעבודת השם יתברך, כדבר האמור (משלי ג, 1) **בכל דרכיך דעהו**, שהכל הוא למען השם יתברך, וכך הוא באופן שינת האנשים, שכל בני האדם הולכים לישון, ועדיין יש חילוק והבדל בין ישראל לעמים, שהאיש היהודי הולך לישון באופן שונה לגמרי מאופן שינתו של הגוי, ובאלו הדברים ניכר עניין ההבדלה שבין ישראל לעמים.

כדבר הזה שייך גם כן לעניין שמחת יום הפורים, אשר להבדיל אלף אלפי אלפים מצאנו גם אצל אומות העולם חינוגאות, בהם הם משתכרים ורוקדים ושרים, אף כי דבר אחד יכולים לראות הפרש בין ישראל לעמים גם בזה, כי איש יהודי אפילו מן הפשוטים ביותר, אין הורגים רח"ל זה את זה בעת שכרותם, ואילו אומות העולם כאשר

ב. כן כתב **הבינה לעתים** (דרוש י"ז) לפרש את הכתוב (תהלים סח, ד) **וישישו בשמחה**, היינו שששים ושמונים בשמחה שהיה לפני כן, שמתעוררים לזכור את השמחה שלפני כן, ומזה עצמו באים לידי ששון.

עומק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

עומק עניני המנין במשכן על ידי משה רבינו ע"ה

אינו יכול לקבל השפעת אור אלקי אלא כפי וכוה ומה שהוא ראוי, ולא היה העולם יכול להתקיים מחמת גודל הגילוי ללא גבול.

על כן הוצרכו לקשר את השראת השכינה שהיא בלי גבול עם המשכן שהוא גבול, וזה נעשה על ידי המנין, שבהיות המנין מגביל את הדבר הנמנה עוררו כאן את כח ההגבלה ועל ידיה היה משה רבינו מקשר את העולם שבלי גבול עם העולם המוגבל.

המנין מברר חלקי השראת השכינה לכא"א

ועל ידי המנין באה השראת השכינה כראוי לכל אחד ואחד מישראל, וכדאיאת בספר"ק (עי' שם משמולל שמות תרצה, ועב"ש מהרצ"ה מלובלין ז"ע בליקוטי מאמרים עמ' עב לפרשתינו, ובדברי הלכות אתו ט) על הפסוק (תהלים קמ"ד, ד) "מונה מספר לכוכבים" שהקב"ה נותן לכל אחד מן המלאכים את חלקו הראוי לו לפי שרשו וכחו הפרטי, ובכן בפקודי המשכן משה רבינו ע"ה על ידי את כח השראת השכינה שתתקבל בתוך הכלים של בני ישראל לפי הגבול של כל אחד ואחד ומה שנשמטו יכולה לחלו.

כח הדעת דמרע"ה חיבר בין הגבול לבלי גבול

התקשרות זו בין העולם הנעלה מעל כל גבול לעולמות התחתונים היה יכול לפעול אך ורק משה רבינו שהוא היה התגלות כח הדעת העליון המקשר בין העולמות, ואצל משה רבינו היו העולם שבלי גבול ועולם הגבול שיועל על כן היה יכול לקשר ביניהם כאחד, ועל ידי שהוא לבדו ערך את המנין נעשתה ההגבלה הראויה באופן שתוכל לחול השראת השכינה שאינה מוגבלת אל תוך המשכן המוגבל בחומר, כי אם היה אדם אחר מצטרף עם משה רבינו בפקודי המשכן לא היתה נפעלת התקשרות זו, ועל כן הוכרח המנין להנעשות על ידי משה לבדו אף שמחמת כן בא לידי חשד.

ג

הגילוי ע"י אותיות התורה

ולבאר הענין שבא חשבון מנין האלף ושבע המאות ושבעים וחמשה השקלים דוקא על ידי שכתב והזכרה של נשמת ר' עקיבא, הנה במגלה עמוקות הנ"ל (פר' ויקרא) כתב שר' עקיבא הזכיר החשבון על ידי אותיות התורה, שמנין כל אותיות הא"ב עם אותיות מצפ"ך עולה אלף השע"ה כמנין השקלים שבאו לווים ששכחם משה רבינו אך לא פירש אמרו היאך נזכר משה רבינו על ידי האותיות הק'.

משה שורש תורה שבכתב ור"ע שורש תושבע"פ

ונראה לבאר ענין שכתב משה רבינו והזכרת ר' עקיבא, כי הנה משה רבינו היה שורש התורה שבכתב ורבי עקיבא הוא שורש התורה שבעל פה כידוע, וכדאיאת בסנהדרין (פ"ג) "אמר רבי יוחנן סתם מתניתין רבי מאיר סתם ותוספתא רבי נחמיה סתם ספרא אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם", ע"כ. הרי וכולהו אלבא דרבי עקיבא, דהיינו שכל השפעת התורה שבעל פה באה לעולם על ידי ר' עקיבא.

התושבע"פ באה בהעלם תחילה

והנה התורה שבעל פה דרכה היא שמתחילה באה בחושך ובהעלם ואחר יגיעה גדולה ובידור עמוק יכולים להשיג אמיתות התורה שבה, וכמ"ש במדרש תנחומא פר' נח (ס"א) "תורה שבעל פה שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהוא משולה לחשך שנאמר העם ההולכים בחשך אליו, שנשמטו הק' האירה מאד אולם מתחילה נטבעו בעמקי הקליפה והיתה קדושתה בהסתור שהתורה שבעל פה באה באופן של העלמה תחילה ולאחריה באה ההארה.

החילוק בגילוי נשמות משה רבינו ור"ע

כן בחיי רבי עקיבא מצאנו כן, שאף שהיתה נשמתו נשגבה במעלת קדושתו מתחילת בריאתו וכרמוה בגמי' תנבות (א"ב) שבתו של ר' עקיבא ראתה את ר"ע "דהוה צניע ועמל" ורצתה להנשא אליו, שנשמטו הק' האירה מאד אולם מתחילה נטבעו בעמקי הקליפה והיתה קדושתה בהסתור גדול ולכן היה עם הארץ עד שהיה אומר "מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור" (פסחים ס"ג).

השלי"ם מתקיים מדי שבוע בכיח"מ"ד ברחוב יחזקאל פינת ישא ברכה | תפילת מנחה 10 דקות אחר זמן הדלקת הנרות

א

במנינו של משה שרתה ברכה

רבינו האור החיים הק' בריש פרשתן כתב לקדקד מאמר המתוב "אלה פקודי המשכן" - אלה פוסל את הראשונות, שמנין זה שמונה משה רבינו פוסל את כל המנינים שבעולם ונעלה מנין זה משאר כל המנינים, וביאר דבריו באופן השני שבכל המנינים כלה הוא שקבעו חז"ל (ב"מ ס"ב) "שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין", ואילו כאן נאמר "אלה פקודי" לפסול כל המנינים שבעולם ולומר שמנין זה אינו כן ואדרבה על ידי מנין זה שרתה הברכה.

מבואר בדברי האור החיים שהברכה שבאה אל המשכן דהיינו השראת השכינה הק' באה דוקא על ידי מנין, ואף שבכל מקום אין השפעת הברכה יכולה לחול על מנין, נשתנה מנין זה מכל המנינים שבעולם, ומשמע מזה שהוצרכה השפעת השראת השכינה להמשך דוקא על ידי המנין, ומקור הדברים מבואר בזה"ק בפרשתן (א"ב), ושם מבואר שאף במנין זה לא היתה הברכה יכולה לשרות עד שהתפלל משה רבינו "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם" וכמו שכתב שר"י עה"פ (ט"ו, ס"ג) "ויברך אותם משה".

המנין הוכרח להנעשות רק ע"י משה

ומנין זה היה צריך להערך דוקא על ידי משה רבינו ע"ה כמו שדייק האוה"ח מקרא"ח ד"אשר פוקד על פי משה", וכן נראה מוכח מזה שהביא משה רבינו את עצמו לידי חשד שחשדוהו בני ישראל שלקח לעצמו משקלי תרומותיהם כדאיאת במדרשים (שמ"ר א"ג, יק"ש רמז תטו), עד שהצטרף לחשב ולמנות בפניהם את כל פרטי פקודי המשכן שיראו שלא חסר כלום לעצמו, ומשה רבינו לא חשש שחשדוהו ועשה את כל המנין לבדו, ומוכח מזה שהיה צריך המנין להנעשות דוקא באופן כזה שמשא רבינו לבדו יתקן ענין המנין, וצריך ביאור טעם הדבר.

ענין שכתב משה רבינו והזכרת ר"ע

עוד יש לבאר מה שאמרו במדרש (שמ"ר ש"ס) שכשהיה משה רבינו מחשב את כל פרטי מלאכת המשכן שכתב אלף שבע מאות שבעים וחמשה שקלים להיכן הלכו, והיה מצטער על שכתב זה, עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עיניו ונזכר שעששה בהם את הווים לעמודים ועל זה נאמר בייחוד (פ"ח, ס"ח) "ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים", וצריך ביאור שכן פשיטא שכתב משה רבינו שכתב את האותיות א"ן הענין שכתב גוריא אלא שהיה הרצון העליון בדייקא שיעלם ממנו ידיעת הדבר ואחר כך היתה רצון ההשגחה שיזכר ותחזור אליו ידיעת החשבון, וצריך ביאור עומק הענין.

וביתור יראה שדברים בגו על פי המבואר בסה"ק מגלה עמוקות (פר' קדושים ופר' פינחס ובאותן אופן ע"י ויח) שבעה ששששש ממשה רבינו חשבון האלף ושבע מאות ונ"ה לא היה זוכר עד שבאה נשמתו של רבי עקיבא ועל דיו גילה לו הקב"ה חשבון זה, וביאר לפי זה שנעשו שקלים אלו וויים לעמודים ואף ר' עקיבא היה דורש וויים שבתורה (עי' סנהדרין א"ב), והדבר אומר דרשני מדוע הוצרך ענין זה להתגלות דוקא בסדר שיטכח ויחזור ויזכר ומפני מה נזכר דוקא על ידי רבי עקיבא.

ב

המנין מגביל החסד ומעורר דין

הטעם שבכל מקום אין הברכה שורה בדבר שבמנין הוא שהמנין מעורר את מדת הדין, כיון שהמנין הוא גבול וצמצום ולדבר ולכל גבול מעורר את מדת הדין שהיא גם כן כח המגביל את השפעת החסד, וכשמעוררים את הגבול ממדת הדין מוצאת מדת הדין מקום לשלוט עד שיכולה להפסק לגמרי השפעת החסדים, ועל כן עלול לנזק על ידי המנין למנפח רח"ל בכימי משה רודו.

להמשכת אור השכינה הוצרכו למנין

אולם בעת הקמת המשכן כשכא משה רבינו להקים את המשכן ולהמשיך את השראת השכינה הק' אל תוך המשכן הוצרך בדייקא לכה ההגבלה של המנין. כי השראת השכינה אינה מוגבלת ומתפשטת עד אין סוף, ואם היתה השכינה יורדת כביכול לשרות בתוך המשכן כמות שהיא בלי גבול לא היו בני ישראל יכולים לקבל אל תוכם את אור השראת השכינה, כי אדם

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מורינו הגאון הגדול דבי חיים אלעזר זיזים שליט"א
גאב"ד ביתר עלית

פרשת
פקודי
תשפ"ה

וכל הנשים אשר נשא אתנה בחכמה טוו את העיזים

דס"ל דהמזבח ש לו דין בדק הבית שע"י מעילה יוצאים לחולין אך המלחמות חולק ומביא כן מתוספתא שההיכל והמזבח יש להם דין קדושת הגוף ואינם יוצאים לחולין ע"י מעילה וצ"ע מהגמ' דכתובות דלא משמע דפליגי בפלוגתת האמוראים ומצאתי שכבר זה דהעיר כן החת"ס בשו"ת סי' או"ח סי' ל"ח. אך י"ל דבהמשכן לכונ"ה היה להם קדושת הגוף כיון שנמשחו בשמן המשחה, ומ"מ צ"ע דזה רק מן המשיחה ואילך ולא קודם לכן.

ובגמ' בשבת {עד:} מקשה הגמ' מהא דרבי נחמיה שטוו את העיזים היינו שטוו כשהוא עדיין מחובר על ר"ל דאומר דאם טוו את החוט כשעדיין מחובר להעז פטור משום דאין דרך טויה בכך מהא דטוו את העיזים במשכן, ומתוך דחכמה יתירה שאני, ונחלקו רש"י ותוס', דרש"י ס"ל דרק מי שיש לו חכמה יתירה חייב, ור"ט איירי בסתם אדם, ובתוס' דגם מי שיש לו חכמה ותורה, מ"מ פטור משום דבטלה דעתו אצל כל אדם.

והקשה החלקת יואב בקבא דקושייתא אות ס"ג דלהחלקת מחוקק {בס"י קכ"ג} דכותב כלאח"י פטור משום דלא הוי מלאכת מחשבת, א"כ איך היו יכולים לטוות את העיזים, והא במלאכת משכן כתיב דעשו מלאכת מחשבת ולא נתקיים כשטוו את העיזים.

ונראה לע"ד כיון דבשעת מלאכת המשכן היו הרבה נשים דנשא לבן אותנה בחכמה, בכה"ג לא אמרינן דבטלה דעתן אצל כל אדם, ובכה"ג מצאנו בשבת {קמה:} בתותים ורימונים דכיון שיש מקצת בנ"א שעושים כן בכל מקום ומקום לא אמרינן בטלה דעתן, ה"נ כיון דאז זמן המשכן היו הרבה נשים שהיו להם חכמה יתירה לא אמרינן בטלה דעתן אצל כל אדם.

אך צ"ע דהא נחלקו ר"מ ור"י בשבת {דף יא:} אי אומן דרך אומנתו חייב או לא, דר"מ פטור באומן משום דהוי כלאח"י, ור"י מחייב באומן, א"כ לר"מ דפוטור אומן אף דבכל מקום יש אומנים, מ"מ אמרינן דבטלה דעתם אצל כל אדם, ואף דר"י חולק וס"ל דאומן דרך אומנתו חייב, מ"מ קשה קצת לפי מה שהנובי"ב {בס"י יו"ד מהדו"ב קנ"א} מביא מהקדמת הרמב"ם על פ"י המשניות שרבי מאיר הוא רבי נחמיה וכן הוא מפרש הגמ' בשבת {דף קמז:} עיי"ש, וא"כ לר"י הדר הקושי' לדוכת"י איך קיימו בהעבודה שלהם את מלאכת המשכן.

ונראה לע"ד דכיון דהגמ' בסנהדרין {דף מח.} אומר דטוי לארוג לכו"ע אינו אוסר בזימון גרידא, א"כ גם להרמב"ן {בספוק דף ט:} דכל עבודת המשכן הוצרכו להיות לשמה, מ"מ בטווי לארוג לא ה" צריך לשמה וממילא ה" מועיל אף שלא ה" מלאכת מחשבת, ומה שלמדו חז"ל מלאכת טווי לשבת כיון דה" במשכן, נלע"ד דנלמד מהפתיל תכלת דה" קשור על הציץ, וכן מהפתיל תכלת שקשר את החשן להאפוד מלמטה, דזה נשאר חוט גרידא וממילא ה" צריך להיות מלאכת מחשבת, אך פתילים אילו ה" מתכלת דה" צמר, אך שער

וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העיזים. בשבת {דף עד:} תנא משום ר' נחמ"י שטוף בעזים וטוו מן העיזים, והיינו דטוו את החוט כשה" השער מחובר לגוף העיזים, המפרשים ביארו כל אחד לפי דרכו למה ה" צריך לטוות את החוטים כשה" מחובר להעז, בפרדס יוסף מביא דהנשים חששו שמה תפרוס נדה ותטמא את החוט, לכן התחכמו לטוות את החוט כשה" מחובר להבע"ח ולא מקבל טומאה.

ולא זכיתי לעמוד בסוד קדושים, והא חוט לחוד לא מקבל שום טומאה רק טומאת נגעים דהא בשאר טומאת צריך להיות ארוג לקבל טומאה כדאיתא בשבת {כו:} ואי דחששו שמה ישאר רוק על החוט אף לאחר שנארג, א"כ לא הועילו כלום במה שטוו אותה במחובר דהא לפני האריגה גזזו את את הצמר ואז תקבל טומאה.

ולפי הצ"ח {בסוף פ"ק דפסחים} דכלי שרת מקבל טומאה מראשון דלא גרע מעצים ולבונה שמקבלים טומאה מטעם חיבת הקודש דהוי כאוכלים, וה"נ כלי שרת, ולדבריו י"ל דגם חוט של קדושת הגוף של בגדי כהונה מקבל טומאה, אך כשה" בבע"ח כיון דחי לא מקבל טומאה אפי' כשהו אוכל כדאיתא בחולין {דף ע"ה} ה"נ הכלי שרת לא יכול להיטמא ולכן התחכמו לטוות את החוט כשה" עדיין מחובר לבע"ח ודו"ק. {והקשני יד"נ הגאון ר' יהושע רוטנברג שליט"א אי איתא כהצ"ח א"כ איך יש טהרה לכלי שרת במקוה וכדאיתא בחגיגה דף כו:} הא אוכלין אין להם טהרה במקוה. ובאמת זה תלוי למה אין לאוכלין טהרה, האם לטומאת אוכלין אין טהרה א"כ קשה להצ"ח דהא כלי שרת יש להם טומאת אוכלים. או י"ל שאוכלין אין להם טהרה, שאם לאוכלין אין להם טהרה הרי כאן הכלי שרת הם לא אוכלין וממילא יש להם טהרה.

והראינו הגאון הגדול רבי אברהם משה באקאן שליט"א במהר"ם שבת דף פ"ד. שכותב שלכן אין טהרה לכופת שאור שיחודה לשיבה משום שלאוכלין אין טהרה במקוה. הרי שנקט שאפי' כשטומאתה הוא משום כלי מדרס מ"מ כיון שהוא אוכל אין לה טהרה במקוה וא"כ כאן שחכמי שרת הוא כלי יש לה טהרה במקוה ודו"ק]

אך זה ניחא אם נאמר דיריעות עיזים היה להם דין כלי שרת דהיו קדושים בקדושת הגוף אך אי נימא שהיו להם רק קדושת בדק הבית אין לומר כנ"ל.

ועיין בכתובות {דף קו.} לגבי אורגי הפרוכת שרב ס"ל היו נוטלים שכרן מתרומת הלישכה, ור"ג פליג עליו וס"ל דכיון שהפרוכת תחת בנין היה עומדת נוטלין שכרן מבדק הבית. הרי שנחלקו בזה אמוראים אם היה לעצם ההיכל קדושת הגוף או של בדק הבית, ולהלכה פוסק הרמב"ם בפ"ד משקלים כר"ג שהיו מבדק הבית. ועיין במה שנחלקו הר"ז"ה והמלחמות במס' עבוז דף נא: גבי אבני המזבח ששקצום מלכי יון דהר"ז"ה ס"ל דיצאו לחולין ע"י ישראל שמעלו בהן

נבואה לדעת בדיוק מתי לעצור את הטויה כדי שלא לצער את העיזים.

ולפי"ז גם ניחא דלא אמרינן בטלה דעתם אצל אדם, ד"ל דכל הכלאח"י הוא דלא עושין כן כדי שלא לצער את העיזים, [וכן כתוב במשנ"ב {סי' ש"מ} דלכן התולש צמר מן העז פטור, דלא הוי כדרך כדי שלא יכאבו את הבע"ח] וכל אדם שיכול לעשות כן בלי לצער ה' עושה כן, וממילא לא הוי כלאח"י, והיינו דכיון דכולם היו עושין כן, רק בשביל דבר צדדי לא עושין כן ולמי שיכול לעשות כן בלי שיה' צער הוי כדרכו, ממילא לא אמרינן בטלה דעת אצל כל אדם וצ"ע.

וביתר ביאור דאמת הטווה הוא אותה טויה גם כשטוה על העז וממילא לא הוי כלאח"י רק כל הכלאח"י הוא דאין דרך בנ"א לצער בע"ח, וכיון שמי שיש לו חכמה יתירה אינו מצער לא הוי כלאח"י, דהא עצם הטויה הוא ממש אותה טויה וכיון שאין כאן שום צער לא הוי כלאח"י ודו"ק.

ולפי"ז מש"כ התוס' והעושין כן בטלה דעתן אצל כל אדם, אין הכונה שיש בו חכמה יתירה דיוזע לטוות בלי צעב"ח, רק הכונה שעושה כן ולא איכפת ל' מצער בע"ח אעפ"כ בטלה דעתו אצל כל אדם.

וא"כ פליגי כלל רש"י ותוס' דגם להתוס' אם יכול לטוות בלי צעב"ח חייב, וזה כונת רש"י דהדיטו העושה כן, דהיינו העושה כן עם צער, ומי שיש בו חכמה יתירה גם כהיום יוכל לטוות בלי צעב"ח חייב, וגם תוס' מודה לרש"י דבכה"ג חייב ודו"ק.

העיזים דה' מיועד רק ליריעות העיזים ה' רק טווי לארוג ולא ה' צריך מלאכת מחשבת ודו"ק.

ולפי"ז ה' מובן למה עשו הטווה על העיזים רק בשער של העיזים ולא בצמר שעל הכבשים ליריעות המשכן, ולפי זה כל הטעמים של המפרשים לכאורה ה' מעלה לעשות כן גם בצמר, אף להנ"ל ניחא כיון דהצמר ה' גם בשביל הפתיל תכלת וזה ה' צריך מלאכת מחשבת, לכן לא ה' יכולים לעשות הטויה על גבי הצאן, אך העיזים שלא ה' מיועד רק ליריעות העיזים וזה טווי לאריג לא ה' צריך מלאכת מחשבת למצות הקמת המשכן ודו"ק. [אמת כל קושיית החלקת יואב יש ליישב דעין בלשון הכתובים שלא נאמר כלל מלאכת מחשבת בהבאת נדבת המשכן וכשהביאו את התכלת והמטוה ושער העיזים לא היה צריך כלל מלאכת מחשבת אך כשמשה רבינו קרא בצלאל ואלהליאב ולעושי המלאכה שם נאמר מלאכת מחשבת ומשם נלמד דבמלאכת שבת צריך דוקא מלאכת מחשבת וממשכן נלמד רק מלאכות חשובות וכדפירוש התוס' בשבת דף צ"ג וב"ק דף ב.].

ואי"ל דלכן לא עשו הטויה של הצמר על גבי הצאן משום דהצמר הוא קצר, ואם יטו על גבי הצאן יתלשו הצמר ויצערו את הצאן, אך השער של העיזים ה' ארוך וממילא ה' אפשר לטוות את סוף השער בלי תלישה, ואפשר דמשום הכי היו צריכים לנשים אשר נשא לבן אותה בחכמה כדי שידעו בדיוק איפוא לעצור שלא יה' צער בע"ח.

וראיתי בספר מסכה עתיק דמביא מהתרגום {בד"ה א' ב' י"ח} דמהנשים אשר נשא לבן ה' מרים הנביאה, וי"ל דה' צריך לזה

מלאכת שבת דאיתקש להמשכן

דוחה שבת, אך אפית לחם הפנים דדוחה שבת לא נכלל בהיקש ע"ש. ועיין שם שמביא מתשובת הרמב"ם שכל ה"א מלאכות של סידורא דפת נלמד ממנחת התמיד וממנחת חביתין וממנחת מלואים. ולכאורה צ"ע דהא אפית מנחת חביתין פשוט דדוחה שבת כדאיתא במנחות {דף נ"א}. וכן הוא ברמב"ם בפ"ג דתמידין ומוספים, וכן מנחת המלואים דהא כיון שנתנו לתוך המנחה שמן, ולכ"ע מידת הלח נתקדש ואם היה עושה מאתמול היה נפסל בלינה, וא"כ לדברי האגל"ט איך נלמד מהם מלאכת אפיה שלא דוחה שבת.

ונלע"ד ליישב דמנחת המלואים של יום הראשון, הו' נצטוו משה רבינו ע"ה לעשותה עוד לפני שהכלים נתקדשו בשמן המשחה וכדכתיב בפרשת תצוה {כ"ט פסוק ב} הציווי לקחת את המנחה של לחם מצות וחלות מצות וריקיקי מצות, ורק בפסוק ז' כתיב ולקחת את שמן המשחה, וכן בפרשת צו {ח פסוק ב'} כתוב ליקח את המנחות ואת שמן המשחה ורק בפסוק י' כתוב שויקח שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו ויקדש אתם. וא"כ בשעה שאפו את המנחות הרי עדיין לא נתקדשו מידת הלח וכן י"ל דנלמד מזה למנחת חביתין ולמנחת התמיד שנאפו לפני שנתקדשו הכלים, ולכן אם היו אופים אותם מער"ש לא היו נפסלים בלינה ולכן לא היו דוחים את השבת וממילא אפשר ללמוד מהם, משא"כ בלחם הפנים שלא שמהו על השלחן עד שבת, ואז כבר נתקדשו כל הכלים ולכן למ"ד שאפיית לחם הפנים דוחה שבת גם אז היה דוחה השבת ודו"ק

בנדבת המשכן ה"ג דברים. ומזה למדו חז"ל כל מלאכת שבת. והקשה השפ"א שבת {דף צד.} דהא הוי חופר גומא במשכן למלאות בעפר את המזבח, ונלע"ד דמילוי היה דין בהקרבת הקרבנות, אך צורת המשכן סגי כשהמזבח נבוב לוחות.

דהיינו כדי לקיים וזבחת עליו את עולתיך, צריך להיות מזבח אדמה תעשה ל'. ומדויק בקרא שכל שאר הכלים כתוב התכלית למה נצטוינו, אך במזבח לא כתוב התכלית, דהיינו דלעצם הקמת המשכן לא חסר חפירת האדמה כדי למלאות את המזבח.

ואי"ל כמו שישד הפני' בשבת {דף ע"ה. ד"ה הצד} לגבי הלימוד מלאכת המשכן לשבת, דכל מה שה' חסר להמשכן אף שה' כבר מוכן אצלם למידים ממנה, ה"נ י"ל להיפוך אם לא ה' חסר למלאכת המשכן לא לומדים מינה ולכן כיון דהיה אפשר לקחת עפר בלי חפירה, כגון מעפר תיחוח שלא נעשה גומא לא ילפינן מינה.

והנה בפתיחה של האגלי טל מבאר דנחלקו הבבלי והירושלמי, דהבבלי דמקשה {בדף ע"ד:} מ"כדי מבשל ה' במשכן ולא אופה ס"ל דלא ילפינן מהקרבת הקרבנות דהא בקרבנות היה אפיה בלחם הפנים, אך הירושלמי הובא ברש"י שבת דף צב. בשם רב האי גאון ס"ל דלמדידים גם מהקרבת הקרבנות. ובאגלי טל שם מבאר שלא קשה על רב האי מהגמ' דידן שלא היה אופה במקדש ד"ל דלמ"ד דלחם הפנים דוחה שבת א"א ללמוד מלחם הפנים כיון שכל הלימוד ממלאכת המשכן היא דאף שנצטוינו על מלאכת המשכן מ"מ אינו

יארצייט

שב"ק כט אדר - רבי שלמה הכהן ראבינאוויץ ז"ל - תפארת שלמה

הרה"ק אדמ"ר רבי שלמה הכהן ראבינאוויץ ז"ע אבדק"ק ראדאמסק. נולד בוולאשצוא שבפולין בשנת תק"ס, לאביו הגה"צ רבי דוב צבי זצ"ל מגזע הב"ח והמרש"ל ז"ל. למד אצל הגאון רבי אברהם ז"ל מח"ס שו"ת ברית אברהם, ואצל הגאון רבי דוד חריף זצ"ל מח"ס בית דוד. עוד משחר טל ילדותו היה ניכר בו חכמתו וקדושתו, ובהיותו בן חמש עשרה שנה כתב חיבור גדול על מסכת כתובות בדרך לפלול והיחוד. הסתופף בצל צדיקי דורו מתלמידי הבעש"ט הק"ז"ע, שחיבבוהו עד מאד, וענו אחריו מקודש מקודש. בשנת תקצ"ד נתמנה לכתן פאר כאבדק"ק ראדאמסק, ונתפרסם בעולם כגאון עצום, בקי בגולה ובנסת, איש קדוש ונרא, ואלפי ישראל נהרו אליו, ביניהם הרבה גדולי ישראל, שבאו להסתופף בצלו קדשו לשמוע לקח מפיו ולהנות מאור זיו תורתו וקדושתו. והמלך שלמה ישב על כסא מלכותו בק"ק ראדאמסק למעלה משלושים שנה, עד פטירתו ביום כט אדר תרכ"ו, ושם מנוחתו כבוד. ספרו הק' תפארת שלמה על התורה ומעשים נדפס לראשונה בוורשא שנת תרכ"ז.

הוא היה אומר - רבינו בספרו תפארת שלמה (ליקוטים מסכת פסחים, ד"ה ממעלת) כותב על התנא רבי יהודה בן בתירא וזה לשונו: "ממעלת רבי יהודה בן בתירא, ידוע ומספריים ונדע לכל, אשר בליל ר"ח סיון ובליל שבועות כל העולם רואים עמוד אש על קברו מהארץ עד לשמים, והוא דבר פלא בעיני כל רואיו".

האור החיים הקדוש (הימים א א) כתב על הפסוק אלה הדברים דבר נפלא, שהתורה הק' העידה על משה רבינו ע"ה שקיים את הפסוק (להלן ו' ז') ודברת בם ולא בדברים בטלים (ומה דף יט ע"ב), שכל ימיו לא דיבר רק מה שצוה אותו הש"ת לדבר. וזהו מה שכתוב 'אלה הדברים', פירושו, אלה הם הדברים שדיבר משה כל ימיו, ולא שום דיבר אחר. ורבינו בספר 'תפארת שלמה התפלא ע"ז הו"ל ויש להפליא הלא משה רבינו ע"ה בן שמונים שנה היה קודם שקבל התורה, ומלך בכוש ימים רבים (ספר הישר), ואיך כל ימיו לא דבר רק דברי תורה, וביאר אך הנה זה הוא ענין סוד לירא ה' ולחושבי שמו, א"פ"ש שעוסקים ומדברים בדברי עולם הזה, מכל מקום מחשבתם קדושה, וכמו שידענו עם כל הימים, וכל דבריהם בקדושה, וכמו שידענו מה מדברי איש האלקי הבעל שם טוב ז"ע שדיבר עם תלמידיו ספורי מעשיות מעניני עולם הזה והמה דברים גבוהים ברום עולם.

יום שני ב ניסן - רבי ישעיהו באסאן ז"ל - שו"ת לחמי תודה

הגאון רבי ישעיהו באסאן זצ"ל. נולד בוורונה שבאיטליה בשנת תל"ג בערך, לאביו רבי ישראל חזקיהו באסאן זצ"ל אב"ד שם. היה תלמיד מובהק של המקובל האלוהי רבי משה זכות זצ"ל, אשר מבאר תורתו שאב תורת הנגלה והנסתר. היה נחשב מגדולי

חכמי איטליה, והרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים, מהם גאונים וחכמים גדולים, המפורסם שבהם הוא הגאון רבי משה חיים לוצאטו זצ"ל בעל 'מסילת ישירים'. בשנת ה'צ נתמנה לאבדק"ק רגיו שבאיטליה. ספרו שו"ת 'לחמי תודה' נדפס לראשונה בוויניציא בשנת תק"א. חיבר עוד: 'בשוואי הלולי חמד', 'עת לטעת מטע ה', 'עת לטעת מטעי כרם המעלות', 'שיר ללמוד משנה'. נפטר ברגיו ביום ב ניסן תצ"ט.

הוא היה אומר - רבינו בספרו שו"ת לחמי תודה (סימן ה), כתב חידוש נפלא בד"ן גר שנתגייר כקטן שנולד, דהנה אמרו הו"ל שאין בית דין של מעלה מעניש על עבירות שנעשו לפני עשרים שנה. אם כן גר שנתגייר שהוא כקטן שנולד דמי, מסתבר שנתנים לו עשרים שנה מזמן הגירות, ורק אחר כך מענישים אותו מן השמים על עבירות.

והוסיף עוד חידוש נפלא, שהוא הדין לחתן ביום חופתו, שאמרו הו"ל (וישלימי מסכת ביכורים פ"ג ה"ג) שחתן ביום חופתו מוחלין לו כל עונותיו. נמצא שחתן ביום חופתו הוא כקטן שנולד דמי, הכי נמי שנתנים לו ריווח מן השמים עשרים שנה מזמן הנישואין, ורק אחר עשרים שנה מענישים לו מן השמים.

יום חמישי ה ניסן - רבי מלכיאל צבי טננבוים ז"ל - שו"ת דברי מלכיאל

הגאון רבי יעקב סגל זצ"ל ידוע יותר בשם רבי יעקב מולין זצ"ל מחברם של הספרים מהר"ל - מנהגים ושו"ת מהר"ל שמובא פעמים רבות בחברו של רבינו הבית יוסף על הטור כשלפעמים הוא מובא כתשובה אשכנזית או כמצאתי כתוב והמעין יראה שכונתו לרבינו המהר"ל

הוא היה אומר - בפולמוס שהתעורר בעולם התורני אם אפשר לכבד סבא גוי בסנדקאות בבית כבוד רבינו בשו"ת 'דברי מלכיאל' (ח"ד סי' פ"ג) דבר נפלא שעדיף שהתנוק שאר ערל, וז"ל בשו"ת 'הגיעני קונטרסו וכו', והשתוממתי לקול השמועה אשר בעיר ואם בישראל יהי כדבר הזה שיזלזלו במצות מילה הקדושה וכו' וכן אשר נוצרים יכבדו להיות סנדק, ונמצא שם מוחל אשר הוא מל הילדים על ברכי נוצרי וכו'. מה אומר ומה אדבר, אוי לאזנים שכן שומעות ואוי לנו שכן עלתה בימינו, והנה גם בארצינו נמצאים בעוה"ז קלי הדעת ומפירי תורה, בכל זה לא נשמע שיעזבו לעשות דבר כזה אשר הוא נגד הנימוס לקחת איש שאינו מאמין בתורתנו שייכנס בן ישראל לבית של אברהם אבינו ע"ה, וכמתוקנים שבהם לא עשו, כי הלא לא נשמע שנוצרי יקח עברי או מחמדני שהוא יכניס בנו לדת הנוצרית ולהטבילו כנהוג אצלם, ובפרט שמצות סנדק הוא ענין גדול, ומבואר בשו"ע סימן רס"ד ובכמה ספרים שצריך להדר שיהא סנדק ירא שמים. והקולר בזה תלוי בצואר המוהלים, כי איך יגש המוהל למול הילד על ברכי נוצרי, ואין לחוש בזה לאיבה, כיון שזה אסור לנו ע"פ דינינו, ועוד דגם הם אין עושין כן וכו' וכל נוצרי אשר לו דעת ישירה לא יתרעם על זה, ויבין אשר על כל איש לשמור חוקי דתו,

ולכן הנני מצטרף עם הדר"ג לגזור איסור על כל המוהלים שבעירו והגליל אשר לא יהיו למול שום ילד כשהסנדק יה' בן אמונה אחרת. ואף אם יתעקש אבי הבן ולא יתנו למול באופן אחר, מוטב שישאר ערל, משנסייע לעשות דבר כזה בפרסום נגד הדת והדעת. והילד ימול כשיגדל וכו'.

ועוד יש לדון בזה דהנה מציעו שהסנדק נקרא בפוסקים 'בעל ברית המילה', וכשאין האב בביתו איתא בסימן רס"ה שנהגו שהסנדק מברך ברכת להכניסו וכו', וכיון שבארנו שלהסנדק יש חלק בגוף מעשה המילה, והרי מפורש בש"ס ופוסקים סימן רס"ד שעכ"ם אסור למול, א"כ פשוט שאסור לעשות עכ"ם לסנדק, ויש בזה פסול בגוף המילה, דהא עכ"ם שמל פסק הרמ"א סימן רס"ד שצריך לחזור ולהטיף דם ברית, ולזה אסור להמוהל למול כשהעכ"ם סנדק, ויש לחוש לברכה לבטלה כיון שאין עושה המצוה כהוגן, והמוהל שיעבור על זה ירא אסור לעסוק עוד במצות מילה וכמש"ל דהיי מומר לערלות.

יום שישי ו ניסן - רבי מאיר דן פלוצקי ז"ל - כלי חמדה

הגאון רבי מאיר דן נולד בעיר קוטנא בשנת תרכ"ז לאביו רבי חיים יצחק פלוצקי זצ"ל תלמיד חכם מופלג וחסיד נלהב ממקורבי הרבי ר' העניך מאלכסנדר זצ"ל ולאחר פטירתו מחשובי חסידי הרבי מגור בעל 'שפת אמת' זצ"ל. כבן ט' שנים הלך ללמוד בישיבת הגאון רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל אבדק"ק קאליש בעל 'נפש חיה', ואחר כך למד אצל הגאון רבי יהושע מקוטנא זצ"ל בעל 'ישועות מלכו', ומשם ליישיבת הגה"ק רבי אברהם מסאכטשאב צוק"ל בעל 'אבני נזר'. כבן ט"ו שנים נשא אשה מק"ק דווארט, אחרי חתונתו ישב עשר שנים על התורה ועל העבודה, וכבן כ"ה נתקבל שם לאב"ד. בשנת תרס"ג הוציא לאור ספרו 'חמדת ישראל ח"א על ספר המצות לרמב"ם, מלא חריפות ובקיאיות. אח"כ הדפיס ספרו 'כלי חמדה' על התורה, ונתקבל בכל תפוצות ישראל ועל שמו התפרסם כבעל הכלי חמדה. בשנת תר"ע הוציא את ספרו 'שאלו שלום ירושלים', בו באר היטב את מעשה היויף של הירושלמי על קדשים, שזיף והו"ל שלמה יאודה פרידלענדער המכונה בשם אלנאזי. בשנת תרע"ה נתקבל לאבדק"ק אסטראו, והיה נחשב בין גדולי הדור. נפטר שם ביום ו' ניסן תרפ"ח.

הוא היה אומר - בענין הפולמוס איזה ברכה בירכ על אכילת המן חידש רבינו בספרו 'חמדת ישראל' (ח"ב סי' י"ד) לפי מה שכתב הספרנו (שמחת טו כ"ו) דבלקיטת המן בשבת חייב משום עוקר דבר מגידולו, דהמן היתה לו יניקה מהקרקע כמו כשותא, וכשותא מבואר בעידובין (כה"ה) דמברכין עליו בורא פרי האדמה, א"כ הוא הדין שעל המן יש לברך 'בורא פרי האדמה'.

חמיידא דאזריותא

פניני הלכה מאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

חינוך במצות ארבעת הכוסות בליל הסדר (א)

לחינוך, הרי אין צריכים להגיע לסיבת חינוך זו לפי שגם הם נגאלו, אלא חיובם הוא לצד חובתם לקיים מצוות התורה, ואם מדובר בקטנים שעוד לא הגיעו לחינוך, מה סברא הוא לחייבם מצד זה, מה מחייב הוא זה.

והמורגל לבאר בזה, כי לעולם כוונת הרשב"ם על קטנים שלא הגיעו לחובת חינוך, ובזה הוא מחייב משום 'שגם הם נגאלו'. לפי זה, לדעת הרשב"ם אף רבי יהודה החולק על חכמים לא בא לחלוק אלא בקטנים שלא באו לחובת חינוך, כי לדעתו אין חובת 'שגם הם נגאלו', אמנם אף לדעת רבי יהודה קטנים שכבר באו לגיל חינוך, מחייבים משום חינוך ליתן להן ארבע כוסות*.

כן כתב גם המהרי"ל (סדר ההגדה, אות ט'): "ולתינוק שהגיע לחינוך כתב הרא"ש דצריך, מיהו סוגיא דתלמודא משמע לכאורה גם שלא הגיע לחינוך", ולכאורה הכוונה הוא משום הסברת מחלוקת רבי יהודה וחכמים וכנ"ל.

דעת רבינו דוד בחובת התינוקות משום חינוך

ג. אכן רבינו דוד (בד"ה אמר רבי יהודה) בחידושו כתב לחלוק על דברי הרשב"ם, כי מה בכך שאף הם נגאלו, וכי משום כך יש לחייב קטנים שאינם בני חיוב בחובת ארבעת הכוסות. על כן כתב, כי דברי חכמים נאמרים על קטנים שהגיעו לחובת חינוך, אמנם קטנים שלא באו לחובת חינוך אין לחייבם בארבעת הכוסות.

לדעת רבינו דוד נמצא, כי אם רבי יהודה חולק על דברי חכמים, הרי הוא חולק בדין קטן שהגיע לחובת חינוך, ולדעת רבי יהודה אין מקום לחנכם במצות ארבעת הכוסות. וכתב לבאר בדעת רבי יהודה, כי רבי יהודה אמר 'וכי מה תועלת יש לתינוקות ביין', היינו לפי שחובת חינוך היא בעניינים ששייך בהם מציאות קיום המצוה, מה שאין כן עניין ארבעת הכוסות שיסודם משום דרך חירות, אם כן מאחר ואין דרך חירות בשתיית התינוקות, מה מקום יש לחנכם לקיים מצוה זו, בהעדר מהות קיומה בשתיית הקטנים.

לפי דברי רבינו דוד נמצא כי דברי רבי יהודה מחודשים במאד, כי אם אין חובת חינוך בקטן, מה

עומדים אנו עתה בפרוס החג, אשר אף לדברי רבן שמעון בן גמליאל (פסחים 1:) שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שתי שבתות, ואמרו שם: "מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל, שהרי משה עומד בראש החדש ומזהיר על הפסח, שנאמר (שמות יב, ב) 'החדש הזה לכם ראש חדשים', וכתוב (שמות יב, ג) 'דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת' וגו'", על כן דבר בעתו הוא לעסוק עתה בענייני ליל התקדש החג.

בנידון זה של חובת חינוך במצות ארבעת הכוסות בליל הסדר, ישנם שלושה חלקים, הראשון הוא, עצם הנידון האם קיימת כלל חובת חינוך במצות ארבע כוסות לקטנים, והשני הוא, ככל ואכן קיים חיוב כזה, מה הוא הגיל הקובע לחובת חינוך זו. והשלישי הוא, עד איזה שיעור צריכים לחנך לשנתו, עניין הכולל את שיעור הכוס שישתמש בו הקטן, וכן את שיעור שתיית הקטן מן הכוס, ונבוא ללבן דברים אלו, דבר דבור על אופניו.

א. חובת חינוך בארבעת הכוסות

מחלוקת רבי יהודה וחכמים בחובת הכוסות לתינוקות

א. תחילת דברינו בדברי הגמרא (פסחים קח: - קט:): "תנו רבנן, הכל חייבין בארבעה כוסות הללו, אחד אנשים, ואחד נשים, ואחד תינוקות. אמר רבי יהודה, וכי מה תועלת יש לתינוקות ביין, אלא מחלקין להן קליות ואגוזין בערב פסח, כדי שלא ישנו וישאלו. אמרו עליו על רבי עקיבא, שהיה מחלק קליות ואגוזין לתינוקות בערב פסח, כדי שלא ישנו וישאלו". וצריך להבין מה הוא סברת מחלוקת חכמים ורבי יהודה, אם יש חיוב ארבע כוסות לקטנים.

דעת הרשב"ם בחובת התינוקות לפי 'שגם הם נגאלו'

ב. הרשב"ם (פסחים קח: בד"ה ואחד) כתב בטעם חיוב התינוקות לפי חכמים: "שגם הם נגאלו", ולכאורה צריך ביאור, מה מקום יש לסברת חיוב זו מצד 'שגם הם נגאלו', ממה נפשך, אם המדובר בקטנים שכבר הגיעו

א. כך הוא משמעות הרשב"ם (פסחים קח: בד"ה וכי מה) בהסברת דברי רבי יהודה: "וכי מה תועלת יש לתינוקות. הלא פטורין מן המצות", ואם היה המדובר על קטן שהגיע לחינוך, אם כן מה שייך לטעון שפטורים מן המצוות, הרי חייבים הם משום חינוך, ודוק.

הכרעת השולחן ערוך

ו. הכרעת השולחן ערוך (סי' תע"ב סעיף ט"ו) היא: "תינוקות שהגיעו לחינוך, מצוה ליתן לכל אחד כוסו לפניו".

אם כי יש להעיר, שכן השולחן ערוך (סי' תע"ב סעיף ט"ו) הביא מצות חלוקת קליות ואגוזים, ולכאורה הרי הדברים הינם כדעת רבי יהודה, ומאחר והכריע השולחן ערוך כדעת חכמים לחייב ארבעת הכוסות לתינוקות, מה מקום יש להכריע גם כן כדעת רבי יהודה לחלק קליות ואגוזים.

וצריך לומר, כי דעת השולחן ערוך, כי לעולם רבי עקיבא לא עשה כן תחת ארבעת הכוסות, אלא בנוסף לארבעת הכוסות, ומשום שלא ישנו התינוקות, שעל כן אין בזה משום הוכחה כדעת רבי יהודה [כפי שכתב הפרי חדש הנ"ל בדעת הרמב"ם], אלא שני עניינים הם, וזה הוא הכרעת השולחן ערוך.

הכרעת האחרונים

ז. אכן החק יעקב (סי' תע"ב ס"ק כ"ח) כתב בזה, שאם לא נתן לא עיכב, רק לכתחילה הוא מצוה מן המובחר. אם כי דבריו צריכים עיון, מה 'עיכוב' שייך בזה, וכי לאיזה מצוה היה צד לומר שיעכב נתינת הכוסות ביד התינוקות, וצ"ע.¹

המשנה ברורה (סי' תע"ב ס"ק מ"ו) העתיק את דברי החק יעקב, וכתב 'אבל אינו מעכב', והביא בזה בשער הציון (ס"ק ט') בטעם הדבר: "ומפני שלהרבה פוסקים לא נתקנו ארבע כוסות לקטנים וכרבי יהודה, עיין ר"ץ גיאות (הלכות פסחים) ורמב"ם (פ"ו מחמץ ה"ז) ורשב"ץ (רי' יבין שמועה מאמר חמץ פרק כ"ב) ומהר"ם חלאוה (פסחים קח: בד"ה וכי מה)", ודבריו אלו מופלאים, כי כאמור סתימת דברי השולחן ערוך הוא כדברי הרא"ש לחייב את התינוקות בארבעת הכוסות, ומכל מקום הכריע המשנה ברורה שלא ככל זה, וצ"ע.

השולחן ערוך הרב (סי' תע"ב סכ"ה) העתיק גם כן בפשיטות את חובת האב לחנך את בנו בקיום ארבעת הכוסות, כפשטות דברי השולחן ערוך.

משמעות יש בכך ש'מחלקין להן קליות ואגוזין בערב פסח', וכי מה תחליף יש באכילת קליות ואגוזים תחת קיום מצות ארבעת הכוסות.² ואולי יש בכך מקום דרך חירות מסויימת, וצ"ע.

דברי הפרי חדש בדעת הרמב"ם

ד. הפרי חדש (סי' תע"ב סעיף ט"ו בד"ה תינוקות) כתב בדעת הרמב"ם, כי הנה הרמב"ם (פ"ו מחמץ ומצה ה"ג) הביא דין חלוקת קליות ואגוזים לתינוקות, ולעומת זאת (פ"ו מחמץ ומצה ה"ז) לגבי חובת ארבעת הכוסות הזכיר 'וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ארבעה כוסות של יין, ולא הזכיר כי גם הקטנים חייבים בזה, ומבואר בזה בדעת הרמב"ם, כי הלכה כדעת רבי יהודה שאין לתינוקות תועלת ביין, ועל כן אין בזה חובת קיום ארבעת הכוסות לתינוקות.

והעיר בזה הפרי חדש, כי אף שיחיד ורבים הלכה כרבים, ואם כן הלכה כדעת חכמים, מכל מקום פסק הרמב"ם כדעת רבי יהודה, מאחר והובא בגמרא מעשה רב על רבי עקיבא שהיה נוהג כן, ומשום מעשה רב פסק הרמב"ם כדעת רבי יהודה אף שהוא דעת יחיד.

עם כל זה כתב הפרי חדש, כי אין משום מעשה רב זה די לדחות דעת הרבים, ועל כן לדעתו יש חובת חינוך הקטנים על קיום ארבעת הכוסות.

דעת הרא"ש

ה. הרא"ש בפסקים (פסחים פ"י סי' כ"א) כתב, כי קטן שהגיע לחינוך צריכים לתת לכל אחד כוסו, וכתב כי כן ראוי לעשות.

תמצית הדברים הוא, כי לפי ההבנה הנזכרת בדעת הרשב"ם שמחלוקת רבי יהודה וחכמים היא בקטן שלא הגיע לחינוך, אמנם קטן שהגיע לחינוך חייב בארבעת הכוסות, אם כן בקטן שהגיע לחינוך אין נוגע כל הנ"ל, אמנם לדעת רבינו דוד, המחלוקת הוא בקטן שהגיע לחינוך, ולפי זה הדברים נאמרים בקטן שהגיע לחינוך.

ב. וביותר יש לתמוה, לפי פשוטות לשון הגמרא שהוא 'ערב פסח', היינו שהיו אוכלים האגוזים והקליות כבר בערב פסח, ולא בליל התקדש החג, ואז בוודאי אין שייך לומר שעניין זה הוא תחליף לקיום מצות ארבעת הכוסות.

ואם כי בדברי הרמב"ם (פ"ו מחמץ ומצה ה"ג) והשו"ע (סי' תע"ב סעיף ט"ו) מבואר שיש לחלק קליות ואגוזים בליל התקדש החג, מכל מקום אין כן פשוטות לשון הגמרא, אם כי יש להסתייע מכך שרבי עקיבא היה מחלק קליות ואגוזים בכדי שלא ישנו, ומבואר בהמשך דברי הגמרא (פסחים טו.) שהיה רבי עקיבא מורה לתלמידיו לילך לביתם מבית המדרש בערבי פסחים להרדים את התינוקות, ואם כן על כרחו ערבי פסחים האמור אצל רבי עקיבא הכוונה על ליל התקדש החג, ואם כן שמו אף בזה הכוונה על ליל התקדש החג, והאריכו בזה האחרונים, ואכ"מ.

ג. אמנם כוונת דבריו מבוארת מהמשך דבריו שכתב 'וכמבואר לעיל סעיף ט', וכוונתו לדברי השולחן ערוך (סי' תע"ב ס"ט): "שיעור הכוס, רביעית לאחר שימזגו, וישתה כולו או רובו. ואם יש בו הרבה רביעיות, שותין ממנו כל כך בני אדם כמנין רביעיות שבו", וכתב המגן אברהם (ס"ק ט'): "משמע דלכתחילה מותרין הרבה לצאת בכוס אחד ועסט"ו", והיינו כוונתו לדין תינוקות שהיה זה אף לכתחילה, אמנם החק יעקב סבידא ליה, כי אין זה אלא בדיעבד, אבל לכתחילה יש ליתן לכל אחד כוס בפני עצמו ולא לשתות ממנו כמה בני אדם, ועל זה הכוונה.

אולם לפי זה יש לדחות כל עיקר הראיה שהביא המשנה ברורה מדברי החק יעקב, כי לעולם יש לומר שהתינוקות מחוייבים לשתות, ואין הדברים אמורים אלא לגבי חובת הנחת כוס בפני עצמו לפני כל אחד, ולא לשתות רביעית מכוס אחת גדולה, וצ"ע.

לב הלכה

ור"ל ע"י מפעל 'שינה הלכות' לחיזוק לימוד הלכה לבני הישיבות בארה"ק

אליבא ההלכה

הלכות ערב פסח (א)

הגעלת כלים

הקדמה

א. מן הנכון לייחד כלים מיוחדים לפסח ולא להשתמש בכלים שהשתמש בהם בימות השנה אפילו שמכשירים בהגעלה או בליבון, כי ישנם הרבה דינים בהגעלה שצריך לדקדק בהם ומחמת חוסר בקיאות יזלזל בהם, ואם יש לו כלים מיוחדים לפסח חוסך בזה הרבה מכשולות.^א

ב. והרבה נוהגים שהקדרות והקערות שהשתמש בהם לחמץ בימות השנה, מדיחם ושוטפם ואחר כך מוכרם לנכרי במכירת חמץ, כיון שחוששים שמא לא שטפם היטב,^ב [וצריך לסמן בדבק או בפתק את המקומות שהניח הכלים למכרם לנכרי, מחשש שיכשל וישתמש בהם בפסח].

ג. ומן הנכון להדגיש שאף אלו המגעילים את כלי החמץ להשתמש בהם בפסח, מכל מקום מן הנכון להעמיד תלמיד חכם שיפקח על ההגעלה אם הוא כתקינה (עי' משנ"ב), ולהלן יתבאר הלכות פרקטיים לאלו שכן חוזרים ומשתמשים בכלים שהשתמשו בהם כל השנה, או לאלו שמוכרים את כלי החמץ לאחר ששוטפם.

ד. ונראה כאן בקיצור אמרים בלא הקדמות כמנהגינו, מחמת קוצר הזמן והמקום, וכבר הארכנו בזה בקונטרס 'בשבילי הלכה' - שנה ראשונה.

הכשרת תנור אפי

ה. המנהג שלא להשתמש בימי הפסח בתנור שהשתמש בו בימות השנה, אפילו אם ניקה והכשיר אותו כראוי, כיון שמצוי שנשאר דבוק פירורי חמץ בחריצי התנור (עי' הליכ"ש פ"א, קובץ מב"ל מנהגי שבט הלוי ח"א עמ' ל').

ובדיעבד אם רוצה יכול להכשירם כמו שנבאר בס"ד, ניקה את התנור היטב על ידי חומר כימי חריף (איי"א אף) כדי לפגום את החמץ, וימתין מעת לעת (כ"ד שעות), ואחר כך יפעיל את התנור לערך חצי שעה על דרגת חום הכי גבוהה, ולאחר מכן יצפה את

דפנות וקרקע התנור בנייר כסף (וילבע"ד פאפיר)^א, ומכל מקום לא ישתמש עם המגשים שמשתמש בהם בימות השנה רק יקנה חדשים.

הכשרת כירים של גז (גע"ז רענט"ש)

ו. בכירים של גז ישנו שלושה חלקים, הצובה (גרעיט"ס), המבערים (ברענענר"ס), המגש (גע"ז טא"ש), ונבאר בעזרתו יתברך אחד אחד אהו האם צריך להכשירו ובאיזה אופן יכשירו.

הצובה (גרעיט"ס). דהיינו הברזל שהקדירה עומדת עליו, נחלקו הפוסקים אם מועיל להכשירו להשתמש בו לפסח, ולכן יקח הצובה מיוחדת לפסח, או יצפה החצובה היטב בנייר כסף עבה לאחר שמשפשם היטב (רד"י אלומניום).^ב

המבערים (ברענענר"ס). דהיינו החלק שהאש יוצא מהן, סגי להכשירו בליבון קל על ידי שינקם וישפשפם היטב ויבעיר האש על החום הגדול ביותר, לערך עשרה דקות (מינוט) עד שיתלבנו ליבון קל.^א

המגש (גע"ז טא"ש). דהיינו המקום שהוא מתחת הקדירות, מן הנכון שלא להשתמש בו לפסח, רק יניח פח (בלע"ז) מיוחד לפסח על גבי הכירים ויגב חורים בפח במקום יציאת האש, או יכסנו בנייר כסף (וילבע"ד פאפיר) עבה (נייר אלומניום), ואם אין לו בלע"ז מיוחד לפסח, ישפוך עליו מים רותחים מכל ראשון.^א

כירים קרמיות. דנו הפוסקים האם מועיל להכשיר כירים קרמיות, כיון דעשויה ממשטח זכוכית שעליה מבשלים ומניחים הקדירות, ולהכרעת הרבה פוסקים יש להימנע מלהכשירה לפסח (נייר אלומניום. עי' הליכ"ש פסח פ"א אות ג').

ז. **ארונות הנמצאים למעלה מהגז**. אם יש למעלה מהגז ארון וכדומה, כיון שניקות שם היטב ולצפות בנייר כסף, כי יש לחשוש לזעזע היוצאים מהתבשילים של פסח העולים לשם ומקבלים טעם מהבליעות של חמץ שנבלעו שם (עי' משנ"ב שם ס"ק קל"ד).

הכשרת מיקרוגל (מיקראווע"ו)

ח. כתבו הפוסקים שלכתחילה לא ישתמש בפסח במיקרוגל שנשתמש בו לחמץ בימות השנה, [דהרי אפילו אם נטרף ורוצה להכשירו כדי להשתמש בו בשאר ימות השנה, תלוי בפלוגתא רבוותא אם מועיל להכשירו], וכגון אם נטרף כיון שהאוכל הנמצא שם פולט זיעה וגבלע בדפנות התנור, ואי אפשר ללבנו אפילו ליבון קל דהרי אין דפנות התנור מתחממים כלל רק הם מתחממים את האוכל ע"י גלי מיקר"ו (עי' משנ"ב שם ס"ק פ"א).

ט. [ובשעת הדחק אם מכשיר המיקרוגל, יכשירו על ידי שמכניס לתוכו כלי עם מים רותחים עם חומר ניקוי הפוגם טעם המים, ומפעילו למשך זמן שהוא יותר משימוש הרגיל (בערך שש דקות) עד שיהא זיעה על גזו ודפנותיו ויתחממו דפנותיו מן הזיעה בחום שהיד סולדת בו (עי' שו"ת להורות נתן ח"ז סי' ס"ב, ושו"ת ואשיבה דברי ח"א סי' כ"ח אות י'), אבל מתחילה ניקה היטב את כל דפנותיו, וגם יגעיל אלא לאחר שהמתין עשרים וארבע שעות מהשימוש האחרון במיקרוגל].

הכשרת כיר (סיני'ק) העשויים מחרסינה (המצויים בארץ ישראל)

י. הכיור שבמטבח שמשמש בהם בשאר ימות השנה לחמץ ורוצה להשתמש בהם בפסח, אם הם עשויים מחרסינה שאינו מועיל בהם הגעלה (כשאר כלי חרס), וכמו הכירים המצויים בארץ ישראל, יערה עליהם מים רותחים ואחר כך יניח בתוכם כלי ממתכת או פלסטיק (פלאסטיק סיניק).^א

ונכון ליתן מים רותחים עם חומר ניקוי (בלטי"ש) או שאר דבר הפוגם לתוך נקב יציאת המים דאם יש שם חמץ בעיין יהיה נפגם (וכבר הארכנו בדיני הכשרת שיש ושולחנת בקונטרס בשבילי הלכה - שנה ראשונה).

הכשרת מקרר (פרידשידע"ר) לפסח

יא. אין צריך להכשיר את דפנות המקרר לפסח

א. עי' יסוד ושורש העבודה (הלכות הגעלת כלים) "ביותר צריך לזרז ולהיזהר כל הירא והחרד לדבר ד' שלא להשתמש בפסח בכלים שנשתמשו בהם חמץ כל השנה ונתכשרו על ידי הגעלה דהיינו כלי בדיל ונחושת כי בלתי אפשר לנקות היטב בסדקים הקטנים שבהם שלא ישאר משהו חמץ על כל פנים", (ומשמע שכלים שאפשר לנקות היטב יכול להשתמש בהם, אמנם כתבו הפוסקים שמן הנכון לייחד כלים מיוחדים לפסח וכמו שכתבנו (עי' שו"ת ירושת פליטה סו"ס כ'))

ב. ואף שמדינא סגי בהא ששוטפם היטב ואינו צריך למוכרם לנכרי, מ"מ כיון שצריך להסיר כל רבב חמץ מהכלי ויש לחשוש שמא לא הדיחם היטב.
ג. כי באמת יש לדון בהכשרת התנור הרבה, כי היה מקום לעשות בו ליבון חמור שהרי אופים חמץ בתנור עצמו, אבל מ"מ כתבו הפוסקים להקל לעשות בו ליבון קל, כיון שאין אופים בתנור עצמו אלא בתבניות, ועוד, כיון שמנקים קודם הליבון ע"י חומר חריף הרי הוא מכלה את כל ממשות החמץ (וע"ע שו"ת ערוגה"ב סי' ק"ט, ושו"ת מנח" ח"ג סי' י"ו וח"ד סי' י"א).
ד. עי' משנ"ב (סי' תנ"א ס"ק ל"ז) שסגי בליבון קל, שיש תלות שאף אם נשפך כבר נטרף והלך לו, והרבה פוסקים סוברים שבזמנינו החצובות שונות מזמניהם, כיון שבזמניהם היתה כל החצובה בתוך האש ובזמנינו אין כל החצובה מונח על האש ממש לכן יש מקום להחמיר בזה (וע"ע קובץ מב"ל שם).

ה. דהרי מצוי שנשפך עליהם תבשיל של חמץ, וכיון דיש לומר שהחמץ שנשפך עליו נטרף מיד, לכן ע"כ יכשירו בליבון קל (עי' יסודי ישורון ח"ו עמ' קס"א).
ו. דהרי כל בליעתם היא רק ע"י עירוי מכלי ראשון (עי' ס' הגעלת כלים פ"ג אות קל"ב).

ז. עי' ס' הגעלת כלים (פ"ג אות קכ"ו) בשם גדולי הפוסקים, ויש המחמירים להקפיד להניח מסגנת בתוך הכלי כדי שלא יסתם הנקב, שאם נתסתם הנקב יש לחשוש שיסתם הכיור ויתמלא מים חמים ויצא פליטת חמץ מהכיור ותבלע בכלים של פסח, ויש המקפידים מחמת זה שלא להשתמש במים חמים שהיד סולדת בו.

כיוון שמשמש בהם לצוגן, רק ינקם היטב ובפרט בחריצים שבצדדים ויכנס היטב.

הכשרת שינים ותותבות (שטלים, סתימות, כתרים, פלינג'ס)

יב. כתב הפוסקים שיכשר שיניים תותבות במים רותחים, וסגי להדיחם במים מכלי שני, כיון שרוב המאכלים הנכנסים לפה הם מכלי שני, וקודם הדיחתם ישפוש את פיו היטב במברשת.¹
יג. ואם השיניים תותבות עשויים ממתכת או עצם, טוב להקפיד שלא לאכול חמץ, וערב פסח קודם זמן האכילה ינקה את שיניו היטב בחורים וסדקים וידיח פיו במים מכלי שני (עי' שו"ת מנחת חיים סי' ב).

סדר הגעלת כלים בתוך מים רותחים

יד. הכנת הכלי להגעלה. לכתחילה ינקה הכלי מיד כשנאסר שלא ישאר לכולך דבוק עליו (עי' שו"ע סי' ג' תנ"ב סי' א), ומשנ"ב סי' תנ"ב סי' ב, ואם הגעיל הכלי בעת שהיה מלוכלך עדיין נחשב ככלי חמץ, ואם היו חריצים בתוך הכלי צריך לשפוש שם היטב, עד שברור לו שלא נדבק שם מהאיסור.²

ג. ינענע הרשת (כלי מנוקב) במי הגעלה כדי שהמים יגיעו לכל הצדדים (שו"ע סי' ט).

יט. כלי גדול. כלי גדול יכניס חציו למי הגעלה ואחר כך יכניס כולו (שו"ע סי' תנ"א סי' י"א. אבל ישטוף כל חציו כלי במים צוננים מיד לאחר הגעלתו, מאירי ע"ו ע"ב ד"ה כלי).

כ. לשטוף הכלי מיד לאחר הגעלה. נהגו לשטוף הכלי במים צוננים מיד לאחר הגעלה (שו"ע סי' תנ"ב סי' ז), כדי שלא יחזור ויבלע ממים רותחים שעליהם שיש בהם פליטת איסור, ובדיעבד אין השטיפה מעכבת (עי' משנ"ב שם סי' ק"ל ד"ד).

כא. הגעלה בתוך הכלי עצמו. יכול להגעיל הכלי עצמו על ידי שימלא הכלי מים וירתיחם (שו"ע סי' תנ"ב סי' ז).

להגעילו שלושה ימים קודם הפסח

כב. יש שכתבו שאם רוצה להשתמש עם הכלי בפסח, טוב שיגעילו שלושה ימים קודם הפסח, אך לא נהגו להקפיד על כך (עי' מג"א סי' תנ"ב סי' ט, אמנם כתב בשו"ע הרב שם סי' כ"א ויש מהמקדקים שנהגים להגעיל ג' ימים קודם הפסח).

טו. זמן ההגעלה. נהגו שלא להגעיל הכלי אלא לאחר עשרים וארבע שעות מעת שנשתמש בו לחמץ רותח (עי' רמ"א יו"ד סי' קכ"א סי' ב, הטעם משום שבהגעלת כלי בן יומו יש לחוש שטעם האיסור הנפלט למים יחזור ויבלע בכלי, וצריך להמתין שלא יהיה הכלי בן יומו שאז אפילו אם יחזור ויבלע בכלי אין זה אסור, כיון שהטעם כבר נפגם).

טז. באיזה מים יגעיל הכלי. יגעיל הכלי במים שהרתיח על גבי האש עד שבעבעו (באבלע"ץ) מחמת רתיחת המים (עי' רמ"א סי' תנ"ב סי' א, ומשנ"ב שם סי' ד), ולא במים שהרתיח על ידי דוד שמש או מיקרוגל חשמלי (עי' שו"ע סי' תנ"ב סי' ה).

יז. האריך יכניס הכלי במי הגעלה. א. יכניס הכלי למים אלא לאחר שעלה אבעבועות ע' משנ"ב סי' תנ"ב סי' ח). ב. ישהה הכלי מספר שניות במים כדי שיפלוט האיסור מכל עובי הכלי (עי' שו"ע הרב סי' תנ"ב סי' ד).

יח. המכניס כמה כלים יחד בתוך רשת (כלי מנוקב). יזהר בדברים דלהלן. א. יניח הכלים בריווח באופן שהמים יכולים להגיע לכל כלי, ולכן לא יניח הרבה כלים יחד בתוך הרשת (שו"ע סי' תנ"ב סי' ג, ונ"כ שם).

הלכות בדיקת חמץ

י"ד לאור הגר (עי' משנ"ב שם סי' א), אבל באכסדרה שאין לה אלא ג' מחיצות אם בדק בדיעבד לאור היום יצא, אבל לכתחילה צריך שוב לבדוק בליל י"ד לאור הגר האור מבחוץ, בדיעבד אם לא בדק בליל י"ד לאור הגר יכול לבדוק ביום לאורה, וכל זה דווקא כנגד החלון ממש דאוהר רב ולא בצדדים (עי' שו"ע ונ"כ שם).

טו. הגר. אין בודקים לאור האבוקה (גר הבדלה) ולא בגר של שומן וחלב ושומן, אלא בגר של שעווה יחידי, ולא כשקלועים שני הגרות יחד (עי' שו"ע ורמ"א שם סי' ב) א".

טז. האם צריך לכבות את האור (חשמל, עלקטריק). מנהג העולם שאינם מכבים את האור בשעת הבדיקה, כי הרבה פעמים כשחסר אור החשמל לא יבדוק היטב (עי' שו"ת שבת הלוי ח"א סי' קל"ה, הגש"פ מועז"ז בדיקת חמץ אות א).

טז. לבדוק לאור החשמל (עלעקטריק) או הפנס (פלע"ש לייט). לא יבדוק את החמץ אלא לאור הגר ולא באור החשמל (עלעקטריק) או הפנס (פלע"ש לייט) כי כן היה תקנת חז"ל (אף כי מדינת היה יכול לצאת בזה ידי חובת בדיקה, שו"ת בא"מ ח"ו קונטרס העלעקטריק סי' ס"ג, הליכות אבן ישראל).

טז. רכב (קאר) ואוטובוס (בא"ס). חייב לבדוק את הרכב (קאר) או אוטובוס (בא"ס) כיון שהוא מקום שמכניסים שם חמץ, ולכתחילה יבדוק בלילה לאור הפנס (פלע"ש לייט) כיון שחוששים להכניס גר משום חשש דליקה ולא יבדוק היטב (עי' שו"ת בא"מ שם, סידור פסח כהלכתו פ"א סי' י"ב).

שיעור קבוע לאחר התפילה אפילו לאחר זמן בדיקת חמץ, אם לומדים רק הלכות פסוקות בלא פלפול, אבל לימוד בפלפול אסור שמא ישכח מלבדוק, ויש אומרים שאם עומד באמצע הלימוד וצריך לגמור הפרק, רשאי להמשיך ואין צריך להפסיק (עי' ערוה"ש שם סי' כ"ט).

ד. אכילה. אסור לאכול פת או מיני מזונות יותר מכביצה חצי שעה קודם צאת הכוכבים, אבל פירות ושאר דברים מותר לאכול אפילו הרבה (עי' מג"א שם סי' ד, ומשנ"ב שם סי' ו), וכשהגיע זמן הבדיקה אינו נכון לאכול הרבה אפילו רק פירות או שאר דברים (עי' משנ"ב שם), יש אומרים דלא מהני להעמיד שומר לאחר זמן הבדיקה כדי שלא ימשך (עי' ביהו"ל שם ד"ה לא), [ומשקה המשכר אסור לשתות יותר משיעור כביצה, מחצי שעה קודם צאת הכוכבים (עי' מחצה"ש שם סי' ד"ק)].

ה. שינה. לא ילך לישון קודם זמן הבדיקה, ובשעת הדחק כגון שבא מן הדרך והוא עייף ויגע והגיע זמן הבדיקה, יכול למנות שומר שיזכירו לבדוק וילך לישון שינת עראי (עי' ארחות חיים שם סי' א בשם ספר אור לפארז).

בודקים החמץ לאור הגר

ו. בתחילת ליל ארבע עשר בניסן בודקים את החמץ לאור הגר בחורין ובסדקים ובכל מקום שהדרך להכניס בו חמץ (שו"ע סי' תל"ג סי' א), כיון שצריך לבדוק בחורין ובסדקים ואור היום לא יועיל לבדוק כל כך.

ז. [אם בדק לאור היום של י"ג צריך לבדוק שנית בליל י"ד לאור הגר, ואם עבר ולא בדק ליל י"ד יבדוק ביום

זמן הבדיקה

א. אור לארבעה עשר בניסן בודקים את החמץ לאור הגר בחורים ובסדקים (מתני' ריש מס' פסחים, שו"ע סי' תל"א סי' א), [ואין סומכים על מה שיביטל החמץ מקודם, ולכתחילה יבדוק מיד בתחילת הלילה אחר זמן צאת הכוכבים ולא יאחר הזמן (ועי' ט"ז שם סי' א). כדי שלא ישכח מלבדוק, ויע' שו"ע הרב שם סי' ו], וכל שלא בדק מתחילת הלילה יכול לבדוק כל הלילה עד עלות השחר (ולא יקדים לבדוק בבין השמשות, עי' ט"ז שם סי' א, ושו"ע הרב שם סי' ה, קיצוטרע"ץ סי' ק"א סי' א).

אכילה ומלאכה לימוד קודם הבדיקה

ב. מלאכה. לא יתחיל להתעסק במלאכה חצי שעה קודם צאת הכוכבים שהיא זמן הבדיקה (שו"ע שם סי' ב), ואם התחיל מקודם יפסיק לעבוד בזמן צאת הכוכבים שזה זמן הבדיקה (רמ"א שם סי' ב, ומשנ"ב שם סי' ג), ולכן בעלי חנויות צריכים להפסיק עסקיהם בזמן צאת הכוכבים, ואם אינם יכולים לסגור החנות ימנו שליש שיבדוק בתחילת הלילה, [ואם רוצה לבדוק בעצמו יאמר לשליח להשאיר לו חדר אחר שלא יבדוק וכשיבוא לביתו יבדקנו בברכה (ועי' תשובת הנהגות ח"ב סי' רי"ד)].

ג. ללמוד. אסור ללמוד חצי שעה קודם צאת הכוכבים, ואפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד באותו זמן (שו"ע סי' תל"א סי' ב, עי' מג"א סי' ג, ושו"ע הרב שם סי' ה), [ובכל אופן אם ממנה שומר שיזכירו לבדוק החמץ, מותר ללמוד עד שיגיע זמן הבדיקה (עי' משנ"ב שם)], ויש מותרים ללמוד עד זמן הבדיקה (עי' משנ"ב שם סי' ד), [וכתב במשנה ברורה (שם) שמתקן ללמוד

ת. עי' שו"ת (מנחת ח"מ סי' ד' כ"ד), ושו"ת שבת הלוי (ח"א סי' קמ"ח). ועי' שו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סי' מ"ג אות י"ב) שמדינת אינם צריכים הגעלה במים חמים, וניקיו מהפירורים הדבוקים בהם סגי, וכ"כ בדרכי (יו"ד סי' פ"ט סי' א').
ט. ואם אי אפשר לנקות שם היטב, צריך לשרוף אותו המקום באש עד שיכלה הממשות של האיסור, שו"ע ורמ"א שם. אבל כתמים שאין בהם ממשות רק מראה וחזותא בעלמא אינו חוצץ (עי' ט"ז שם סי' ו').
י. ולכן קבועה בלילה שאז אורו מבהיק יותר מביום ואפילו במקום באפל, וגם היא שעה שבני אדם מצוין בבתיהם, משנ"ב שם סי' ג').
יא. וטעם הדבר כיון שאינו יכול להכניס בחורין ובסדקים, וגם מתירא שמא ישרוף הבית ולא יוכל לבדוק יפה. ואם אין לו גר של שעווה יכול להשתמש בשאר נרות אבל נר אבוקה לא מהני אפילו בדיעבד, ואם בדק בו צריך לבדוק שנית בלא ברכה (עי' משנ"ב שם סי' ו' י"א).
יב. וברכב אם פותח הדלתות דינו כאכסדרה כיון שפתוחה מכל הצדדים ואם בדק לאור היום יצא בדיעבד, אבל תחת הכסאות שקשה לבדקם לאור היום יבדוק לאור הפנס.

המקור: אבן עזר, 05331.05646

שיעורי הלכה

הרה"ג רבי מנחם מענדיל גייג שליט"א

שנאמרו בבורר חסדי ישעיה אשרד

פרשתפקודי תשפ"ה

עניני פסח

שואלין ודורשין בהלכות החג – שלושים יום קודם החג

עניני בדיקת חמץ

בליל י"ד, הג"ה וכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה, והכיסים או בתי יד של בגדים שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכין בדיקה ומביא המג"א (סק"א) מהתרומות הדשן שיש נוהגין שכיון שכבודו כל הבית, לכן בודקים אח"כ רק מקצת חדרים, ולא יאות עבדו, ואע"ג דבמרדכי מסיק הטעם דלא מהני בדיקה ביום שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, וא"כ איכא למימר דהיכא דעביד בדיקה כל שהוא באור י"ד סגי אחר הכיבוד, מ"מ הרי כתב עוד טעם משום שמא ישתכח בגומא, וא"כ במה יצאו החדרים מחמת בדיקה לכן צריך לבדוק בדיקה גמורה בליל י"ד בכל החדרים, ומוסיף המג"א דאפילו אם בדק ביום בחורין ובסדקין צריך לחזור ולבדוק בלילה, מיהו אם בדק אסדרה לאור החמה יצא, ומ"מ צריך לבדוק עכ"פ חדר אחד בלילה שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה.

זמן בדיקת חמץ בליל י"ד

כתב המחבר (סי' תל"א ס"א) בתחלת ליל י"ד בניסן בודקין את החמץ לאור הנר בחורין ובסדקין בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ" ובמ"ב סק"א "פירש תיכף אחר יציאת הכוכבים שיש עדיין קצת מאור היום ראוי להתחיל לבדוק כדי שלא יתירשל או שלא ישכח" ובבאה"ל ד"ה ולא יאכל כתב עיין מ"ב דפירות מותר אפילו הרבה, והוא נובע מדברי המג"א שדמה להא דסימן רל"ב, ולכאורה משמע כשהגיע זמן הבדיקה דהיינו צאת הכוכבים ג"כ מותר לאכול פירות אפילו הרבה דאין אסור אלא אכילת קבע שאפשר להמשך וישכח הבדיקה, ולי צריך עיון דהא אין זה דומה לשאר דברים ק"ש ותפלה שאין מצותה דוקא בתחלת הזמן ולכן לא גזרו אלא בסעודה קבועה שאפשר להמשך וישכח לגמרי, משא"כ בזה דקבעו חכמים הזמן לתחילה תכף בתחלת הלילה, כמו שכתבו הרבה פוסקים, וא"כ השהיה גופא אף בלא אכילה אסור כשיגיע הזמן, ועל כן נראה דבחדשי שעה הסמוכה לצאת הכוכבים מותר לאכול פירות כמה שירצה, אבל משיגיע הזמן אין להקל בשהיה רבה אפילו ע"י פירות, וכן משמע בדרך החיים שרק בהחצי שעה מקליטין בזה"ע ל".

שאלה: האם מועיל למנות שומר ולבדוק יותר מאוחר

ב. וכתב ע"ז בפסקי תשובות "כן הוא דעת הט"ז והפ"ח שו"ע הרב והגור"א שעיקר מצות בדיקה זמנה הוא בתחילת הלילה מעיקר הדין ולא משום דחיישינן שמא ישכח ובאם מאחר את הזמן שהוא מיד בתחילת הלילה נקרא עובר על דברי חכמים, אמנם הטור ומג"א ומקור חיים סבירא ליה שזמן הבדיקה הוא כל הלילה כק"ש, אלא משום חשש שמא ישכח ולא יבדוק אסרו לעשות את כל הדברים העלולים לגרום למשיכת זמן ושכחה וכמו שאסרו בק"ש, והנפק"מ ביניהם א. מה שכתב הביה"ל כשהגיע זמן בדיקת חמץ אין להקל בשהיה רבה ואפילו ע"י אכילת פירות - לפי הדעה הא, ולשיטה הב' מותר, ב. לדעה הראשונה לא מהני שימנה שומר שיזכיר לו לבדוק חמץ כדי שיע"ז יוכל לאכול ולשתות, ולדעה השניה יכול למנות שומר וכמו שמצינו בק"ש ומביא בשם האורחות חיים ספינקא סק"א דבשעת הדחק יוכל לסמוך על השיטה השניה המקילה, כגון הבא מן הדרך והוא עיף ויגע וחושש שמא יבדוק תיכף לא יוכל לתת דעתו לבדוק היטב מותר לו לישון מעט שינת ארעי וזיהר את בני ביתו שיעירו אותו לאחר זמן. מה. אולם מסיף שם שדוקא בתחילת הלילה שעדיין בני אדם נעורים אז מועיל האזהרה לבני הבית, אבל בזמן שבני אדם הולכים לשכב אינו מועיל במה שיהירים לעורר אותו וצריך לבדוק מיד עיי"ש.

חיוב הבדיקה בתחילת ליל י"ד כשהבית כבר נקי לפסח

ד. אולם בשערי תשובה (סק"א) מביא משו"ת שבסוף חידושי מהר"ש לפסחים דכיון שנפסק בשו"ע שכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה, לכן מקליין המון עם לבדוק דרך העברה בלא חיפוש היטיב בחורין ובסדקין לפי שכבר רחצו וניקו הבית היטב, ואפשר לסמוך על הנקיין גם על עכו"ם, ועפ"ז כתב המהרש"ם בדעת תורה (ס"ב) שארונות וארגזים וכדומה וכן חדרי הבית שמתכבדים ומנערים אותם היטב עד שיועד באומדנא ברורה שלא נשאר שם פיורי חמץ הרי זה כמקום שאין מכניסים שם חמץ, ובליל י"ד די לבדוק אותם לאור הנר בהעברה בעלמא, ולפי"ז כתב בשער הציון (סי' תל"ב סק"ב) שהפתחי תשובה מביא מהעמק הלכה שכהנים שמנקים היטב את הבית קודם הבדיקה יש יסוד מדינא להניח הפתיתין דאל"ה יתכן שאין חיוב בדיקה כלל בליל י"ד, עתה יש לעיין מה הדין באופן שניקה את כל הבית היטב קודם ליל י"ד וצריך להניח הפתיתים בליל י"ד כדי שייחשב למקום שמכניסים בו חמץ החייב בדיקה האם. לדעת המחמירים שזמן בדיקת חמץ הוא בתחילת הלילה הוא מעיקר הדין, ולא רק מחשש שכהנה, האם גם ככה"ג החמירו לבדוק תיכף בתחילת הלילה, או שמא דוקא היכא שבתחילת ליל י"ד הבית נחשב למקום שמכניסים בו חמץ וחייב בבדיקה מעיקר הדין רק אז תיקנו שזמן הבדיקה היא בתחילת הלילה מעיקר התקנה, אולם באופן שבתחילת י"ד הבית נקי לפסח לגמרי עד שהוא כמקום שאין מכניסים בו חמץ אפשר שעד לא יפזרו הפתיתים בליל י"ד בבית, אינו צריך לבדוק מעיקר הדין בתחילת הלילה, וא"כ יתכן שאם ימנה שומר יהא רשאי לבדוק מאוחר בלילה ואף לאכול ולישן קודם הבדיקה. וכמו"כ יוכל לאכול סעודת ארעי בלילה אף בלי שימנה שומר וצ"ע.

למה תיקנו ביטול חמץ בליל בדיקת חמץ

ה. וחשבתי להציע לפני מלכי רבנן סברא להחמיר בזה, והנה כתב הט"ז (בס"י תל"ד סק"א) להקשות דלפי מה שאנו נוהגים לבטל החמץ

אופן הבדיקה בליל י"ד למי שבייתו כבר נקי לפסח

ג. וז"ל השו"ע (סימן תל"ג ס"א) "המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכוון לבדוק החמץ ולבערו ונזהר שלא להכניס שם עוד חמץ, אעפ"כ צריך לבדוק

קבעו זמן מסוים בתחילת הלילה א"כ יש לסמוך שיזכור גם לבטל בשעת בדיקה, ולפי"ז י"ל דלכן תיקנו זמן קבוע לבדיקה בתחילת הלילה כדי שעיי"ז תהא זמן קבוע לביטול שהוא בשעת הבדיקה ולא ישכח מביטול, ואם כנים הדברים י"ל דגם באופן שכבר בדק היטב קודם ליל י"ד, וכל הבדיקה בליל י"ד שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, אבל מכיון שעדיין לא ביטל החמץ יש לקבוע זמן לקבוע לבדיקת חמץ בתחילת ליל י"ד כדי שעיי"ז תהא לו זמן מסוים לביטול ועיי"ז לא ישכח לבטל.

עניני ליל הסדר

החק יעקב שם והחיי אדם שחידשו דמצד הדין אין שום חיוב בזמנינו ליטול ידים לדבר שטיבולו במשקה דלכן מנהג העולם שלא ליטול ידים לדבר שטיבולו במשקה יש להם על מה שיסמוכו כמו שכתב המג"א (סי קי"ח) "והא דנוטלין בליל זה, הוא אחד מן השינויים שעושין בליל זו כדי שישאלו" עכ"ד, דלסברא זה מספיק שראש המסובים יטול ידיו.

חיוב נטילה זכר למקדש

ג. ונראה להוסיף דאפשר לבאר סברת המקילים, לפי דברי הנצי"ב בהקדמה להגדת אמרי שפר שמיישב קושית הט"ז על מנהג העולם שבכל ימות השנה אינם נוטלים ידים לדבר שטיבולו במשקה מאי שנא מליל פסח, ותירץ דבליל הסדר הנהיגו הז"ל לעשות הסדר כמו בזמן שאכלו קרבן פסח והיינו דאפילו לדעת הראשונים שבכל ימות השנה אין צריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה בזה"ז שאין נוהגים דיני טומאה וטהרה, מ"מ בליל זה עוסקין כמו שהיו עושין במקדש זכר לפסח שהיה במקדש ואז שדיני טומאה וטהרה היו נוהגין היו נוטלין ידים לפני כרפס, עכ"ד, דלפי זה יש לומר דמכיון שכל הטעם שרצו לעשות זכר לפסח בזמן המקדש שנטלו הידים לפני אכילת הכרפס, לכן מספיק שראש המסובים יטול ידיו בראש השלחן לפני אכילת הכרפס. ולא צריכים שכל אחד מהמסובים יעשה הנטילה לזכר, דדבר זה שרואים את ראש המסובים נוטל לפני הכרפס זה כבר מפורר את המסובים להתבונן בשינוי זה עיי"ז יבוא לזכור שבזמן המקדש היו כולם נוהגים כן.

שיעור אכילת כרפס ומין ירק הראוי לכרפס

עלי פטרוזיליה וכמש"כ החיי אדם כלל ק"ל דין ה' "נוהגים בכל האשכנזים לקחת העלים פטרוזיליה שקורין פטרישקע" אמנם במג"א כאן סק"ד תמה על זה האיך לוקחין אותו חי, הלא באופן כזה ברכתו שהכל, ולכרפס צריך מין שמברכין עליו בורא פרי האדמה לפטור המרור, וכעין זה היה שפקפקו אף על הנהוגים לקחת תפוחי אדמה מבושלים לכרפס משום שלדעת כמה פוסקים ברכתו שהכל, אולם להנ"ל נראה לבאר מנהגם דלמדו להלכה כהרמ"א והגר"א שהגדה והלל היו הפסק בין הברכה על הכרפס לאכילת המרור וממילא אי אפשר להוציא בברכת בורא פרי האדמה שמברכין על הכרפס את המרור, ומה שאין מברכין על המרור משום דהוי כדברים הבאים תוך הסעודה, ולכן אפשר לכתחילה לקחת ירק שמברכין עליו שהכל, והמג"א שהקשה על המנהג הנ"ל לשיטתו אזיל דס"ל דהגדה והלל לא הוי הפסק וכמו שביאר הביאור הלכה כאן בשיטתו, ולכן סובר שיעיקר הטעם שאין מברכין על המרור בורא פרי האדמה משום שברכת בורא פה"א שמברכין על הכרפס פוטר המרור.

ניתן לקבל את הגליון במייל: s963096@gmail.com

ביום אחר השריפה "א"כ קשה למה לדין ביטול דלילה לבטל בשעת שריפה וזכור אגב שריפה דהא מאי דמקשה המקוש נבטליה בשית כו ומתירן שבשעה הזאת אינו ברשותו עיי"ש בגמ', אבל לפי המנהג אין אנו צריכים לכל זה כיון שהשריפה הוא קודם זמן איסורו ומתירן הט"ז "וי"ל בשלמא בגמ' היה מקשה שפיר כיון דזה זמן המסויים לכל דהיינו תחלת שעה שישית, אבל למנהג דין שכל אחד שורף מתי שירצה א"כ לא היה זמן מסוים כנ"ל עכ"ל, למדנו מדברי הט"ז שמה שתיקנו לבטל בלילה בשעת הבדיקה, מכיון שלבדיקת חמץ

נטילת ידים לכרפס

א. איתא בשו"ע (סימן תע"ג ס"ו) "נוטל ידיו לצורך טיבול ראשון ולא יברך על הנטילה ויקח מהכרפס פחות מכזית ומטבילו בחומץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל ואינו מברך אחריו". והנה בענין נטילת ידים קודם אכילת כרפס כבר נחלקו הקדמונים האם רק ראש המסובים נוטל ידיו או שמא כל המסובים ומדברי המרדכי פ"י דפסחים (מובא בב"י ס' תע"ג) משמע שכל המסובים צריכים ליטול ידיהם לטיבול ראשון, אבל ראיתי בשם הלקט יושר שכתב "ראיתי במחזורים ישנים שכתוב בהם ויטול הבקי את ידיו כלומר העושה הסדר" עיי"ש, ובמהרי"ל כתב שממהר"ש לא הצריך המסובים ליטול ידיהם לאכילת ירקות אכן המהרי"ל בכל פעם שהיה נוטל היה אומר לאחרים שגם הם יטלו עכ"ד וגם בזמנינו יש בזה חילוקי מנהגים.

טעם תקנת הנטילה קודם אכילת כרפס

ב. וכתבו האחרונים (וראה ביוגד משה בשם ס' שיה יצחק ועוד) שכתבו שזה תלוי בשני הטעמים שתיקנו ליטול ידים לפני אכילת הכרפס, דלפי דברי הט"ז (בסימן תע"ג סק"ד) חיוב הנטילה היא מעיקר הדין דגם בכל ימות השנה צריך ליטול ידיו לפני שאוכל דבר שטיבולו במשקה, עיי"ש. א"כ מסתבר שעל כל המסובים חל החיוב ליטול ידיהם קודם שאוכלים הכרפס מכיון שהיא דבר שטיבולו במשקה, אבל לפי דברי

א. בסימן תע"ג ס"ו כתב המחבר "ויקח מהכרפס פחות מכזית ומטבילו בחמץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל ואינו מברך אחריו" וכתב על"ז המ"ב בס"ק נ"ג "פחות מכזית לפי שבכזית יש ספק בברכה אחרונה אם בריך אותה או לא על כן טוב יותר שיאכל פחות מכזית שלא יאזוב בו חיוב לכליל עלמא" אולם בביאור הלכה הביא מהגר"א שמבאר שהמחבר לשיטתו בס' תע"ד ס"א דמברך רק ברכה אחת על שני הכוסות הראשונים ומשום דהלל והגדה לא הוי הפסק ולהכי אינו מברך ברכה אחרונה משום דעל סמך ברכת הכרפס יאכל המרור בלא בירה, אבל לפי שיטת רמ"א דמברך על כל כוס משום דסובר דאי אפשר לסמוך אברכת כוס ראשון משום דהלל והגדה הוי הפסק, וא"כ אין לומר דאנו סומכין בברכת המרור על אכילת הכרפס שהוי הפסק בהלל והגדה, וצריך לומר דאנו סומכין דלכן אין צריך לברך על המרור דהוי כדברים הבאים בתוך הסעודה דנפטר בברכת המוציא וא"כ הוי חייב לברך ברכה אחרונה על אכילת הכרפס כיון דלא שייך לסעודה הבאה אחר כך ענת"ה הגר"א.

האם עדיף לקחת ירק שמברכים עליו כפה"א או ירק שמברכים עליו שהכל

ב. ונראה דבזה נרויח לבאר דעת הנהוגים לקחת לכרפס

הגיריון יו"ר ע"י כולל הכנה לשבת 'חסדי ישעיה' אשדוד

ע"י שומעני לקחו של ראש הכולל מוריני הרד"ג רבי מנחם מענדל' גייגר שליט"א בעמח"ס תורה ושבת להשרות ותבניות והנצחות פלא' 0533107868 או באמייל s963096@gmail.com

• א הכנה צו שבת קודש מיט לימוד התורה •

מישמיהי לב

בירורי הלכה בענינים אקטואלים
ע"מ לעורר לב המעיין

סעודה שלישית במוצ"ש

ה. אמנם מצינו בסידור הרב [הובא בתהל"ד סק"ז] דבסעודה שלישית דוקא קודם שקיעת החמה אבל לאחר השקיעה אינו חוזר עכ"פ בשם ומלכות, דיש סוברים דבמוצ"ש אינו מזכיר, וכן מבואר בבה"ל ד"ה מזכיר דכיון דאינו ברור דאזלינן בתר התחלת הסעודה במוצ"ש אינו מזכיר אשר נתן בשם ומלכות וכן אינו חותם [ובתהל"ד מצדד דאפי' בלא שם ומלכות אינו מזכיר], ועוד דאפילו בסעודה שלישית כתב השר"ע דדינה כמו בר"ח, וכתב המג"א דאם לא פתח בהטוב והמטיב אומר ברוך כמו בר"ח, ומבואר דאפילו בסעודה שלישית אינו חותם ואפילו אינו מברך במוצ"ש, והטעם כיון שיי"א שאינו חייב לאכול פת, אמנם הבה"ל בד"ה בשבת, מפסקק בזה דאומר בפתיחה וחתימה ושני סעודה שלישית מר"ח, אבל כשמברך במוצ"ש דעתו (בבה"ל ד"ה מזכיר) דאינו חותם ואינו פותח בשם ומלכות, ולפ"ז כיון שאינו חותם יכול להזכיר שבת ור"ח בברכה אחת קודם שבת ואח"כ ר"ח, או שיאמר שני ברכות בלא שם ומלכות קודם שבת ואח"כ ר"ח דהא אינו חותם בשל שבת.

המורם מהאומר

ו. כששכח רצה ויעלה ויבוא בסעודה שלישית המתחלת בשבת ונגמרת במוצ"ש בר"ח ואכל כזית גם בלילה ונזכר קודם הטוב והמטיב יאמר בברכה אשר נתן שבתות למנוחה ור"ח לזכרון בלא שם ומלכות ובלא חתימה ואינו תרתי דסתרי, וכן יכול לומר ב' ברכות של שבת ושל ר"ח ועכ"פ בלא שם ומלכות ובלא חתימה.

גם ר"ח נחלקו הפוסקים מה יעשה, דיי"א דאין יכול להזכיר ביום השבת הזה ואח"כ ר"ח הזה דתרתי דסתרי וא"כ מוטב להזכיר של ר"ח דהוי חיוב ודאי מלהזכיר של שבת דהוי מחלוקת אם להזכיר של שבת במוצ"ש. ויי"א דמזכיר של שבת קודם ואח"כ של ר"ח ואין בזה סתירה דקודם מזכיר של שבת ואח"כ של ר"ח, ובמשנ"ב (ס"ק ל"ג) הביא הב' דעות ולא הכריע אמנם השר"ע הרב (סעיף י"ז) הכריע דיזכיר של שבת רצה ואח"כ יזכיר של ר"ח.

תרתי דסתרי

ג. אמנם בנ"ד דשכח גם רצה וגם יעלה ויבוא צ"ע דאם יזכיר שניהם היינו אשר נתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון איך יוכל אח"כ לסיים ברוך אתה ה' מקדש השבת כיון שהזכיר של ר"ח תו הוי תרתי דסתרי ואין יכול שוב להזכיר של שבת. דכל מה דכתבו הפוסקים דיזכיר של שבת ואח"כ ר"ח היינו כיון דהיה שבת קודם ואח"כ ביום א' ר"ח יכול להזכיר קודם שבת ואח"כ ר"ח, אבל משהזכיר ר"ח שוב אינו יכול להזכיר של שבת.

התפלל מעריב באמצע סעודה

ד. וכן מבואר דין זה בפוסקים דאם התפלל מעריב באמצע הסעודה שוב אינו יכול להזכיר רצה בברכת המזון דהוי תרתי דסתרי, והובא דין זה בשו"ע הרב (סעיף י"ז) ובמשנ"ב (ל"ב) וכן אם אמר המבדיל בין קודש לחול הסתפק המשנ"ב (רס"ג ס"ק י"ז) אם יכול לומר רצה בברמה"ז כיון שעשאו חול, וה"נ כיון שהזכיר ר"ח שוב לא יכול לומר מקדש השבת.

הרוותא רשמיעתתא

שיכה רצה ויעלה ויבוא במוצ"ש ר"ח

בסעודה שלישית שנמשכה לר"ח שחל ביום ראשון אכל חלה גם במוצ"ש ושכח להזכיר רצה ויעלה ויבוא ונזכר אחר שאמר בונה ברחמי ירושלים אמן האם יכול להזכיר בברכה הנוספת אשר נתן שבתות למנוחה שבת ור"ח או לא דתרתי דסתרי ומה יעשה.

טעה ולא הזכיר שבת ור"ח

א. איתא בברכות מ"ט ובטוש"ע קפ"ח ס"ו טעה ולא הזכיר של שבת ואומר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך אתה ה' מקדש השבת. דהיינו פתיחה וחתימה, אמנם בר"ח איתא שאומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון ואינו חותם בה, ולדעת רוב הפוסקים אומר בשם ומלכות ואינו חותם, וכשחל שבת ור"ח יחד מזכיר בפתיחה שבת ור"ח ובחתימה רק מקדש השבת. ומבואר עוד בשו"ע (ס"ח) דסעודה שלישית בשבת דינה כר"ח דאם התחיל הטוב והמטיב אינו חוזר, אבל אם נזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב כתב המג"א (ט"ז) דאומר ברוך, ועיין משנ"ת לקמן בעזה"י.

ר"ח שחל במוצ"ש

ב. וכשחל ר"ח במוצאי שבת יש מחלוקת הפוסקים איך יעשה. דאיתא קפ"ח ס"ג היה אוכל ויצא שבת מזכיר של שבת דאזלינן בתר התחלת הסעודה ולכן אם לא אכל פת בלילה יזכיר של שבת לבד ואם אכל פת בלילה שהוא

שאלות קצרות

כלי לבישול ביצים האם צריך טבילה

שאלה

כלי לבישול ביצים, האם צריך טבילה.

תשובה

צריך טבילה, ויסוד השאלה כיון שהכלי אינו נוגע בביצה, שהרי מבשלים את הביצה עם הקליפה, אפשר שאי"ז טבילה, ובספר טבילת כלים (פ"א הערה י') מובא בשם הגרש"ז אורבך זצ"ל שנקט שצריך טבילה, והסתפק לענין ברכתו של הכלי, מכיון שגם מגישים את הביצה לשולחן עם קליפתה, האם צריך ברכה.

יצאה מהסעודה באמצע חתונה

שאלה

האם רשאי לצאת באמצע הסעודה בחתונה ללא לשמוע השבע ברכות, והאם צריך אז לזמן.

תשובה

הפוסקים דנו האם בסעודת חתונה מחויבים לשמוע השבע ברכות או שהחיויב רק בגמר הסעודה, ולכן עדיף בכה"ג לחשוב מלכתחילה לצאת באמצע ויברך אז בזימן בג'. אמנם לצורך דבר מצוה אפשר לצאת ויזמן בג', וכמש"כ במשנ"ב קצ"ג ס"ק ט"ו ובמנחת יצחק ח"ב סי' מ"ג דן בזה האם חיוב ברכת חתנים בתחילה או בסוף, ובס' תשובות והנהגות ח"א תשמ"ב לימד זכות על המקילין לברך קודם. כשלא סיימו יחד עם כולם אלא לפניהם. ובח"ג ת"ב כתב שראוי אז לזמן בג' ולא בעשרה.

לע"נ הילדה זכה ותמה אסתר ע"ה בת יבדלחטו"א ר' נתן אריאל מתתיהו די"ז

ההגדה

עניי הסיודות מאגדות שיגורו
וסיודותו של המופיע הגו"ה
רבי חיים ליברמן שליט"א

סמיכת גאולה לגאולה - גאולת אסתר לגאולת מצרים

בעולם מצטרפים ונגלים הפלאים, וזה הנקרא נסים המלוּבשים בתוך הטבע לגמרי, דהיינו שראוי הנהגה אלוּקית בתוך "סדר הטבע". וע"ז כתב הרמב"ן ז"ל בסו"פ בא, מן הנסים הגלויים אתה מכיר בנסים הנסתרים.

וזהו תכלית כל הנסים ביציאת מצרים שעשה הקב"ה, להראות אמיתות מציאות ה' גם בסדר הנהגת הטבע בעולם, וזוין מזה שכל הנהגה הוא בעצם נסית ולמעלה מן הטבע, רק שצריכים להתבונן באמיתות מציאותיות, וזו נבין שגם כל הנהגת הטבע הוא רק לבוש המכסה על אמיתות מציאותיות, והיא הנהגת הנסים הנסתרים המלוּבשת בסדרי הנהגת הטבע.

וכמו שהיו הנסים בימי מרדכי ואסתר בפורים שכל ההשתלשלות של הנסים היו במשך י"ב שנים, עד שראו בסוף כל הציפורים שקרו וזו נתגלו הנסים הנפלאים ואזי נאמר שתכתוב אסתר המלכה את כל תוקף וגו'.

ויש עוד סוג של נסים, שהוא בין ב' הסוגים הנ"ל, דהיינו שאינם ממש בגלוי כמו שהיה ביציאת מצרים, וגם אינם מלוּבשים לגמרי בתוך סדרי הטבע כמו הסוג הב' הנ"ל, אלא שיש גילוי בשינוי "הנהגת" הטבע, ולא "בעצם" הטבע, כמו שהיה בנסים בימי התנוכה, שהיו נסים בתוך הטבע, כמו מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים, וגם הנס של מציאת פך השמן שדלק ח' ימים והיה בו רק להדליק ליום א', שהנסים היו רק בהנהגת הטבע ולא בטבע עצמו.

שהרי כל מלחמות החשמונאים היו כסדר קשרי מלחמה טבעית, ורק בהנהגה של רבים ביד מעטים וגיבורים ביד חלשים היה למעלה מהטבע. וכן עצם השמן שצמצו היה באופן טבעי, וגם עצם השמן לא נשתנה, והנס היה רק שהשמן הטבעי הזה עפ"י הנהגת הטבע לא היה בו להדליק רק יום א', ונעשה נס שדלק ח' ימים, שהפך לא התרוקן ונשפע למשך לח' ימים. דהיינו שהנס היה רק ב"הנהגה", ולא ב"בעצם" השמן. נס זה הוא מצד א' מלוּבש בטבע, ומצד א' למעלה מן הטבע, בגילוי "הנהגה נסית" מלוּבש בעצם הטבע.

והמקור והשושן של כל עניי הנסים בכל מיני סוגי הנסים הנ"ל, כולם נמשכים מ"נסים ביצי"מ", כי שם נתגלה עצם המושג הזה של "נס" ושינוי טבע העולם, הן מצד עצם שינוי הטבע הגלוי לעיני כל העולם, והן מצד השינויים בהנהגת העולם, כמו מות דם שנהפך מים לדם ונשתנה עצם טבע המים לטבע של דם, או מכת שחיץ שנהפך עור בשרם לשחיץ אבצבבות, או מכת חושך שנהפך אור לחושך והיה ממשות בחושך, אלו נסים גלויים שהטבע נשתנה.

משא"כ מכת צפרדע כינים ערוב דבר ברד ארבה מכת בכורות, לא היו שינויים ב"עצם" בריאת טבע העולם, רק שהקב"ה הביא צפרדע א', וממנה נשרצו בנס הרבה צפרדעים.

אמנם הריבוי היה נס גלוי, זהו מצד שהמצרים הכו בצפרדע ונעשה נס שנתרבו עד שמלאו בתי מצרים בצפרדעים, אך אין זה שינוי "עצם" טבע העולם, לא הנפכו מצפרדעים לחתשים וכדו', וכן כינים וכו' היו באים עליהם מבחוץ, וגם הדבר הגיע עליהם והרג את בהמתם כל הנמצא בחוץ של הלא ירא את ה', וכן ארבה אכל את כל הפירות והתבואות.

וגם הברד שירדו מעורבים ברד ואש כפי"ש"י שלשעות רצון קונם עשו שלום ביניהם, אבל לא נהפכו האש לברד ומים. דהיינו שהנס היה בשינוי "התנהגות" הטבע, ולא ב"עצם" טבע הברד. וגם מכת בכורות אין זה שינוי "עצם" הטבע, אלא שהקב"ה הרג את בכוריהם בחצות הלילה ברגע אחד.

ואילו הנס הראשון שציוה הקב"ה למושה לעשות נגד פרעה שהטמה נהפך לחוש, וחדו להיות מטה בכפו, וכן יציאת ידו מחיקו ונעשה ידו מצורעת כשלג וחרזתו שנהפכה ושבה כבשרו, היו נסים גלויים בשינוי "עצם" הטבע, וכן כל הנסים והנפלאות שנעשו במצרים כמבואר ומלא במדרשים ואגדות חז"ל שהיו כל מיני סוגי נסים, גלויים, ושאינם גלויים כלל לא בשינוי הנהגת העולם, ולא בשינוי הטבעיים ממש. והנסים הגלויים בשינוי הנהגת העולם, ולא בשינוי הטבעיים עצמם, כולם נמשכים ממקורם שרשם שהם עצם חידוש המושג של "נס" והפיך הטבע, כל זה נתגלה ב"ביצי"מ", ובכח ובהעלם יש בהם גם כל הנסים הגדולים והעצומים שעתידיים להיות לעתיד לבא, בב"א.

וזהו פי' מאמר חז"ל מסמך גאולה לגאולה, שכל הנסים בתוך הטבע ממש בלי שום שינויים בגלוי, והם לגמרי נסתרים, כמו שהיו בפורים, כולם מקורם ב"ביצי"מ".

והוא ע"ד המבואר בספ"ק הכלל הידוע שנועץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן, דהיינו שהסוף של השנה בהנסים שהיו בפורים שהם לגמרי נסתרים, נעוצים בתחילתן שהם ביציאת מצרים ששם היו ההתחלה של הנסים בכלל כנ"ל, והיו נסים גלויים ממש ותחילתן בסופן של הנסים במשך השנה עד הנסים של פורים הנעוצים מתחילתן לסופן, כפי"ש"י ור"ח הנ"ל "מסמך גאולה לגאולה", פורים לפסח - גאולת אסתר לגאולת מצרים.

במס' מגילה (ו' ע"ב) מובא פלוגתא בין רבי אליעזר ברבי יוסי לרבי שמעון בן גמליאל, כשמעברין השנה ויש אדר שני האם צריך לקרות המגילה בשני או לא, לר"א בר"י אין קורין בשני, ולרשב"ג קורין בשני.

לר"א בר"י הטעם מהפ' הנא' במגילת אסתר בכל שנה ושנה, מה כל שנה קורין באדר הסמוך לשבט אך אף אדר הסמוך לשבט, לרשב"ג הטעם ג"כ מאותו הפסוק, שנאמר בכל שנה ושנה, מה כל שנה אדר הסמוך לניסן אף כאן אדר הסמוך לניסן, ומבואר בגמ' לר"א בר"י הטעם דאין מעביירין על המצות, ופי' רש"י בשם המכילתא שנא' בפ' בא, ושמרתם את המצות, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה. ולרשב"ג הטעם מסמך גאולה לגאולה עדיף, פירש"י גאולה לגאולה, פורים לפסח.

ורבינו תנאל מוסיף בפירושו בטעם של רשב"ג משום מסמך גאולה לגאולה, כמה מילים, והם: מסמך גאולת אסתר לגאולת מצרים.

והנה עפ"י המבואר לעיל שכל עניי הנסים והגאולות נמשכים מנסים וגאולת מצרים, מובן היטב הטעם של רשב"ג ד"מסמך גאולה לגאולה עדיף", כפי"ש"י לפסח, וכהוספת הר"ח מסמך גאולת אסתר לגאולת מצרים, דהיינו שפורים שהוא גאולת אסתר נסמך לפסח גאולת מצרים, מפני ששורש כל הנסים והגאולות מקורם ב"ניסים ביצי"מ", ולכן נכון להסמיק "פורים לפסח", מפני שידוע הכלל שהנעפים נמשכים אחר שרשם. וכמו הנר שמדליקין מאבוקה, אזי אור הנר נמשך בטבעו אחר האבוקה.

וכן ידוע מאמר חז"ל במס' תענית כ"ט ע"א, משנכנס אדר מרבין בשמחה, פירש"י ימי נסים היו לישראל פורים ופסח, עכ"ל.

משמע ממאמר חז"ל מרבין בשמחה, שהריבוי של השמחה הוא מהימים הסמוכים זה לזה, דהיינו מסמיכות "אדר לניסן", שאז היו ימי נסים לישראל "פורים ופסח", לכן צריכין להרבות בשמחה בשני החדשים האלו, וכשנכנס חודש אדר מתחילין להרבות בשמחה, כי הימים האלו שהם חדשי אדר ניסן היו ימי נסים לישראל, והריבוי של השמחה צריך להימשך עד פך חודש ניסן, כי בחודש אדר הרי נתוב במגילת אסתר והחודש אשר נהפך להם מיוגון לשמחה וגו', ובחודש ניסן הרי כל החודש נקרא "חודש הגאולה", כמ"ש בפיט "החודש אשר ישועות בו מקיפות".

ומובא בשם השל"ה הק' ע"פ ע"ב בפ' בא החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה, שכל החודש ניסן נחשב כמו ראש חודש לחדשי השנה, דהיינו שהוא כמו יו"ט של ראש חודש שבכל חדשי השנה.

ועוד מובא בספרים הק' שבכל חודש ניסן מאיר הארה אלקית מלמעלה מסדר השתלשלות, כמו בשבתות ויו"ט, וכמו בכל ר"ח.

והעל התניא בדרושי סוכות כותב, שבכל יום שאומרים הלל כמו בחנוכה ור"ח, וגם בפורים הרי אמרו חז"ל שקריאתה זו הלולא, אז מאיר הארה מלמעלה מסדר השתלשלות, מפני שאומרים בהלל הפ' כי גבר עלינו חסדו "ואמת ה' לעולם" וגו', דהיינו שמתגלה אמת ה' לעולם, והוא "אמיתת שם הו"ה" כמו שהוא, למעלה מהשתלשלות והגבלות העולמות.

ועוד מובא בהל פסח (ס' תכ"ט) שבי"ב ימים הראשונים של החודש הם ימי הקרבת קרבנות הנשיאים וכל ימי הקרבן של כל נשיא היה יו"ט שלו, וער"פ וימי הפסח ואסרו חג, הרי כבר יצא רוב החודש בשמחה ובקדושה, לפיכך עושין כולו קודש, לכן אין אומרים תחנון בכל חודש ניסן.

וכאמור בשם הספ"ק שכל חודש ניסן נק' "חודש הגאולה" שנמשך גליו של אמת ה' לעולם, שמתגלה שם הו"ה שהוא למעלה מהשתלשלות העולמות.

וגם במגילת אסתר שקריאתה בפורים זו הלולא, יש בה ג"כ שמות הוי' הק' ברמז כידוע מהאריז"ל, מהפ' יבא המלך והמן היום, ר"ת שם הו"ה, וכנ"ל שכל "הסמיכות של אדר לניסן" וכל המעלות שיש בחודשי אדר ניסן, הם נמשכים מהמקור של המושג "נסים" ולמעלה מן הטבע, שהוא מהנסים "ביצי"מ" מקור כל הגאולות כל ישראל לדורותיהם.

ג' סוגים בהנהגה הנסית: א. נסים גלויים לגמרי. ב. נסים שאינם גלויים כלל. נסים גלויים ב"הנהגת" הטבע ולא ב"עצם" הטבע

עוד מבואר בספרים הק' שענין סמיכות גאולה לגאולה הוא באופן של המשכות כל מיני סוגי הנסים.

א. הנהגה נסית שהם נסים גלויים לגמרי למעלה מן הטבע שמשתינים סדרי בראשית בגלוי לעיני כל העולם כמו שהיה ביציאת מצרים, שנהפכו מים לדם, וים ליבשה בקייעת ים סוף וכדו' שנהפך חושך לאור, כחשיכה כאורה וכו'.
ב. נסים שאין רואים שום שינויים בסדר הטבע, ורק אחר כמה ציפורים של מקרים

במשעול החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גליון נח/ב | פרשת פקודי תשפ"ה

החודש והתחדשות – בין תשרי וניסן

כלים וחיות: בהנחת עניין ההתחדשות של ניסן ותשרי עסקו בזה בכל הדורות בתמינה על המחלוקת של ר"א ור"י במועד בריאת העולם בניסן או בתשרי, כיצד יחלקו בעניין שבמציאות, ואמרו כולם ששניהם אמת. ור"ת תירץ בתוספות (ר"ה כז.) שזה במחשבה וזה במעשה. ומשם האר"י הק', כתב בתולדות יעקב יוסף ובאוהב"י ועוד צדיקים, שזה בהיריון וזה בלידה. והמשנה בסיסית לעניין זה יש בדברי בעל אורח לחיים פ' בא. שהמציאות הכללית (וכן גם הפרטית של כל אדם) קיימת בשני דברים עיקריים; כלים וחיות. (חיות: התקרא לפעמים אור) ובכל נברא ובכל הברואים ובכל רמות קיומם, ישנו עניין פלאי זה. בתחילה נוצר הכלי ממה שקדם לו, ואח"כ נוצרת ובאה אליו חיותו העצמאית.

ונראה, הנה פלוגתא בגמרא ב"ר"ה (ג. ס.) ר"א אומר בתשרי נברא העולם, ר' יהושע אומר בניסן נברא העולם. ולהבין איך פליגי במציאות, וגם זה מביא ראייה מפסוק, וזה מביא ראייה מפסוק, וכי הפסוקים ח"ו סותרים זה את זה. ונראה, דכתוב בספרים (עין חיים שער א ענף ג) דברייתא העולם היתה בתחילה בחי' צמצום אור ית', ועל ידי זה יוכל להתהוות בחי' כלים, ואח"כ המשך השי"ת החיות בכלים, וידוע, דתשרי הוא בחי' צמצום ונתפסט ובא חיות כל הכלים או יקרא שם הבריאה עליו. וזהו ר' אליעזר כבר בתשרי נברא העולם, רצה לומר בבחי' דין וצמצום, כי אי אפשר להיות העולם אלא ע"י צמצום אורו יתברך, **או נעשה בחי' כלים**, ורבי יהושע נמי מודה שתחילת הבריאה היתה ע"י צמצום, אבל האיך נקרא שם הבריאה אליו אם אין לו חיות, על כן אומר בניסן נברא העולם, רצה לומר בבחי' **אהבה והתפשטות החסד**, רצה לומר כאשר נמשך ונתפסט ובא חיות אל הכלים או יקרא שם הבריאה עליו. נמצא, לא פליגי כלל במציאות, ששניהם מודים שתחילת הבריאה הייתה על ידי צמצום, וגמר הבריאה ע"י חסדים, וכן הפסוקים, ש"א מביא ראייה מהתחלת הבריאה מה שאמר השי"ת תוציא הארץ, ור' יהושע מביא ראי' האיך שנעשה עין שם.

וכמו שאדם בונה בניין או עיר, בתחילה המאמץ הגדול לקבל את כל הדרוש לבניה זו באנשים ובחומרים ובזמן הפנויים לואת, **לאחדם ולהכריע** ליצירת הבניין והעיר. הנה אחר שהושלמה הבניה, מתחילים הבניין והעיר לשמש למטרתם למגורי אנשים מיושבים, שלשנים בבניה, 'לעבדה ולשמרה', למטרתם בחייהם, להחזיקה ולשפורה בכל כחותיהם לצורך מטרה זו. וביותר ניתן לראות זאת בזמננו, שיש כוח ומאמץ אחד הדורש ליצירת כלי רכב, לתכנונו ולהרכיב את כל חלקיו ואו לרכוש אותו, ובנפרד יש כוח ומאמץ ודלק הדרושים בכדי לנסוע אתו ממקום למקום לפי מטרת בעליו. הרכב עצמו הוא כלי - כמו הבניין והעיר הקיימים תמיד מאז שייצרום, והנסיעה בו היא כמו השימוש שמושט בבניין והעיר, ושניהם הנסיעה והשימוש בבניין הם ה'חיות' השוטפת המביאה לשימוש מוזמן לזמן. כך גם בכל החיים הקיימים על פני האדמה כפי שידוע בזמננו. כל איבר בגופו של כל בעל חי ואף בכל הצומח, קיים קודם כל בצורתו ובמרומו המיוחדת ככלי מיוחד לתפקידו, ולאחר מכן קיימת גם מערכת שלמה הדרושה להזנתו ולחיותו בחמצן ובחומרי קיום וחילוף אחרים, כדי שיוכל לקיים את תפקידו ביצור ובגוף בו הוא נמצא. ואף בדומם שבבריאה ידוע כיום על חלקי האטום הקטנים, שהם ככלים המסתובבים בחיות ואנרגיה סביב רעיונם המרכזי, וכך מהווים את עצם החומר לכל סוגיו.

מעם וסיבה: מובן ש'חיות' זו היא גם כל הסיבה ליצירתם קיומם לאחריה. כמו הרכב שיוצר נקמה ונודע לנסיעתו שנותן לפי מטרתו בעליו וכך גם העיר והבניין, כך גם כל האיברים קיימים - מסודרת היצירה של יוצרם - בכל גוף לצורך תפקודם המסוים ולשם כך הם ניוונים וחיים. אבל ה'חיות' הזו שהיא הסיבה ליצירתם, מתגלית לעין הרואה רק אחר שהרכב הבניין והעיר כבר נוצרו והם מתחילים לשמש למטרתם. כך גם מתגלים בימינו טעמי וסיבות פועלים וצורך קיומם של כל האיברים בחי ובצומח. וכך הוא בכל ליצירת גוף העולמות וטבעיותם בתשרי, והתגלות חיותם טעמים וסיבותם בניסן. וכמשי"כ בקדושת לוי - דרוש לפסח

מאמר הנגמרא הנ"ל (ר"ה י"ג) חד אמר בניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי נברא העולם. ונבאר דליכא פלוגתא ביניהם ויבואר על דרך משל, אחד שעשה איזה דבר יש בו שני דברים. אחד, העשייה. ואחד, הטעם למה עשה כן. כביכול כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא נודע הטעם על מה שברא העולם. ובאמת עיקר בריאת העולם היה בשביל להשתעשע בעולמו עם ישראל שיעשה רצונו ויכירו גדולתו ויבנו שהכל לכבודו ברא. אבל בשעת בריאת העולם עדיין לא נודע הטעם על בריאתו, עד לניסן, שיצאו ישראל ממצרים וראו הכל כי הוא אלהים אדון עולם וכי הוא ברא

שההתחדשות נכנס בכל אחד ואחד: פרשת החודש, אמורים בה דיני קרבן הפסח וקידוש החודש. והצדיקים הראשונים כבר קבלו לשבת זו כעניין של התחדשות בכל ענייני עבודת ה'. והחידושי הר"ם היה אומר שהר"ב מפרשיסחא בכל שבת החודש היה אומר את מאמר הרבי מלובלין ע"ו.

בגמ' שבת. רבי אלעזר בן ערך וכו' איעקר תלמודיה וכו' בעא למקרא החדש הזה לכם אמר, החרש היה לבם וכו'. הרבי מלובלין וצ"ל היה אומר על זה, אף על פי שהחרש היה לבם מכל מקום החודש הזה לכם, היינו שההתחדשות נכנס בכל אחד ואחד ודוחה את החרשות מלבם.

ומעין זה בספרו דברי אמת לחוה מלובלין ז"ל לפרשת החודש. בהשוואה גדולה של ענייני השנה החדשה שמתחילה בניסן אלה שמתחילים בתשרי במועד ראש השנה. 'לפסוק פרנסה וכן בניסן וכן חיים הן לנפש והן לגוף'.

וזה החודש הזה לכם ראש חדשים של כל התחדשות של המעשים טובים והנהגות טובים במה שחוזר בתשובה ויש לו התחדשות על זה[בחב"י] דבר, להיות רק זה משפיע תענוג בכל לו ית'. וזה הוא ראש חדשים. ראשון הוא לכם החדש השנה, כמו בראש השנה מחדשים לפסוק פרנסה וכן בניסן וכן חיים הן לנפש והן לגוף גם במי שחוזר בתשובה, כן כנ"ל יש לו כוח לפעול להתחדשות לשובה כמו שנה חדשה, וכן נמי תועלת להשגה בתורה ע"י התשובה הוא בינה. וזה לחדש השנה, הוא לימוד... וכן בעת שנעשו נסים ונפלאות נקל לפעול בו נסים עוד וע"כ המן הרשע ויועצו החכמים בשביל זה לא בחרו באותו חודש שנעשו בו נסים לאבותינו ומה שלא בחרו בעת שהי' צער ר"ל ג"כ בשביל שלא תקום פעמים צרה כנ"ל. וזה החודש הזה לכם ראש החדשים פ"י להיות התחדשות לאדם שהי' לא טוב להיות כמו ברי' החדשה ויבטל שגולד. כמו שהי' בזה החודש שיצאו אבותינו ממצ"ט שערי טומאה למצ"ט שערי קדושה, יש כוח להמשיך להיות טוב ולשוב בתשוב' כמו ביציאת מצרים. ראשון הוא לכם החדש השנה פ"י להיות התחדשות להשתנות מרעה לטובה, וכן להיות שנה טובה וכן לשנות המזל לטובה, על כי בו ראש המזלות שמרומו ביעקב אבינו שה פזורה ישראל ושורשו הוי"ב כסדרה.

וכך גם מביא בספר אורח לחיים - פרשת בא משם רבו בעל הקדושת לוי והרב המגיד ממעריטש. שהחודש ניסן הוא 'חידוש השכליים' המגיע עד למטה לעולמנו, להאמין במחשבת האלוקות - 'בשורה המחשבה הנקרא בינה', ושמעולם זה נמשכים כל הפעולות והמעשים שבעולם העשייה, נגד דעת כל אנשי הכשפים האטומים וה'חרשים' המכחישים פמליא של מעלה. יעו"ש. ועל פי זה מוסיק בספר אהבת שלום - פרשת החודש, הנהגה מעשית חשובה, להקפיד במיוחד על ימי ראש חודש ובפרט בראש חודש ניסן, שהוא ראש לכל החדשים, 'שיהיה כתיקונו', ולכל הפחות 'אפילו אם שעה אחת ביום ר"ח כתיקונו', תפעל גדולת ונצרות. יעו"ש באורך. ובאמת, אף שלעניין בניין השנים הכללי כמו גבי שמיטה ויובל, הרי השנה מתחילה בא' תשרי, הרי שלגבי העניינים הפנימיים של עבודת ה' וכבוד מלכות שמים, מונים מניסן. הקרבנות בביהמ"ק היו קרבים מניסן רק מן התרומה החדשה, ולרגלים ולמלכי ישראל מונים את שנות מלכותם מניסן. וכמו ששנינו במשנה הראשונה שבבב"ס ראש השנה, ד' ראשי שנים הם. וכמו שראש השנה לפירות האילן, ולמעשר בהמה, הוא באמת בזמן שבמציאות הטבעית מופיעים דורות חדשים של פירות ובהמות חדשים, על כרחך שגם בראשי השנה לשמיטין ליובלות שהוא בתשרי, ולרגלים ולמלכים שהוא בניסן, ישנה ומופיעה מציאות חדשה. והשאלה הגדולה היא מה מתחדש בראש השנה, ומה מתחדש בניסן, ומה העיקר מביניהם. ואם כי רחוקים אנו מהליות 'יודעי בינה לעיתים' להבין ולהרגיש את שנינו הזמנים מתוך ליבנו כמשי"כ הרצ"ה מלובלין בשם הר"ב.

ומי שיש לו הבינה הברורה, יודע ומכיר שינוי העתים בלב מבלי שידע יחוד העת, ועל ידי זה יודע מה יעשה ישראל בעת לעשות לה'. והוא רק על ידי...שדכוכל לו כך בה' יתברך... כי בכל שינוי עת למטה - כן למעלה וכו' להיפך... ולכן יוכל להרגיש העתים. וזהו על ידי בינת הלב כי ההרגשה בלב. (דובר צדק - קונטרס נר המנוחות מצות עשה א')

מכל מקום צריך להבין מתוך דברי הצדיקים כיצד דברים אלו מתבטאים לעניינינו בעבודת ה', וכיצד יתחדש היהודי התחדשות של אמת בעבודתו וזמה יעשה ישראל בעת לעשות', בעורת הימים אלו המסוגלים לכך, כשנמם.

פניני הלכה ומנהג

פנינים משיעורו השבועי של הרב גרבי פנחס אהרנסון שליט"א
רב חסידי אמישינוב בעיד"ק ירושלים

פניני הלכה

פניני הלולא

כ"ט אדר - הרה"ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק זצ"ל

וקדשתו - להשיעו בו קדושה

בספר אהל שלמה (ח"א אות ה') כתב המחבר שזקינו הרה"ק בעל תפארת שלמה ה" אוהב נאמן דבוק מאד באדמו"ר הרה"ק מווארקא ז"ע, וסיפר שפעם אחת הי' הרה"ק מווארקא בראדאמסק, והרה"ק בעל תפארת שלמה הלך אליו, ואח"כ בא הרה"ק מווארקא לבקרו, וכשבא לפתח ביתו המתין שהרה"ק בעל תפארת שלמה יכנס ראשון, והתווכחו ע"ז, ואמר הרה"ק מווארקא שע"פ הלכה הוא מחוייב לכבדו שיכנס קודם, משום שהוא כהן, וצריך לכבדו מדין (ויקרא כ"א ה') 'וקדשתו', נענה הרה"ק מראדאמסק 'אדרבה, ברעננט אין מיר אריין א קדושה' - אדרבה, תכניסו אלי פנימה קדושה. כלומר משום שאתה מחוייב בי לקדשני א"כ תשפיע עלי קדושה].

תהלתו בקהל חסידים

בספר גדולת הצדיקים (אות ס"ו) הנדפס עם ספר אהל יצחק * מתולדות וד"ת מאדמו"ר הרה"ק מווארקא ז"ע ותלמידיו, מספר המו"ל שהרה"ק בעל תפארת שלמה הגיע לבית המדרש שהיו שם חסידי וארקא וחסידי קאצק, ולא היו כ"כ אוהזים אותו לרבי², ובביל שבת אמר הרה"ק מראדאמסק דברי תורה, וחסידי וארקא וקאצק לא התפעלו כ"כ, אמנם למחרת ביום השב"ק ירד הרה"ק מראדאמסק לפני התיבה לתפילת שחרית ומוסף, וראו אצלו התלהבות והתפשטות הגשמיות, וכולם היו משבחים ומודים שהוא רבי וצדיק גדול וקדוש מאד¹.

שינוי הפנים ע"י כעס

בספה"ק תפארת שלמה (פרשת ויגש) כתב לבאר מש"כ 'ותנכר אליהם ויזבר אתם קשות', כי לכאורה יפלא מדוע לא הבינו השבטים להכיר את יוסף הצדיק בתמותת פניו, כאשר כל רואיו יכירוהו כי הוא זרע ברך ה', ובפרט השבטים הקדושים בעלי רוח"ק לא יכלו להבין ע"י ראיית פנים, והלא מצינו בזוה"ק שהינוקא הי' מכיר בראית פנים וודאי יכלו השבטים לדעת כמו שידע הינוקא. וביאר התפארת שלמה, שזו הי' צעתי יוסף להנכר אליהם בדבר זה בצננו, שהי' מדבר עמם קשות כעס, ועי"ז היתה תמותתו משתנית ולכן לא הכירוהו, וזהו 'ותנכר אליהם' - בזה גופא שהיה מדבר עמם קשות עי"ז התנכר אליהם². עי"ש שיבאר עוד פסוקים ע"פ ביאור זה.

המשך בעמוד ב

- א. ספר סיפורי צדיקים מכמה מגדולי וצדיקי פולין זצ"ל, ונדפס בחסמ"ת הגר"ז מבריסק זצ"ל שבמכתבו הנדפס בתהלתו הספר מבקש לעזור למו"ל להוציא לאור את הספר 'לעזור הלבבות לירדת שמים'.
- ב. וכלשונו 'כנהוג בדור הקודם, כידוע זאת שבזמן זה מחלוקת תמיד, הכת חסידים זו עם חסידים כת אחרת'.
- ג. עיי' בשער היחודים שכתב הרה"ק רבי חיים וויטאל

קידוש לבנה

חובתם בזה רק בזמנם אבל לא לדורות הבאים אחריהם. עיי"ש.

א"א לבלות זמן רב כ"כ ללימוד חכמת המולדות

בסו"ד הסיק בדרך פקודין, שאשרי מי שזכה בילדותו ללמוד כל עומק החכמה הנפלאה של הילוך המולות וחשבון התקופות בשיעור ובמשקל, כי הוא מצוה גדולה, ובפרט בזמנינו שאין מקיימים המצוה הזאת כתיקנה בבית דין הגדול בירושלים והלימוד עולה במקום העשיה. אבל של בילדותו אי אפשר לו לבלות כל כך זמן רב הצריך לעניינים האלו כי היא חכמה נפלאה דקה מן הדקה, יספיק לעצמו בחשבון בהחכמה כפי כחו, ומה שיבין יבין, ולמצוה יחשב.

קידוש לבנה סוד קידוש החדש

בדרך פקודין (שם אות י"ג) כתב שמדברי סופרים תיקנו הוספה למצות קידוש החדש, לברך ברכת הלבנה. ועיי' ברמ"א א' (דרכי משה אר"ח ס"י תכ"ז אות ג') שכל העניינים שנוהגים בקידוש לבנה שצריכים להיות בשמחה וענין הריקודים יש לו סוד גדול בדרך הקבלה, 'הוא סוד קידוש החדש, והמשכיל יבין'.

קידוש לבנה לפני צאת הכוכבים

פסק הלכה מענין הוציא בשו"ת גור אריה יהודא (אריה סי קמ"ד) מהשוואת מצות קידוש החדש לברכת קידוש לבנה, דהנה בגמ' (סנהדרין כ"ב) אמרו 'כל המברך על החדש בזמנו, כאלו מקבל פני השכינה, כתיב הכא החדש הזה לכם, וכתבי התם זה אלי ואנוהו'. הרי שהאסמכתא על קידוש הלבנה הוא מפקוק (שמות י"ב ב') 'החדש הזה לכם', אע"פ דעיקר כונת הפסוק הוא על קידוש ב"ד מ"מ הוא אסמכתא על קידוש לבנה, ונלמד מתיבת 'זהו'.

והנה רש"י עה"ת כתב 'נתקשה משה על מולד הלבנה באיזה שעה תיראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע הלבנה בריקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש, וכיצד הראוהו, והלא לא היה נדבר עמו אלא ביום, שנאמר ויהי ביום דיבר ה', ביום צותו, מן היום אשר צוה והלאה, אלא סמך לשקיעת החמה נאמר לו פרשה זו והראהו עם חשיכה².

לפי"ז כתב בשו"ת גור אריה' יהודא, שמכיון שיכולין לקדש החדש על לבנה בנראה עם חשיכה, ה"ה קידוש הלבנה לברך עליה מחדש חדשים אפשר ג"כ לברך על ראייה עם חשיכה, עוד לפני הלילה, ועכ"פ במקום

בפרשת החדש שהצטוונו לקרותה השבוע, כהכנה לחדש ניסן והקרבת קרבן הפסח, פותחת התורה בדני קידוש החדש, שע"י נקבעים המועדים, וידוע מש"כ רש"י בתחילת פירושו לתורה שמצוה זו של קידוש החדש היא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל¹.

קביעות החדשים אינה תלויה בראית הלבנה

כתב רבינו בחיי (שמות י"ב ב') שאין כוונת הכתוב 'החדש הזה לכם ראש חדשים', להזהיר אותנו לעבר שנים ולקבוע חדשים על פי ראית הלבנה, כי בקביעות החדשים אין עיקר בתורה לחוש לראית הלבנה אם תראה מוטב ואם לא תראה ביום הקביעות, אלא קודם לכן או אחרי כן ליום או יומיים אין אנו חוששים, כי לא נצטוו בתורה לקבוע החדשים על פי ראית הלבנה כי אם על פי החשבון.

כמדובר לא ראו הלבנה מבעד לעננים

והביא הוכחה שכתב רבינו הננאל שהרי כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הענן מכסה אותם ביום ועמוד האש בלילה, ולא ראו בכלום שמש ביום ולא ירח בלילה, כמ"ש (נחמיה ט"ו ט') 'ואתה ברחמך הרבים לא עזבתם במדבר את עמוד הענן לא סר מעליהם ביומם להנחותם בהדרך ואת עמוד האש בלילה להלתי להם', ומהיכן היו קובעים חדשים על פי ראית הלבנה, אלא בודאי עיקר המצוה בכתוב על פי החשבון.

מצות עשה לדעת חשבונות התקופות והמולדות

כתב הרה"ק בעל בני יששכר זצ"ל בספרו דרך פקודין (מ"ג ד' חלק המעשה אות י') שבזמן הזה עיקר המצוה [- קידוש החדש] הוא לחשוב חשבון התקופות והמולדות עפ"י הכללים המסורים בידינו מאת חכמי האמת וקביעות הראש חודש עפ"י החדיות המסורים בידינו, והמצוה הזאת כעת מוטלת על כל אחים ממוולד לחשוב עכ"פ המולדות מחודש לחודש ולא יסמך על הלווה הנדפס. ולדעות כיון שאין כעת ב"ד סמוכים לעשות המצוה כדת של תורה בזמנה בעד כל ישראל, רק אנתנו סמוכים על החשבון דר' הילל, הנה מחוייב כל אחד לחשוב עכ"פ בזמנו החשבון ממוולד לחודש עפ"י הכללים שכלל ר' הילל, ואי אפשר לנו לומר שאנחנו יוצאים ידי חובה בחשבון שחשב ר' הילל בזמנו, כי אפילו הב"ד הגדול לא היו יכולים להוציא את הרבים ידי

א. ועיי' בספר פניני הלכה ומנהג (פי"א) מה שיבאר אד"ש מדוע לא נחשבת מצות מילה שהצטוו אברהם ודודו למצוה הראשונה, וברמב"ן בפרשת אמור (ויקרא כ"ד) הביא דעת בעלי התוספות שעד זמן מתן תורה עדיין לא היו נקראים בשם 'ישראל', ולרמב"ן מאבארה אבינו כבר היו נקראים בשם 'ישראל' כמו שהוכיח מגמ' (קידושין טז) ועכ"פ לרבי שניהם י"ע, שהרי מצות מילה ומצות קידוש החדש שניהם ניתנו לפני מתן תורה, ומדוע החייבו קידוש החדש למצוה הראשונה.
ואמר ע"פ מש"כ הרמב"ם בפירוש המשניות (חולין פ"ק ד' משנה ו') שכל התרי"ג מצוות שאנחנו מצווים הם רק משום שכן נצטוונו ממה שרבינו שאמר לעם ישראל, ולא משום שנצטוו האבות, (ועיי' תוס' סנהדרין נו. ד"ה עשר), ומצות קידוש החדש היא המצוה הראשונה שקבלנו ממה שרבינו ע"ה.
ב. כמה פעמים חזר אד"ש על מה שהסתפק הרה"ק בעל שפת אמת זצ"ל (ליקוטים, פי"א), באיזה יום נאמרו הדברים, האם בכ"ז קודם שחשכה באו קודם שחשכה, שמכאן צדיקים לאנן ולכאן, וצ"ע.
ג. ויל"ע, דמה שהראה הקב"ה למשה הי' סמך לשקיעת החמה, הדיינו, לכאן קודם שקיעת החמה, ואם נלמד משם זמן ברכת קידוש לבנה הי' שייך לברך עוד לפני שקיעת החמה, וזא לכאן וזא לאיני שרגא ולבנה.

"העדות"

(שמות לח כא) אלה פקודי המשכן המשפן העדת אשר בקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן:

נתחדש כאן תואר ושם חדש למשכן, 'משכן העדות'. התורה מדגישה, שזה מהותו ושמו ותארו. שלא אמרה אלה פקודי משכן העדות, אלא אלה פקודי המשכן, ומבאר ומסביר שהוא משכן העדות. | ויל"ע מה הכוונה משכן העדות, ולשם מה מתואר כך, ומדוע דייקא כאן נתחדש לו שמו זה. | עוד יל"ע, שמלבד לשון משכן העדות הנזכר כאן, ונזכר עוד כמה פעמים. גם נקרא 'אהל העדות'. ויל"ע מה פשר ההבדל בלשונם. | עוד יל"ע עוד נסמכים לתיבת 'עדות', והם הארון, שנקרא בתורה 'ארון העדות' (אולם בספרי הנביאים נקרא לרוב 'ארון ברית'). גם הלוחות נקראים 'לוחות העדות'. | ויל"ע למה הכוונה 'עדות', ואם כן יבואר המכוון בביאור 'משכן העדות'.

ויקם עדות ביעקב

והנה בציווי הארון, כשנאמר (שמות פרק כה טו) ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליך. פרש"י "העדות - התורה שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצות הכתובות בה".

יש מקום להבין בדבריו, ש'תורה' היינו 'ספר תורה'. כך גם הבינו בדבריו כמה מפרשים (עיני רא"ם, גור אריה), למרות שיש מפרשים שהכוונה ללוחות השניות, שהם 'תורה' העתידה להנתן, כי עד סוף מ' שנים זה היה התורה שבידם, היינו הלוחות בלבד (עיני משכיל לדוד). עכ"פ לדעת המפרשים שהכוונה לספר התורה, קשה, מדוע נקט רש"י תורה למרות שלהדיא בפסוקים נזכר על הלוחות שם עדות. עוד תמוה, שאם כן לא ידענו מי הם 'העדות', הלוחות או התורה.

עוד צריך עיון בשיטת רש"י, שעל הנאמר (ויקרא פרק כד ג) מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערה אותו אהרן מערב עד בקר לפני יקנך תמיד חקת עולם לדרתיכם. פירש: "לפרכת העדת - שלפני הארון, שהוא קרוי עדות". הרי שהארון עצמו קרוי עדות.

ונראה פשוט. שכל הענין הוא, השייכות שבין ישראל לאביהם שבשמים. מה שמכונה בשעת ההבטחה בשם 'ברית'. שהברית היא ששני הצדדים מתחייבים זה כלפי זה, ונעשים קשורים זה בזה. כך נתחדש במתן תורה, אתם עשיתונו חטיבה אחת בעולם וכו', ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם.

האות לברית זו, נקרא בשם 'עדות'. מאחר שאין זה ברית על פרט מסוים, אלא ברית והתקשרות מקיפה, שאנו נהיה לו לעם ונעשה רצונו, והוא יהיה לנו לאלקים. לכן הדבר שניתן לראיה לזה, הוא 'עדות'. הלוחות הם 'עדות' למעמד הר סיני, ושיש לנו מכתב ממנו, שעומד בדרך נס, וכתובים בו באצבע אלקים. זה לנו לעדות על עצם זה שיש לו שייכות עמו.

שהרי הלוחות נקראים גם בשם 'לוחות הברית' (דברים ט ט. יא טו), וגם 'לוחות העדות'. והנה שם בפסוקים נכלל ב' פעמים, 'לוחות האבנים לוחות הברית'. נראה שמצד שני אלה נקבעו שמוותיהם. כי מה שקיבלו אותם זהו מצד הברית, אולם הם לוחות אבנים, מצד שהם לנו לעדות. כמו עדה המצבה הזאת. כי האבן היא עדות. יתכן מאד, שהנה האבנים היו גשמיים ומשה חצבם ופסלם, אולם הכתיבה היא באצבע אלקים. הרי שיש בהם את שני צדדי הברית.

אכן, לאחר שנכתב ספר התורה, הרי שכל התורה כולה היא עדות. כי כל כולה מכתב שלוח מאת ה' לכל איש מישראל לקיים תורתו, ולעסוק בה. ניתן להגדיר, שכשם שבהשראת השכינה יש השראה כללית, ויש השראה על כל יחיד ויחיד כפי מעלתו. כך גם בענין העדות, יש עדות כללית לכל ישראל, שהם הלוחות, ויש עדות פרטית לכל איש ואיש, שמקיים 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וכו', לעד בבני ישראל'.

אחר שיש עדות, הנה הארון ששם מקום העדות, נעשה חטיבה אחת עם הלוחות. עד שגם הארון גופא יכול להקרא בשם עדות.

נוכל לומר, שאחר שנבנה הבית, הרי שכלל ירושלים עצמה, שהיו בה עשרה נסים קבועים, גם היא חלק מהעדות הזאת. לכן נאמר (תהלים פרק קכב ג-ד)

לוחות העדות

והנה, מאחר שמצאנו, שסתם 'העדות' קאי על הלוחות. כמ"ש (שמות פרק לא יח) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדת לחת אבן כתבים באצבע אלהים: (שמות פרק לב טו) ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים:

ונאמר לגבי הארון: (שמות פרק מ כ-כא) ויקח ויתן את העדת אל הארון וישם את הברדים על הארון ויתן את הכפפת על הארון מלמעלה: ויבא את הארון אל המשכן וישם את פרכת המסך ויסף על ארון העדות פאשר צנה יקנך את משה: ובוזה קיים הנאמר בפרשת תרומה (שמות פרק כה טו) ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליך: (שם כא) ונתת את הכפפת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליך: כי המטרה היא (שם כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפפת מפני שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל:

נמצא, שהארון נקרא 'ארון העדות', על שם הלוחות המצויים בו, שהם 'העדות'. עפ"ז, מאחר שכל המשכן עיקרו ומרכזו הוא הארון, שהוא קודש הקדשים, ייקרא כל המשכן בשם 'משכן העדות', או 'אהל העדות'.

לכאורה הדברים מוכחים, כי מצאנו גם לשון 'העדות' בלא נסמך, היינו 'העדות' בסתם. כגון (ספר שמות פרק טו לד) כפאשר צנה יקנך אל משה ויניחיהו אהרן לפני הקדת למשמרת: או לגבי מטה אהרן במחולקות קרח ועדתו, (במדבר פרק יז ט) והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אנגד לכם שמה: (שם כה) ויאמר יקנך אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו:

ובציווי המנורה, בפרשת תצוה (שמות פרק כו כא) באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדת יערה אותו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יקנך חקת עולם לדרתם מאת בני ישראל. היינו, כי שני דברים נתכנו 'על העדות', הפרוכת הנזכרת כאן, וכן הכפורת (שמות כה כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפפת מפני שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצנה אותך אל בני ישראל: ובוזה תבין דבר נפלא, שהנה האור החיים (ריש ויקהל) מבאר, שכל הנאמר שם, באם נאמר 'ואת' עם 'ו החיבור, הרי הוא בדרגת קדושת, אולם אם נאמר 'את', בא להפסיק ולומר, שכאן יש ירידה בדרגה מצד קדושת הדבר, ושם נאמר (שמות לה יב) את הארון ואת בדיו את הכפפת ואת פרכת המסך: כי הארון ובדיו הם דרגה אחת, שניהם הם ארון ללוחות, אולם הכפורת והפרוכת בדרגה אחת, שניהם 'על העדות'. שניהם סוככים. הכפורת נזכר בה לשון 'סוככים בכנפיהם', ובפרוכת נאמר (שמות פרק מ ג) וקמת שם את ארון העדות וספת על הארון את הפרכת: כי הכפורת היא 'על העדות', לכסותה מלמעלה, והפרוכת היא 'על העדות', לכסותה ולהפרידה שיהיה המקום בקדושת קודש קדשים. והבא מן החוץ, הפרוכת מכסה את הארון שנמצא פנים לה, ולכן היא 'על העדות'. [ועיין להלן].

עפ"ז, אחר שנתבאר שתואר 'העדות' קאי על הלוחות בלבד, וכל הנסמך אל 'העדות', הוא משום שהוא מישך שייכא גביה הלוחות, אנו צריכים לברר מדוע הלוחות עצמם נקראים עדות, ועל מה המה מעידים.

כנגד המש בריתות

ובדרך דרש יש מקום לומר. שהנה ה' כרת עם האבות ה' בריתות. אשר כרת את אברהם, תחילה ברית בין הבתרים, ושנית ברית מילה. ושבעות ליצחק, שהודיע ליצחק שיקים עמו את בריתו עם אברהם. אחר כך ויעמדה ליעקב לחוק, וזה היה כשיצא יעקב מבאר שבע, שאז כרת עמו את הברית, ולישראל ברית עולם, בשבוע לארץ ישראל, בבית אל קרא שמו ישראל, ושוב כרת עמו את הברית. וצ"ב מה פשר חזרת הברית שוב ושוב, וכן מה שבתהלים משתנה הלשון מאחד לשני.

והנה, כאן מצאנו לשון 'עדות' על חמשה דברים. שלפעמים נקרא 'העדות' בסתם, ולפעמים 'ארון העדות', ולפעמים 'משכן העדות' 'אהל העדות', או פרוכת העדות. נראים הדברים, שחמשת הבריתות עם האבות, מכוונים כנגד ה' עדויות אלה. כאילו כל עדות שהיתה כאן, היא מעידה על הברית עם האבות, שחזר וכתר עם כלל ישראל כעם.

תחילה נקדים, בתרגום יונתן (שמות כו. כח. לו. לג) שהבריה התיכון, היה מהאילן שנטע אברהם בבאר שבע, וקצוהו המלאכים, והטילו לים סוף, וצף, והכריזו שהוא מעצו של אברהם, ובהקמת המשכן נעשו בו ניסים ונעשה הבריה התיכון, שמבריה מקצה לקצה, והיה מתגלגל כנחש.

ונראה להסביר על פיו, דברי המדרש (ד"ח נא). "עמודי עשה סוף, דא אברהם. רפידתו זהב, דא יצחק, מרכבו ארגמן, דא יעקב, כליל תרין סטריין". בפשטות מסבירים, שכסף הוא מידת החסד, ולכן הוא לבן, וזהב הוא דין, וארגמן הוא כלול מכמה גוונים. כדוגמת חסד גבורה תפארת.

אולם נראה להעמיד, שהנה במשכן היה ג' דברים מכוונים כנגד ג' אבות. האהל עצמו היה מענין אברהם, שהוא הראשון שנמצא בו לרוב לשון אהל. גם בנאמר ויטע אהלה בתחילה, נוסף ה' בסוף, ללמד שהוא אהל שכניה, וכן בחז"ל שהוא אהל שרה, כי הוא אהל השראת השכינה, והבן. גם כשנטע אשל, היה העץ חלק מהשראת השכינה. לכן זכו בניו שיהיה להם אהל לשבת בית, מקום השראת השכינה. כי ענין זה, הוא מצד שהתורה תחילה גמ"ח וסופה גמ"ח, שמזה הצד ראויים להשראת השכינה, ואמרו חכמינו שגם בענין זה חסד ביניהם, הוא כלי מחזיק ברכה ואין בהם צר ומשטין וכל פגע. לכן היה המבריה מקצה לקצה, מנטיעתו של אברהם. קה"ק היה מצד יצחק, עמוד העבודה. כי ענין הכרובים, וענין השראת השכינה מצד העבודה, יסד יצחק. אולם מרכבו, היינו הארון, ששם הלוחות, שהוא התורה, זה מצד חלקו של יעקב עמוד התורה. היינו, שעצם מציאות המשכן היא מכוונת כנגד ג' אבהן.

עפי"ז נבאר, שהנה המשכן ואהל, הם מצד אברהם, שהוא בנה אהל לשבת בית. לשון משכן ואהל מכוונים כנגד ב' הבריתות שכתר ה' עם אברהם. הנה תחילה כרת עמו ברית שיתן לו את ארץ כנען, ושיהיה לו שייכות עם זרעו אחריו. זהו בחינת 'משכן העדות', אשר בחרת באברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך, וזכרת עמו הברית. הברית היא שהוא יהיה משכן לכבוד. אולם אחר כך נתעלה בדרגה, לכרות ברית מילה, שהוא עדות גם כלפי חוץ, כמו שהיה האהל עדות כלפי חוץ. שם נזכר שהיה יושב פתח אהלו, כי עד אז היתה השראת השכינה ב'אהלה', אולם מעתה ב'אהלו'. [ויש אומרים, שכל מה שהיתה שרה גדולה בנביאות מאברהם, זהו רק עד המילה, אולם משם ואילך היה יושב ושכינה עומדת, ועלה בנבואה יותר].

שני אלה הם הבנין ששם יכולים להכנס ולשכון. כי כל הרוצה להסתפח אל נחלת ה', צריך להכנס ברית ושבעה, וברית מילה, שהם טבילה להכנס בריתו של אברהם שנכתר בין הבתרים, ומילה להכנס לברית המילה, שניהם בריתו של אברהם. ואברהם אב המון גוים, וכל המציאות שיכולים גרים להכנס, זהו מצד שאברהם עשה את האהל והמשכן להשראת השכינה, ומכניס אורחים פנימה, ומגייירם. אצל יצחק, נקרא 'העדות' בסתם. כי אצל יצחק נתחדש עצם המציאות של עבודה בדרגה כזאת של מסירות נפש. עצם המציאות שיש מקום 'עבודה' לה, הוא עדות על כך שיש קשר בין הארץ לשמים, ויבואר עוד להלן בס"ד. אצל יעקב, נקרא בשם ארון העדות, או פרוכת העדות. כי יעקב הוא 'אבן ישראל', והוא חידש את צורת העבודה על ידי אבנים, ושם את האבן מראשותיו, והקימה מצבה. גם יצק שמן על ראשה. שהם כנגד לוחות 'אבנים', [וכבר נזכר כזה בתוספות השלם, שיעקב כנגד 'אבנים']. והשמן רומז למנורה. כי הארון הוא מרכבו ארגמן, והמנורה הוא מה שהתורה מאירה כלפי חוץ, שיעקב הוא עמוד התורה, ובוה מתגלה השראת השכינה בישראל. כי כל העוסק בתורה שכניה כנגדו, וזה יעיד בחוש כל העוסק בתורה בצורה הראייה, וזה לעדות שהשכינה שורה.

עפי"ז נוכל לומר, שגם הפסוק (תהלים פרק עה ה) יקום עדות יעקב ותורה שם בישראל אשר צנה את אבותינו להודיעם לבניהם: יהיה פירושו, שנתן את הלוחות וספר השכינה, נקרא בשם עדות, מלשון תעודה, או עדה המצבה. היינו שעצם השראת השכינה היא עדות. המקום והצורה שנבחר בשביל זה, הוא כבר בכלל פרטים, אבל הכלל הוא, שיש השראת השכינה, וכל מה שמישך שייכא גביה בשם עדות יכונה.

עפי"ז נוכל לומר, שגם הפסוק (תהלים פרק עה ה) יקום עדות יעקב ותורה שם בישראל אשר צנה את אבותינו להודיעם לבניהם: יהיה פירושו, שנתן את הלוחות וספר השכינה, נקרא בשם עדות, מלשון תעודה, או עדה המצבה. היינו שעצם השראת השכינה היא עדות. המקום והצורה שנבחר בשביל זה, הוא כבר בכלל פרטים, אבל הכלל הוא, שיש השראת השכינה, וכל מה שמישך שייכא גביה בשם עדות יכונה.

וכן בתרגום יונתן על הפסוק מחוץ לפרוכת העדות, הנזכר לעיל (ויקרא פרק כד ג) "מברא לפרגודא דסהדותא לעלמא דשכינתא שריא בישראל". כי כל מציאות קה"ק, הלוחות מצד עצמם, וכן הארון, והכפורת שעליו שני הכרובים מעורים, ועצם הענין שיש מקום שהוא 'קודש קדשים' לשם שכנית עוזו, זהו עדות לעולם על השכינה השורה בישראל.

עדות המנורה

והנה בגמ' (שבת כב:) דרשו "מחוץ לפרוכת העדת יערך", וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו; אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות? אמר רב זו נר מערב, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים".

מבואר בחז"ל, שלקחו את תיבות 'פרוכת העדות', וחילקום. 'מחוץ לפרוכת לצד אחד, ומתיבת 'העדות יערך' וכו', לצד שני. כך שתיבת עדות מתפרשת על המנורה. המנורה היא מעידה על השראת השכינה.

והנה, המפרשים (בגמ' שם, ועל הפסוק ויקרא כד ג) נתקשו, כיצד זה יכנס הדרש בפשטי הכתובים. כי ודאי פשט הכתוב, שהעדות חוזרת לפרוכת או לארון, או ללוחות שבקה"ק, ולא למנורה.

ונראה לפרש ב' אופנים. א' שהנה למרות שהיתה ידיעה ברורה לכך שיש ארון ולוחות וכו', מכל מקום בחוץ לא היה ניכר השראת השכינה. לכן דרשו חז"ל שהמנורה עצמה היא העדות, ותפקידה לעדות מעבר לפרוכת. היינו להעיד שמעבר לפרוכת יש השראת השכינה. נר המערבי, הוא עדות שאורו של עולם השרה שכניתו במקום. לכן כאן הסמיך 'פרוכת העדות', ולא כמו שנזכר בריש תצוה (שמות כו כא) באה"ה מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערך אתו אהרן וקניו מערב עד בקר לפני יקום חקת עולם לדורתם מאת בני ישראל: להורות שהמנורה עצמה היא העדות על הפרוכת, אשר ששם בפנים העדות. אופן ב', שהנה במשכן ובבית ראשון, היה העדות על ידי הארון, אולם בבית שני שלא היה ארון, היה העדות על ידי המנורה. באופן, שלעולם צריכים עדות, אלא שבאם אין את 'העדות' הראשונה שניתנה מאת ה', יש עדות מחודשת ואז העדות מעבר לפרוכת, בצד הקודש.

ידוע ומקורו בחז"ל. שהנה המנורה רומזת לאור החכמה, וכח התורה. ועיין העמק דבר שהרחיב הרבה בענין, שהארון והלוחות הם תורה שבכתב, ואילו המנורה הוא כח תורה שבעל פה, פלפולה של תורה. [ולכן בבית שני נתחזק כח תורה שבעל פה, ומשם כח המשנה, וחלק מההתחזקות, הוא שהתחילו לשכות, והיו צריכים לפלפל הרבה, לפי שבטלו האשכולות וכו']. אם כן, כמו שהתורה שבכתב היא עדות לישראל, כך אור התורה, ומה שתלמידו ותיק מחדש בתורה, הכל עדות שהשכינה שורה בישראל. נמצא שגם המנורה היא חלק מ'העדות'.

אם כן נותר לנו לברר רק את ההבדל שבין 'משכן העדות', ל'אהל העדות'. ולכאורה, ההבדל הוא, כמו שיש הבדל בין 'משכן' ל'אהל' מועד. ששם משכן מציין את החלק הפנימי, ושם אהל מציין את החלק החיצוני הניכר לעין. שלכן נקראו היריעות הפנימיות בשם משכן, יריעות המשכן, ואילו החיצוניות בשם אהל. אם כן, במקום שרוצה לציין שהשכינה שורה בפנים, יציין את משכן העדות, אולם בדבר הניכר לחוץ, כגון שיש ענן, או שהכניס מטה ופרח, שכל אלה ניכר בהם השראת השכינה בחוץ, יכנה את המקום בשם אהל העדות.

אוצר ידיעות התורה

♦ משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א ♦

חישוב תחילת הלילה לפי הגאונים ורבינו תם (ה)

חישוב ט"ז מעלות תחת האופק במקומות הצפוניים בהם התגוררו מתלמידי רבינו תם

יותר מזה יש להתפלא, שכן תלמידי רבינו תם, מצאנו ביניהם כאלו שהתגוררו באנגליה, בלאנדאן שם התגורר רבינו תם מאורליינו"ש, ורבי אליהו בן רבי מנחם מלונדוני"ש, ועוד מתלמידי רבינו תם מצאנו כאלו שהתגוררו ביורק, שהוא כמעט אצל הקוטב הצפוני, גבוה יותר מגייטסעדה, מה שמלמד אותנו כי במקומות אלו אין השמש כלל יורדת ט"ז מעלות מתחת לאופק בלילה, מה שמעמיד את כל מהלך חישוב תחילת הלילה לפי מעלות בדעת רבינו תם, כדבר תמוה.

לשבר את האוזן, בלאנדאן אין השמש יורדת כלל פחות מט"ז מעלות תחת האופק בימות הקיץ, ותמיד יש מעט אור בשמים, מה שמלמד כי אין כלל תחילת הלילה בימות הקיץ עד למחרת היום כאשר האיר אור הבוקר, וכן בוויילנא ובערי ליטא וכדומה, שם בימות הקיץ אין השמש מגיעה כלל לט"ז מעלות תחת האופק, אם כן אין לנהוג שם כלל דיני הלילה.

הנהגת איסור מלאכה במוצאי שבת עד ליום ראשון בבוקר

ואכן הזכרנו כבר, כי הגאון רבי מאיר פאנא שליט"א, המתגורר היום בקרית ספר, התגורר שנים בלאנדאן, וכפי ששמעתי מאחד מנכדיו, לא היה עושה מלאכה עד שהאיר אור בוקרו של יום ראשון בשבת, כי במשך כל הלילה עדיין לא היה זמן של תחילת הלילה לפי רבינו תם, והיה מבדיל על היין רק ביום ראשון, ואף אם הבדיל בלילה עדיין לא עשה מלאכה עד תחילת יום ראשון, וכן לעניין ספירת העומר היה מציא את שלא היו יכולים לספור בלילה בברכה, כי עדיין לא היה תחילת הלילה, ורק ביום היו יכולים לספור, ודברים אלו הינם דברים אשר לא שערום אבותינו לומר.

הארת השמש בכל שעות היממה בקוטב הצפוני

בכדי לחדד את הדברים אציין דוגמא, אשר הייתי עד לזה בעצמי, כאשר פעם אחת הוצרכתי ליסע מאמריקא לארץ ישראל, ובאותו תקופה התחיל אחד מהרי הגעש של איסלנד לפעול באופן חזק מאד, ועל כן לא טסו המטוסים מעל איסלנד, מה שהכריח ליסע על יד הקוטב הצפוני. ולמעשה, יצאתי מאמריקא ביום שלישי והגעתי ביום רביעי לארץ ישראל, ובמשך כל שעות הטיסה, האירה השמש באור יקרות, על אף שמדובר היה בלילה שבין שלישי לרביעי, מכל מקום כל אותה הלילה האירה השמש באור יקרות, שכן בקוטב הצפוני אין השמש שוקעת כמעט ואורה כאור הבוקר בכל שעות הלילה. ואכן קראתי קריאת שמע, אך לא היה לי קריאת שמע של ערבית, כי כל אותה העת הייתי במציאות של אור יום, ולא הייתה ירידת תחילת הלילה.

הקושי בחישוב תחילת הלילה לפי מעלות

אכן אחר ככלות הכל, ישנו קושי מרכזי ביותר בשיטת חישוב תחילת הלילה בדעת רבינו תם לפי מעלות, שכאמור היחס הוא לפי ט"ז מעלות, שהוא שיעור שקיעת החמה מתחת לאופק בארץ ישראל בימי ניסן ותשרי אחר ע"ב דקות.

עיקר הקושי בזה הוא, לפי המציאות בת ימינו ושלפני ימינו, לפיה ישנם מקומות בעולם, שבמשך תקופת הקיץ אף אחר כל הלילה כולו, לא הגיעה השמש ט"ז מעלות מתחת לאופק, כשהדבר שייך ככל שמצפינים או מדרימים לקוטבי העולם, שם תקופה ארוכה מאד בימי הקיץ, אין מציאות של ירידת השמש יותר מט"ז מעלות, מה שמעורר פליאה נשגבה אודות אופן חישוב תחילת הלילה במקומות אלו.

חישוב ט"ז מעלות תחת האופק במקום מגורי רבינו תם ברומרוג שבצרפת

תחילה נברר הדבר לפי מקום מגוריו של רבינו תם, אשר כפי הידוע התגורר ברומרוג שבצרפת, שם איוה למושב לו, ולפי מדידות מעלות השמש מתחת לאופק אחר שקיעת החמה, מתברר כי בימי חודשי ניסן ותשרי בהם הימים והלילות שווים, הגעת השמש לט"ז מעלות תחת האופק, הוא אחר צ"ג דקות ולא אחר ע"ב דקות, ובימי הקיץ, יכול להתעכב ירידת השמש עד לט"ז מעלות תחת האופק לערך שעתיים ומ"א דקות, כמעט כפול משיעור הזמן של ירידת השמש ט"ז מעלות מתחת לאופק בימי ניסן ותשרי, מה שמעורר תמיהה על פשר ההנהגה של ע"ב דקות בדעת רבינו תם לכל הפחות בימי ניסן ותשרי השווים, כי לפי מציאות שקיעת השמש במקומו של רבינו תם, שם חידש את שיטתו, אזי בימי ניסן ותשרי ירידת השמש הוא בכ"א דקות יותר, ובשלהי הקיץ יכול הדבר להתארך פי שניים יותר משיעור שהוזכר בדברי רבינו תם, והוא פליאה עצומה.

ואם כי בזה היינו יכולים להתעקש ולומר, כי אין הכי נמי שהיה רבינו תם ממתין בימי ניסן ותשרי צ"ג דקות ולא ע"ב דקות, שהוא השיעור לפי המציאות בארץ ישראל בימי ניסן ותשרי, ולפי זה בשלהי ימי הקיץ היה ממתין כשעתיים וארבעים דקות אחר שקיעת החמה שלנו עד למוצאי שבת, הרי שדברים אלו דברי תימה הם, וביותר יש להתפלא, שלא הזכיר הדבר כלל בכתבי תלמידי רבינו תם, שכן דבר חידוש הוא, וככל שהיה רבינו תם נוהג עצמו לפי המהלך של חישוב תחילת הלילה לפי מעלות, היינו אמורים להתוודע על ידי תלמידי רבינו תם על הנהגת רבינו תם להמתין בימות הקיץ שעתיים וארבעים דקות עד למוצאי שבת, ומאחר ולא הזכיר דבר זה, משתבר מאד שלא היה רבינו תם נוהג כן, אלא היה ממתין שיעור ע"ב דקות שהוא השיעור שהוזכר בדבריו ובדברי תלמידייו כזמן מוצאי שבת, והוא היה נוהג כן, מה שמעמיד את כל מהלך הדברים של חישוב תחילת הלילה לפי מעלות, בתמיהה גדולה.

מקפת כל האופק סביב מזרח דרום מערב צפון, והאיך יתנהג הישראלי הבא לשם עם הספנים שהולכים לשם לצד התנינים הגדולים (וואללפישע), מתי זמן תפילתו, וקריאת שמע שחרית וערבית, ומתי ישבות שבתו".

התייחסות הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע לתחילת הלילה בלאנדאן

הגאון רבי מאיר פאזנא שליט"א בספרו אור מאיר (פרק ד') מאריך להוכיח את חישוב תחילת הלילה לפי מעלות, ובין דבריו (פרק ד' סימן ב' ס"ק ט') מביא, כי שמע מאיש נאמן, כי כאשר היה הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע בלאנדאן, הורה כי יש להמתין במוצאי שבת יותר מע"ב דקות אחר שקיעת החמה, כי עדיין מאיר אור השמש בשמים, ואין יכולים לומר כי כבר התחיל הלילה של מוצאי שבת.

אם כי קצת יש לברר שמועה זו, כי מה הייתה הוראתו של הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, שהרי אם יש להמתין עד ירידת השמש לט"ז מעלות תחת האופק, אם כן אין זה רק שצריכים להמתין יותר מע"ב דקות, אלא צריכים להמתין כל הלילה, כי במשך כל הלילה כולו אין השמש יורדת לט"ז מעלות תחת האופק, וייתכן שכוונתו להמתין לשיעור הזמן של ירידת השמש לט"ז מעלות תחת האופק בימי ניסן ותשרי, שהוא צ"ג דקות, וצ"ב.

המעלות והחסרונות שבמהלך חישוב תחילת הלילה לפי מעלות

המורם לנו מכל הדברים, כי בכדי ליישב את דעתו של רבינו תם עם מציאות הדברים שבמקומות מושב רבינו תם תלמידי ותלמידי תלמידי, ההכרח לא יגונה מלבאר חישוב תחילת הלילה לפי מעלות, שכאמור בדברינו הוא פשוט והבנה לדברי חכמינו ז"ל אודות זמן צאת הכוכבים, שהוא זמן התלוי במציאות, ואינו יכול להיות שעה המוגדרת בכל מקום ובכל זמן.

אפס, כי אף שיטה זו תמוהה היא בכמה פנים, האחת מצד שלא ראינו ולא שמענו כלל כי יהיה חילוק בזה בפועל בעונות השנה בין ימי הקיץ לימי החורף לענין חישוב תחילת הלילה, אשר במקומות רבים מדובר בחילוקים של שעות הרבה, וכן בכל יום ויום לבדוק את שיעור זמן ירידת השמש לט"ז מעלות מתחת האופק לפי אותו מקום. השנית, שלא שמענו מתלמידי רבינו תם עדות על כך, שרובם רבינו תם היה ממתין בימי הקיץ שעתים ומ"א דקות אחר שקיעת החמה המקובלת בידינו, וכדברינו הנזכרים, הוא דבר שאינו מסתבר כלל לומר שרבינו תם התנהג כן ולא מצאנו על כך כל עדות בכתבי תלמידי ותלמידי תלמידי, על אף שמדובר בדבר חידוש של ממש. השלישית, שהיו מתלמידי רבינו תם שהתגוררו במקומות, בהם כלל לא שייך מציאות של תחילת הלילה בימי הקיץ, שכן השמש אינה מגיעה לט"ז מעלות תחת האופק בכל שעות הלילה, אלא במקומות רבים מהם לילה כיום יאיר, ואף בעומק הלילה ישנו מראה כחול בשמים, מזהרורי החמה המאירים בשעות הלילה גם כן, כך שהדבר תמוה לומר שהיו תלמידי רבינו תם שהתגוררו במקומות בהם לא יכלו לנהוג דיני הלילה לכל דיני התורה.

על כן, היהודים המתגוררים בארצות הקוטב, שם אין שקיעת החמה באופן המאפשר לחשב את תחילת הלילה, הרי אינם יכולים לדון בכל דיני הלילה, כי לא התחיל עוד אצלם הלילה, והוא דבר זר ומוזר מאד, שיהיו מקומות בעולם בהם אין מציאות של לילה לכל דיני התורה, אתמהא.

דברי בעל התניא המורים על חישוב תחילת הלילה לפי מעלות

והנה למעשה, היסוד לחישוב תחילת הלילה לדעת רבינו תם לפי מעלות, יסודה בהבנת הרב בעל התניא והגר"א בדעת רבינו תם, וכפי שמוכח מדבריהם.

הרב בעל התניא כותב בסידורו (סדר הכנסת שבת): "ובקיץ השיעור משתנה לפי החדשים מנטיית המדינה לצפון העולם", הרי בבירור כי יש לחשב את הזמנים לפי האופק, מה שמביא לשינוי המקומות לפי קרבת המקום לצפון העולם.

דברי הגר"א המורים על חישוב תחילת הלילה לפי מעלות

הגר"א (סי' רס"א ב') בבואו לחלוק על שיטת רבינו תם, ואגב המקום לציין, כי הגר"א לא הגיע להצדיק את שיטת הגאונים ולהפריך את שיטת רבינו תם, שהרי שיטת הגאונים לא הייתה מקובלת כל כך כשיטות הגאונים בכל שנות הראשונים, ורק בתשובת מהר"ם אלשקאר מצאנו לתשובה זו בה מבוארת שיטת הגאונים, ואף בדברי הגאונים שהובאו על ידי מהר"ם אלשקאר יש הטוענים כי אין הדברים מתקבלים לשיטה זו המכונה על ידינו בזמנינו שיטת הגאונים, כך שהגר"א בבואו לחלוק על שיטת רבינו תם הוא חולק מכח דברי עצמו, ואינו בא להצדיק שיטה אחרת.

אחד מטענותיו של הגר"א היא, כי במדינתנו, היינו במדינת ליטא בוויילנא שם התגורר הגר"א, אין מציאות של צאת הכוכבים בלילה בימות הקיץ. וטענה זו, מוכיחה על אופן הבנתו בדברי רבינו תם שחישוב תחילת הלילה הוא לפי מעלות, ועל כן לטענתו, במקומות 'הנוטין לצפון', היינו במדינות הסמוכות לקוטב הצפוני, אין כלל תחילת הלילה בימות הקיץ.

בקוטב הצפוני אין מציאות של לילה גם לפי ההבנה המקובלת של שוות

בזה יש להעיר, כי אף שגם לפי המהלך הפשוט בדעת רבינו תם, הרי שבקוטב הצפוני ממש אין כלל מציאות של לילה, שהרי החוש מעיד על אור החמה המאיר בכל שעות היום והלילה, וכמו שעיני ראו ולא זר כנזכר לעיל, על זה צריך לומר, כי במדינות הקוטב עצמו אין כל קושיא, כי אכן אין מקומות אלו ראויים מצד עצמם למגורי בני אדם, ועל כן במקום שאין התיישבות בני אדם, אין לתמוה על העדר היכולת לקיים את דיני התורה התלויים בלילה, אמנם במדינות הסמוכות לקוטב, שהם המקומות בהם התגוררו רבבות אלפי ישראל, בליטא פולין וברוסיה, בוודאי יש לתמוה על כך שאין את היכולת לקיים דיני התורה במקום זה.

ויצויין לדברי התפארת ישראל (ברכות פ"א בועז ס"ק ג') שכבר עמד על מבוכה זו במדינות הקוטב הצפוני: "ולכאורה יש להסתפק גם כן במי שקרה לו שיבא בקיץ סמוך להנארדפאל, ששם יש איזה חדשים רצופים בקיץ יום ממש, ורואים החמה

דברי חזונו והודושי הלכות להחידושי
לימודו ושינון הלכות סת"ם בקרב הסופר
והמגידים מאוצר שיעורי
הרב רבי **משה אורי בלוי** שליט"א
רב ומו"ץ פעיה"ק
(נכתב על דעת הכותב בלבד)

הוי זהיר במלאכתך

פקודי תשפ"ה | ערוך קכא

לע"נ הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

שאלות שנשאלו

ד

ג

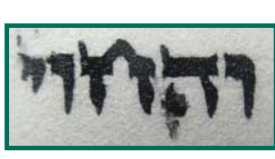
ב

א

ז

ו

ה

ביאורי השאלות

א. **ואכלת** - חשש שנוי צורה ב. **בם** - חשש נו"ן ג. **והאדמה** - חשש קו משוך ד. **האבן** - חשש זי"ן (כי הקולמוס של הראש עבה מאוד) ה. **נפש** - חשש גימ'ל ו. **והחזוי** - חשש שנוי צורה לח"ת ז. **היריעה** - חשש שנוי צורה

תשובות לגליון קודם

ג

ב

א

ו

ה

ד

א. מצו"ם - קשה להכשירו ויש להחמיר (שאלנו תינוק וקראו י"ד ואעפ"כ לא הכשיר הרב).
ב. מזוזת - הוא שאלת תינוק

ג. ויצהר - קשה להכשיר לפי שנשונה צורתו מעט ללמ"ד (ושאלנו תינוק וקראו למ"ד)

ד. אול - יש כאן איברים של גימ'ל ולפוסקים שחוששים לאיברים (אפילו בלא שנוי צורה) פסול ולפוסקים שמכשירים אם צורתו עליו יש להכשיר

ה. צ'ה - לוא"ו הוא ודאי פסול ויש לעיין אם אפשר להכשירו לנו"ן (שאלנו תינוק וקראו נו"ן)

ו. כ"י - קשה להכשיר (ובפרט שהרגל הימני פגום קצת)

לעורך לב הציבור הקדוש

יש לעורך שהסופרים יקחו להפליין של ראש קלף דק ורך ושהלקוחות ידרשו מהסופרים שיקחו קלף דק ורך כדי שיהיו בטוחים שהתפליין יחזיקו הרבה שנים ולא רק שנים ספורות יש כאן דוגמא של אל"ף שנפסק הגג במקום הקיפול

ב. סופר או מגיה שאינרע חזקת כשרות שלו, איך הוא חוזר לחזקת כשרות.

בשו"ע יו"ד סי' רע"ט סעיף ג', ספר תורה שנמצאו בו שלא טעויות אסור לקרות בו עד שיגיהנו כי הוא מוחזק במוטעה, וכתב בגליון מהרש"א [להגאון ר' שלמה איגר, שם ס"ק ב'] וז"ל, וכן אתרע סופר ומגיהה אם כתב או הגיה שלשה ספרים ונמצא טעות בכל אחד מהספרים, תשובת דבר שמואל אבוהב סימן שנו"ו. עכ"ל.

ומבואר שאם נמצא אחר סופר ג' טעויות או אם מגיה הגיה ג' ספרי תורה, ונמצא טעות בכל אחת מהספרים, הרי שבטלה חזקתו של הסופר או המגיה.

ועיין בשו"ת דבר שמואל שם, שדימה דין זה למש"כ ב"י בשם הרשב"א (יו"ד סי' פ"ד) שאשה שנמצא שרץ אחר בדיקתה, שוב אסור לסמוך על בדיקתה, וסיים 'נראה דכ"ש סופר שנמצאו אחר הגהותיו עוד טעויות בספרים שהגיה שלא נסמוך על הגהותיו'. עכ"ל.

ויש לעיין איך הסופר או המגיה מחזיק עצמו שוב בכשרות.

והנה לענין טבח שנמצא אחריו חלב, מבואר בשו"ע (סי' ס"ד בסופו סעיף כ"א) טבח שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו חוט או קרום, מלמדין אותו ומזהירין אותו שלא יזלזל באיסורין. אבל אם נמצא אחריו חלב, אם הוא כשעורה, מעבירין אותו. ואם נמצא אחריו כזית, ואפילו בתרבה מקומות, מכין אותו מכת מרדות ומעבירין אותו. וכתב הרמ"א וז"ל, 'הגה: וחזרתו לכשרותו ותשובתו הכל לפי ראות עיני הדיין, אם עבר בשוגג או במזיד [הגהות אשר"י פרק ג'ה], עכ"ל.

ודברי ההגהות אשר"י הובאו בב"י שם וז"ל, 'ובהגהות אשרי (סי' טו) כתוב נראה שיש להכריז עליו בבית הכנסת שני וחמישי ושני פלוני הטבח העבירוהו מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהיה חודש ימים שלא יתעסק באומנותו ואחר כך יבוא אצל תלמיד חכם ויתן לו הדין לפי ראות עיניו ואחר כך יכריזו עליו בבית הכנסת פלוני הטבח שהעבירוהו מאומנותו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר חזר ונתחרט ממה שעשה וקבל עליו מה שצוהו תלמיד חכם ומכאן והלאה החזירוהו לאומנותו והרי הוא נאמן לסמוך על דבריו כבראשונה וקודם שישמעו הכרזה זו בבית הכנסת אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר ואם נמצא אחריו כזית מלקין אותו ברבים בבית הכנסת ולאחר המלקות יאמר בעצמו בקול רם אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרני כזית חלב והכל כמו שכתבנו אבל אם מוכר חלבים בחזקת שומן או טרפות בחזקת כשרות מחמירין עליו יותר מפני שהוא מזיד וצריך לקבל דין בפני תלמיד חכם ואפילו הכי לא סמכינן לאכשוריה ואפילו ליעשות חנוני למכור אגוזים לא שבקינן ליה עד שילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה מתחת ידו בדבר חשבו או יוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב ומשלו עכ"ל'. אמנם כל זה בעושה ומכשיל במזיד.

ובאמת מצינו חילוק בין שוגג למזיד בדינים אלו, ועיין ביו"ד (סי' ק"ט) לענין המוכר דברים אסורים מבואר בשו"ע (סעיף ט"ו) 'המוכר דברים האסורים, מעבירים אותו ומשמתים אותו, ואין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה בדבר חשוב, או ישחוט לעצמו ויוציא טריפה לעצמו בדבר חשוב, שוודאי עשה תשובה בלא הערמה, כיון שאינו חס על ממונו'. ע"כ.

ואמנם לענין מי שעשה כן בשוגג מבואר בשו"ע (סעיף י"ח) טבח שיצאו טריפות מתחת ידו, מחמת שאינו בקי, יש לו תקנה שילמד ויחכם'. וכתב שם הרמ"א וז"ל, 'הגה: והא דצריך לילך למקום שאין מכירין אותו ולעשות תשובה, היינו שעשה במזיד או מוחזק לכך, אבל אם נוכל לומר שבטעות נעשה לו, סגי בקבלת דברי חבירות ויעשה תשובה לפי ראות עיני הדיין (תשובת הרא"ש ותשובת הריב"ש). עכ"ל.

והנה בדרך כלל כשמגיה החסיר מלמצוא איזה פסולים הוא אחד משנים, או מחמת שאינו בקי, [היינו או שאינו בקי מספיק בהלכה, או שחסר לו את השימת לב שדבר כזה וכוזה יכול להיות שאלה של פסול], ועל זה הלא כתב בשו"ע 'יש לו תקנה שילמד ויחכם'. וברמ"א שכל שנעשה טעות סגי בקבלת דברי חבירות. או שחיסר 'בשוגג', ועל זה יהיה לו ג"כ התקנה שכתבו השו"ע והרמ"א. [אלא שצריך שלא יהיה 'מוחזק לכך'].

אלא דעדיין פש לן לברורי איך מקבל עליו 'דברי חבירות' בענין ההגה"ה, ועיין בדעת קדושים (יו"ד סי' רע"ט ס"ק ה) וז"ל, 'תקון הסופר שלא לחוש עליו עוד מסברא די בקבלתו על עצמו לפני טובי העיר שיעיין במתן וכו', ראוי שיקבל על עצמו שיעיין כל אות פעם אחת יותר מכפי מה שהיה רגיל בערך ב' פעמים וג' כלשון השו"ע, ואח"כ יעיין פעם אחת מעכשיו והלאה יותר, ושיהיה במתוך'. עכ"ל.

ונראה כוונתו שבכך מקבל על עצמו דברי חבירות, היינו להיות יותר נשמר ונזהר. ועיין בפר"ח (סי' ק"ט ס"ק כ"ח) וז"ל, 'זהנה לענין פירוש קבלת דברי חבירות הדבר ברור שאינו ר"ל עונשין אלא כמו שכתב הרא"ם (בהלך ב') [מים עמוקים] סימן כ"ד] דהיינו שיקבל עליו להיות זהיר מכאן ולהבא. וכן מבואר בתשובת הרשב"א [חלק א] סימן תרי"ט שכתב וז"ל, אם נראה בעיניכם שהיה כעין שגגה ושהוא אדם כשר מחזירין אותו ובלבד בקבלת דברי חבירות דהיינו שיקבל עליו בפני שלשה כשרים שבעיר שלא ישוב עוד לדברים כאלה אלא שיבדוק בדיקה יפה ע"כ'. עכ"ל.

ומה שכתב הדע"ק שצריך 'להוסיף' הגה"ה נוספת, היינו משום דחזינן שעד השתא בדק באופן מסוים ולא הועיל לו למצוא כל הטעויות, ולכן יש לו להוסיף בדיקה נוספת, ובכך מקוים שלא יכשל עוד.

[עוד י"ל כוונת הדע"ק על פי מש"כ הט"ז (סי' ק"ט ס"ק ז) בביאור 'קבלת דברי חבירות' וז"ל, 'מבואר ענינו בכבודות בפרק עד כמה (דף ל') שמקבל עליו עניני פרישות שאין נוהגין כן רוב המון העם', עכ"ל. וי"ל דבמה שמקבל על עצמו ליזהר יותר ממה שכולם נוהגים, בזה קיבל עליו דברי חבירות, ועיין].

עוד כתב הדע"ק שם וז"ל, 'זאם אח"כ הוציא ג' פעמים מתחת ידו ואין בהם טעות יותר, כאילו לא מצאו אחריו טעות מעולם'. ועי"ש.

ומבואר שעל ידי שמוציא אח"כ ג' פעמים הגה"ה ולא מצאו אחריו שום טעות, שוב החזיק את עצמו בכשרות, וכאילו מעולם לא היה אחריו שום טעות.

אלא שיש לומר, דהנה אם בדק ס"ת שלם ונמצא אחריו ג' טעויות, כשרוצה לחזור ולהחזיק עצמו, לכא' צריך להחזיק עצמו ג"פ בס"ת שלם, ולא סגי במה שמחזיק עצמו בג"פ מזוזה, ופשוט.

א. ע"י סי' ל"ב סעיף כ"א. כל פרשה חזר שיכתבנה ויקראה היטב בכוונה ודקדוק פעמים ושלש'.
ב. והעיר הר"ד יונה טאובר שליט"א, 'דהדעת קדושים מיידי במגיה שבוודק בעצמו פעמים ושלש, והיינו שנוטל על עצמו את כל האחריות של ההגה"ה, אך לפי הנהוג בזמנינו שנותנים למה מגיהים, [וכמבואר בקול יעקב ושבת הלוי שלא כל החושים שרים ויש בזה מעלה שכל אחד ימצא דברים שונים, א"כ אינו צריך להוסיף הגה"ה נוספת. עכ"ד. אמנם י"ע בזה, שהרי אם המגיה אינו נוטל על עצמו את כל האחריות, וכך יבדוק כל מגיה באופן מסתמך על מגיה נוסף, א"כ אין כלל חזקת כשרות למה שבוודק, שהרי כל מגיה אינו בודק באופן שלא יהיה אחריו טעות כלל, וצ"ב טל זה.

תניא אמר רבי מאיר כשבאתי אצל רבי ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך אמרתי לו לבלר אני אמר לי בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא אתה מחסר אות אחת או מיתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו.

הרה"ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק זי"ע

לרגל יומא דהילולא - כ"ט אדר תרכ"ו

חותכת: "דרי מעלה עם דרי מטה - כתר" ורק כשהגיע לזכרונות השתתף בתחינה מתוך דמעות."

פרק מיוחד ראוי להקדיש לניגונים הנפלאים אותם ה'תפארת שלמה' היה מלחץ בעצמו, לזמירות שב"ק, לתפילות ולמועדי השנה. ביניהם ניגונים שהושרו על ידי כלל חסידי ראדאמסק לדורותיהם ונפוצו ברחבי פולין, לכבוד יומ"ד נביא לפניכם מספר ניגונים המיוחסים אליו ועוד חזון למועד להרחיב באוצר ניגוניו. הראשון, וואס נפלא אשר ה'תפארת שלמה' היה מזמר בליל שב"ק על "שלום עליכם", וכן שוררו רבים מחסידי ראדאמסק.

הגה"ח ר' דוד פרקוביץ ז"ל

לפניכם (01-01) הקלטה מיוחדת ונדירה של הניגון ומקורו מפי הגה"ח ר' דוד פרקוביץ ז"ל (תרנ"ח - תשל"ו) ממעתיקי השמועה אשר הסתופף אצל רבים מגדולי החסידות בפולין, ובתר"פ עלה לארה"ק. בזכרוננו המופלא, אצר עובדות, מנהגים וניגונים, לאין שיעור, ונחשב למקור מוסמך ביותר [מעטים הם ההקלטות בו קולו נשמע בבהירות כזו]. וכן לפניכם הניגון מתוך האלבום 'ניגוני חסידי ראדאמסק' ע"י ר' חיים אדלר שליט"א (01-02).

השני, ניגון מלא רגש והתעוררות, אשר לאחרונה נתפרסם קצת, אף הוא מיוחס לבעל ה'הילולא'. מלבד חסידי ראדאמסק ששוררו ניגון זה בהזדמנויות שונות, הניגון היה נפוץ במקומות נוספים ועוד חזון להארץ בזה. הניגון מושר גם בחצ"ק באבוב, לפניכם הניגון מפי בעל המגן ידיתו הר"ד מרדכי וואלף לאנאד שליט"א בשמחת נישואין אשר התקיים אשתקד ביומא דהילולא (01-03). בתווים אשר כתב ושימר החוקר הנודע מאיר שמעון גשוירי [גדל במיסלובצא אשר על יד סוסנובצא - מרכז חסידי ראדאמסק בשנים שלפני המלחמה] הוא ציין על ניגון זה "בני היכלא לרבי שלמה מראדאמסק" ובשנת תשכ"ו הוקלט בתוך התווים ע"י מקהלת חזנים. כאן הוא לפניכם (01-04).

ניגון נוסף נשתמר בהקלטה נדירה, על ידי הרה"ח ר' שאול הוטטרער ז"ל, מזקי חסידי באבוב, אשר סיפר כי ניגון זה הוא אחד מב' ניגונים על "אדון עולם" אשר חיבר ה'תפארת שלמה'. לפניכם הקלטה זו (01-05). נשמח אם לאחד הקוראים החשובים פרטים נוספים אודות ניגון זה.

בשבת קודש יחול יומא דהילולא של רבינו הק' רבי שלמה הכהן מראדאמסק זי"ע, שעבד את השי"ת בתורה ועבודה ברמ"ח אבריו ושס"ה גידי. עבודה רבה השקיע ה'תפארת שלמה זי"ע בשירה וזמרה, וידועה היתה שירתו הנפלאה כשאגת הארי במתקנות נפלאה. עבודה זו החל מעת היותו אצל רבו הרה"ק רבי מאיר'ל מאפטא זי"ע וכפי שמביא הר"ד צבי הירש זילברשטיין אב"ד ביידיטשין בספרו 'נפלאות התפארת שלמה' (תרפ"ג) אריכות דברים על היות התפא"ש אצל רבו הרה"ק רבי מאיר'ל מאפטא זי"ע בחג הסוכות [על אף שרבי מאיר'ל הקפיד שכלל חסידיו יחזרו לבינים לחג, הוא התייר לרבי שלמה להישאר באפטא ואכהמ"ל] ובליל יו"ט ראשון הזמינו לסוכתו, לפניכם לשון נכדו מתוך הספר: "אחר אכילת הדגים אמר הרה"מ (מאפטא), אתה אברך, הנה שמעתי עליך לאמר כי אתה יכול לנגן, זמר נא זמר כל מקדש [כי אז היה א' ד'סוכות בשבת], אזי פתח אא"ז את פיו בקול גילת ורגן, קולו קול עוז ועצמה בצלצלי שמע ותורעה כדרכו, עד כי נבהלו השומעים מקול נעימות קולו הערב ומפרק הרים ומשבר סלעים, והרה"מ סגר עיניו בשמעו קול זמרתו, וכמעט רקד וקידה ביישוב על הכסא מפזז וממכרך ועשה תנועות בגופו בדביקות קדושתו, וכצפדים עפים כן עף והגביה עצמו למעלה למעלה בכל עת אשר נשמע קולו של אא"ז, וכאשר סיים אא"ז את הזמר ד' אלקי ישראל "תשועת עולמים" בקול רם ונשא, נתפעלו כולם עד כי כמעט היו רואים את הקולות של תשועת עולמים ממש. אזי פתח הרה"מ את פיו ואמר, נא אברך יישר כח לך, ואל בנו הרה"צ ר' פנחס הפך את פניו ואמר הראית נא, כי באופן כזה צריך לזמר זמירות כמו שהאברך מזמר, תדע כי האברך הזה בשעה שזמר זמירות מונח לו שם "הרה"ה" על קצה הלשון שלו [דעם שם ד' ליגט עהם אויפן שפיץ צונג] והוא מזמר ממש כמו קול כנפי הכרוכים בגן עדן באופן כזה לזמר... ואמר אא"ז שבזמר הזה כיבד אותו הרה"מ עם קדושת הניגון, כי הוא היה בדעתו שלא לבלות זמן עם זה... אבל אז בגזירת הרה"מ שכיבד אותו בזה היה מוכרח לקבל גם את עבודת הקודש הזה וב"ה שעלה יפה יפה מאוד". עכ"ל. אכן מני אז היתה "מכבד ד' בגרונו" חלק חשוב בעבודתו את השי"ת, ובהזדמנויות שונות היה משמש כש"ן בקולו הבוקע רקיעים.

בספר 'אהל שלמה' (תרפ"ד) ע"י נכדו של התפארת שלמה רבי יצחק מרדכי הכהן מפלאוונא, מובא תיאור נפלא על תפילותיו הקדושות וז"ל: "כולם ששמעו את תפילתו הקדושה יאמרו שמי שלא שמע את תפילתו לא שמע מעולם תפילת יראה ורוממות כמוהו, ובדבריו הקדושים בתפילתו ובניגוניו עשה התעוררות גדולה מאוד, וקולו היה חוצב להבות אש, ואריה שאג מילא ירא, וכל תפילתו היה בכיות ודמעות הרבה מאוד עד אשר הכניס בלב כל השומעים התעוררות לתשובה, ואם אבן הוא נימוח..."

בכתבי עת ישנים נשתמר תיאור מיוחד אודות הנגינה אצל ה'תפארת שלמה' עם 'קאפעליא' [מקהלה] מיוחדת, באחד מהם מובאים דברי החסיד הישישי ר' מאיר מקליץ ששימש אצל ה'תפארת שלמה' ולאחר מכן אצל בנו ונכדו זי"ע: "במיוחד היה חוק קבוע אצלו לעבור לפני התיבה בתפילת מוסף בימים נוראים, עם מקהלת משוררים המלוים תפילתו בניגוניהם. הוא הש"ן, שופך נפשו בתפילה "לקל עורך דין" בדביקות ערבה ובהתלהבות עצומה... קול הש"ן בוקע בחללו של בית המדרש בשמחה של מעלה, משבח ומזמר מתחנן ומתפרק לפני קונו בפיוטים הקדושים, וכך מגיע לפיוט "אין קצבה לשנותין" - מיד רועם קולו במארש אדיר והמשוררים אחריו, מארש מפעם ומרומם ומרקיד ומגביה עוף, בחיוף נפש גמור, הרבי ורקד במקומו והמתפללים מתרוממים עמו עד שגומר בצלה

מכון עתיקין
 יו"ר: בנימין גויפלד
 עורכי תוכן: שמעון צוקער, יצחק קרימילובסקי

*
 השיחה השבועית באידיש "פארגעניגן מיט עתיקין" בקו "קול מבשר"
 בניו יורק 1100-444-212 שלוחה 8-9
 בארה"ק 111-333-072 שלוחה 8-9

השיחה השבועית בלשה"ק "להתענג בעתיקין",
 בקו "אור עולם" 45-45-0733 שלוחה 2>3

לשמיעת ניגוני הגליון
 התקשרו:
 02-3132202 (אידיש) 02-3132201 (לשד"ק),
 בארה"ב 3299535-518

אנו עובדים בימים אלו על השלמת תפקוד המערכת הטלפונית, לתועלת המאזינים

חלק מהוצאות הגליון נתרם ע"י הרה"ח ר' אליהו הולצמן הי"ו ו"אנוחה" סת"ם

ערב שבת פקודי

שבת החודש תשפ"ה

גליון 13 מהדורה מדפסת

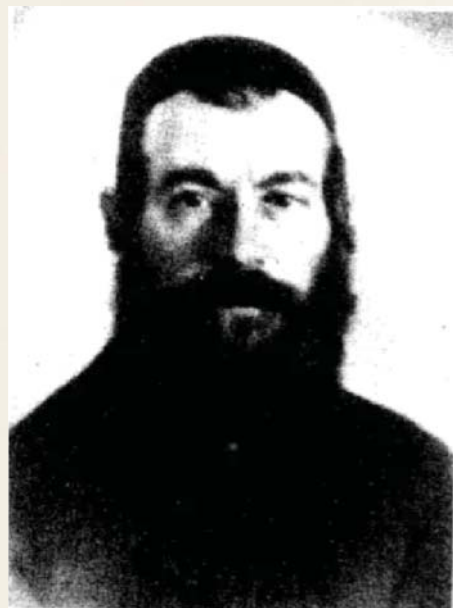
הרה"ח ר' הירש לייב הלוי באקאן ז"ל החזן הגדול בקשאנוב ומגדולי המלחינים בגאליציה

דרגל היארצייט - ד' ניסן תפר"ח חלק א

אשר בשנת תפר"ח התקבל לרשת את תפקידו של ר' הירש לייב כחזן הבית מדרש בקשאנוב, גיסו הרה"ח ר' לייביש שמעיה, הרה"ח ר' מענדל צ'שאנובער, הרה"ח ר' משה מאנדל [אבי החזן הנודע שלמה מאנדל], הרה"ח ר' דן וואלף ועוד. כעבור עשר שנים, בשנת תרס"ה, התקבל ר' הירש לייב להיות החזן של בית מדרש הגדול בקשאנוב, ועבר לגור שם. מעת היותו בקשאנוב בתפקיד רשמי של חזן, היה מלחין ניגונים לעיתים תכופות. ללכה דוד'ל היה

ר' הירש לייב נולד בשנת תרל"ה בקאלבאסוב שבגאליציה, לאביו הרה"ח ר' יצחק [איטשע] באקאן ז"ל, מחשובי חסידי דז'קוב ומבעלי התפילה הנאים בעיר. כאשר הגיע לעול תורה ומצוות, נשלח ר' הירש לייב עם אחיו הצעיר ר' חיים [שלימים עתיד גם הוא להיות חזן בקהילות שונות ומלחין פורה] ללמוד בטארנא. בהיותו שם, הצטרף יחד עם אחיו למקהלתו של החזן הגדול בבית המדרש צאנז בטארנא, ה"ה הרה"ח ר' אלי

[חזן] בראנדסדארפער ז"ל, אחיו של הרה"ח ר' אביש מאיר בראנדסדארפער ז"ל, חזן ומשורר אצל הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז ז"ע. כפי שנראה להלן, בשנים אלו, מלבד התעלותו בלימוד ובעבודת הד', למד ר' הירש לייב את חכמת המוזיקה וכתיבת תווים. כמו כן, ראוי להזכיר אה נוסף, ר' יודל, שגם הוא היה חזן ומלחין פורה, - ובכתיבת תווים היה מומחה עצום. בהגיעו לפרקו בשנת תרנ"ד-ה, מצא ר' הירש לייב את זיווגו בבית הרה"ח רבי יוסל שמעיה ז"ל, מחסידי צאנז-שינאווא [אבי משפ' שמעיה הרחבה. בסוף ימיו, עלה הוא ומשפ' לארה"ק, ומנוחתו כבוד בהר הזיתים].

ר' הירש לייב לא רק היה החזן בעיר, הוא היה גם מוסר שיעורים בגפ"ת לבחורי החמד, ודיבר על ליבם לאהבה את השי"ת. ר' הירש לייב היה בשבילים כאב, דאג לצרכיהם ולשגשוגם הגשמית והרוחנית. פעם, תינה בפניו ידידו הקרוב על כך שבנו אינו מתנהג כרצונו, ודואג הוא למצבו הרוחני. הוא סיפר לו שאף לאחרונה החל ללבוש

חליפה קצרה: "ער גייט אנגעטוהן מיט קארצן." השיב לו ר' הירש לייב: "נו איז וואס? משיח וועט אויך קומען אין קארצן!" - נו אז מה? משיח ג"כ יוא במהרה! (ביידיש, קארצן מתפרש כ'קצר' ו'למהר'). ר' הירש לייב אמר פעם על מה שאומרים שחזנים הם נעדרים [שוטים]: "השוטה מונח תמיד ב'עמוד', יחד עם הטלית מתעטפים גם בשוטה, ההבדל הוא, שמי שהוא בר דעת, משאיר שם את השוטה כאשר הוא יורד מן הדוכן..." ידיד נעורים היה לו לר' הירש לייב מימיו בטארנא, הלא הוא הגה"צ אבדק"ק טשעביץ צוק"ל שחיבבו והעריכו מאוד. פעם התבטא עליו: "העולם יודע שר' הירש לייב הוא חזן גדול, אך לא יודעים שהוא גם תלמיד חכם וירא שמיים". לאחר מלחמת העולם הראשונה, מאחר והרדיפות נגד היהודים התגברו במעשי שוד ובתקיפות נגד יהודים, בשנת תרע"ט עבר ר' הירש לייב לגור בברלין, שם שימש כחזן בבית כנסת של חסידי פולין וגאליציה. אך המצב הרוחני שם לא מצא חן בעיניו, ולמען חינוכם של בניו, חזר בשנת תרפ"ד לגור בקשאנוב. כמה שנים לאחר מכן חלה ר' הירש לייב קשות בסרטן, ואלו היה משימע את לחניו המיוחדים.

לאחר נישואיו, עבר להתגורר בקירבת חותנתו בצאנז, והיה מסתופף אצל הרה"ק משינאווא ז"ע ואחיו, רבי אהרן ה'קרייזער רב ז"ע. פעם, כאשר נדרש להתייצב לצבא, נסע הרה"ק משינאווא, ובעת היכנסו בקודש פנימה, דחפו הצדיק עם מקטרתו [לולקע ציבען] הארוכה ובה "הוציא" אותו מצרתו. ואכן כאשר התייצב לצבא, מיד שוחרר מאחר ואובחן כמי שאינו בריא בנפשו... לפרנסתו רכש ר' הירש לייב חנות לצבעים, אשר נוהלה בעיקר על ידי רעייתו, בעוד ר' הירש לייב מנצל את זמנו ומתייגע בתורה הק'. יחד עם זאת, התלכדו סביבו חבורה של בחורים ואברכים צעירים, איתם היה יושב ומתוועד בשירה וזמרה, עד שנקבצו למעין 'קאפעליא' - מקהלה אשר שרה עמו בזמנים שונים. בשנים אלו החל ר' הירש לייב להלחין ניגונים ויצירות, ואט אט שמו של האברך הצעיר נישא בפי החסידים בעיר צאנז ומחוצה לה. מפעם לפעם, כובד להתפלל לפני העמוד כש"ץ, ובהזדמנויות אלו היה משימע את לחניו המיוחדים.

• המשך בעמוד הבא •

בין חברי אותו 'קאפעליא' היו הרה"ח ר' חיים דוד בלום הי"ד [מחשובי חסידי באבוב, חזן, ומלחין בחסד עליון,

גאליציה
ז'קין
ז'שבת

ערב שבת
פקודי
שבת
החודש
השפ"ה

גליון
13
מהדורה
מודפסת

תורת אברהם

ערב שבת פקודי תשפ"ה

מכתב למערכת - גליון 10

בגליון של פרשת משפטים שענקל"ט עשו חסד של אמת, לשום שם ושארית להאי גברא יקרא החסיד ר' קלמן שאול ווילנער ז"ל שזכה לשרת בקודש אצל האי סבא קדישא הרה"ק מהוסיאטין זי"ע ולא נשאר ממנו זש"ק. והביאו כמה ניגונים ששרו בהוסיאטין. הניגון הראשון "על הכל", מהנכון להעיר שאכן

הרה"ח ר' יצחק שאטלאנד ז"ל

כי"ה אדר ש'טענדיג הערן פ'ארציטישיע ת'נועות לפ"ק

לכבוד ידידי העוסקים במלאכת הקודש לפרסם צלצלי שמע ששמעו ושזמרו אבותינו ורבותינו באסיפת החסידים בצל רבותיהם ואשר שרו בשטיבלעך במקומות מושבותיהם בהם שאבו חיות דקדושה. ומפעם לפעם ניגונים ותנועות ששרו בשאר מקומות פיזורי גלות עם ישראל "אשכנזישיע ניגונים" וכדומה.

בזמן שכלל ישראל מקוים לזכות ל"משכו ידיכם מעבודה זרה" ורמזו בזה חסידים שנגינה הרי היא עבודה וכאשר תנועות הניגון זרה לאזן יהודי אז ה"עבודה" זרה, ראוי ומתאים להחזיק טובה לש"ב ר' בנימין ה"ו ואתו עמו יקירי בריך הכשרון שלהיו"ח שמעון צוקער ור' יצחק קרימילובסקי ה"ו העושים מלאכתם בנאמנות לזכות את הרבים בניגונים המתאימים לישראל בני מלכים.

• המשך בעמוד הבא •

• המשך מעמוד קודם - הרה"ח ר' הירש לייב הלוי באקאן ז"ל •

מיוחד במינו, אשר הושר על ידו עם ה'קאפעליא' לכבוד המאורע הגדול. המארש זכה כמובן להצלחה רבה בין בני העיר ושמעו יצא למרחקים. דבר זה מעיד על כשרונו הרב של ר' הירש לייב, שבחרו בו לשמש כמשורר ומלחין, למרות גילו הצעיר. עשרים ושמונה שנים לאחר מכן,

ברכת התורה.
דבר כנתנו מה טוב.

ביום ר' ה' ניסן הבע"ל נזכה לברך ברכת יקרה אשר הבא רק פנים אלה בארבע שמישות, ולברוך מודעה בכתב עת מתרג"ז אודות מעמד ברכת החמה

לקראת מעמד ברכת החמה בשנת תרפ"ה, ר' הירש לייב שהיה אז החזן בקשאנוב שורר שוב את אותו מארש מיוחד ובתוספת פאל שהוסיף לכבוד המעמד, ומני אז המארש הושר רבות בפי החסידים, תושבי קשאנוב זכרו שהבחורים היו מתאספים ב'חדר שני' על ידי בית המדרש ומזמרים יחד בחדווה את המארש העלוי. לפניכם הניגון מנוגן מתוך התווים בכתב ידו של המלחין (02-01). ולפניכם הניגון מפי בנו יצחק ע"ה (02-01).

ניגון נוסף אשר נביא לפניכם הוא יצירה מיוחדת ללכה דודי אשר ר' הירש לייב חיבר בימי צאנו' ונשתיר בתווים בכתב

תווי הלכה דודי שחיבר בצאנו בכתב ידו של ר' הירש לייב באקאן ז"ל

ידו, תשואות חן לידינו הר"ד יחיאל שטיינמן שליט"א שפיענח את התווים הנה הוא לפניכם מנוגן ע"כלי נגינה מתוך התווים (02-03) ולסיום נביא וואלס אשר מושר בחצה"ק באבוב רבות ואין ידוע מתי ר' הירש לייב חיברו, ניגון זה מיוחד במינו בתנועותיו המשתפכים, לפניכם הניגון מפי חסידי באבוב (02-04) ולפניכם הניגון מתוך האלבום 'עת רקוד'.

ולאחר כמה חדשים בהם נסע לטיפולים בברלין, הוא הבין שזמנו קצוב. הוא ביקש לחזור לקשאנוב, ובד' ניסן תפר"ח נפטר שם. יהא זכרו ברוך.

ובית הלוי נעימות יזמרו

יצירותיו של ר' הירש לייב כוללות מאות יצירות, וביניהן וואלסים, ניגוני שמחה, ניגוני התעוררות, ויצירות נוספות. חלקן יצירות מורכבות מאוד שמכתבו לביצוע מקהלה מקצועית, אשר בזמנים מסוימים מנתה עד שמונים חברים! ניגונים רבים שהלחין נפוצו במהרה ברחבי גאליציה ופולין, ומוצאים אנו כי הם הושרו בחסידיות שונות ובעיירות רבות. עקב היקף האדיר של אוצרותיו, ביריעה זו נתמקד בלחנו אשר ידועים בבירור שהולחנו בזמן מגוריו בצאנו בין השנים תרנ"ה-תרס"ה. ניגונים אלו, נשתמרו על ידי בנו יצחק ע"ה מתווים בכתב ידו של ר' הירש לייב, אותם הוא שלח לידידיו וכך ניצלו משואת אירופה.

מארש קידוש החמה

בה' ניסן שנת תרנ"ז, כשהתגורר בצאנו והיה בן 22, התקיים מעמד ברכת החמה ברוב עם, כאשר כל בני העיר התאספו לברך את ברכת "עושה מעשה בראשית" על תחילת מחזור החמה. לאותו מעמד מרגש, שחוזר על עצמו אחת לעשרים ושמונה שנים, הלחין ר' הירש לייב מארש יצירתי

מארש קידוש החמה בכתב ידו של ר' הירש לייב באקאן ז"ל

צאנז וראפשיץ, שמזמר הניגון ולאחר השירה אומר שהניגון מר' אביש מאיר ז"ל,

ושהרה"ח ר' יעקב ישראל קנעלער ז"ל [אחד מבעלי התפילה בביהמ"ד של בתי ראנד] היה מזמר הניגון על רגליו וצדיקים, ואף שידע שר' יעקב ישראל נמנה בין המקורבים של הרה"ק מהוסיאטין ז"ע מ"מ רגיל היה לומר שניגון זה מר' אביש מאיר ז"ל ואף יתכן ששמע כן מר' יעקב ישראל בעצמו. עוד מזמר ר' יצחק ז"ל מצורף הקלטה (03-02), ניגון שהיה מזמר ר' יעקב ישראל קנעלער על לכה דודי ניגון מר' אביש מאיר כפי שניתן לשמוע (03-03) מפי הגה"ח ר' דוד נתן לעזער ז"ל מקראקא - ניו יארק מח"ס מכתם לדוד מוותיקי חסידי שינאווא וסטראפקוב שהכיר את ר' אביש מאיר ומעיד שהניגון ממנו. נדמה לי ששמעתי לפני כמה שנים שראשית התקרבותו של ר' יעקב ישראל להוסיאטין היה בימי מגוריו בעיר וויען, ומבית אביו לא נמנה על חסידי הוסיאטין ואכן אביו הרה"ח ר' אהרן שמואל ז"ל מגיד בעיר בראד ובכמה עיירות חשובות, בהקדמת ספרו מנחת מרחשת מביא כמה צדיקים שזכה לבקר בהיכל קדשם ה"ה: הרה"ק מגיד מטריסק, הרה"ק ר'

הרה"ח ר' יעקב ישראל קנעלער ז"ל

לייבלי איגר מלובלין, הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין, הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב ז"ע. עוד ראוי לציין שהחזן בעיר צאנז משך שנים רבות הרה"ח ר' משה אפרים גאטליב ע"ה היה חתנו של ר' אהרן שמואל קנעלער [אביו ר' יעקב ישראל] ויתכן שניגון זה הגיע דרכו אל גיסו ר' יעקב ישראל.

טרם אמשיך בראיות ברצוני להבהיר שמכח ראיות כאלו אין מקום לבנות רק על דברי קבלה ובנידון זידון ידוע לכל מכירי הרה"ח ר' יצחק שאטלאנד ז"ל שנחשב לבר סמכא ולא היה אומר דברים אלו אם לא קבלם מאנשים נאמנים שלא חסרו אנשים כאלו בין זקני חסידי צאנז בירושלים של מעלה. יתכן שש מע כן מפי חותנו הרה"ח ר' מענדל בריכטא ז"ל שהיה רגיל לבקר אצל הרה"ח ר' בצלאל קעללער ז"ל המכונה בפי זקני ירושלים "ר' בצלאל חזן" אשר זכה להיות משורר אצל הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע בימי עלומיו תחת דגלו של ר' אביש מאיר ויתכן שר' יצחק שמע את זה מר' בצלאל בעצמו. ועל סמך דבריו ניתן לצרף ראיות וסימוכים כדלהלן:

הרה"ח ר' שניאור אייזנבאך ז"ל שהיה מזמר כמה ניגונים מר' אביש מאיר אותם קיבל מר' בצלאל קעללער ז"ל מצאנז - ירושלים הנזכר, ומהרה"ח ר' הערש קאלטער ז"ל מפשעווארסק - ירושלים, אף הוא מזקני חסידי שינאווא שניגוני ר' אביש מאיר היו שגורים על פיו.

ביום ב' ניסן תשע"ו זכיתי לקבל פני הישיש המנוח אציל הרוח ר' הערשל שטערנהיים ז"ל מליזענסק וזימר לפני ניגון זה שקיבל מאביו הרה"ח ר' יצחק טארים הי"ד [שינוי שמות המשפחה מפני המלחמה]. ר' יצחק היה מחסידיו הרה"ק מקאלאשיץ הי"ד ובצעירותו שימש את הרה"ק ר' צבי הירש מרודניק זצ"ל נכד הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע [ואף קרא לבנו ר' הערשל ז"ל על שמו] ואביו ר' אברהם משה טארים מבילגורייא עוד נסע להרה"ק מצאנז [כן נדמה לי ששמעתי מפי ר' הערשל וכן מצאתי שרשם ידידי ספרא רבא ר' אלחנן זאב פריעדמאן הי"ו בשמו]. ניגוני ר' אביש מאיר היו שגורים על פי ר' הערשל כפי שקיבל מאביו ז"ל, ניגונים יקרי ערך ויקרי מציאות דוגמת הניגון "לא תחמוד" שחיבר ר' אביש מאיר שעד שנתפרסם בעתיקין לפני כמה שנים היו בעולם יחידים שהכירו הניגון. מצורף הקלטת הניגון מפי ר' הערשל ז"ל (03-04)

גם הרה"ח ר' יצחק ברוין ז"ל מווייצען היה מזמר ניגון זה, [ידוע לי על עוד ניגון מר' אביש מאיר שהיה מזמר]. ר' יצחק היה מתלמידי הגה"ק מגאלאנטא שניגוני ר' אביש מאיר היו שגורים על פיו ובפי בני ישיבתו הקדושה. יצויין שזקיני הרה"ח ר' משה ברוין ז"ל היה מחסידי הרה"ק משינאווא ז"ע ויתכן שקיבל ניגון זה ממנו. גם הרה"ח ר' חיים יהושע פשעמיש ז"ל מחסידי הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל הי"ד היה מזמר ניגון זה [חסר פאל].

בנוגע לזה שהניגון הושר בפי ר' קלמן שאול שהיה ריע נאמן לר' יעקב ישראל קנעלער, לעת עתה לא עלה בידי לברר אם הושר בבית מדרשו של הרבי מהוסיאטין בווייען או בחצר קדשו בהוסיאטין, ואף יתכן שהחלו לזמר אותו בארה"ק מפי ר' יעקב ישראל שזכה לשמש כשליח ציבור בבית מדרשו של הרה"ק מהוסיאטין בתל אביב. גם נכון לציין שבעיר בערטש, עיירת מולדתו של ר' קלמן שאול כיהן הרה"ק ר' מרדכי מ'בערטש' הי"ד נכד הבני יששכר, וידוע שהוא נסע לשינאווא. גם ממנו ידוע לי על ניגון אחר שהיה מזמר על ממקומך שמקורו מר' אביש מאיר.

ניגון זה שרו בחצר הרבי האחרון מדזיקוב זצ"ל הי"ד על מלך רחמן ביו"ט [מצורף מפי הרה"ח ר' יוסף קויפטייל ז"ל שזכה לשורר אצל הרבי מדזיקוב (03-05) ובחג השבועות על אתה נגלית, הנה עוד הקלטה מפי אחד משרידי חסידי דזיקוב (03-06).

עוד ידי נטויה להעיר על עוד ניגונים המיוחסים לר' אביש מאיר ז"ל שמצאו את מקומם בגליונות עתיקין ולעת עתה אסיים בברכה לכל העוסקים, הנהנים, והנושאים בעול בגליונות אלו ברוכים אתם לה' יעזור השי"ת שזנכה כולנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה ומתוך עושר וכבוד וכו' ולמועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין שלם.

דידכם דושה"ט

דוד מאיר ישראל רוס

ג'תתק"ז

שבת

ערב שבת
פקודי

שבת
החודש
השפ"ה

גליון
13
מהדורה
מודפסת

עידן

דע ארט
אלקן איבך
ועברתו

69 פטרון מערכת ד
נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר
ווי"ה הא"ח מרת פעריל ב"ר

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מהדורת זכרון ברוך: לע"נ הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - וזו' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - וזו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

פרשת החודש

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

• בתוך המאמר:

- מדוע מונים כלל ישראל בלבד ללבנה?
- איזו שייכות יש בין ניסי יציאת מצרים לקידוש החודש?
- האם שורש כלל ישראל הוא במדת המלכות או ברצון העליון?
- החשוב בעיניו כאפס ואין, ביכולתו להמשיך עליו נסים
- הטעם שמדת המלכות כלולה מדוד המלך ושלמה בנו
- מדוע צריכים בית דין לקדש את החודש?

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

ויספו ענוים בה' שמחה:

מתיקות החיים של בעל הענווה עמוד ה

ראשון הוא לכם לחדשי השנה: התחדשות והתעלות הבריאה בחודש ניסן

א

תיקון הירח תלוי ביציאת מצרים

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֵל אָהֳרֹן בְּרַצְוֵי מִצְרַיִם לֵאמֹר, הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁ חֲדָשִׁים, וַיֹּאשׁוּזוּ הָיָא לָכֵם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. וַדַּבְּרוּ אֵל קַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, בְּעֶשְׂרֵי הַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְהָו לָכֵם אִישׁ שֵׁה לְבַיִת אָבֹת וּגְו' (שמות יב א-ג).

סמיכות מצות קידוש החודש לעשיית קרבן מסח

הנה לפי פשוטו של מקרא כוונת הכתוב 'החודש הזה לכם' היא, להורות שהחודש ניסן שבו יצאנו ממצרים נחשב ראש לחודשים וראשון לכל חדשי השנה, שממנו מתחילים כולם להימנות. עוד דרשו חז"ל במכילתא (והבא כאן ברש"י) בפסוק זה, שבא הכתוב לצוות על מצות קידוש החודש, לומר שבכל תחילת החודש בשעה שהירח מתחדשת נקבע ראש חודש.

והנה מיד אחר"כ נאמרה בתורה מצות עשיית קרבן פסח ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית' - הנעשה לזכר יציאת מצרים, ויש להבין הטעם שסמך הכתוב מצוות אלו אהרדי, שמשמע מזה שהיו מקושרות זו לזו, וישנה שייכות ביניהן

חודש ניסן שייך למדת המלכות

הנה נודע מהזה"ק שהירח היא מרכבה למדת המלכות ועליונה, המכונה בשם 'ננסת ישראל', וכמו שאמר (ח"י ב.) 'לית סיהרא אלא ננסת ישראל', וכן איתא בגמ' (ו"ה ב.) 'אמר ליה רבי לר' חייא, זיל לעני טב וקדשיה לירחא, ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים', הרי שהירח שייך למדת המלכות - בחי' דוד המלך ע"ה. וענין קידוש החודש הוא, שבמצוה זו משתדלים לתקן ולהאיר את מדת המלכות, וכמו שיבאר להלן בע"ה.

ונלמד מזה, שחודש ניסן, שהוא הראשון וראשון לענין חידוש הירח שבכל ראש חודש, יש לו קשר מיוחד למדת המלכות, וחיונין כן גם מהא דתנן (ו"ה ב.) 'באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים', ומבואר שם בגמ' (ג.) דהיינו לומר שלמלכי ישראל מניסן מנינן. הרי לן שחודש ניסן משתייך למדת המלכות, ולמלכי ישראל דייקא

'כתר עליון איהו כתר מלכות' - 'מגיד מראשית אחרית'

וכדי לבאר הקשר שבניהם, נקדים בתחלה ענין פלא שמצינו במדת המלכות, והוא, שעל אף שהיא המדה האחרונה של העשר ספירות, מכל מקום באיזו בחינה היא נחשבת כמדה העליונה ביותר ביניהם, וכמו שאיתא בתיקון"ו (ה) פתח אליהו (ה) 'כתר עליון איהו כתר מלכות, ועליה איתמר (שעה מו, ט) מגיד מראשית

אחרית', כלומר שמדת המלכות העומדת למטה מכל המידות, מתאחדת עם הכתר שהוא למעלה מכולן, ועל סוד יחוד זה נאמר 'מגיד מראשית אחרית', שהש"ת ממשיך מן הראשית עד האחרית, ומקשר את המלכות שלמטה מכל הספירות עם הכתר שגבוה מכולן.

דוד המלך הוא 'אבן מאסו הבונים' שנעשתה 'ראש פינה'

ודבר זה רואים אנו בכל ענין הנוגע למדת המלכות, שבבחינה מסוימת חשוב הוא כדבר נמוך ושפל ביותר, אך מאידך גיסא הרי הוא געלה ונשגב עד כדי כך שאין למעלה ממנו. כי כן מצינו בדוד מלך ישראל, שנאמר עליו המקרא (תהלים קיח, כב) 'אבן מאסו הבונים - היתה לראש פינה', הרי שמצד היותו מורשע במדת המלכות - שמקומה למטה מכל הספירות מאסוהו הבונים, אולם מאידך גיסא מקור שורשה של מדה זו גבוה ונשגב מאוד, עד שנתעלה להיות ראש פינה.

גם משיח הוא 'עני ורוכב על חמור', ויתעלה להיות 'ירום ונשא וגבוה מאוד'

וכן הדבר במלך המשיח עצמו, המכונה בכתוב 'עני ורוכב על חמור' (מזריח ט, ט), וכן נאמר בו (שעה גג, ג.) 'איש מכאבות וידוע חולי וכו' נבואה ולא חשבנוהו', וכדרך זהו אמרין בגמ' (סנהדרין צח.) שהוא יתיב אפתחא דרומי בני עניי סובלי חלאים, הרי שבפשוטו נראה הוא כאדם הנמוך ביותר העומד בדיוטא התחתונה ממש. אולם מאידך גיסא כתיב ביה (שם גג, ג.) 'גנה ישיביל עבדי ירום ונשא וגבוה מאד', ובחז"ל איתא (ראה תחומא תלחות יד; וזה"ק ח"א קפא) שמדרגת משיח תהיה למעלה מהאבות הק' וממשה רבינו, כי הוא עתיד להתעלות למעלה מכולם, כטעם 'היתה לראש פינה'.

ונכלל זה יוצא, שמדת המלכות, על אף היותה אחרונה לכל הספירות, בכל זאת מקושרת היא בקשר אמיץ וחזק עם הראשונה והגבוהה מכולן - ספירת הכתר, ויש להבין ענין זה.

ב

הנהגת הטבע והנהגת הנס מקורן מהמידות 'כתר' ו'חכמה'

שתי הנהגות בעולם: הנהגת הטבע והנהגת הנס

וביאור הדברים הוא, ע"פ מה שנועד (והאריך בזה המהר"ל ז"ע בהקדמה לספרו נביות השם ועוד) שהקב"ה קבע בעולם שתי הנהגות כלליות שבהן הוא מנהיג את עולמו,

ויספו ענוים בה' שמחה: מתיקות החיים של בעל הענווה

א. וענוותך תרבני: מדת הענווה מחיה את הנפש

שתי דרכים לאדם: גאוה וענווה | **הטעות היסודית שבני אדם עושים בהבנת הענווה** | מצוות ועבירות הן שאלות של אמת או שקר | **השקר מרחיק את האדם ממהותו** | החלום המתוקן שהבעל גאוה חי בו | **למה לך לחיות בעולם הזה בניהיגום אם אתה יכול לחיות כאן בגן עדן**

ב. ראו ענוים ישמחו: העניו נכנס לגן עדן כבר בעולם הזה

הבעל גאוה כורה לעצמו את הבור שנופל לתוכו | **עם אלו מחשבות נכנס הבעל גאוה לחתונה** | מדתו היא 'נח לכעוס וקשה לרצות' | **גם לזבו אינו מתבטל** | איך עושים 'דיאטה' למדת הגאוה | **גערות חכם: מה צריך לצעוק לבעל גאוה**

ג. וילמד ענוים דרכו: רק על ידי ענווה זוכים למדרגות בעבודת ה'

מהו ה'טבע' של מדת הקדושה | **ורחבה מיני ים: על כל תיבה של תורה שהתגלה לנו ישנם ימים שמכוסים מאתנו** | הצדיק המפורסם ביותר הוא באמת 'צדיק נסתר' | **המכות במצרים היו גילויים של אורות** | דור המדבר לא האמינו שעוד אפשר לחדש להם דבר | **להתרחק מהרצון להתבלט ולתפוס מקום**

א.

וענוותך תרבני: מדת הענווה מחיה את הנפש

הגיגה והגן עדן הם בעולם הזה

כשמדברים עם בחורי ישיבה אודות מדת הגאוה והענווה, הנה הם עוד עלולים לחשוב ולציייר בדעתם, שכל המדובר כאן - בגנות מדת הגאוה ומעלת מדת הענווה - הוא רק כלפי העולם הבא. כלומר, שבעצם יותר נח ונעים לו לאדם להיות בעל גאוה, ואילו היה הדבר תלוי רק בו, מוטב היה לו להתהלך עם הרגשים של גאוה והתנשאות. אלא 'שמה לעשות' ולא נשארים כאן לנצח - ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה - ובסופו של דבר כל אחד יגיע לעולם האמת, ושם הלא יראו את גנות מדת הגאוה לעומת מעלת מדת הענווה, ולכן יש עליו איזה 'חוב קדוש' להתרחק מגאוה ולדבק את עצמו במדת הענווה.

אולם אין הדבר נכון כלל וכלל! מי שרק קצת עומד על מהות מדת הגאוה, **מבין ויודע כי אפילו כאן בעולם הזה, הגאוה היא מדה מרה כלענה - 'עס איז ממש ביטער און פינסטער' - ממש חושך וצלמות!** כשבחור בא לרכוש את מדת הענווה והוא רוצה להתאזר בכוחות לכן, הנה זאת הוא יכול כבר לדעת בבירור: גאוה היא פשוט 'גיהנום' בעולם הזה - והבעל גאוה אכן חי בגיהנום הזה! בו בזמן שענווה היא פשוט 'גן עדן' בעולם הזה והבעל ענווה חי בגן עדן הזה!

ענווה אין משמעה להתעלם מן המעלות

כדי להבין למה גאוה מצד עצמה היא אכן חושך כפול כזה, וענווה מצד עצמה היא אכן מלאה נעימות ומתיקות - הנה ראשית דבר צריכים להקדים הקדמה נחוצה ולהבין באופן כללי את מהותן של המידות הללו. רבים וטובים נוטים לטעות ולחשוב שענווה היא סוג של שקר; כאילו שהתורה דורשת מן האדם שיטעה את עצמו ולא יכיר את מעלתיו ומעשיו הטובים. שיחשוב שאינו בקי בש"ס - בו בזמן שהוא זוכר ש"ס בעל פה! שיחשוב שהוא מושחת ופגום במידותיו, בו בזמן שהינו יודע עד כמה הוא יגיע ומשתדל שכל אורחותיו והליכותיו - כל צעד ושעל שלו - יהיו מכוונים ומיוסדים על פי ההלכות שבין אדם לחברו!

כשאדם המוני שומע את העבודות הנוראות שמספרים אודות הצדיקים; כמה שהיו שפלים

ונבזים בעיניהם וממש הרגישו בנפשם כחרס הנשבר. הם היו מתייחסים לעצמם כאילו שהם הפושעים והחוטאים הגדולים ביותר - הינו מדמה בנפשו שהם רימו את עצמם וחיו באיזה עולם השקר חס ושלום. אולם הבנה זו, היא עיוות וקלקול נורא ובטעות גדולה כל יסודה. הכלל הראשון שצריך לדעת הוא, שהתורה הוא תורת אמת! כל מהות התורה היא 'אמת!' ואם כן אפוא לא יתכן בעולם, שהתורה תצווה את האדם להיות בשקר! עוד לפני שנכנסים להסברים - לבאר את מדת הענווה של הצדיקים הללו - **צריך לדעת שמצד האמונה שלנו בתורה, הנה הבנה זו בענוותנותם של גדולי עולם, מופרכת היא מכל וכל! אם התורה מצווה אותנו להיות בענווה, זה לא שקר - זה כולו אמת!** אלא מוכרח להיות שענווה פירושה: "עליך לדעת את האמת של! תהיה כנה ואמיתי עם עצמך! עליך להכיר את המדרגה האמיתית שלך - וממילא כבר תחזיק את עצמך בשפלות!".

אילו היתה איזו אמת בגאוה היה מצווה להתנאות

ואגב אורחא הרווחנו לדעת כאן עוד עצה לענווה: כשאדם יודע מהגאונות והצדקות שלו וליבו מתחיל להתנשא בקרבו והוא מרגיש: "אני תלמיך חכם חשוב ונכבד מאד! אני בעל צדקה ואיש חסד גדול! אני בעל מידות טובות - ממש יקר שבערכיך!", והוא מחפש אחר עצה ודרך איך להיפטר מהגאוה הזו - הנה העצה הראשונה והפשוטה ביותר לכך היא, עצם זה שהתורה אסרה להיות בעל גאוה! עליו לומר לעצמו: **"אכן אמת שאני בר הכי ותלמיך חכם מופלג, אבל המסקנה שנוצרה בלבי שמחמת זה 'אני גדול' - היא שקר! כי אליבא דאמת אין שום דבר בעולם שאמור לגרום לי להרגיש בנפשי 'גדלות'!"**

והא ראייה: כי אילו היה איזה דבר בעולם אשר מצד האמת, יכול האדם להחזיק את עצמו בגדלות מחמת זה - היתה מוטלת עלי מצווה מן התורה שאחזיק את עצמי בגדלות בענין זה! כי את זאת אני יודע - שהתורה היא תורת אמת! כל המצוות שבתורה הם אמת מצד עצמם! וכל האיסורים הם שקר מצד עצמם! או בלשון אחר: **כל מצוות עשה היא 'עשה' מחמת האמת שבה. וכל**

מצוות לא תעשה היא 'לא תעשה' מחמת השקר שבה! ואם כן לא שייך בעולם שהתורה תאמר על דבר של 'אמת' - 'לא תעשה'! לכן, אם מצד האמת יש לי במה להתנאות - כבר היתה התורה אומרת מעצמה שמוטלת עלי 'מצווה' להתנאות בזה! ומכיוון שהתורה אומרת שזו עבירה - ולא מצווה, הנה יש לי מכך את הראיה הגדולה ביותר שאני חי בשקר! איי, אני הרי אכן יודע ש"ס! אני אכן בעל חסד מאין כמותי בכל העיר! אמת ונכון הדבר, אבל כל זה עדיין אינו מהווה סיבה שבטעיה אסתובב לי עם הרגש של גאוה והתנשאות! אפילו אם טרם הבנתי את ה'למה' - למה אסרה תורה את הרגשת הגאוה - אני אבל יודע בודאות את ה'מה', שאין שום סיבה אמיתית בעולם להרגיש בנפשי 'גדלות' מחמת הגאונות והצדקות שלי!"

השקר מרחיק את האדם מעצמו

כל מצויאות האדם הוא מצויאות של 'אמת'; וכלשון הרבינו יונה (שערי תשובה ג, קפד): "האמת הוא מיסודי הנפש". ועל פי פנימיות התורה ידועים גם דברי הזוהר הקדוש (ח"א קמב): "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון", ויעקב אבינו הלאו מדתו היא מדת האמת; כמו שכתוב (מ"ה, י: ס): "תתן אמת ליעקב". נמצא, שאם באים להגדיר: מהו אדם? בתשובה היא: 'אדם' הוא מצויאות של אמת! במלים אחרות: **האדם הוא 'מראה' (ספילג) שמשקפת ומבטאת את האמת של הקדוש ברוך הוא! האדם הוא הגילוי של האמת של הריבונו של עולם - בעולם הזה! וככל שאדם יותר קרוב לאמת, כך הוא יותר קרוב למהותו העצמית - 'ער איז אלץ מער ביי זיך' - והוא יותר בגדר אדם! אין לאדם תנוגו יותר גדול מלהיות בעצמו, ואין לו צער יותר גדול מלהיות 'לא בעצמו'!** ולכן אפוא, אין דבר יותר נעים וערב לנפש מלצאת מן השקר ולהיכנס אל האמת!

גאוה היא השקר הגדול ביותר

אחד מהשקרים הגדולים ביותר בעולם - שמרמה ומתעתע באדם ועושה בו כרצונו - הוא גאוה! זוהי מדה שזורקת את האדם לתוך כזה עולם השקר ועולם הדמיון - שלא יאומן כי יסופר! ולכן כל בעל גאוה מרגיש בקרבו מיאוס וגועל נפש! הוא לא יכול לסבול את עצמו! כי כל חייו הם חטיבה אחת של 'התרחקות מעצמו', חטיבה אחת

נקודות:

מי שרק קצת עומד על מהות מדת הגאוה, מבין ויודע כי אפילו כאן בעולם הזה, הגאוה היא מדה מרה כלענה - 'עס איז ממש ביטער און פינסטער' - ממש חושך וצלמות! גאוה היא פשוט 'גיהנום' בעולם הזה - והבעל גאוה אכן חי בגיהנום הזה! בו בזמן שענווה היא פשוט 'גן עדן' בעולם הזה - והבעל ענווה חי בגן עדן הזה!

גדע שאדם זוכה לצאת מן השקר הגס הזה ששמו 'גאווה' - שמשטשטש על מהותו של האדם, והוא זוכה לעמוד על האמת של מדת הענווה - שמאירה כל כך את עיני האדם, הנה הוא מרגיש תיכף כזו מתיקות ונעימות - ממש 'טעם גן עדן'! חיי פשוט - הפוכים להיות מתוקים ונעימים - 'ממש זיס און לעכטיג' - והוא מרגיש איזו שלווה ושלמות אמיתית בנפשו, כי כאמור, אמת היא הדבר הנעים ביותר בעולם, וככל שאדם זוכה לענווה - כך הוא זוכה להגיע לאמת, וממילא כך נפשו הולכת ומרגישה יותר ויותר נעימות ועריבות! זה מה שהתורה דורשת מאדם: "למה לך לחפש את ההרגש הטיפשי והגס של גאווה - שבאמת גם אתה יודע שזה רק גורם לך לכאלה ייסורי נפש! אתה הרי יכול לחפש את ההרגש הנאצל והנפלא של ענווה - שתביא לך כזו שלווה נפשו! כאלה חיים נעימים וטובים! למה אתה רץ לגיהנום? אתה הרי יכול להיכנס לגן עדן!".

עני האדם, הנה הוא מרגיש תיכף כזו מתיקות ונעימות - ממש 'טעם גן עדן'! חיי פשוט והפכים להיות מתוקים ונעימים - 'ממש זיס און לעכטיג' - והוא מרגיש איזו שלווה ושלמות אמיתית בנפשו, כי כאמור, אמת היא הדבר הנעים ביותר בעולם, וככל שאדם זוכה לענווה - כך הוא זוכה להגיע לאמת, וממילא כך נפשו הולכת ומרגישה יותר ויותר נעימות ועריבות! זה מה שהתורה דורשת מאדם: "למה לך לחפש את ההרגש הטיפשי והגס של גאווה - שבאמת גם אתה יודע שזה רק גורם לך לכאלה ייסורי נפש! אתה הרי יכול לחפש את ההרגש הנאצל והנפלא של ענווה - שתביא לך כזו שלווה נפשו! כאלה חיים נעימים וטובים! למה אתה רץ לגיהנום? אתה הרי יכול להיכנס לגן עדן!".

לו להיות ער וחי, לדעת מה קורה סביבו ולחיות את המציאות כמות שהיא. אותה שאלה ממש, אפשר לשאול כל אדם שמתמודד עם הרגשים של גאווה: "מה אתה מעדיף? את הדמיון המתוק של גאווה - להרגיש שאתה איזה 'אנצטע שאץ מאץ' - או לחיות את המציאות 'הכואבת' של ענווה?" כל אדם שיש בו מעט שכל בקודקודו בוודאי יבחר בענווה, כי מה יש לו מגאווה מתוקה, אם אינה יותר מחלום ודמיון!?

ענווה היא גן עדן בעולם הזה!

בו ברגע שאדם זוכה לצאת מן השקר הגס של שמו 'גאווה' - שמשטשטש ומכסה כל כך על מהותו של האדם, והוא זוכה לעמוד על האמת של מדת הענווה - שמאירה כל כך את

של 'להציג את עצמו כדבר שאינו אמת' - שמצב כזה גורם ייסורים נוראים לנפש האדם.

בעל גאווה חי בתוך 'הלום מתוק'

הגם שגאווה נראית לעיתים כמו דבר נעים ומתוק - הוא מתהלך לו כל היום בהרגשה של אני ואפסי עוד ומי יאמר לו מה תעשה - אבל עדיין אין זה אלא הלום מתוק... במילים אחרות, אם היו שואלים אדם: "מה אתה מבכר? או שתוכל לשקוע במיטה, לישון כל היום וכל הלילה ולחלום חלומות מתוקים - או להיות ער ולעמוד על הרגליים ולחיות את המציאות האמיתית - גם אם אינה תמיד כל כך קלה ונעימה?! איזה סוג של חיים יותר ערבים ונעימים לך?!" הנה בוודאי כל אדם מן הישוב יענה ללא כל שטות, שטוב

ראו עונים ישמחו: העניו נכנס לגן עדן כבר בעולם הזה

הבעיות - הן ברוחניות והן בגשמיות - נמשכות מגאווה מישות ומנגיעות! הם רואים בבירור איך הגאווה - היא הבור שלתוכו האדם מחליק ונופל! זה כלול את כל הדברים - 'פון קאפ ביז פיס' - עד פרטי הפרטים, הן כשה נוגע ללימוד התורה והן בענינים הנוגעים לעבודת התפילה, הן כשה נוגע לשידוכים והן בעניני פרנסה, הן היחס שלו עם חברים והן היחס שלו כלפי בני ביתו, הן החינוך שלו לילדיו הסמוכים על שלחנו והן ההתנהגות שלו עם ילדיו אחר נישואיהם - בכל דבר הגאווה היא כמעט הדבר היחיד שסביבו הכל הולך וסובב! הבעיות והקשיים שלו נובעות מגאווה - והפתרון שלהם נמצא בביטול הגאווה! הרבי שלו אמר לו לעשות כך וכך, ואם הוא היה מציית לדבריו - היה מוצא ברגע אחד פתרון לבקשה, והיה לו נחמד ונעים בעולם הזה ובעולם הבא! אלא מחמת שהוא בעל גאווה - לא 'מתאים' לו להיות כזה תמים ולציית לדברי רבו באמונה פשוטה. ומי סובל מזה? מי ימשיך להיות בכך? הקלע הזה של חיבוטי הנפש שמייסרים אותו? רק הוא עצמו! נו, וכי לא על זה נאמר שהוא בניהנום בעולם הזה!?

קשה מאוד לשמור על דיאטה

אפשר להשוות אדם שעובד על 'גאווה' - לאדם שנמצא בתהליך של 'דיאטה' כדי להוריד ממשקל גופו. ישנם אנשים שסובלים מעודף משקל גדול מאד והם מתמודדים עם בעיות קשות, הן מבחינת בריאות הגוף - כי מתמת המשקל הרב, זקוק הלב לשאוב הרבה דם; ופעולה זו מאמצת את הלב מעבר לכוחותיו! כל האדם שרוי בסכנה! וחופץ מזה הוא נקל בקשיים בדרך הילוכו, הוא הולך בכבדות ובקושי, קשה לו לעלות ב'מדרגות' או להרים חבילות כבדות. בקיצור: בעיות ללא שיעור. אבל מצד שני, קשה מאוד לאנשים להיגמל מהרגלי האכילה שלהם, הם מרגישים שהם לא יכולים להתאפק מלאכול ואינם מסוגלים לשלוט בעצמם! הוא מתחיל היום 'דיאטה', אבל ברגע שתופס אותו קצת רעב - הוא מרגיש שהוא לא יכול לעמוד בזה והוא חוזר להרגליו כמימים מימים.

ביקורת - אסור לומר לו כלום - הוא נפגע ונעלב ועד עמקי נשמתו ברגע כמימרה. כי לפי כבודו ומעלתו - איך שהוא רואה את עצמו - צריכים להחשיב אותו ממש 'עולם ומלואו' ואיו לו למי שמלאו ליבו למצוא בו איזה חיסרון חס ושלום. אם אחד ירחיב עוז ונפשו לבוא ולהעיר לו אודות איזו הנהגה שלו או על איזה דבר שעשה - הוא ממש פוגע בזה בבבת עינו - 'ער רייט אים צו צום פינטל' - והוא ממש יוצא מדעתו! ואיו לו ואיו לנפשו של אותו מאן דהו שפגע בו... אזי הלה כבר יכול לנסות לבקש את סליחתו עד מחר, וייוכח לראות עד כמה שהנכבד הזה 'נוח' לכעוס וקשה לרצות! הוא ממש אינו מסוגל למחול ולהוציא את הטינה והכאב מליבו. ומי סובל מזה? הוא עצמו! מי מתייסר מזה? רק הבעל גאווה הזה! כל היום הוא אוכל את הלב, כאן הוא נפגע מזה וכאן הוא נעלב מ'ההוא' - למה העליבו אותו, למה הציקו לו וחוזר חלילה. נו, וכי אין זה הגיהנום בעולם הזה!?

הוא חכם ומבין יותר מכולם

כשהבעל הגאווה הזה יש לו איזו קושי בתוך ביתו והוא בא למומחה - תלמיד חכם שעוסק בדברים האלה ויש בידו לעזור לו עם עצות טובות ופשוטות מאוד, שכמעט כל הבעיות יכולות להיפתר על ידו - שוב נכנסת הגאווה והורגת את הכל! הוא בא כביכול למומחה כדי לקבל ממנו עצה והדרכה, אבל כל זה אינו אלא שקר וכסות עיניים, הוא לא באמת מסכים לקבל שום עצה! כי בעל הגאווה פשוט לא מסוגל לקבל מוזלת! הוא לא באמת מוכן לקבל את העצות ולפעול על פיהן כדי לעזור לעצמו! וכל זה נובע מכך שאינו מסוגל למצוא בנפשו קצת 'ביטול' אפילו לתועלת שלו עצמו! הוא אינו רוצה להתבטל לדעתו של המומחה ולא מוכן לקבל ממנו שום הדרכה - כי הוא הרי מבין יותר טוב מכולם! מעשים שבכל יום, שאלמלא הגאווה המטונפת הזאת, היו מסדרים את כל הענין תוך תקופה קצרה, אלא שמה לעשות, והוא אינו לא 'בטל' לאף אחד! נו, האם זה לא גיהנום בעולם הזה!?

רוב הבעיות באות מגאווה

אלה שידועים קצת מה מתרחש אצל אנשים, מה קורה בין כותלי ביתם, יכולים להעיד: רוב

בעל הגאווה נתקל כל הזמן בגאווותו

מלבד מה שמדת הגאווה גורמת לאדם שירגיש בעומק נפשו שהוא בזוי ומבוזר: הוא ממש יכול להגיע לעיתים להרגשה של גועל נפש, מכך שכל המציאות שלו תלויה ועומדת בכל עת על הרגשתו שהוא רם ונעלה מזולתו - הנה יש לה השפעה רעה על כל מהלך החיים של האדם, ועל כל חיי היומיום שלו והיא ממש ממרתת לו את חיו. ניתן כמה דוגמאות שכל אחד רואה בעיניו - וזו רק בחינה של 'על הכלל כולו יצא' ויש בהם כדי להבין עד כמה הבעל הגאווה שוב ושוב מוצא את עצמו בבעיות שהוא יצר לעצמו והוא סובל את הגיהנום בעולם הזה.

הגיהנום של השתתפות בחתונה

הבעל הגאווה נכנס לאיטו לאולם החתונות עקב בצד אגודל - הוא מאוד דרוך ומתוח, המחשבות והדמיונות מציפות אותו כליל: "איך אני נראה בעיני אנשים? האם אני עושה רושם טוב? מה הם חושבים עלי? האם האנשים שמצאים כאן מעריכים אותי כעריכ?". הוא עושה עסק שלם מהקבלת פנים שיעשו לו כאן; איך המחוחן מקבל אותו וכמה הוא שמח שהוא 'בכבודו ובעצמו' הגיע לחתונה. הוא בודק ובוטח - 'ער קוקט אויף אילע זייטן' - האם חלילה המחוחן מקבל מישהו אחר באופן יותר מכובד ממנו... ומי מדבר אם באמצע השמחות רוקד איתו - הוא מקצר באחת ולוקח מישהו אחר לרקוד עמו - זה כבר ממש קסטטרופה... וכל זה נאמר אפילו אצל אדם מן השורה. ואם הלה הוא גם בעל בעימי - 'עפעס א שיינער איד' - כבר לא מדברים... אזי הוא ממש ירד וחרד: "איזה כיבוד יהיה לי? איך יושיבו אותי? מה אעשה אם חס ושלום ישבו אז בראש השולחן המ'תחרים' שלי - יהודים שהם גם 'שיינע אידן' בעיני עצמם? ומי כבר מדבר, אם יושיבו את הנכבד ההוא, במקום יותר מכובד במזרח ויכבדו אותו יותר ממני?". כך נראה אצלו 'חתונה' - חטיבה אחת של 'רחמנות' מתחילתו עד סופו! מלא דאגות וחשבונות! נו, האם אין זה גיהנום בעולם הזה!?

הגיהנום של הליפגע מכל מילה

הבעל גאווה מתייחס לכל דבר שאומרים לו בתכלית הרצינות, הוא 'רגיש' מאוד לכל מילה של

אחים לנסיון שתפים להתמודדות

**משפחות המתמודדות בגבורה
עם נסיון אחרית הימים - הנוער המתמודד
ומעוניינות לקבל את מגזין 'הנשמה לך'**

היו"ל ע"י ארגון "כנשר" לקראת חג הפסח הבעל"ט
ובו שיחות מחזקות מגדולי ישראל שליט"א
עצות להתמודדות, ופרטים על קבוצות תמיכה ברחבי הארץ

**יפנו לטלפון: 02-6428462 או למייל: c026428462@gmail.com
ולרשום בשורת הנושא "מגזין פסח"**

הרישום לקבלת המגזין, עד ליום שני ב' ניסן בשעה 12 בלילה לאחר מכן יידרש תשלום על משלוח אקספרס.

הזפייע
בהדרזי!

הגדה של פסח
אוצר
תורת
מרדכי

מבאר תורתו ומשנתו של
הרה"ק מוויזשניץ זצלה"ה

||
אוצר בלזים ונפלא
לדליל הסדר ולחג הפסח

- אמרות טהורות -
- הדרכות ישרות -
- סיפורים ועובדות -
- הליכות והנהגות -
- פסקים והוראות -
- שמועות וזכרונות -

לראשונה!
הצעה
לפני ולפנים
בהיכל רבינו

חודש ניסן, הכנה לפסח, קמחא דפסחא, אפיית המצות, שטרי מכירת חמץ, חומרות בפסח, ערב פסח שחל בשבת, עריכת הסדר, יו"ט ראשון, יו"ט שני בא"י ובחו"ל, חול המועד, ימים האחרונים, ימי הספירה ועוד

פרקים
נבחרים
מהליכות
ומנהגי
בית רבי

להשיג בחנויות הספרים
הפצה ראשית - הפצת הספר 03-6765382

אין לשנות מהניקוד של תיבת "אמן" כלל וכלל!

אין לשנות מהניקוד של תיבת "אמן"
כלל וכלל! אלא יש לענות האלף
בקמ"ץ והמ"ם בצירה!
שינוי מהניקוד הנכון = סכנה ח"ו
אמירה בניקוד הנכון = שמירה
עליונה בזה ובבא !

מקורות: שו"ע או"ח קכ"ה, ח' על שו"א,
ובמ"ב בס"ק כ"ט על שורד"ק וחול"ם;

זהירות!
 אין להתחיל
 לענות על ברכו
 לפני שסיים
 הש"ץ תיבת
 'המבורך'!

התחלת 'ברוך השם המבורך'
 לפני שהסתיימה תיבת המבורך
 מפי הש"ץ = ברכו חטוף!

מקורות: מ"ב בסימן קכ"ה ס"ק ב' שהוא כעין אמן חטופה;